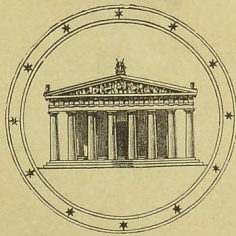

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1915

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1916

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η Α. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Η Α. Β. Υ. Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἐντιπρόεδροι

Γ. Μιστριώτης (ἐπίτιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου)

Δ. Θεοφανόπουλος (καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου)

Γραμματεὺς

Π. Καββαδίας (καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου)

Σύμβουλοι

Στ. Ἀνδρόπουλος	Μ. Εὐαγγελίδης
Δημ. Ἀντωνιάδης	Κ. Ζησίου
Μ. Βολονάκης	Π. Καστριώτης
Γ. Γαρδίκας	Π. Π. Οικονόμος
Ἄθ. Γεωργιάδης	Σπ. Παγανέλης
Ἰάκ. Δραγάτσης	Γ. Παπαβασιλείου
	Ἄλ. Φιλαδελφεὺς

ΕΠΙΤΙΜΙΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Δ. Τσιβανόπουλος, Ὀδὸς Χαλκοκονδύλη 24. Ἀθήναι.

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ Διάδοχος Βερνάρδος τοῦ Sax-Meiningen.—Breslau.

Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ Φρειδερίκος Κάρολος τοῦ Hessen. Frankfurt a Main. (Schloss Rumperheim).

Ἡ Α. Υ. ὁ πρίγκιψ Roland Bonaparte.—Paris.—10 Avenue d'Iena.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος.

E. Babelon—Paris. 30 Rue de Verneuil.

J. Beloch.—Roma. Via Pompeo Magno 5.

Ἑλ. Βενιζέλος.—Λυκαβητιῶ 4.

James Gordon Bennett.—New York.

Erich Bethe.—Leipzig. Davidstrasse 1.

F. W. Von Bissing.—München. Georgenstrasse 10.

G. Bonni.—Roma. Via Genova 30.

Max Bonnet.—Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).

- R. C. Bosanquet.—Liverpool.—Bedford Street 40.
 Alfred Brückner. Berlin. Friedenau. Sponholz Str. 11.
 M. Ronald Burrows—London. King's College.
 Chamonard J.—Paris. 3, square du Croisic XVe.
 G. Clémenceau. ancien Président du Conseil. Rue
 Franklin 6.—Paris.
 Giuseppe Ang. Colini.—Roma. Via Farini 17, int 7.
 Max. Collignon.—Paris. Boulevard St Germain 88.
 Domenico Comparetti.—Firenze. Via La Marmora 20.
 Alfred Croiset.—Paris. Rue Cassette 13, VIe.
 Ludwig Curtius.—Erlangen. Burgbergstrasse 45.
 Δαγκλῆς Παναγιώτης. — Ἀντιστράτηγος. Ὅδος Κανάρη 6.
 R. M. Dawkins.—Plas Dulas, Llandulas N. Wales.
 Charles Diehl.—Paris, VIIIe. Square du Roule 4.
 Hermann Diels.—Berlin W. 50, Nürnbergerstrasse 65.
 Ὁ Παν. Ἐπίσκοπος Ζακύνθου Διονύσιος.
 Wilhelm Dörpfeld.—Berlin Friedenau. Niedstrasse 22III.
 Δούσμανης Βίκτωρ — Ὑποστράτηγος, ὁδὸς Μενάνδρου 35.
 H. Dragendorff.—Berlin. Gr. Lichterfelde. Zehlendor-
 ferstr. 55.
 Eng. Drerup.—München. Kaiserstrasse 2 I^e.
 Fr. von Duhn.—Heidelberg. Neunheim Werrgasse 7.
 Mgr. Duchesne.—Rome. École Française. Palais Far-
 nèse.
 Joseph Durm.—Karlsruhe. Technische Hochschule.
 Félix Dürrbach.—Toulouse. Rue du Japon 40.
 Adolf Ermann.—Berlin. Dahlem, Peter Lenéstrasse 72.
 Arthur Evans.—Youlbury Berks, near Oxford.
 Joseph Eydoux.—France.
 Ernst Fabricius.—Freiburg-i-Baden. Göthestrasse 44.
 Paul Foucart.—Paris. Rue Jacob 19.
 Gustave Fougères.—Athènes. École Française.
 Fr. Hiller von Gaertringen.—Berlin. Ebereschen Al-
 lee 11.

- Ernst Gardner.—Tadworth (Surrey) Farm Corner.
 Percy Gardner.—Oxford. Canterbury Road 12.
 Ricciotti Garibaldi.—Roma. Via Pontefici 57.
 Ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος.
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Γεωβάσιος.
 Gherardo Ghirardini.—Bologna. Via dell' Indipen-
 denza 54.
 B. G. Gildersleeve.—Baltimore U. S. A. (Maryland).
 Δ. Γούναρης.—Ὀδὸς Βουλῆς. Ξενοδ. Touristes.
 Botho Graef.—Jena. Erfurterstrasse 64.
 Angelo de Gubernatis.—Roma. Università.
 Federico Halbherr.—Roma. Via Arenula 21.
 M^{ss} Jane Ellen Harrisson.—Cambridge. Newnham
 College.
 B. Haussoullier.—Paris. 8 Rue St^e Cecile, IX.
 Rudolph Heberdey.—Graz. Mandell Strasse 26.
 Paul Hermann.—Dresden. Stephanienstrasse 13.
 Léon Heuzey.—Paris. Auteil. 90 Boulevard Exelmans.
 B. Hodge Hill.—Athens. American School.
 Otto Hirschfeld.—Berlin. Charlottenburg Mommsen-
 strasse 6.
 David G. Hogarth.—Oxford. Ashmolean Museum.
 Maurice Holleaux.—Paris. Quai de la Tournelle 27.
 Théophile Homolle.—Paris. Rue de Petits Champs 8.
 André Joubin.—Montpellier. 10 Avenue du Stand.
 Take Jonesco.—Bucarest.
 Georg Karo.—Athen. Deutsches Archäologisches Institut.
 Bruno Keil.—Leipzig. Universität.
 Georg Frederig Kenyon.—London. British Museum.
 Wilhelm Klein.—Prag. Deutsche Universität.
 Hubert Knackfuss.—Deut. Archäolog. Institut. Athen.
 Gustav Körte.—Göttingen. Wilhelm Werberstrasse 11.
 Παῦλος Κουντουριώτης.—Ἀρχηγὸς Στόλου. Ἀθήναι.
 Νικοδήμον 1

- Rodolfo A. Lanciani.—Roma. Piazza Sallustio 24.
 Henri Lechat.—Lyon. Quai Gailleton 22.
 Philippe Legrand.—Lyon. 60. Avenue de Noailles.
 Θεόδωρος Λιμπρίτης.—3^η Σεπτεμβρίου 131 Α.
 Emmanuel. Loewy.—Roma. Via del Progresso 23.
 G. A. Mackmillan.—London. St Martin's Street.
 Lucien Magne.—Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
 Rev. J. P. Mahaffy.—Dublin (Ireland), Provost of Trinity College.
- E. Martini.—Leipzig. Universität.
 Horace Marucchi.—Roma. Santa Maria in Via 7 Α.
 G. Mendel.—Paris. Avenue de l'Observatoire 11.
 Ed. Meyer.—Berlin. Gr. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
 William Miller.—Roma. 36 Via Palestro.
 Gabriel Millet.—Paris. 34 Rue Hallé XIVe.
 Ἀντώνιος Μιχελιδάκης.—Ἡράκλειον. Κρήτης.
 Oscar Montelius.—Stockholm. Museum für Altertümer.
- Jean de Mot.—Bruxelles. Rue Gérard 214.
 Eduard Naville.—Genève. Université.
 Φωκίων Νέγρης.—Ἀθήναι. Τρικώρων 3.
 Charles Nizet.—Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
 Jules Nicole.—Genève. 9 Chemin de Roches.
 Théodore Ouspensky.—Constantinople. Rue Imam 8.
 Ettore Pais.—Roma. Via di Ripetta 102.
 S. D. Papadimitriou.—Odessa. Université.
 R. Paribeni.—Roma. Via dei Prefetti 22.
 Joseph Partsch.—Leipzig. Universität.
 Giovanni Patroni.—Pavia, Università.
 Paul Perdrizet.—Nancy. Avenue de la Garrenne 4.
 Giuseppe Pellegrini.—Padua. Via Massimo 9.
 Luigi A. Pernier.—Atene. R. Scuola Arch. Italiana.
 Giulio de Petra.—Napoli—Pallonette. Via S. Chiara 32.
 Ernst Pfuhl.—Basel. Schönbeinstrasse 42.

- Alfred Philippson. — Bonn. Königstrasse 1.
 Luigi Pigorini. — Roma. Via del Collegio Romano 26.
 Edmond Pottier. — Paris-Passy. 72 Rue de la Tour.
 Ant. v. Premerstein. — Prag-Smichow, Presslgasse 13.
 Karl Purgold. — Gotha. Reinhardtsbrunnerstr. 43.
 G. Radet. — Bordeaux. 9bis Rue de Cheverus.
 W. M. Ramsay. — 41, Braid Avenue, Edimburgh.
 Reeves Pember W. — London.
 Salomon Reinach. — Boulogne sur Seine. Avenue
 Victor Hugo 16.
 Théodore Reinach. — Paris. 2, Place des Btats-Unis.
 E. Reisch. — Wien XVIII. Carl Ludwig Strasse 28.
 La Comtesse de Riencourt. — Ἀθήναι.
 C. Ricci. — Roma. Piazza Venezia 11.
 R. B. Richardson. — Woodstok Connecticut.
 A de Ridder. — Paris. 22 Rue de Marignan.
 W. Ridgeway. — Cambridge. Fen Ditton.
 Al. Rostowitz. Bey. — Le Caire.
 Antonio Salinas. — Palermo. Via Emerico Amari 130.
 Ὁ Σ. Μητροπολίτης Σάροδεων κ. Κλεόβουλος. Κων/πολις.
 Bruno Sauer. — Kiel. Lornsenstrasse 30.
 Rev. A. H. Sayce. — 8, Chalmers Crescent, Edimburgh.
 L. Savignoni. — Roma. Via dell'Anima 50.
 Gustave Schlumberger. — Paris. 29 Avenue Mon-
 taigne VIIIe.
 Hans Schrader. — Frankfurt. a. Main. Schumannstr. 49.
 Ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας Σεβαστιανός.
 Cecil Smith. — London. South Kensington Museum.
 Antonio Sogliano. — Napoli. Via Avvocata à piazza
 Dante 25.
 Vittorio Spinazzolla. — Napoli. Museo Nazionale.
 E. von Stern. — Halle a. Saale. Lindenstrasse 63.
 M^{ss} S. Arthur Strong — Roma. British School. Palazzo
 Odescalchi

- F. Studniczka. — Leipzig. Leibniz Strasse 11.
Ludwig von Sybel. — Marburg-i - H. Sybelstrasse 1.
Hermann Thiersch. Freiburg-i - B. Zscherstr. 67.
Trapman Albert.
Georg. Treu. — Dresden. Weisser Hirsch. Heinrichstr. 21.
Sir Charles Waldstein. — Cambridge. Newton Hall.
Otto Walter. — Oester. Archäolog. Institut. Athen.
Carl Watzinger. — Giessen. Gr. Steinweg 23.
Th. Wiegand. — Berlin, Dahlem, Peter Lennéstr. 30.
Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff. Excellenz — Wes-
tend bei Berlin. Eichen Allee 12.
Wilhelm Wilberg. — Oester. Archäolog. Institut. Athen.
Adolph Wilhelm. — Wien. IX Schlickgasse 5.
A. Willems. — Bruxelles. Université.
Paul Wolters. — München. Teng Strasse 20/1.
Γεώργιος Ζωγράφος Χρηστάκη. — Ἀθήναι. Κανάρη 1.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Σημ. Οί δι' άστερίσκου σημειούμενοι είνε έταῖροι ισόβιοι.

- Άγγελόπουλος Άθαν. Θρασύβουλος. Άγορὰ Στοά Άθανάτων.
 Άγγελόπουλος Ηλίας. Ζωοδόχου Πηγῆς 5Α.
 Άδαμαντίου Άδαμάντιος. Λουκιανοῦ 43.
 Άθανασάκης Γωάννης. Άκαδημίας 2.
 Άμπελάς Τιμολέων. Άγ. Κωνσταντίνου 26.
 * Άνδρόπουλος Σταῦρος. Βουκουρεστίου 19.
 * Άνέξης Δημήτριος. Σαρρῆ 41.
 Anthes Eduard. Darmstadt.
 Άντωνιάδης Δημήτριος. Λυκαβητοῦ 21Α.
 Άντωνόπουλος Κωνσταντίνος. Άγίου Κωνσταντίνου 20.
 Άποστολάκη Άννα. Λεωφόρος Κωνσταντίνου Διαδόχου 5.
 Άποστολόπουλος Θεόδωρος. Εὐριτίδου 6.
 Άρβανιτόπουλος Άπόστολος. Βόλος. — Μουσεῖον.
 Άστεριάδης Γ. Σ. Θεσσαλονίκη. Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 32.
 Βαλτατζῆς Γεώργιος. Άχαρνῶν 4.
 * Βάσος Τιμολέων. Βουκουρεστίου 30.
 Battle William. Austin Texas. U. S. A.
 Βέης Κωνσταντίνος. Κάνιγγος 5.
 Βερναρδάκης Κωνσταντίνος. Ίπποκράτους 2.
 * Βερναρδάκης Γρηγόριος. Λαμάχου 5.
 Βερσάκης Φρειδερίκος. Πειραιῶς 61.
 Bissing Fr. München. Georgen Strasse 10.
 * Βολονάκης Μιχαήλ. Άραχῶθης 26.
 * Βορέας Θεόφιλος. Μαυρομιχάλη 8.
 * Βούκρας Δημήτριος. Κωνσταντίνου Παλαιολόγου 8.
 Brueckner Alfred. Berlin. (Friedenau) Sponholzstr. 11.
 H. Bulle. Würzburg. Conradstr. I.
 Γαρδίκας Γεώργιος. Σμύρνης 20.
 * Γεννάδιος Γωάννης. London Kensington Palace.
 Γενοβέλης Παναγιώτης. Σοφοκλέους 8.
 Hiller v. Gaertringen Fr. Berlin. W. Ebereschen Allee 11.

- Γερογιάννης Κωνσταντίνος. Ἀσκληπιοῦ 7.
 Γεωργιάδης Ἀθανάσιος. Ἰουλιανοῦ 9.
 Γιαννοῦτσος Κωνσταντίνος. Κεραμεικοῦ 3.
 Girard Paul. Paris. Rue du cherche-midi 55.
 Γκίτζης Βαρθολομαῖος. Χαρ. Τριζούπη 8.
 Groh Friderich. Prague. Bohême Vinohrady 411.
 Γούδας Μιχαήλ. Διογάρους 3.
 * Δαμβέργης Ἀναστάσιος. Ἀλκιβιάδου 22.
 Δαμβέργης Νικόλαος. Πλατεῖα δημοπρατηρίου.
 Δελακοβίας Νικόλαος. Ὀμήρου 36.
 * Δεληγιάννης Λεωνίδας. Κανάρη 1.
 * Δεληγιάννης Επαμεινώνδας. Πειραιῶς 4 β.
 Δέλιος Ἰωάννης. Μπουμπουλίνας 6.
 * Δεμερτζής Ἀλέξανδρος. Νικοδήμου 6.
 * Δέρβος Γεώργιος. Καλλιδρομίου 20.
 * Δημητρακόπουλος Νικόλαος. Κολοκοτρώνη 8.
 Δημητριάδης Χρήστος. Ὀμήρου 12.
 * Dörfeld Wilhelm. Berlin. Friedenau, Niedstrasse 22 III.
 * Δραγάτσης Ἰάκωβος. Ὀδὸς Φιλελλήνων 14 (Λύκειον).
 * Δραγούμης Στέφανος. Λεωφόρος Ἀμαλίας 28.
 Doucet Jacques. Paris. 19 Rue Spontini.
 Δυοβουνιώτης Γεώργιος. Τζώρτζι 10.
 Δυοβουνιώτης Κωνσταντίνος. Σολωμοῦ 54. α.
 * Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης. Μεθόνης 52.
 * Εὐταξίας Ἀθανάσιος. Σίνα 14.
 * Εὐταξίας Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 11.
 * Ζαῖμης Ἀλέξανδρος. Χαρ. Τριζούπη 12.
 * Ζαῖμης Θεόδωρος. Ξενοφώντος 12.
 Ζάννος Κλεάνθης. Φιλελλήνων 23.
 Ζησίου Κωνσταντίνος. Σοτήρος 6.
 Ζυγομαλάς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 5 Β.
 * Ζολώτας Ἐμμανουήλ. Σολωμοῦ 36.
 Ζωγράφος Ἰωάννης. Πανεπιστημίου 12.
 Ἡλιάδης Μιλτιάδης. Ἀχαρνῶν 63.
 Ἡλιόπουλος Χρήστος. Ζαλόγγου 3.
 Haupt H. Giessen. Kepler Strasse 1.
 Θεοδορακίτης Στυλιανός. Παταρρηγοπούλου 9.

- Θεοδωράκης Γεώργιος. Σατωβριάνδου 16.
- * † Θεοτόκης Γεώργιος. Πανεπιστημίου 51.
- Θεοφανόπουλος Δημήτριος. Σατωβριάνδου 12.
- Judeich Walter. Jena Universität, Sedan Strasse 8.
- Καββαδίας Ἀλέξανδρος. Ἰωακείμ Πατριάρχου 25.
- * Καββαδίας Παναγής. Καπλανῶν 9.
- * Καβαλλιεράτος Ἄννινος Μιλτιάδης. Δερβενίων 6.
- * Καζάζης Νεοκλῆς. Ἀριστοτέλους 16.
- * Καλαποθάκης Οἰκ. Δημήτριος. Σοφοκλέους 5.
- Καλογερόπουλος Νικόλαος. Λυκαβητοῦ 18.
- Καλογερόπουλος Παναγιώτης. Ἀσκληπιοῦ 5.
- * Καλλιμούνης Νικόλαος. Ἀγ. Κωνσταντίνου 4.
- Καλλιοντζῆς Εὐάγγελος. Πανεπιστημίου 79 Α.
- * Καπετανάκης Νικόλαος. Μετσόβου 18.
- Καρέλλας Δημήτριος. Ἀναβρυτηρίου 2.
- Καρκούλιας Ἡρακλῆς. Εὐριπίδου 12.
- Κάρο Γεώργιος. Φειδίου 1.
- * Καρυτινὸς Γεώργιος. Ἀβέρωφ 25.
- * Καστόρχης Δημήτριος. Ἴπποκράτους 82.
- * Καρολίδης Παῦλος. Μαυρομιχάλη 5.
- * Καστριώτης Παναγιώτης. Ἀβέρωφ 9.
- Καυταντζόγλους Ἰωάννης. Ακαδημίας 27.
- Κεραμόπουλος Ἀντώνιος. Ζαΐμη 23 Α.
- Kinch Friedr. Copenhagen St. Annaeplads 20.
- Κλοντηρόπουλος Γεώργιος. Μαυρομιχάλη 16^α.
- * Κουμανούδης Πέτρος. Ζαλοκώστα 8.
- * Κουμανούδης Ἰωάννης. Πειραιεύς.
- Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος. Ἀναγνωστοπούλου 11.
- Κούσουλας Γεώργιος. Κυκλοδόρου 43 α.
- Κριεζῆς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 72.
- Κριεζῆς Ἐμμανουήλ. Τζώρτζ 5.
- Κύρης Μιχαήλ. Στοά Ἀποστολοπούλου 7.
- Κυπαρίσσης Νικόλαος. Ἰωακείμ Πατριάρχου 44.
- Κυριαζῆς Σπυριδῶν. Φερρών 18.
- * Κωνσταντινίδης Πάνος. Κάνιγγος 26.
- * Λάππας Μίνως. 3ης Σεπτεμβρίου 73.
- * Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος. Ἀσκληπιοῦ 20.

- * Λάμπρος Σπυρίδων. Μαυροκορδάτου 10.
 Λεκὸς Γεώργιος. Στουρνάρα 37a.
 Λεονάρδος Βασίλειος. Προαστείου 59.
 Loewy Emmanuel. Via del progresso 23. Roma.
 Λιόλιος Γεώργιος. Σατωβριάνδου 16.
 Λυκάκης Ἀλέξανδρος. Θουκυδίδου 10.
- * Λυκούδης Ἐμμανουήλ. Ἀσκληπιοῦ 45.
 Μαγιάσης Ἰωάννης, Σόλωνος 97.
- * Μακκᾶς Δημήτριος. Βαλαωρίτου 15.
 Μακκᾶς Νικόλαος. Σόλωνος 10.
 Μαλτέζος Κωνσταντῖνος. Καποδιστριαίου 29 B.
- * Μαντζᾶκος Χρῆστος. Πιπίνου 25.
 Μαντζούφας Ἀνδρέας. Κολοκοτρώνη 36.
 Μανωλίδης Σωκράτης. Προαστείου 76.
 Μαρκόπουλος Βασίλειος. — Ἰωάννινα.
- * Μαρκόπουλος Ἰωάννης. Βουλῆς 9.
 Ματάλας Ἀθανάσιος. Πατησίων 81.
- * Μαυρομιχάλης Κυριακούλης. Ἀμαλίας 4.
 Μαυρουκάκης Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 71.
- Μερχούρης Σπύρος. Πανεπιστημίου 61.
- * Μεσολωρᾶς Ἰωάννης. Μαυρομιχάλη 15
- * Μητσόπουλος Χρῆστος. Σολωμοῦ 2.
- * Μιστριώτης Γεώργιος. Στουρνάρα 47.
- * Μομφερράτος Ἀντώνιος. Ἀριστοτέλους 9.
 Müller Kurt. Goettingen, Plankstrasse 18.
- * Μυστακίδης Βασίλειος. Constantinople (Musée Imp. Ottoman).
- Μούσης Ἰωάννης. Προαστείου 45.
 Μουτζουρίδης Ἰωάννης. Δεληγιάννη 6.
 Μπάρτ Γουλιέλμος. Μαυρομιχάλη 8.
 Μπενάκης Ἐμμανουήλ. Κουμπάρη I.
 Μπότσης Ἰωάννης. Κηφισίας 47.
 Νάζος Γεώργιος. Ἡρακλείου 4.
 Νεγρεπόντης Μιλτιάδης. Ὁθωνος 14.
 Νικολαΐδης Ἰωάννης. Πραξιτέλους 33.
 Νικολαΐδης Λουδοβίκος. Τράπεζα Ἀνατολῆς.
 Noack Ferdinand. Tübingen. (Gartenstrasse 59).
 Ξανθουδίδης Στέφανος. Ἡράκλειον Κρήτης.

- * Οἰκονόμος Παναγιώτης. Ἡρακλείτου 24.
Οἰκονόμος Γεώργιος. » »
- * Παγανέλης Σπυρίδων. Σωκράτους 73 Α.
- * Πάλλης Ἀγαμέμνων. Πατησίων 60.
- * Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας. Ἀχαρνῶν 27.
Παντελίδης Ἐμμανουήλ. Αἰόλου 154.
Παντερμαλῆς Στυλιανός. Ἀκαδημίας 78.
Παπαβασιλείου Γεώργιος. Σύρου 12.
Παπαδάκης Νικόλαος. Μουσεῖον. Θῆβαι.
- * Παπαμαχαλόπουλος Κωνσταντῖνος. Ἀριστοτέλους 70 Α.
Παπανδρέου Γεώργιος Δεινοκράτους 5.
Παπαζαχαρίου Ἄγγελος. Μαγνησίας 2.
- * Παπούλιας Δημήτριος. Βαλτετσίου 57.
Πατσουράκος Ἰωάννης. Λεωφόρος Χατζηκυριακοῦ 17. Πειραιεύς.
- * Πῶπ Γεώργιος. Σταδίου 6.
Pernice Erich. Greifswald. Universität.
Πολίτης Ἰωάννης. Ἀλεξ. Σούτσου 2.
- * Πολίτης Νικόλαος. Κυκλοδόρου 22 Α.
- * Πολυγένης Κωνσταντῖνος. Ἀκαδημίας 52.
Πουρῆς Μιλτιάδης. Πειραιεύς.
- * Ραγκαβῆς Κλέων. Κρήτη.
Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος. Κωνσταντίνου Διαδόχου 4.
- * Ράλλης Δημήτριος. Πανεπιστημίου 41.
- * Ράλλης Κωνσταντῖνος. Ἀναγνωστοπούλου 19 Α.
Ρεδιάδης Περικλῆς. Σόλωνος 36.
Robert Karl. Halle a Saale. Universität.
Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος. Μεσολόγγιον.
- * Ρωμάνος Ἄθως. Paris — Légation Hellénique.
- * Ρώσης Ζῆκος. Ἀχαρνῶν 14 Α.
- * Σακελλαρόπουλος Σπυρίδων. Ὀμήρου 17.
- * Σβορώνος Ἰωάννης. Δελφῶν 3.
Schmidt Eduard. Galleriestrasse 4. München.
- * Σημαντήρας Κωνσταντῖνος. Ἡρακλείτου 21.
Σκιᾶς Ἀνδρέας. Βαλτετσίου 7.
Σκουζῆς Ἀλέξανδρος. Ρηγίλλης 12.
- * Σκουλούδης Στέφανος. Γεωργίου Α' 3.
- * Σκοῦφος Θεόδωρος. Ἀσκληπιοῦ 65.

- Σπηλιόπουλος Χαράλαμπος. Φιλελλήνων 5.
- * Σοφούλης Θεμιστοκλῆς.
- * Στάης Βαλέριος. Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείον.
- * Στάης Σπύρος. 3ης Σεπτεμβρίου 79.
- Σταμούλης Ἀναστάσιος. Silivrie.
- Σταυρόπουλος Δημήτριος. Μύκονος.
- Steele Daniel. Ὅμηρου 32.
- * Στέφανος Κυπάρισσος. Σόλωνος 20.
- * Στεφανόπουλος Ἀνδρέας. Μακεδονίας 6.
- * Στρέϊτ Γεώργιος. Γεωργίου Σταύρου 1.
- Στρέϊτ Στέφανος. Γεωργίου Σταύρου 1.
- Studniczka Franz. Leibnizstrasse 11. Leipzig.
- * Σφακιανᾶκης Παναγιώτης. Σατωβριάνδου 42.
- Σχλίεμαν Ἀγαμέμνων. Πανεπιστημίου 10.
- Σωτηριάδης Γεώργιος. Λουκιανοῦ 21.
- Ταβουλάρης Θεμιστοκλῆς. Πειραιῶς 26.
- Τραπάντζαλης Γεώργιος. Πατησίων 73.
- Τριανταφυλλάκος Νικόλαος. Κωνσταντίνου Διαδόχου 2.
- Τρικούπης Σπυρίδων. Δώρου 6.
- Τσάτσος Ἰωάννης. Ὅμηρου 8.
- * Τσιβανόπουλος Δημοσθένης. Χαλκοκονδύλη 24.
- Τσιπούρας Δημήτριος. Ἀγισιάου 15.
- * Τυπάλδος Μπασιάς Ἀθανάσιος. Ὅμηρου 14.
- * Τσίλλερ Ἐρνέστος. Κανάρη 2.
- * Τσουντας Χρῆστος. Ἀλκιβιάδου 36.
- Fabricius Ernst. Freiburg. i Baden. Cöthestrassen 44.
- Frickenhaus August. Universitaet. Strassburg.
- Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος. Κάνιγγος 18.
- Φιλαδελφεὺς Θεμιστοκλῆς. Βουλῆς 16.
- * Φιλάρετος Γεώργιος. Ὅμηρου 11.
- Χατζῆς Ἀντώνιος. Προαστείου 81.
- * Χατζιδάκης Γεώργιος. Σκουφᾶ 10.
- * Χατζιδάκης Ἰωάννης. Ἡρακλείτου 3.
- Wide Sam. Uppsala. Univers. Bibliotheket.
- Wiegand Theodor. Berlin. Koenig. Museen.
- Zahn Robert. Berlin. K. Museum am Lustgarten.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1915

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΜΕΤΡΩΤΗΣ
Ι. ΚΑΛΙΝΤΣΗΣ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εἴσπρα χθέντα	Εἰσπραχθέντα	
Κεφ.	Ἀρ.				Ἐπί πλέον	Ἐπί ἔλαττον
Α	1	Εισφοραὶ ἐτήσιαι ἐταίρων.	2200	1639 80		560 20
»	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	31058	33476 50	1968 50	
»	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων. . .	18	140	122	
»	4	» ἐκ δημοσιευμάτων.	3000	1209 90		1790 10
»	5	» διάφορα.	250	550 65	300 65	
»	6	» ἐκ συνδρομῆς τοῦ δημοσίου	30000	12000		18000
»	7	» ἐκ κεκλεισμένων χορήσεων.	123	30		93
			67099	49046 85	2391 15	20443 30

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1915

Ο ΤΑΜΙΑΣ
Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Ο ΛΟΓΙΣΤΗΣ
Χ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 1915

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα	Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαί	Διαφορὰ ἐπὶ ἔλατιον	
Κεφ.	Ἄρ.					
A	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Γραφείων Ἐταιρείας	7680	7056 85	623	15
»	2	Ἐξοδα διαχειρίσεως	2000	1502 40	497	60
»	3	Ἐπίδομα Γραμματέως Συμβουλίου (κατὰ τὸν Ὄργανισμόν)	720	720		
B	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης	3000	2782	218	
»	2	Ἐξοδα πλουτισμοῦ κ λ. Βιβλιοθήκης	7000	2395 35	4604	65
Γ	M	Συνδρομαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά	1000	686 75	313	25
Δ	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη	24427	17341 35	7085	65
E	M	Δημοσιεύματα	16000	11024 75	4975	25
ΣΤ	1	Τέλη χαρτοσήμου	300		300	
»	2	Συντάξεις	972	972		
»	3	Ἐκτακτὰ ἔξοδα	2000	1983 70	16	30
Z	M	Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	1000	754 85	245	15
Δ	2	Ἀγορὰ ἀρχαίων	1000		1000	
			67099	47220 --	19879	

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΩΣ ΑΝΩ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΟ ΚΕΦΑΛ. Δ ΚΑΙ Ε

Ἦτοι ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς τὰς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη καὶ δημοσιεύματα

	Δραχ.		Δαπάναι διὰ τὴν «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα 1914 Γ Δ . διὰ τὴν «Ἀρχ. Ἐφημ.» 1915 Α Β	Δραχ.		Δαπάναι διὰ τὰ «Πρακτικά» 1913 διὰ τὰ «Πρακτικά» 1914 διὰ σύγγραμμα Γεωργίου Γαργδικὰ «Ἀρχαιολ. Μελετήματα
	Δραχ.	Λ.		Δραχ.	Λ.	
Δαπάναι ἀνασκαφῶν Νικοπόλεως	2031				2795	25
Δημητριάδος	1000					
Μαλιῶν Κρήτης	3824	35			4582	15
παρὰ τὴν ὀδὸν Θερασίου (᾽Ωδείου Περικλέους)	7350	40			1678	30
Δομενίου καὶ Τσαρτσάνης	416	55			267	40
Κεφαλληνίας	678	85				
Πέλλης	1427					
Ἐρευνῶν Σίφνου	613	20				
	17341	35			140	
					854	20
					407	45
					11024	75

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρὸς τὴν συνέλευσιν τῶν ἐταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε.

Οἱ ὑπογεγραμμένοι, ἀποτελοῦντες τὴν ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπεῖαν τῆς Ἑταιρείας, προσκληθέντες διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ' 224 τῆς 29 Δεκεμβρίου ἐ. ἔ. ἐγγράφου τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου, ἐπελήφθημεν τῆς ἐξελέγξεως τῆς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1915 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας, ἐκ τῶν Ταμιακῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα:

α'. Χρηματικόν

α') Χρέωσις.

Ἐπίλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτρ. . . Δρ.	2.153,55
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . .	» 49.046 95
» » κλήρωσιν 10 ὁμολογίων τῶν 20 ἑκατ.	» 1 000,—
» » ἐκποίησιν ἀκινήτων κτημάτων.	» 1.617,—
» » χρεώστας διαφόρους	» 16 100,—
Τὸ ὅλον Δρ.	<u>69 917 50</u>

β') Πίστωσις.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ προϋπολογισμοῦ . . . Δρ.	47 220,—
» » ἀγορὰν 10 ὁμολ. Ἐθν. Δαν. 1907 τῶν 20 ἑκατομ	» 935 —
» » ἀγορὰν 44 ὁμολ. Ἐθν. Δαν. 1914 τῶν 500 ἑκατομ.	» 17.468 60
» » προκαταβολὴν Δημοσίου	» 600,—
Ἐπίλοιπον εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1915 κατὰ τὴν Ἐπιθεώρησιν τῆς ἐξελ. Ἐπιτροπῆς. . .	» 3.693,90
	<u>69 917,50</u>

β. Ἐσοδα καὶ ἔξοδα

α') Ἐσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορᾶς ἐταίρων Δρ	1 639,80
» τόκους καὶ μερισμάτα	» 33 476,50
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων	» 1.209,90
» » διάφορα	» 550,65
» » ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	» 12 000,—
» » ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	» 140,—
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	» 30 —
	<u>49 046,85</u>

β') Ἐξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν γραφείων Δρ.	7 056.85
» ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως »	1.502.40
» ἐπίδομα τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου »	720,—
» μισθοὺς προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης. »	2 782,—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως Βιβλιοθήκης »	2.395.35
» συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ συγγραμ. ἀρχαιολ. »	686 75
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν σχετικὴν δαπάνην. »	17 341.35
» δημοσιεύματα »	11 024.75
» συντάξεις. »	972,—
» ἔκτακτα ἔξοδα »	1 983.70
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων »	754 85
» κεφάλαιον »	1 826.85
	<u>49 046.85</u>

γ'. Γενικὸς Ἰσολογισμὸς.

α') Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἐταιρίας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1915

ἀνήρχετο εἰς Δρ.	848.902,60
Ἀποτελούμενον ἀπὸ	
1) Κατάστημα Ἐταιρείας »	259.863.80
2) Ἀπὸ κτήματα ἀκίνητα. »	18.447.50
3) » Ταμείον. »	3 693.90
4) » 80 Μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. »	229 515,25
5) » 1697 Ὁμολογίας Ἐθν. Δαν. Ἐνοποιήσ. 1898. »	171 795,75
6) » 365 » Παγίου Δανείου 1889 »	79 025.50
7) » 170 » Δανείου 1907. »	17.253,25
8) » 30 » Πατριωτ. Δανείου 30 ἑκατ. »	25,—
9) » 1 » Δανείου κεφαλοποιήσεως »	640.—
10) » 110 » Δανείου 1914 τῶν 500 ἑκατ. »	48 110,65
11) » προκαταβολὰς. »	2.532,—
12) » Δημόσιον. »	18.000.—
	<u>848.902,60</u>

β') Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1915 ἀνήρχετο εἰς Δρ.	848 902,60
ἀποτελούμενον ἀπὸ τὸ Κεφάλαιον »	<u>848.902,60</u>

δ'. *Περιοδικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.*

Ἡ περιουσία τῆς Ἐταιρείας ἀνήρχετο τῇ 31 Δεκεμβρίου 1915 εἰς	Δρ. 848 902,60
Ἀποτελούμενη ἐκ τῶν ἐξῆς:	
1) ἀπὸ τὸ κατὰστημα τῆς Ἐταιρείας	» 259.863,80
2) » κτήματα ἀκίνητα	» 18 447,50
3) » ὑπόλοιπον ταμείου τῆς 31 Δεκεμβρίου 1915	» 3 693 90
4) » 80 Μετοχὰς τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς	» 229.515 25
5) » 1697 Ὅμοι Ἐθν. Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898	» 171.795,75
6) » 365 » » Παγίου Δανείου 1889	» 79 025,50
7) » 170 » » Δανείου 1907	» 17 253,25
8) » 30 » » Πατριωτ. Δαν. 30 ἑκατομ.	» 25,—
9) » 1 » » Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	» 640,—
10) » 110 » » Δανείου 1914 τῶν 500 ἑκατ	» 48.110,65
11) προκαταβολὰς	» 2 532,—
12) συνδρομὴν Δημοσίου	» 18.000,—
	<u>848 902,60</u>

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἐταιρεία κέκτηται πλουσίαν βιβλιοθήκην καὶ διάφορα δημοσιεύματα: ἦτοι «*Αρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα*» Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας» κτλ. καταγεγραμμένα λεπτομερῶς ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν κατὰ τὸ ἔτος 1915 ἐπωλήθησαν καὶ εἰσπράχθησαν δραχμαὶ χίλιαι διακόσιαι ἑννέα καὶ $\frac{91}{100}$ ἦτοι ἐπὶ ἕλαττον τῶν προϋπολογισθειῶν κατὰ δρ 1790 καὶ $\frac{107}{100}$ καταγεγράφησαν δὲ εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον (Α'. ἀρθρ. 4).

Ἡ διενεργηθεῖσα ἐξελεγχτικὴ ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ διαχείρισις εἶναι κατὰ πάντα ἀκριβής, καὶ ὅτι μετὰ τῆς δεούσης τάξεως καὶ ἀνελλιπῶς ἐτηρήθησαν τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου καὶ Λογιστηρίου (καίτοι ἐπῆλθε προσωρινὴ μεταβολή, ὡς ἐκ τῆς ἐπιστρατεύσεως, εἰς τὸ προσωπικὸν τοῦ Ταμείου καὶ Λογιστηρίου). Διὰ τοῦτο κατὰ καθῆκον προτείνομεν ὅπως ἡ ἢ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1915, ὡς ὀρθῶς καὶ κανονικῶς γενομένην, ἐπικυρώσῃ τὸν Ἰσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1915, καὶ ἐκφράσῃ τὰς θεράμιας αὐτῆς, εὐχαριστίας πρὸς τὸ Διοικ. Συμβούλιον, συνάμα δὲ καὶ τὴν πλήρη εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐταιρείας, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Ἰανουαρίου 1919.

Τὰ μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας

Α. Τυπάλδος Μπασιάς

Μ. Β. Κύρης

Γ. Κλοντηρόπουλος

ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

(Λογοδοσία καὶ διαχειρίσεις τοῦ ἔτους 1915).

Τῇ 10 Ἰανουαρίου 1916, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρα 10 1/2 π. μ. συνήλθον οἱ ἑταῖροι εἰς πρώτην Γενικὴν Συνέλευσιν ἐν τῷ Καταστήματι τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 32 τοῦ Ὄργανισμοῦ, ἵνα ἐκλέξωσι τὸ Πρόεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ Ἐξελεγκτικὴν καὶ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπεῖαν διὰ τὸ ἔτος 1916, καὶ ἀκούσωσι τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπεῖας καὶ τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατὰ τὸ ἔτος 1915.

Ἡ συνεδρίασις ἤρξατο τῇ 10 1/2 ὥρᾳ πρὸ μεσημβρίας παρόντων 32 ἑταίρων, εἰς οὓς διενεμήθη ἡ ἐν σ. 20 Κατάστασις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1915. Γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγησαν Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κ. Πολυγένης, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀλεξ. Ραγκαβῆς, Α'. Γραμματεὺς ὁ κ. Χρῆστος Ἡλιόπουλος καὶ Β' Γραμματεὺς ὁ κ. Γ. Π. Οἰκονόμος. Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἀνεδείχθησαν μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπεῖας οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μπασιάς, Ἰωάννης Ζωγράφος, Μιχαὴλ Γούδας, Μιχαὴλ Κύρης καὶ Γεώργιος Κλοντηρόπουλος. Μετὰ ταῦτα ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως ἀνέγνωσε τὴν ἐν σελ. 22 Ἐκθεσὶν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπεῖας περὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1915, ἡ δὲ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχειρίσιν ταύτην. Τούτων γενομένων διεκόπη ἐπὶ βραχὺν χρόνον ἡ συνεδρία.

Προσῆλθον εἶτα ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τακτικὸς Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος Γεώργιος καὶ ἡ Α. Β. Υ. ὁ Πρίγκιψ Νικόλαος ἐπίτιμοι Ἀντιπρόεδροι, καὶ οὕτως ἐπανελήφθη ἡ συνεδρία, καθ' ἣν ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐταιρείας κ. Π. Καββαδίας ἀνέγνω ἢ συνέταξεν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ Συμβουλίου κατὰ τὸ ἔτος 1915

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1916

(Τροποποιήσις τοῦ Ὄργανισμοῦ).

Τῇ 19 Ἰουνίου 1916, ὥρα 9 1/2 π. μ. ἐγένετο συνέλευσις τῶν ἑταίρων πρὸς συζήτησιν καὶ ἀπόφασιν ἐπὶ προτάσεως τοῦ Διοικ. Συμβουλίου περὶ τροποποιήσεως τῶν ἄρθρων 9 καὶ 10 τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἐταιρείας. Παῖσαν 58 ἑταῖροι Προήδρευσε δὲ ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως μετὰ τοῦ Γραμματέως συμπαραδρευόντος καὶ τοῦ Προεδρεῖου τοῦ Συμβουλίου.

Ὁ Ἀντιπροεδρεὺν τοῦ Συμβουλίου κ. Γ. Γαρδίκας ἀνεκοίνωσε τοῖς ἑταίροις τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου Γεωργίου Μιστριώτου, ἐπιτίμου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἀνεκοινώθη εἶτα πρότασις τοῦ Συμβουλίου περὶ τροποποιήσεως τῶν

ἄρθρων 9 καὶ 10 τοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας. Μετὰ συζήτησιν δὲ ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης ἐγένετο αὕτη δεκτὴ καὶ διευκρινήθη ὡς ἑξῆς:

»Τὰ ἄρθρα 9 καὶ 10 τοῦ διὰ τῶν Β. διαταγμάτων τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 καὶ 23 Νοεμβρίου 1909 ἐγκριζομένου ὀργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ἑξῆς:

»**Ἄρθρον 9.** Τὴν Α. Μ. τὸν Βασίλεα Κωνσταντῖνον, τακτικὸν πρόεδρον τῆς Ἑταιρείας, ἀναπληροῖ ἐν τῇ προεδρίᾳ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἡ Α. Β. Υ. ὁ πρίγκιψ Νικόλαος ὡς ἀντιπρόεδρος, ὃν ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἐπόμενον ἄρθρον 10 ἐκλεγόμενος ἀντιπρόεδρος, ὅστις ἐπὶ πλέον ἀντικαθιστᾷ διαρκῶς τὸν πρόεδρον εἰς πᾶσαν τὴν κατὰ τὸν ὀργανισμὸν δικαιοδοσίαν καὶ ἐνέργειαν αὐτοῦ σχετιζομένην πρὸς τὴν χρηματικὴν διαχείρισιν τῆς Ἑταιρείας καὶ πρὸς τὴν ἐποπτείαν τῆς διαχειρίσεως ταύτης.

»Τὸν ἀντιπρόεδρον τοῦτον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ κατὰ τὸ ἄρθρον 10 τοῦ ὀργανισμοῦ πλειοψηφῶν σύμβουλος

»**Η. Α. Β. Υ.** ὁ Διάδοχος Γεώργιος ἀνακηρύσσεται συμπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας.

»Κατὰ ταῦτα τὸ δεκαεπταμελὲς διοικητικὸν συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας ἀποτελεῖται α') ἐκ τοῦ προέδρου ἢ τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ· β') ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἄρθρον 10 ἐκλεγόμενων κατὰ τριετίαν ἀντιπροέδρου, γραμματέως καὶ δεκατεσσάρων συμβούλων.

»**Ἄρθρον 10.** Κατὰ τὴν δευτέραν ἀνά τριετίαν γινομένην τακτικὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν ἑταίρων τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου ἐκλέγονται διὰ σχετικῆς πλειοψηφίας δέκα καὶ τρία μέλη τοῦ διὰ τὴν ἐρχομένην τριετίαν διοικητικοῦ συμβουλίου. Ἡ ψηφοφορία μία οὔσα καὶ μυστικὴ γίνεται διὰ ψηφοδελτίου αὐτοπροσώπως, ἐν ᾧ ἀναγράφονται δέκα καὶ τρία ὀνόματα ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Πειραιεῖ οἰκούντων ἑταίρων. Πᾶς πέραντοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐγγεγραμμένος ἐν τῷ δελτίῳ οὐδὲν λογίζεται.

»Τὸ οὕτως ἐκλεγέν συμβούλιον συνέρχεται εἰς πρώτην μετὰ τὴν ἐκλογὴν συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Προέδρου ἢ τοῦ ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ, ἢ ἐν ἀπουσίᾳ ἀμφοτέρων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τᾶς πλειονας λαβόντος ψήφους συμβούλου, πρὸς συμπλήρωσιν καὶ καταρτισμὸν ἑαυτοῦ, καθ' ἣν διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας ἐκλέγει τρία ἐπὶ πλέον μέλη τοῦ συμβουλίου ἕξ ἑταίρων, οἵτινες διατελοῦσιν ἢ διετέλεσαν ἔσσοροι ἀρχαίων τῶν Δημοσίου, ἢ καθηγηταὶ ἢ ὑφηγηταὶ τῆς κλασσικῆς ἢ χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας, ἢ ἁπλῶς ἕξ ἑταίρων ἀσχολουμένων περὶ τὰ ἀρχαιολογικά· ἐν τῇ αὐτῇ συνεδρίᾳ ἐκλέγει ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν διὰ φανερᾶς ὡσαύτως ψήφου τὸν ἀντιπρόεδρον καὶ τὸν γραμματέα.

»Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐνεκρίθη διὰ τοῦ ἀπὸ 6 Ἰουλίου 1916 Β. Διατάγματος δημοσιευθέντος ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 130 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (Τεύχ. Α'.) Τῆς 16 Ἰουλίου 1916.

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1915

*Συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου Π. Καββαδία
καὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει τῶν Ἑταίρων
τῇ 10 Ἰανουαρίου 1915.*

Δεινὴ νόσος εἶχε καταλάβει τὸν Στρατηλάτην Βασιλέα καὶ Ὑψηλὸν Πρόεδρον τῆς ὑπὲρ τῶν μνημείων τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας ἐργαζομένης Ἑταιρείας ἡμῶν. Ἄλλ' ὁ Βασιλεὺς «ἤλπισεν ἐπὶ Κύριον καὶ ἐν τῷ ἐλέει τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐσαλεύθη». Συνεταράχθη τὸ ἔθνος ἐπὶ τῷ κινδύνῳ τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου, σύμπας δ' ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀνέπεμπε δεήσεις πρὸς τὸν Ὑψιστον ζῶν ἀιτούμενος ὑπὲρ τοῦ Κωνσταντίνου. Ἐπήκοος δ' ἐγένετο ὁ θεὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔσωσε τὸν Βασιλέα, ἔδωκεν αὐτῷ «μακρότητα ἡμερῶν» καὶ ἔπεμψεν ἐπ' αὐτοῦ «πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος». Χειμάζεται τὸ ἔθνος ἐν ταῖς

σήμερον ἡμέραις καὶ κλυδωνίζεται τὸ σκάφος τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους, ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ἀγρυπνεῖ!

Τὸν ἐλευθερωτὴν Βασιλέα ἐπανερχόμενον δαφνηφόρον ἐκ τῶν πεδίων τοῦ Μπιζανίου καὶ τοῦ Κιλίκις, ἤξιώθημεν καὶ ἠτύχησαμεν νὰ χειροκροτήσωμεν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ. Ἄς εὐφημήσωμεν τώρα τὸν σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος Βασιλέα.

Λογοδοτοῦν τὸ Συμβούλιον ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις τοῦ λήξαντος ἔτους ἀνακοινῶν ἐν πρώτοις μετὰ λύπης, ὅτι τὰς τάξεις τῶν τακτικῶν ἐταίρων μεγάλως ἠραίωνεν ὁ θάνατος, ὅστις ἐπληξεν ἄλλους τε καὶ τὸν ἐπὶ πολλὰ ἔτη μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐταιρείας Κλῶνα Στέφανον, διευθυντὴν καὶ ἰδρυτὴν τοῦ ἀνθρωπολογικοῦ Μουσείου, ἄνδρα δὲ σοφὸν καὶ ζηλωτὴν τῶν ἀρχαιολογικῶν πραγμάτων, ἐπιδεξίως ἐργασθέντα ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ πολλαχῶς τῇ Ἐταιρείᾳ γενόμενον χρήσιμον δι' ὧν σὺν τοῖς ἄλλοις ἐξετέλεσεν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἐρευνῶν κατὰ τὰς Κυκλάδας νήσους. Πρὸς πλήρωσιν δὲ τοῦ παραχθέντος ἐν τῷ Συμβουλίῳ κενοῦ, ἐφαρμοσθεισῶν τῶν διατάξεων τοῦ Ὄργανισμοῦ, ἐξελέγη σύμβουλος ὁ ἐκ τῶν τακτικῶν ἐταίρων κ. Σπυρίδων Παγανέλης.

Τῶν ἐπιτίμων δὲ ἐταίρων ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ὁ Γεώργιος Loescheke, καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου καὶ μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ἀνὴρ καὶ ὡς συγγραφεὺς καὶ ὡς διδάσκαλος μεγάλας παρασχῶν ὑπηρεσίας τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιστήμῃ. Κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον ὁ Loescheke μεταδαινῶν ἵνα συναντήσῃ τὸν παλαιὸν συνεργάτην αὐτοῦ ἐν τοῖς Mykenische Thongefisse καὶ Myke-

nische Vasen, τὸν πολὺκλαυστον Ἀδόλφον Furtwängler.

Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Ἐταιρείας ἐκτίθεται ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν Ἰμῶν ἐντύπῳ λογιστικῷ πίνακι, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι τὰ μὲν ἔσοδα κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀνῆλθον εἰς δρ. 49,046 τὰ δὲ ἔξοδα εἰς δρ. 47,220.

Τὰ κύρια ἔργα τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος εἶνε, ὡς εἰκὸς, ἀνασκαφικά, περὶ τούτων δὲ ἀνακοινοῦμεν τὰ ἐξῆς:

Πρώτην καὶ σημαντικωτάτην ἀνασκαφὴν ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία κατὰ τὴν νοτιοανατολικὴν κλιτὸν τῆς Ἀκροπόλεως, παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον, συνεχίζουσα ἐνταῦθα τὸ ἔργον, ὅπερ ἐπεχείρησεν ἀπὸ τοῦ 1914 πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους. Αἱ ἐργασίαι ἐξετελέσθησαν καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ὑπὸ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐφόρου τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου Π. Καστριώτου ἔχοντος ὡς βοηθὸν τὸν Χ. Ἡλιόπουλον, ἔσχον δὲ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα, ὥστε σήμερον δύναται πλέον μετ' ἀσφαλείας νὰ βεβαιωθῇ, ὅτι ἀπεκαλύφθη ὄχι μόνον ἡ θέσις ἐνθα ἔκειτο τὸ Ὁδεῖον, ἀλλὰ καὶ τιμῆμά τι αὐτοῦ. Ἐν τῇ πρὸς τὸ Συμβούλιον ἐκθέσει του ὁ κ. Καστριώτης ἀνακοινοῖ τὰ ἐξῆς. «Ἐν τῷ χώρῳ, ἐν ᾧ ἐγένοντο αἱ ἐργασίαι, προὐχώρησεν ἡ σκαφὴ μέχρι τοῦ βράχου. Ἀνεκαλύφθησαν δὲ πρῶτον κτίσματά τινα μεταγενέστερα καὶ ὑπ' αὐτὰ τεῖχος ἰσοδομικόν, ὅπερ εἶνε σπουδαῖον ὡς καθορίζον τὸν χώρον τοῦ Θεάτρου τοῦ Διονύσου ἀπὸ τοῦ χώρου τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους. Βαθύτερον ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους ἀπεκαλύφθησαν θεμέλια στοᾶς, ὡς καὶ οἱ ὀρθοστάται γωνιαίου τοίχου κατὰ χώραν κείμενοι. Τούτων ἀποκαλυπτομένων καὶ κατὰ τὴν ἐτέραν πλευρὰν, θὰ ἀποτελεσθῇ τετράγωνος ἴσως αἰθουσα μήκους 25 περίπου μέτρων, ἢ ὀρθογώνιος. Ἐνταῦθα εὐρέθη ἐπίσης

παχύτατον στρώμα τέφρας καὶ ξύλων ἀπηνθηρακωμένων, ἀπειρία δὲ κεραμίδων στέγης ἡμικεκαυμένων καὶ πλεῖστοι σιδηροῖ ἤλοι, ὡς καὶ ἐλάσματα σιδηρᾶ χρησιμεύοντα πρὸς σύνδεσιν τῶν δοκῶν τῆς στέγης. Ὑψηλότερον τῶν θεμελίων τούτων ὁ βράχος πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς δυσμὰς εἶνε κεκομμένος καθέτως, ἐπὶ δὲ τοῦ ἄνω μέρους ὀριζοντίως εἰς πλάτος δύο σχεδὸν μέτρων, καὶ ἀποτελεῖ οἰονεὶ διάζωμα, οἷον ὑπάρχει ἐν ταῖς θεάτροις. Περιέθεε δὲ τοῦτο κύκλω κιονοστοιχία. Τὴν ἐσωτερικὴν δὲ διάταξιν τοῦ Ὁδείου γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Βιτρουθίου λέγοντος, ὅτι ἦτο κεκοσμημένον διὰ στύλων λιθίνων ἔσω τε καὶ ἔξω τοῦ οἰκοδομήματος, ἅμα δὲ καὶ ὑπὲρ τὰς τῶν ἐδωλίων σειρὰς κατὰ διάταξιν Στοᾶς κύκλω περιθεούσης τὸν περιβόλον. Κατ' ἀκολουθίαν τούτων δυνάμεθα ἤδη νὰ ἀναπαραστήσωμεν τὸ σχῆμα τοῦ Ὁδείου ὡς ἐξῆς: Ἐπὶ τοῦ διαζώματος, ὅπερ διαθείει γύρωθεν τὴν Στοάν, ὑπῆρχε κιονοστοιχία ὑποβαστάζουσα τὴν στέγην, ὅπισθεν δὲ τῶν κίωνων ἦσαν τὰ καθίσματα τῶν θεατῶν, ὡς ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ τῆς Πριίνης, ἐν δὲ τῇ Ὀρχήστρᾳ ἦσαν μόναι αἱ ἔδραι τῶν μουσικῶν, ὡς ἐν τῷ μικρῷ θεάτρῳ τῆς Πομπηίας. Τῶν γενομένων δ' ἐν τῇ ἀνασκαφῇ εὐρημάτων ἄξιον λόγου εἶνε ὁστέινον θεατρικὸν εἰσιτήριον, ὅπερ ἐν τῇ μιᾷ ὄφει φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Αἰσχύλου, ἐν δὲ τῇ ὀπισθίᾳ ὄφει εἰκονίζεται ἐν κατόφει οἰκοδόμημα περιέρρον, ἴσως αὐτὸ τὸ Ὁδεῖον».

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν μέχρι λήξεως τοῦ ἔτους ἐργασιῶν. Ἐπαναλαμβανομένων δ' αὐτῶν ὁσονούπω, ἐλπίζει τὸ Συμβούλιον, ὅτι θέλει κατορθωθῆ κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος νὰ ἀποκαλυφθῆ ὁλόκληρος ὁ χῶρος τοῦ Ὁδείου καὶ οὕτω καταστῆ ἴσως δυνατὴ ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ τε σχήματος καὶ τῆς διατάξεως αὐτοῦ. Τὸ οἰκοδόμημα ἐκτείνεται πρὸς τὸ μέρος τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ἐκεῖ δὲ εἶνε μεγαλύτερα ἢ ἐπίχωσις, ὥστε ἐλπίς ὑπάρχει ὅτι καλλιτέρα

εἶνε ἢ διατήρησις αὐτοῦ. Οὕτω δὲ μόνον εἶνε δυνατὸν νὰ λυθῶσι τὰ σχετικῶς πρὸς τὸ ἀποκαλυπτόμενον μνημεῖον οἰκοδομικὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ προβλήματα, διότι πρωτοφανὲς ἐν Ἀθήναις καὶ ἰδιόρρυθμον ἦτο τὸ προκείμενον Ὀδεῖον, ἐφ' ᾧ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ὑπελάμβανον, ὅτι εἶχε ποιηθῆ κατ' ἀπομίμησιν τῆς σκηπῆς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. Ἴσως εἶχε σχῆμα σύνηδες ἐν τῇ Μικρασιατικῇ καὶ νησιωτικῇ Ἰωνίᾳ ἀπὸ τῆς 6^{ης} ἑκατονταετηρίδος, οἷον εἶχε πιθανῶς καὶ ἡ ἐν Σπάρτῃ Σικιάς, ἣν ᾠκοδόμησε Θεόδωρος ὁ ἐκ Σάμου. Ἀλλ' οἷονδὴποτε καὶ ἂν ἀποβῆ τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν, τὸ μέχρι τοῦδε εἶνε λίαν εὐχάριστον διότι ἡ παλαιὰ τοπογραφία τῶν Ἀθηνῶν πλουτίζεται διὰ τῆς ἀποκαλύψεως ἐπισήμου μνημείου, λαμπρῶς δὲ πιστοῦνται αἱ σαφεῖς καὶ κατηγορηματικαὶ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων περὶ τῆς πλησίον τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ θεάτρου, καὶ δὴ ἀριστερὰ τῷ ἐξερχομένῳ ἐκ τοῦ θεάτρου, ὑπάρξεως τοῦ Ὀδεῖου. Διὰ τῆς γενομένης δ' ἀνασκαφῆς ἐκλείπει πρὸς τούτοις ἐκείνη ἢ ὑπὸ τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως καὶ παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον ἀκοσμία ἐκ τῶν σεσωρευμένων χωμάτων καὶ λίθων καὶ ἐξ ἠρειπωμένων κοινῶν κτισμάτων, ἐκκαθαρίζεται, ἰσοπεδοῦται καὶ ἐξωραΐζεται ὁ χώρος ὁ συνδέων δύο σημαντικὰ μνημεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τὸ Ὀδεῖον καὶ τὸ θέατρον».

Δευτέραν ἀνασκαφὴν ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία ἐν Νικολόπολει τῆς Ἠπείρου διὰ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφέως, συνεχίζουσα τὰς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοῦ Αὐγούστου ἀνασκαφάς, ἃς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐφόρου ἐκτελεῖ ἀπὸ τοῦ 1913. Ἐστέφθησαν οὖν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος αἱ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ μεγάλης ἐπιτυχίας, διότι ἀπεκάλυψαν μεγάλην καὶ σημαντικωτάτην Βασιλικὴν τῶν παλαιῶν χριστιανικῶν χρόνων, ἥς τὸ

ἑδάφος εἶνε κεκαλυμμένον ἐπὶ ἐκτάσεως 300 τετραγωνικῶν μέτρων ὑπὸ ψηφιδώτου «καλλίστης, κατὰ τὸν κ. Φιλαδέλφεια, χριστιανικῆς τέχνης καὶ λίαν ἐπιμελεημένης ἐκτελέσεως». Τὰ κάλλιστα διατηρηθέντα μωσαϊκὰ εἶνε τὰ καλύπτοντα τὰ τετράγωνα ἐδάφη τῆς βορείου καὶ τῆς νοτίου πέρυγος τοῦ ναοῦ, ἐπέχουσι δὲ θέσιν Προθέσεως καὶ Διακονικοῦ, τῶν δύο ἀναποσπάστων ἐν ἐκάστῳ χριστιανικῷ ναῶ τμημάτων ἢ δωματίων ἐκατέρωθεν τοῦ Ἱεροῦ. Κατὰ τὴν πρὸς τὸ Συμβούλιον ἔχθεσιν τοῦ κ. Φιλαδέλφειως, ἐντὸς τῶν τετραγώνων τούτων ἀπεικονίζονται διὰ πολυχρῶμων ψηφιδῶν, ἄλλων μὲν φυσικῶν, ἄλλων δὲ τεχνητῶν, ὁλόκληρος, σχεδὸν εἰπεῖν, ἡ Δημιουργία, παντοῖα δηλ. ζῶα, πτηνὰ, ἔρπετά, ἄνθη καὶ φυτὰ, πρὸς δὲ καὶ ἀνθρώπιναι μορφαὶ εἰς φυσικὸν ἢ ὀλίγον τι μικρότερον τοῦ φυσικοῦ σχῆμα. Καὶ ἐν μὲν τῷ βορείῳ τετράγῳ παρίσταται ἐν μέσῳ, ἐντὸς τετραγώνου πλαισίου, κῆπος ἐκ καρποφόρων δένδρων καὶ κυπαρίσσων, ὑπ' αὐτὰ δὲ χῆνες, νῆσσοι, πέρδικες καὶ ἄλλα πτηνὰ. Πέριξ δέ, ἐν κύκλοις συμπεπλεγμένοις, πληθὺς ὠδικῶν πτηνῶν, περὶ δὲ ταῦτα ἐκτείνεται ἡ πλατυτάτη ζώνη σχηματίζουσα θαυμαστήν ζωοφόρον, ἐν ἣ παρίστανται ἀπειροπληθεῖς ἰχθῦς παντὸς σχήματος καὶ μεγέθους, μετ' αὐτῶν δὲ ἀλιεῖς καὶ ὑδρόβια πτηνὰ. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ κάτωθεν τῆς μεγάλης εἰκόνος τοῦ Κήπου σώζεται τετράστιχος ἐν δακτυλικῷ ἑξαμέτρῳ ἐπιγραφή, ἐξ ἧς διδασκόμεθα ὅτι ἰδρυτῆς καὶ διακοσμητῆς τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου τούτου ναοῦ ἦτο ὁ μεγάλθυμος ἀρχιερεὺς Δουμέτιος. Ἐν τῷ μεσημβρινῷ τετράγῳ, ἐν μὲν τῷ κέντρῳ παρίστανται εἰς φυσικὸν μέγεθος δύο ἀνδρικά μορφαὶ πάνοπλοι, περὶ δὲ τὴν τετράγωνον ταύτην εἰκόνα διαγράφονται δεκαεξ ὄλοι κύκλοι διαμέτρου ἐνὸς σχεδὸν μέτρου, ἐντὸς τῶν ὁποίων, ἀνά δύο ἐναλλάξ συμπεπλεγμένων, παρίστανται ἀνά εἷς κυνηγὸς καὶ ἐν ζῶον,

ἄρκτος, κάπρος, ἔλαφος, δορκάς, καὶ λοιπὰ ζῶα. Πάντες οἱ κυνηγοὶ εἶνε γυμνοὶ τὸ σῶμα, μὴ φέροντες ἄλλο τι ἢ ἐνδρομίδας, ὑψηλὰ ὄηλ. ὁδοιπορικὰ ὑποδήματα, τινὲς δὲ καὶ κράνος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Οὗτοι μὲ ἀκόντια μακρὰ εἰς τὰς χεῖρας πλήττουσι καὶ φονεύουσι τὰ ἔναντι αὐτῶν, ἐν τὸς τῶν κύκλων, θηράματα. Οἱ δὲ κύκλοι οὗτοι εἰσὶ διακεκομμένοι μετὰ θαυμαστῆς καλαισθησίας διὰ φύλλων ἀμπέλου παντοίων χρωμάτων. Τὸ δ' ὄλον τῆς πλουσιωτάτης ταύτης συνθέσεως ἀποπνέει ὑπέροχον καλλιτεχνικὴν ἔμπνευσιν. Ἄλλὰ καὶ ὀλόκληρος ὁ Νάρθηξ κοσμεῖται ἐπίσης ὑπὸ λαμπροτάτων ψηφιδωτῶν. Τριακόσια περίπου ζῶα, ἄνθη, καρποί, πτηνὰ καὶ ἔρπετὰ πληροῦσι τοὺς ἰσαριθμούς κύκλους καὶ τὰ τετράγωνα, εἰς ἃ συμμετρως καὶ ἐν μεγίστῃ ἁρμονίᾳ χρωμάτων, εἶνε διηρημένον τὸ δάπεδον. Ἰδίως ἐξόχου γραφικότητος εἶνε τὸ μεσημβρινὸν τοῦ Νάρθηκος δῶμα, ὅπερ καταλήγει εἰς ἀψίδα, ἐντὸς τῆς ὁποίας διαγράφονται ριπιδοειδῶς ὑπὸ πολύχρωμα τόξα ἐννεάτα. Ἀνευρέθησαν δ' ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τοῦ ναοῦ καὶ γλυπτὰ βυζαντιακῆς τεχνοτροπίας ἰκανῶς σπουδαῖα, ἐνεπίγραφοι κέραμοι καὶ διάφορα κοσμήματα.

Ἐξηκολούθησε δὲ ἡ Ἐταιρεία καὶ ἄς ἀπὸ τοῦ 1913 ἐκτελεῖ ἀνασκαφὰς ἐν *Πέλλῃ*, τῇ πατρίδι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐφόρου τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἀρχαιοτήτων Γ. Οἰκονόμου, ὅστις ἐξηρεύνησεν ἐν πρώτοις τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κατὰ τὸ 1913 ἀνακαλυφθέντος παρὰ τὰς δύο οἰκίας οἰκοδομήματος καὶ εἶτα ἀνέσκαψε τὸν μεταξὺ τῶν δύο οἰκιῶν γῶρον. Κατὰ τὴν πρὸς τὸ Συμβούλιον ἔχθεσιν αὐτοῦ «ἡ τοῦ οἰκοδομήματος ἔρευνα ἀπέδωκε τεμάχιά τινα μεγαρικῶν σκύφων καὶ νομίσματά τινα σαφῶς βεβαιοῦντα τὴν ἡλικίαν τοῦ οἰκοδομήματος ἀναγομένην εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μεγαλλήτερον ἐνδιαφέρον ἔχει τὸ ἀποτέλεσμα

τῆς ἐξερευνησεως τοῦ μεταξὺ τῶν δύο κτισμάτων χώρου, ἣτις ἀπεκάλυψε νέα κτίσματα ἀνήκοντα εἰς Πρόπυλον ἴσως, εὐρὺ καὶ ἀξιόλογον. Ἐντὸς τοῦ Προπύλου εὐρέθησαν διακόσια τριάκοντα χαλκᾶ νομίσματα καὶ ἐν ἀργυροῦν τετράδραχμον Ἀλεξάνδρου ἐντὸς πηλίνου ἀγγείου. Σποράδην δὲ εὐρίσκονται ὡσαύτως διάφορα χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ οἰκιακῆς χρήσεως σκεύη, ὅσα διέφυγον τὴν δῆωσιν καὶ τὴν καταστροφὴν. Εἶνε δὲ ἡ εἰκὼν τῆς καταστροφῆς ταυτή, ὥστε οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι εἶνε ἀποτέλεσμα ἐκπορθήσεως. Ἀφοῦ δὲ οὐδὲν ἴχνος Ῥωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ εὐρίσκεται ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ, εὐνόητον εἶνε ὅτι ἡ κατασκαφὴ προέρχεται ἐκ τῶν εἰσελθόντων εἰς τὴν πρωτεύουσαν νικητῶν μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Μακεδόνος Βασιλέως. Ἀξία δὲ λόγου εἶνε ἐπίσης ἡ περὶ τὴν ὑπόγειον λαξευτὴν κρύπτην ἔρευνα, ἣτις ἀπεκάλυψε λείψανα περιβόλου τῆς κρύπτῃς ταυτῆς καὶ σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὰ περιβάλλοντα οἰκοδημήματα. Ἰδιαιτέρως δὲ σπουδαία εἶνε ἡ ἀποκαλυφθεῖσα οἰκία, εἰς ἣν ἀνήκει τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν Πρόπυλον. Ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς ὑπῆρχε μεγάλη παραλληλόγραμμος αὐλὴ, ἐν ἣ ὑπάρχει φρέαρ καὶ περὶ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε στοά, τὴν στέγην τῆς ὁποίας ὑπεβάσταζον κίονες. Καθ' ὅλου δὲ ἡ μέχρι τοῦδε ἐργασία εἶνε ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως πολὺ ἱκανοποιητικὴ, διδάσκει δὲ ὅτι κατὰ τὸν τόπον τούτον τῆς Πέλλης πρέπει πάντως νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀνασκαφὴ ἐν προσεχεῖ μέλλοντι».

Ἐξηκολούθησαν δὲ καὶ αἱ ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐνεργούμεναι ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας ἀνασκαφαὶ διὰ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων Α. Ἀρβανιτοπούλου, ὅστις ἐν τῇ πρὸς τὸ Συμβούλιον ἐκθέσει του ἀνακοινῶν τὰ ἐξῆς: «Σκοπὸς τῶν ἐφετεινῶν ἀνασκαφῶν ὑπῆρξεν ἡ ἐν τῇ νεωστὶ ἀναγνωρισθεῖσῃ Δημητριάδι εὑρεσις τοῦ τάφου τοῦ βασιλέως Δημητρίου. Ὁ Πλούταρχος βεβαιοῖ, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ

Δημητρίου Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς ἐκόμισε μεγαλοπρεπῶς τὰ λείψανα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἔθηκεν ἐν Δημητριάδι. Ἐζητήθη λοιπὸν ὁ τάφος εἰς τρία μέρη ἔξω τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ εἰς ἓν ἐντὺς αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν τάφος δὲν εὐρέθη, ἀλλ' ὁ κόπος δὲν ὑπῆρξε μάταιος, διότι κατὰ τὰς θέσεις ταύτας εὐρέθησαν συστάδες τάφων τῆς Γ' καὶ Β' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, οἵτινες ἀπέδωκαν ἀξιόλογα εὐρήματα, ἦτοι τέσσαρας μεγαρικούς σκύφους μετ' ἐκτύπων παραστάσεων τῶν μεταμορφώσεων τῆς Κίρκης, τῆς μονομαχίας Μενελάου καὶ Πάριδος, τοῦ μύθου τοῦ Ἐριχθονίου καὶ τινῶν συμπληρωμάτων, χρυσᾶ τινὰ ἐνώτια καὶ ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν πῆλινα ἀγαλμάτια διατηροῦντα πολυχρῶμους βαφάς, ὧν τινὰ φέρουσι σφραγίδα τῶν ποιησάντων αὐτὰ κοροπλαστῶν. Ἀνεκαλύφθη πρὸς τούτοις ναὸς τοῦ Πλούτωνος, τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης καὶ εὐρέθησαν ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ψήφισμα τῶν ἀστυνόμων, βεβαιοῦν τὴν ἐκεῖ ὑπαρξίν θεσμοφορίου τῶν δύο θεαινῶν».

Ὁ αὐτὸς ἔφορος ἔπεμψε τῇ Ἐταιρείᾳ ἔκθεσιν περὶ τῶν γενομένων ἐσχάτως ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Τίρυνθος περιλαλήτων Μυκηναϊκῶν εὐρημάτων. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν ταύτην εὐρέθησαν «μέγας χαλκοῦς λέβης καὶ περὶ αὐτὸν τρίπους χαλκοῦς καὶ πλίνθος ἐκ χαλκοῦ, ὑπ' αὐτὸν δὲ τρία ξίφη καὶ δύο ὀβελοί. Τρεῖς δὲ μεγάλαι κερατοειδεῖς λαβαὶ ἐξεῖχον καὶ παρέκειντο. Ἐντὸς δὲ τοῦ λέβητος ὑπῆρχον τὰ ἀξιολογώτατα τῶν εὐρημάτων, ἦτοι α') μέγας χρυσοῦς δακτύλιος μετὰ πλατείας συμφυοῦς σφενδόνης, ὁ μέγιστος τῶν ἄχρι τοῦδε γνωστῶν, φέρων ἐπ' αὐτῆς ἔγγλυπτον παράστασιν θεᾶς καθημένης (ἧς ὄπισθεν ἀετὸς ἐπὶ δένδρου) κρατούσης ποτήριον. Πρὸς ταύτην προσέρχονται ἐν πομπῇ τέσσαρες ὄρθοι λέοντες, κρατοῦντες ἕκαστος ἐπὶ τῶν προσθίων, ἐπὶ δίσκου ἴσως, πρόχους. Ὑπέρεκται δῆλως τοῦ οὐρανοῦ μετὰ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, ὑποκείται δὲ ὁ

γνωστὸς θριγκὸς (ὁ καθ' Ὀμηρον θριγκὸς κυάνιο) β') ἕτερος χρυσοῦς δακτύλιος μικρότερος, φέρων ἐγγράφατον παράστασιν πλοίου καταφράκτου, ἐφ' οὗ ἐπιβάται, παρὰ δὲ τὴν ἀκτὴν ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐκ πύλης προσερχόμενοι. γ') τρεῖς ἕτεροι δακτύλιοι οὐδεμίαν φέροντες γλυφὴν. δ') δύο συγκρατήματα κόμης χρυσᾶ, ὡς στεφάναι ἐκ σύρματος μετὰ διασταυρουμένων ἔσω δύο χαλκῶν καρφίδων, ἐν αἷς εἶνε διαπεπερασμένοι ψηφίδες ἠλέκτρινοι. ε') περιδέραιον πολυαριθμῶν καὶ ποικίλων χρυσῶν ψηφίδων. ς') τέσσαρα κωνικά ἐλάσματα χρυσᾶ μετ' ἐγκρούστων κοσμημάτων ἐπικεκολλημένα ἐπὶ ξύλου ἀνά δύο. ζ') πλακίδια χρυσᾶ μικρά, ὧν ἐν ἀποδίδει κεφαλὴν ταύρου. η') δύο ὄγκοι συρμάτων χρυσῶν, ὡς ὕλης πρὸς ποίησιν κοσμημάτων, καὶ τμήμα χρυσῆς ράβδου, ὡς ὕλης ὁμοίας. θ') ψηφίδες μαλακῆς μάζης καὶ κρίκοι καὶ ἐλάσματα χρυσᾶ ποικίλα. ι') δύο ἡμιτελῆ χρυσᾶ φέλλια ἐκ σύρματος. ια') εἷς κύλινδρος σκληρᾶς ὕλης τεφρᾶς ἀργυρώδους, ἐφ' οὗ ἔγγλυπτα ἱερογλυφικά δύο ἀνδρῶν γυμνῶν, πτηνῶν τινῶν καὶ ἄλλων συμβόλων τοῦ τύπου τῶν Χετταίων. ιβ') τέσσαρες χαλκαῖ λοπάδες ἀκέραιαι, εἷς πύραυνος ὁμοίως καὶ μία πρόγους χαλκῆ. Ταῦτα εἶνε τὰ ἀρχαῖα, ἃ περιεῖχεν ὁ λέβης, ὅστις φαίνεται ὅτι ἦτο ἴσως ἀπόθεμα κρυβὲν ἐπὶ ἐρείπιων Μυκηναϊκοῦ οἰκίσκου ὑπὸ τοῦ τελευταίου Μυκηναίου βασιλείως τῆς Τίρυνθος κινδυνεύοντος ἐκ τῶν ἐπερχομένων πολεμίων».

Ἐπεξέτεινε δὲ τὰς ἐργασίας τῆς ἡ Ἐταιρεία κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ εἰς Κρήτην, ἔνθα ἤρξατο ἀνασκαφῶν παρὰ τὸ χωρίον Μάλια, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Κρήτῃ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων Ἰωσήφ Χατζηδάκη, ὅστις ἐν τῇ πρὸς τὸ Συμβούλιον ἐκθέσει του ἀνακοινῶσι περὶ τῶν ἐργασιῶν τὰ ἐξῆς: «Ἐν πρώτοις ἀπεκαλύφθη μέρος Μινωικῶν ἀνακτόρων εὐρυτάτων, ὧν ἐκαθαρίσθησαν τελείως 18 ισό-

γεια δωμάτια ἢ ἀποθήκαι. Κατὰ τὴν διεύθυνσιν, ἣν ἔχουσιν οἱ τοῖχοι, καὶ προχείρους δοκιμὰς, ἡ ἔκτασις τῶν ἀνακτόρων εἰκάζεται πλέον, ἢ διπλασία· θὰ περιελάμβανον ἐπομένως ταῦτα ἄνω τῶν 30 ἰσογείων δωματίων, πλὴν τῶν ἀνωγαίων, διότι οὐδὲν τῶν μέχρι τοῦδε ἐν Κρήτῃ Μινωϊκῶν ἀνακτόρων εἶχεν ἐν μόνον πάτωμα. Καὶ τὰ ἀνάκτορα δὲ ταῦτα, ὡς καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἐν Κρήτῃ, ἐκάησαν διὰ πυρός, ἀφοῦ πρῶτον ἐσυλήθησαν. Διὰ τοῦτο τὰ κινητὰ εὐρήματα μέχρι τοῦδε δὲν εἶνε ὅσα θὰ ἐπερίμενέ τις ἐκ τόσῳ μεγάλων ἀνακτόρων. Ἐγένοντο δ' εἶτα ἔρευναι ἐν τῷ περίξ χώρῳ, δι' ὧν ἀπεκαλύφθησαν λείψανα τῆς συγχρόνου πρὸς τὰ ἀνάκτορα πόλεως καὶ ἔχνη τοῦ λιμένος αὐτῆς. Ἀνεκαλύφθη δὲ καὶ ἡ νεκρόπολις καὶ ἐξηρευνήθη εἰς τάφος τῶν ὑπερομινωϊκῶν χρόνων, ἐν ᾧ εὐρέθησαν τρεῖς πήλινα λάρνακες ἢ ὀστεοθήκαι, δύο ψευδοστομοὶ ἀμφορεῖς καὶ ἄλλα πήλινα ἀγγεῖα».

Ἐπανελήφθησαν δὲ καὶ αἱ ἀπὸ ἐτῶν ἐκτελούμεναι ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι καὶ ἔρευναι ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Δολιχίου, παρὰ τὸ Φισκάρδον, ἐξηρευνήθη διὰ σκαφῆς καὶ ἐκαθαρίσθη λαξευτὸν κατασκευάσμα, ὅπερ παρέχει ὄψιν παναρχαίου ἱεροῦ. Διὰ πολλῶν ἀναβαθμῶν τῶν μὲν κτιστῶν, τῶν δὲ λαξευτῶν ἐν τῷ βράχῳ, ἀνέρχεται τις εἰς οἰοεὶ σηκὸν λελαξευμένον ἐν τῷ βράχῳ. Ἡ ἔμπροσθεν πλευρὰ αὐτοῦ εἶνε ἀνοικτὴ, ἐν τῇ ἀπέναντι δὲ πλευρᾷ, τῇ εἰς τὸ βάθος, ὑπάρχει κόγχη, ἐν δὲ ταῖς ἐκατέρωθεν μακραιῖς πλευραιῖς ὑπάρχουσι καθ' ὅλον τὸ μῆκος ἐδῶλια, ἅπαντα λελαξευμένα ἐν τῷ βράχῳ. Πλησίον δὲ ἀνεκαλύφθη καὶ διὰ τάφρων ἐξηρευνήθη μεγάλη δεξαμενὴ. Ἐξηρευνήθη ἀκολούθως ὁ χώρος ὁ ἐν τῇ θέσει «Δολίχα» καὶ ἐξήχθη διὰ τῆς ἐρεύνης ταύτης, ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ παλαιὸς συνοικισμὸς, οὐχὶ ὅμως μυκηναϊκός, Ἐρευνα δὲ ἐγένετο ἀκολούθως ἐν τῇ πετρώδει νησίδι τῇ

μεταξὺ Ἰθάκης καὶ Κεφαλληνίας (ἀπέναντι τῆς ἐν Ἰθάκῃ «Πόλεως» καὶ τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ Δολίχας), τῇ καλουμένῃ «Δασκαλειῷ». Οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰθάκης (ἐν ἣ ὑπῆρχε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεύως) ἔκειτο ἐν τῇ θέσει τῇ σήμερον καλουμένῃ «Πόλις», ἐξ ἀνάγκης δεῖον νὰ δεχθῶσι, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νησίς, τὸ Δασκαλειῷ, εἶνε ἡ καθ' Ὁμηρον Ἄστερις, ἐν ἣ ἐνήδρευον οἱ μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης ἵνα συλλάβωσι καὶ ἀποκτείνωσι τὸν εἰς Πύλον ἀποδημήσαντα πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός του Τηλέμαχον. Ἄλλ' ἡ Ἄστερις ἦτο καθ' Ὁμηρον εὐλίμενος, εἶχε δὲ δύο λιμένας παρέχοντας ἀσφαλῆ ὄρμον εἰς τὰ πλοῖα, ἐνῶ ἡ προκειμένη νησίς οὐδ' ἐλάχιστόν τινα ὄρμον ἔχει, μόλις δὲ δύναται λέμβος νὰ προσεγγίσῃ εἰς αὐτήν, εἶνε ὅλως πετρώδης, ἐλάχιστην δὲ ποσότητα χώματος ἐνιαχοῦ ἔχει, ἔνθα γενομένης σκαφῆς οὐδὲν ἀπολύτως εὐρέθη. Ὁλόκληρος ἡ νησίς ἀποτελεῖται ἐξ ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων μικρὸν ὑπερεχόντων τῆς θαλάσσης, εἶνε δὲ κυρίως εἰπεῖν οὐχὶ νησίς ἀλλὰ σκόπελος· θὰ ἐκαλεῖτο ἄρα ἰταλιστὶ scoglio, ἐξ οὗ ἴσως ὠνομάσθη σκολειῷ, ὅπερ λογιώτατός τις μετέτρεψεν εἰς Δασκαλειῷ. Κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους ἦτο ἀκατοίκητον τὸ Δασκαλειῷ. Κατὰ δὲ τοὺς πρὸ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως χρόνους ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς νησίδος μοναστήριον, ἐξ οὗ σήμερον σώζονται ἡρειπωμέναι δύο ἐκκλησίαι καὶ δύο μικραὶ δεξαμεναί. Ἐν δὲ τῇ Πυλάρῳ ἐξηρευνήθησαν τὰ παρὰ τὴν Ἁγίαν Εὐφημίαν ἐρείπια τειχῶν, τὰ καλούμενα «Παλάτια», ἐξῆλθθη δὲ ὅτι ταῦτα ἀπετέλουν φρούριον διατεταγμένον κατ' ἐπαλλήλους κρηπίδας. Εἶχεν ἄρα τὴν αὐτὴν διάταξιν, ἣν καὶ ὁ προϊστορικός συνοικισμὸς ὁ τῷ 1909 ἀνακαλυφθεὶς ἐν τῇ ὑπωρεῖᾳ τοῦ ὑψώματος τῆς Κράνης, ἐν θέσει Ἐλαφῶνα. Ἐν τῇ ἀνωτάτῃ κρηπίδι ὑπάρχει ἰσχυρὸς πύργος, εἰς δύο διαμερίσματα διηρημένος, καὶ παρ' αὐτὸν φρέαρ. Ἐξηρευ-

νήθη δ' ἐπὶ πλέον καὶ τὸ ἐν Σάμῃ, ἐν τῇ θέσει «Βίγγλα» προϊστορικὸν κτίσμα ἐκ κυκλικῶν καὶ τετραγῶνων ὀματιῶν καὶ ἐξηκριβώθη ὅτι τοῦτο κατὰ τὸ ἕτερον τοῦλάχιστον τῶν ἄκρων αὐτοῦ ἦτο ἐλλειψοειδές, ἦτο ἄρα τοιοῦτον τὸ σχῆμα, οἷα τὰ ἀποκαλυφθέντα ἐν τῇ Ἄλτει τῆς Ὀλυμπίας, ἐν Ὀρχομενῷ τῆς Βοιωτίας, ἐν Θέρμῳ τῆς Αἰτωλίας καὶ ἀλλαγῶ κτίσματα. Ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἐργασίαις ταύταις ταῖς ἐν τῇ παραλία χώρᾳ τῆς ἐπαρχίας Σάμης, τῇ ἀπέναντι τῆς Ἰθάκης, οὐδὲν λείψανον Μυκηναϊκῆς τέχνης ἀνεφάνη. Ἔργα Μυκηναϊκῆς τέχνης εὐρίσκονται μόνον κατὰ τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς νήσου ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Λειβαθοῦς καὶ τῆς Κράνης, ἐν χώρᾳ τουτέστι τετραμμένη πρὸς τὴν Ὀμηρικὴν Πύλον καὶ πρὸς τὴν Κρήτην. Ἐκ Κρήτης δὲ πιθανῶς ἔλκει τὴν καταγωγὴν ὁ ἐν Κεφαλληνίᾳ Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς.

Προέβη δὲ ἡ Ἐταιρεία καὶ εἰς σκαφικὰς ἐρεῦνας ἐν Σίφῳ διὰ τοῦ καθηγητοῦ καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου Ἰακώβου Δραγάτη, ὅστις ἐξηρεῦνησε τὴν ἀκρόπολιν τοῦ ἁγίου Νικήτα καὶ τοὺς σπουδαιότερους τῶν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ σωζομένων ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ νήσῳ πύργων. Κατὰ τὴν πρὸς τὸ Συμβούλιον ἔκθεσιν αὐτοῦ «ἡ κατασκευὴ πάντων τῶν πύργων εἶνε ἡ αὐτή, τὸ σχῆμα κυλινδρικόν, ἡ θύρα πρὸς νότον πάντοτε. Ἡ ἐσωτερικὴ διάμετρος αὐτῶν ποικίλλει ἀπὸ 10, 60 μέχρι 6,38. Οἱ μικρότεροι αὐτῶν δὲν ἔχουσιν ὑποδιαίρεσιν ἐσωτερικὴν, ἐνῶ οἱ μεγαλύτεροι διαιροῦνται εἰς δύο καὶ τινες εἰς τρία τμήματα. Τὰ κάτω διαμερίσματα αὐτῶν συγκοινωνοῦσιν ἐσωτερικῶς πρὸς τὰ ἀνώτερα διὰ κλίμακος ἀκολουθούσης τὸ κυλινδρικὸν σχῆμα τοῦ πύργου. Ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομίας ἰσοδομικός, ἔχων τὰς ἀρμογὰς τῶν λίθων οὐχὶ πανταχοῦ καθέτους, ἀλλ' ὀλίγον κεκλιμένας. Εὐρέθησαν δ' ἐντὸς τῶν πύργων θραύσματα ἀγγείων πηλίνων πιθοειδῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον,

μετ' ἐντετυπωμένων γεωμετρικῶν κοσμημάτων καὶ σπειροειδῶν Φαίνεται δ' ὅτι ἡ πληθὺς τῶν εἰς τὴν νῆσον ταύτην πύργων λόγον εἶχε τὴν μετάδοσιν εἰδήσεων δι' ἰδιαιτέρων σημάτων, ἐν μὲν νυκτὶ διὰ τῆς φρυκτωρίας, ἐν καιρῷ δ' ἡμέρας διὰ τοῦ καπνοῦ ἢ ἄλλων ἀπὸ συμφωνίας τρόπων, ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς νήσου εἰς τὸ ἄλλο, ὡς σαφέστατα δηλοῦται ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους θέσεως αὐτῶν· εἶνε δὲ ἡ παναρχαία βᾶσις τῆς τηλεφωνικῆς καὶ τηλεγραφικῆς. Ἀλλὰ καὶ πρὸς φρούρησιν ἦσαν ἰδρυμένοι οἱ πύργοι ἔνεκα τῆς ὑπάρξεως τῶν μεταλλείων, καὶ εἰς προστασίαν τῶν πέριξ συνοικισμῶν, οἳ πολλοὶ παρατηροῦνται ἐν Σίφνῳ. Ἐσχηματίζετο διὰ τῶν πύργων πλέγμα ἀνά πᾶσαν τὴν νῆσον, οὗ κέντρον αἱ τρεῖς ἀκροπόλεις, ἡ ἀρχαιοτάτη τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἡ μετὰ ταύτην τοῦ Ἁγίου Νικήτα καὶ ἡ τοῦ Κάστρου».

Τοσαῦτα περὶ τῶν ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐταιρείας. Περὶ δὲ τῶν ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων ἀνακοινοῦ τὸ Συμβούλιον τὰ ἑξῆς: Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐξεδόθησαν ἤδη τὸ Γ' καὶ Δ' τεῦχος τοῦ 1914 καὶ ὀλόκληρος ὁ τόμος τοῦ 1915, ἐντὸς βραχυτάτου δὲ χρόνου ἐκδίδονται καὶ τὰ Πρακτικά τοῦ 1914. Πρὸς τούτοις δ' ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας καὶ ἄλλα δημοσιεύματα, ἧτοι Ἐπιγραφαὶ Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Οἰκονόμου τεῦχος Α' καὶ Ἀρχαιολογικὰ Μελετήματα ὑπὸ Γεωργίου Γαρδίκου. Τὸ περὶ τῶν ἐγχρῶμων σπηλῶν τῶν Παγασῶν σύγγραμμα διατελεῖ εἰσέτι ὑπὸ τὰ πιεστήρια. Ἡ δὲ Βιβλιοθήκη τῆς Ἐταιρείας ἐξακολουθεῖ πλουτιζομένη κατὰ τὸ σῆθηδες μέτρον, πάσης φροντίδος καταβαλλομένης ὅπως αὕτη καταρτισθῆ εἰς τελείαν Ἀρχαιολογικὴν Βιβλιοθήκην.

Ἐν τῇ περυσινῇ λογοδοσίᾳ ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν τὸ Συμβούλιον ὅτι εἶχεν ὑποδειχθῆ τῇ Ἐταιρείᾳ ἡμιεπιστήμως,

ὅτι ὑπήγετο εἰς τὸν περὶ σωματείων νόμον τῆς 23 Ἰουνίου 1914 καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι ὄφειλε νὰ προβῆ εἰς ὅ,τι διατάσσει ὁ νόμος, καὶ ζητήσῃ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Καὶ τοῦτο μὲν ἔπραξεν ἡ Ἐταιρεία, ἵνα μὴ φανῆ παρακούουσα, συγχρόνως ὅμως προέβαλεν ἐπὶ δικαστηρίου ἐνστάσεις καὶ ὑπεστήριξε τὴν γνώμην ὅτι δὲν ὑπήγετο εἰς τὸν νόμον ἐκεῖνον, διότι δὲν εἶνε σωματεῖον, ἀλλ' ἐπιστημονικὸν ἴδρυμα ἐργαζόμενον ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ ὑπὲρ τοῦ Κράτους. Σήμερον δ' ἀναγγέλομεν Ἰμῶν ὅτι ἐξεδόθη ἤδη ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου, ἣτις ἀποδεχομένη τὴν γνώμην καὶ τὰς ἐνστάσεις τοῦ Συμβουλίου ἀναγνώριζει τὴν Ἐταιρείαν ὡς ἀποτελοῦσαν ἴδρυμα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀπαλλάσσει αὐτὴν τῆς ὑπαγωγῆς εἰς τὸν μνημονευθέντα περὶ σωματείων νόμον (ἴδε σ. 42).

Ταῦτα εἶχε νὰ ἀνακοινώσῃ τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ

Α΄.

Ἑκτακτος Συνέλευσις

πρὸς τροποποίησιν τοῦ ὀργανισμοῦ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Δεκεμβρίου 1914, ἡμέρα Τετάρτη, ὥρα 4 μ. μ. κληθέντες ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου κ. Γ. Μιστριώτου, κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου, συνήλθον οἱ ἑταῖροι τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας εἰς ἑκτακτον Συνέλευσιν πρὸς συζήτησιν καὶ ἐπιρρήσιν τοῦ ἐξῆς σχεδίου μεταρρυθμίσεων τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας, συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων τοῦ ὑπ' ἀριθ. 281 Νόμου «περὶ Σωματείων» ἔχοντος ὡς ἐξῆς.

Σχέδιον Μεταρρυθμίσεων τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

Εἰς τὸν διὰ τοῦ Β. Διατάγματος τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἐγκρι-
μένον Ὄργανισμὸν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τροποποιηθέντα διὰ
τοῦ Β. Διατάγματος τῆς 23 Νοεμβρίου 1909 ἐπιφέρονται αἱ ἐξῆς με-
ταρρυθμίσεις.

Ἄρθρον 1. Τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἁρθρου 1 τροποποιοῦνται ὡς ἐξῆς.

«Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία» ἰδρυθεῖσα διὰ τοῦ ἀπὸ 15/27 Ἰα-
νουαρίου 1837 Β. Διατάγματος, ἵνα συντρέξῃ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν
ἀνεύρεσιν, ἀνάγεσιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιοτήτων,
σκοπὸν ἔχει νὰ συνεργῇ α.) εἰς τὴν ἀνεύρεσιν συλλογῆν κ λ.π.

Ἄρθρον 2. Διαγράφεται ἡ ἐν τῷ ἁρθρῳ 3 ἐδαφ. 2 λέξις «ἰσοβίους».

Ἄρθρον 3. Τὰ ἐν τῷ ἐδαφίῳ 3 τοῦ αὐτοῦ ἁρθρου 3 «Ἐπιτίμιοι ἐκ-
λέγονται καθ' ὅμοιον τρόπον ἐκ τῶν διὰ τὴν ὑπέροχον κοινωνικὴν θέσιν
ἢ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν δυναμένων νὰ προστατεύσῃσι καὶ προαγάω-
σιν καθ' οἰονδήποτε τρόπον τὰ τῆς Ἑταιρείας» ἀντικαθίσταται διὰ τῶν
ἐξῆς, «Ἐπιτίμιοι ἑταῖροι ἐκλέγονται δι' ἀπολύτου πλειονοψίας καὶ φανε-
ρᾶς ψήφου τῇ προτάσει δύο συμβούλων ἐκ τῶν διὰ τὴν ὑπέροχον θέσιν
αὐτῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἢ ἐν τῇ πολιτείᾳ δυναμένων νὰ προστατεύσῃσι
καὶ προαγάωσιν καθ' οἰονδήποτε τρόπον τὰ τῆς Ἑταιρείας. Οἱ ἐπιτίμιοι
ἑταῖροι μετέχουσι τῶν συζητήσεων ἀνευ ψήφου. Ὁ ἀριθμὸς ὁμοῦ τῶν
Ἑλλήνων ἐπιτιμίων ἑταίρων δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ ἐν δέκατον τῶν
ἐνεργῶν μελῶν»

Ἄρθρον 4. Διαγράφεται ἡ λέξις «ἰσόβιοι» ἐν τῇ φράσει τῆς 3ης
περιόδου τοῦ ἁρθρου 7 «τακτικοὶ ἰσόβιοι ἑταῖροι».

Ἄρθρον 5. Διαγράφεται ἡ λέξις «ὑποχρεωτικαί» ἐν τῷ 1ῳ ἐδαφίῳ
τοῦ 8 ἁρθρου.

Διαγράφεται τὸ 2ον ἐδάφιον αὐτοῦ ἔχον οὕτω «β΄.) τὸ ἀπὸ τοῦ Λα-
χείου τῶν ἀρχαιοτήτων καθαρὸν ὑπόλοιπον.»

Τὸ 3ον ἐδάφιον γινόμενον 2ον ἀντικαθίσταται διὰ τῶν ἐξῆς, β΄.) αἱ

ἀπὸ τοῦ Κράτους ἐκ τῶν προσόδων τοῦ Λαχείου ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων ἢ ἄλλα ἐτήσια συνδρομαί, δωρεαί καὶ κληροδοτήματα.»

Ἄρθρον 6. Τὸ ἄρθρον 9 «Τὰ τῆς Ἑταιρείας διοικεῖ δεκαεπταμελὲς Συμβούλιον ἀποτελούμενον α'.) ἐκ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου ὡς τακτικοῦ Προέδρου τοῦ Συμβουλίου, β'.) ἐκ τοῦ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἄρθρον ἐκλεγομένου κατὰ τριετίαν Ἀντιπροέδρου, ὅστις ἀναπληροῖ τὸν Πρόεδρον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον καὶ εἰς πᾶσαν Αὐτοῦ κατὰ τὸν Ὀργανισμὸν ἐνέργειαν καὶ δικαιοδοσίαν, ἣν ἐγγράφως ἐφ' ἅπαξ τῆ ἐκαστοτε ἤθελεν ἀναθέσει τῷ Ἀντιπροέδρῳ τούτῳ. γ'.) ἐκ τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἄρθρον ἐκλεγομένων κατὰ τριετίαν Γραμματέως, Β'. Ἀντιπροέδρου καὶ Συμβούλων.» Ἀντικαθίσταται διὰ τῶν ἐξῆς, Ἡ Ἑταιρεία διατελεῖ ὑπὸ τὴν τακτικὴν Προεδρείαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, τὸ δὲ Συμβούλιον ἀποτελεῖται α'.) ἐκ τοῦ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἄρθρον 10 ἐκλεγομένου κατὰ τριετίαν Ἀντιπροέδρου, ὅστις ἀναπληροῖ τὸν Πρόεδρον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον καὶ ἀντικαθιστᾷ Αὐτὸν εἰς πᾶσαν Αὐτοῦ κατὰ τὸν Ὀργανισμὸν ἐνέργειαν σχετιζομένην πρὸς οἰκονομικὴν διαχείρισιν. γ'.) ἐκ τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἄρθρον ἐκλεγομένων κατὰ τριετίαν Γραμματέως, Β'. Ἀντιπροέδρου καὶ Συμβούλων.»

«Ὁ Ἀντιπρόεδρος καὶ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ Συμβουλίου δέον νὰ εἶναι πολῖται Ἑλληνες ἐνήλικοι, ἔχοντες τὴν ἐλευθέραν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τῶν καὶ ἐγγεγραμμένοι μεταξὺ τῶν ἐνεργῶν τακτικῶν μελῶν καὶ νὰ ἀσκόσι τὰ πολιτικὰ αὐτῶν δικαιώματα, εἶναι δὲ μετακλητοὶ καὶ προσωπικῶς καὶ ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν υποχρεώσεων αὐτῶν καὶ δὲν εὐθύνονται δι' ἀποφάσεις λαμβανομένας εἰς συνεδρίαν, καθ' ἣν δὲν παρίσταντο ἢ παριστάμενοι διεφώνησαν, ἢ δὲ διαφωνία τῶν βεβαιοῦται ἐκ τοῦ Πρακτικοῦ τοῦ Συμβουλίου.

Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μετέχῃσι τῆς διοικήσεως πρόσωπα συνδεόμενα διὰ συγγενείας μέχρι τετάρτου βαθμοῦ.»

Ἄρθρον 7. Διαγράφονται τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου 19 «Καὶ τοῦ Λαχείου».

Ἐν τέλει τοῦ 2 ἑδαφίου τοῦ ἄρθρου 19 προστίθενται τὰ ἐξῆς «Ἡ ἰδιότης τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ τοῦ Ταμίου δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συμπίπτωσι εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον.»

Ἐν τῇ 2 περιόδῳ τοῦ ἑδαφίου 3 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου 19 «τὰ παρὰ τῇ Τραπεζῇ» ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ἐξῆς: «παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ.»

Ἄρθρον 8. Διαγράφονται τὰ τῆς § 4 τοῦ ἄρθρου 21 ἔχοντα οὕτω, «ἕτερον δὲ διὰ τὸ λαχεῖον μόνον. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου τούτου στελέχους ἐκδίδονται ἀποδείξεις κατὰ καταναλωτῆν δηλοῦσαι τὸ ποσὸν τῶν καταναλωθέντων γραμματίων, τὸ πληρωθὲν καὶ εἰσαχθὲν εἰς τὸ Ταμεῖον ἀντίτιμον τούτων καὶ τὸ κρατηθὲν ὑπὸ τοῦ καταναλωτοῦ ποσοστὸν δέκα ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. ε'.) συντάσσει σὺν τῷ λογιστῇ πίνακα λεπτομερῆ τῶν πωληθέντων γραμματίων κατὰ πωλητὴν. στ'.) πληρώνει πρὸς αὐτοὺς τὰς προσάγοντας τὸν κερδίσαντα κληρὸν δυνάμει ἐνταλμάτων τακτικῶν τὰ κερδηθέντα ποσὰ λαμβάνων τακτικῆν ἀπόδειξιν καὶ προσαρτῶν ἐξωφλημένον τὸ γραμματίον ἐξ οὗ τὸ κέρδος. ζ'.) μετὰ ἐξάμηνον ἀπὸ τῆς

κληρώσεως συντάσσει πάραυτα σὺν τῷ λογιστῇ καὶ παραδίδει τῇ ἐποπευούσῃ ἐπιτροπείᾳ πίνακα τῶν κερδησάντων καὶ μὴ προσαχθέντων ἀριθμῶν, ἵνα τὸ ἐκ τούτων κέρδος ἀναγραφῇ εἰς τὰ ἀπρόσπτα κέρδη».

Διαγράφονται ὡσαύτως τὰ ἐν τῇ § γ', ἐδαφ. 2 ἔχοντα οὕτω.

«Τοὺς κατὰ τὸ ἄρθρον 21 ἐδάφ. ε', καὶ ζ', πίνακας τῶν πωληθέντων γραμματίων τοῦ Λαχείου καὶ τῶν κερδησάντων κλήρων».

Ἄρθρον 9. Τὰ τοῦ ἄρθρου 31 ἐδαφ. 1 «εἴκοσι τακτικοὶ ἐταῖροι» ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ἐξῆς «δι' ὠρισμένα θέματα τὸ ἐν εἰκοστὸν τῶν τακτικῶν ἐταίρων.»

Ἄρθρον 10. Τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου 33. «Αἱ συνελύσεις εἶναι ἐν ἀπαρτίᾳ, ὅσοι ἂν προσέλθωσι» ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ἐξῆς. «Αἱ ἀποφάσεις τῶν συνελύσεων εἶναι ἄκυροι, ἂν δὲν παρίσταται κατ' αὐτάς τὸ ἐν τέταρτον τοῦλάχιστον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν τακτικῶν μελῶν.

Μὴ γενομένης ἀπαρτίας εἰς πρώτην συνέλευσιν, γίνεται νέα τοιαύτη ἐντὸς ὀκτώ ἡμερῶν, ἧτις εἶναι ἐν ἀπαρτίᾳ, ὅσοι ἂν προσέλθωσι τῶν ἐταίρων».

Ἄρθρον 11. Διαγράφονται ἐκ τῆς § 2 τοῦ ἄρθρου 34 αἱ λέξεις «πάντως ὁμως μετὰ τὴν κλήρωσιν τοῦ Λαχείου.»

Ἄρθρον 12. Διαγράφονται τὰ τοῦ ἄρθρου 36 ἔχοντα οὕτω. «Ἐπειδὴ οὐδεὶς λαμβάνει ποσοστὰ λόγῳ εἰσπράξεως ἐσόδων. Μόνον τοῖς πολούσι γραμματίᾳ λαχείου ἐπιτρέπεται νὰ κρατῶσι τὰ νενομισμένα ποσοστὰ δέκα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν, δι' ὃ ὀφείλει ὁ Ταμίας νὰ παρέχῃ πρὸς τὸν ζητούντα μέχρι δέκα γραμματίων ἐπὶ ἑκπτώσει ὑπὲρ αὐτῶν τοῦ κεκανονισμένου ποσοστοῦ ἐκδίδων τὴν προσηκουσαν ἀπόδειξιν. Τὰ ποσοστὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Ταμίου πωλουμένων γραμματίων εἰς ποσὸν κατώτερον τῶν δέκα μένουσιν ὡς ἀπρόβλεπτα κέρδη ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας.

Τὰ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος πολούμενα γραμματίᾳ λογίζονται εἰς χαρτονόμισμα ἢ καὶ χρυσὸν κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου».

Ἄρθρον 13. Τὰ τοῦ ἄρθρου 38 «Χρήματα ἐν τῷ Ταμείῳ δὲν δύνανται νὰ κρατῶνται πλέον τῶν πέντε χιλιάδων δραχμῶν, ἐκτὸς ἂν ὑπάρχῃ ἀνυπέρβλητον πρὸς τοῦτο πρόσκομμα ἢ ἂν τὸ Ταμεῖον ἔχῃ ἀνάγκη νὰ ἐνεργήσῃ τάχιστα πληρωμὴν ποσοῦ ἀνωτέρου τῶν 5,000 δραχμῶν. Τὰ πλεονάζοντα κατατίθενται ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναβολῆς γνώμῃ τοῦ Ἀντιπροέδρου εἴτε ἀτόκως παρὰ τινι ἀγεγνωρισμένῃ Τραπεζῇ, εἴτε ἐντόκως παρὰ τῷ Κεντρικῷ Ταμείῳ, ἢ παρὰ τινι ἀγεγνωρισμένῃ Ἑταιρείᾳ. Χρήματα τῆς Ἑταιρείας οὐδενὶ δανείζονται οὐδὲ κρατοῦνται ἐκτὸς τοῦ Ταμείου. Πᾶσα τοιαύτη παράβασις πλὴν τῆς ἄλλης εὐθύνης συνεπάγεται καὶ τὴν ἄμεσον τοῦ Ταμίου ἀπόλυσιν.» ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ἐξῆς: «Χρήματα ἐν τῷ Ταμείῳ δὲν δύνανται νὰ κρατῶνται πλέον τῶν ἑπιπέντε χιλιάδων δραχμῶν. Τὰ πλεονάζοντα κατατίθενται παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ ἢ ἐγγράσει τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου παρὰ τινι ἄλλῃ ἀγεγνωρισμένῃ Τραπεζῇ. Τὰ κατατεθειμένα ποσὰ ἢ χρεώγραφα ἀναλαμβάνονται κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου λαμβανομένης συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ, κατατίθενται δὲ πάλιν, ἂν δὲν χρησιμοποιηθῶσι διὰ τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ἀνελήφθησαν, ἐφ' ὅσον ὁ σκοπὸς οὗτος ἀναγρά-

φεται ἐν τῷ Καταστατικῷ. Χρήματα τῆς Ἑταιρείας οὐδενὶ δανεῖζονται, οὐδὲ κρατοῦνται ἐκτὸς τοῦ Ταμείου. Πᾶσα τοιαύτη παράβασις πλὴν τῆς ἄλλης εὐθύνῃς συνεπάγεται καὶ τὴν ἄμεσον τοῦ Ταμείου ἀπόλυσιν.

Ἄρθρον 14. Μετὰ τὸ ἄρθρον 45 προστίθενται τὰ ἐξῆς δύο ἄρθρα 46 καὶ 47, τὸ δὲ ἄρθρον 46 γίνεται 48.

«**Ἄρθρον 46.**— Εἰς τὴν Ἐποπτικὴν τῆς Ἑταιρείας ἀρχὴν θέλουσιν ὑποβάλλεσθαι

α.) Τρία ἀντίτυπα τοῦ Καταστατικοῦ αὐτῆς ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἀναγνωρίσεως ὡς καὶ ἀπὸ τῆς ἐγκρίσεως πάσης τροποποιήσεως τοῦ Καταστατικοῦ.

β.) Ἐτησίως πρὸ τῆς 31 Μαρτίου εἰς διπλοῦν 1) Ἀπολογισμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ προηγουμένου ἔτους κεκλεισμένον τὴν 31 Δεκεμβρίου 2) Ἀντίγραφον τοῦ Πρακτικοῦ τῆς Συνελεύσεως περὶ ἐγκρίσεως τοῦ Ἀπολογισμοῦ τούτου καὶ 3) Κατάστασιν ἐμφαίνουσαν τὴν κινήτην καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς ἐτησίας προσόδους ἀναλυτικῶς.

γ.) Πίνακα τῶν μελῶν ἐτησίως πρὸ τῆς 1 Μαρτίου ἢ ἐκάστοτε ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῆς ἐποπτικῆς ἀρχῆς.

δ.) Πίνακα τῶν μελῶν τῆς διοικήσεως εἰς ἐκάστην μεταβολὴν τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν προσώπων.

Ἄρθρον 47.— Ἡ διάλυσις τῆς Ἑταιρείας καὶ ἡ τροποποίησις τοῦ Καταστατικοῦ αὐτῆς ἀποφασίζονται διὰ πλειονοψηφίας τῶν τριῶν τετάρτων τῶν παρόντων μελῶν ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει, ἣτις συγκαλεῖται εἰδικῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἀπαρτίζεται ἀπὸ τῶ ἡμισυ τοῦλάχιστον τῶν ἐχόντων ψήφον μελῶν.

Ἐν περιπτώσει διαλύσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὰ τρία τέταρτα τῆς περιουσίας αὐτῆς δωροῦνται τῷ Πανεπιστημίῳ, τὸ δὲ ἓν τέταρτον τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαίδευσως χάριν ἀρχαιολογικῶν σκοπῶν.

Ἐκκαθαριστὰς τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας ὀρίζονται ὁ κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαλύσεως τῆς Ἑταιρείας Ἀντιπρόεδρος αὐτῆς καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ὁ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.»

Ἄρθρον 15. Τὰ τοῦ ἐδαφίου 3 τοῦ ἄρθρου 46 «ὁ παρὼν Ὁργανισμὸς ἀντικαθιστᾷ τὸν διὰ τοῦ ἀπὸ 9 Μαΐου 1895 Β. Διατάγματος ἐγκεκριμένον Ὁργανισμὸν καὶ τὰς διὰ τῶν ἀπὸ 30 Ἰουλίου 1895, 20 Ἀπριλίου 1896 καὶ 2 Νοεμβρίου 1896 Β. Διαταγμάτων ἐγκεκριμένας ὁσαύτως προσθήκας καὶ τροποποιήσεις αὐτοῦ.» ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ἐξῆς.

«Ὁ παρὼν Ὁργανισμὸς ἀντικαθιστᾷ τὸν διὰ τοῦ ἀπὸ 11 Φεβρουαρίου 1899 ἐγκεκριμένον Ὁργανισμὸν καὶ διὰ τοῦ ἀπὸ 23 Νοεμβρίου 1909 Β. Διατάγματος ἐγκεκριμένας προσθήκας καὶ τροποποιήσεις αὐτοῦ.»

Προσωρινὴ διάταξις. Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω μεταρρυθμίσεις, ὅπως καὶ αἱ τροποποιήσεις τοῦ Ὁργανισμοῦ αἱ ἐγκριθεῖσαι διὰ τοῦ Β. Διατάγματος τῆς 23 Νοεμβρίου 1909 θέλουσι συμπεριληφθῆ εἰς τὸν διὰ τοῦ Β. Διατάγματος τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 ἐγκεκριμένον Ὁργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας.

Οὗτω δὲ κωδικοπεποιημένος θέλει ὑποβληθῆ εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον

συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 26 τοῦ Νόμου 281 «περὶ Σωματείων» διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἡ συνεδρίασις ἤρξατο ἀκριβῶς ὥρα 4½ μ. μ. καταλαβόντος τὴν Προεδρικήν ἔδραν τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ γραμματεύσαντος τοῦ Γραμματέως.

Ὁ Πρόεδρος κηρύξας τὴν ἑνωξίν τῆς συνεδριάσεως εἰσηγήσατο τὸ ὑπὸ συζήτησιν σχέδιον μεταρρυθμίσεων εἰπὼν τάδε: «Κύριοι συνάδελφοι, ἐκάλεσα ὑμᾶς εἰς ἔκτακτον συνέλευσιν, ὅπως μεταρρυθμίσωμεν τὸ Καταστατικὸν ἡμῶν κατὰ τὸν Νόμον 281 «περὶ Σωματείων». Ἦγέρθη ἀμφιβολία ἐν τῷ Συμβουλίῳ, ἂν καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ὑπάγεται εἰς τὸν Νόμον τοῦτον. Πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ὁ Πρόεδρος τῶν τακτικῶν Συνελεύσεων κ. Κ. Πολυγένης ἠρώτησε καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ποίαν γνώμην ἔχει περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Τὸ Ὑπουργεῖον ἠρώτησε τὸν Νομικὸν Σύμβουλον, ὅστις ἀπεφάνθη, ὅτι ὑπαγόμεθα. Δὲν ἔχομεν δυσκολίαν νὰ ὑπαχθῶμεν, διότι τηροῦντες τὸ ἀγαθόν, ἔχομεν καταστατικόν, σχεδὸν κατ' ἐλάχιστον διαφέρειον τοῦ Νόμου. Κατὰ ταῦτα τὸ Σαμβούλιον συνελθὼν συνέταξε σχέδιον μεταρρυθμίσεων, ὅπερ, ὡς θέλετε ἴδει, δὲν διαφέρει πολὺ τοῦ Νόμου. Πρέπει ὁμως νὰ ἀναγνωσθῇ, ἵνα συζητηθῇ καὶ ψηφισθῇ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως, ὅπως ὑποβάλωμεν τοῦτο εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Παρατηρῶ μόνον, ὅτι τὰ παρὰ τοῦ Νόμου εἰλημμένα ἐν τῷ ἡμετέρῳ Καταστατικῷ δὲν εἶναι δεκτικὰ συζητήσεως.»

Ὁ κ. Ἀντωνιάδης λαβὼν τὸν λόγον εἶπεν, ὅτι ἡ Ἑταιρεία ἰδρυθῆ διὰ Β. Διατάγματος 1837 ἐπέχοντος θέσιν Νόμου καὶ ἐπιδιώκει σκοπὸν δημόσιον ἐργαζομένη ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, ἐπομένως δὲν εἶναι σωματεῖον ὑπαγόμενον εἰς τὰς διατάξεις τοῦ νέου Νόμου. Οὐχ ἦττον ἡ Ἑταιρεία ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν ταύτην δύναται νὰ ἐνεργήσῃ τροποποιήσεις τοῦ Ὁργανισμοῦ τόσον μᾶλλον, ὅσον αὐταὶ εἶναι ἐπωφελεῖς. Προτείνει λοιπὸν, ἵνα ἡ Συνέλευσις δεχθῇ τὰς προτεινομένας τροποποιήσεις ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιφύλαξιν.

Μετὰ συζήτησιν, καθ' ἣν ἔλαβον τὸν λόγον οἱ κ. κ. Π. Καββαδίας, Μ. Ἡλιάδης, Κ. Πολυγένης καὶ Γ. Μιστριώτης καὶ ἄλλοι ἐγένετο δεκτὴ ἡ πρότασις αὕτη.

Προτάσει δὲ τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου ἀπεφασίσθη, ὅπως εἰς τὸ ἐγγραφον τὸ ἀπευθυνθόμενον εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον πρὸς ἔγκρισιν τῶν τροποποιήσεων ἐκτεθῶσιν ἀκριβῶς οἱ λόγοι, ὧν ἕνεκα ἡ Συνέλευσις φρονεῖ, ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία δὲν ὑπόκειται εἰς τὸν περὶ «σωματείων» νεαρὸν Νόμον.

Εἶτα ἀναγνωσθέντα ἐγένοντο δεκτὰ τὰ ἄρθρα 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15.

Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 47 ἀπεφασίσθη, ὅπως ἐν περιπτώσει διαλύσεως τῆς Ἑταιρείας πᾶσα ἡ περιουσία τῆς περιέρχεται εἰς τὸ Πανεπιστήμιον χάριν ἀρχαιολογικῶν σκοπῶν.

Προτάσει τοῦ κ. Ἡλιάδου ἐγένετο δεκτὸν ὅπως ὁ ἀποχωρῶν ἐξα-

κολουθεῖ νά εὐθύνηται ἔναντι τῆς Ἑταιρείας διὰ τὰς πρὸς αὐτὴν υποχρεώσεις του, καθ' ὃν χρόνον ἦτο μέλος αὐτῆς.

Εἶτα ἐγένετο δεκτὸν τὸ σύνολον τῶν μεταρρυθμίσεων.

Β'.

Ἀἵτησις

τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

ἐνώπιον τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν

Ὁ ἐσχάτως ψηφισθεὶς καὶ ἤδη εἰς ἐφαρμογὴν τεθεὶς ὑπ' ἀριθ. 281 τῆς 21/23 Ἰουνίου 1914 περὶ Σωματείων νόμος ἔχον ὑπ' ὄψει, ὅτι πολλὰ τῶν ἐν τῷ Κράτει λειτουργούντων Σωματείων δὲν ἐξεπλήρουν δι' ἄλλειψιν νομοθετικῆς προνοίας τὸν σκοπὸν τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔλαβε τὰ προσήκοντα μέτρα, ὅπως ἡ λειτουργία τῶν σωματείων ἐνεργῆται ὑφ' ὀρισμένας καὶ μὴ δυναμένας νά παραβιασθῶσι διατυπώσεις, ἀσφαλίσας διὰ τῶν διατυπώσεων τούτων τὴν πραγματώσιν τοῦ σκοποῦ τῶν Σωματείων κατ' ἀντιθέτων πρὸς αὐτὸν ἐνεργειῶν καὶ πράξεων τῶν διοικούντων ταῦτα καὶ τῶν μελῶν αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπένειμεν εἰς τὰ κατὰ τὰς διατάξεις αὐτοῦ συνεστηκότα Σωματεῖα νομικὴν προσωπικότητα καὶ διάφορα πλεονεκτήματα, ὡς προκύπτει ἐκ διαφόρων διατάξεων αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀρθρῶν 27, 44 καὶ 45 ἀποκλείσας αὐτῶν τὰ μὴ ἀνεγνωρισμένα Σωματεῖα.

Ἄλλὰ μεταξὺ τῶν Σωματείων, περὶ ὧν προβλέπει ὁ νόμος οὗτος, προδήλως δὲν ὑπάγεται ἡ ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1837 λειτουργοῦσα Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὸν τρόπον τῆς συστάσεως αὐτῆς, τὸν σκοπὸν τῆς, τὸ διέπον αὐτὴν διοικητικὸν σύστημα, τὰ τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας αὐτῆς, τὴν σχέσιν τῆς πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ ἐν γένει τὸν ὀργανισμὸν αὐτῆς. Καθόσον ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία καὶ διὰ νόμου συνέστη ἤτοι διὰ τοῦ ἀπὸ 15/27 τοῦ 1837 Β. Διατάγματος, ὅπερ ἔχει ἰσχὺν νόμου, καὶ διὰ πολλῶν ἔτι μεταγενεστέρων νόμων πολλαχῶς ἀνεγνωρίσθη, καὶ διὲν μὲν τοῦ νόμου ΑΧΛ' τοῦ 1887 περὶ «Λαχείου» ἀπηγορεύθη πᾶν λαχεῖον ἐσωτερικὸν ἢ ἐξωτερικὸν πλὴν τοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κανονιζομένου ἔκτοτε ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου τούτου διὰ Β. Διαταγμάτων, διὰ δὲ τοῦ ΑΧΠΘ' τῆς 2 Φεβρουαρίου 1889 ἐτέρου νόμου ἐπετράπη εἰς αὐτὴν ἡ σύναψις δανείου λαχειοφόρου ἐξ εἴκοσιν ἑκατομμυρίων διὰ τοῦ κατόπιν ἐκδοθέντος ΓΝΖ' τῆς 7 Ἰουλίου 1905 «Περὶ συγχωνεύσεως τοῦ λαχείου τῆς Ἑταιρείας ταύτης καὶ τοῦ λαχείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου» ἐθεσπίσθη ὅπως ἐκ τῶν προσόδων τοῦ λαχείου ἀποδίδονται εἰς αὐτὴν δραχμαὶ 300,000 κατ' ἔτος· διὰ τοῦ μετεγενεστέρου ΓΤΛΒ' (3392) τῆς 24 Ὀκτωβρίου 1909 «περὶ δαπανῶν Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας» ἀνετέθησαν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦ νόμου τούτου ἐνεργοῦμεναι ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου

ἀρχαιολογικαὶ ἐργασίαι, καὶ ἡ ἐπιμέλεια, ἐποπτεία καὶ φύλαξις τῶν ἀρχαιολογικῶν μουσείων, τῶν μνημείων καὶ ἀρχαιολογικῶν χώρων, τῶν ἀνασκαφῶν καὶ λοιπῶν ἐργασιῶν, οἱ δὲ ὑπ' αὐτῆς διοριζόμενοι ἔφοροι, ἐπιστάται, φύλακες καὶ ἐπιμεληταὶ ἐκηρώθησαν ὡς δημόσιοι ὑπάλληλοι ὑπαγόμενοι ὑπὸ τὰς διατάξεις τοῦ Ἑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἡ δὲ ὑπηρεσία αὐτῶν θεωρεῖται ὡς ὑπηρεσία συντάξιμος. Διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ νόμου ὠρίσθη ὅτι ἡ Ἑταιρεία εἰς τὰς ἀνατεθείσας αὐτῇ ἐργασίας ταύτας προβαίνει ἐπὶ τῇ βάσει προϋπολογισμοῦ συντασσομένου ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου αὐτῆς, ἐγκρινομένου ὑπὸ τοῦ Ἑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ δημοσιευομένου εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως· διὰ τοῦ κατόπιν ἐκδοθέντος ΓΤΟΔ' τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1909 ἑτέρου νόμου ὠρίσθη, ὅτι τὰ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ταύτης ἐκδιδόμενα χρηματικά ἐντάλματα ὑποβάλλονται εἰς τὴν θεώρησιν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὁ δὲ προϋπολογισμὸς αὐτῆς δημοσιεύεται ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως ἅμα τῇ ἐγκρίσει αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἑπουργείου· καὶ τέλος διὰ τοῦ νεωτέρου ΓΧΟΑ' τῆς 26 Μαΐου 1910 νόμου «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ἀμέσως ἀνωτέρω μνημονευθέντος νόμου ΓΤΟΑ'» ὠρίσθη ἐν ἄρθρῳ 5 αὐτοῦ, ὅτι προκειμένου περὶ ἀρχαιολογικῶν σκοπῶν ἀναστηλώσεως ἀρχαίων μνημείων ἢ ἐργασιῶν ἐν τοῖς Μουσείοις ἐνεργουμένων παρὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ καλλιτεχνικῶν δημοσιευμάτων αὐτῆς ἐπιτρέπεται ἢ ἀνευ δημοσίου διαγωνισμοῦ ἐκτελεῖσιν συμφώνως πρὸς τὸ καταστατικὸν τῆς Ἑταιρείας ταύτης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου αὐτῆς. Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ ὅλων τῶν ἀνωτέρω νόμων καὶ ἐκ τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἑταιρείας ταύτης προκύπτει κατὰδηλον ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία δὲν εἶνε *Σωματεῖον*, διότι δὲν ἐργάζεται οὔτε ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῶν ἐταίρων, οὔτε ὑπὲρ τῶν σκοπῶν αὐτῶν, ἀλλ' εἶνε *καθίδρυμα* διὰ νόμου συνηθηστικὸς καὶ ἀνεγνωρισμένος καὶ διη δημοσίον καθίδρυμα ὑπὸ μορφὴν ιδιωτικὴν ἔξαρτώμενον ἀπὸ τοῦ Ἑπουργείου τῆς Παιδείας. Τὸ Ἑπουργεῖον ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων ἀμέσως μὲν διὰ τῆς παρ' αὐτῷ ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, ἐμμέσως δὲ διὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἣτις ἀποφάσει τοῦ Συμβουλίου αὐτῆς καὶ τῇ ἐγκρίσει τοῦ ὑπουργοῦ ἐκτελεῖ τὰς ἀνασκαφὰς ἀντὶ τοῦ Κράτους καὶ πρὸς ὄφελος αὐτοῦ, διότι τὰ εὐρισκόμενα ἀρχαῖα κατατίθενται ἅπαντα εἰς τὰ δημόσια Μουσεία, εἰς ἃ ἡ Ἑταιρεία καταθέτει ἐπίσης καὶ ὅσα ἀγοράζει. Ἡ αὐτὴ Ἑταιρεία οἰκοδομεῖ ἰδίαις δαπάναις καὶ καταρτίζει Μουσεία, τὰ Μουσεία ὅμως ταῦτα εἰσὶν ἐπίσης Μουσεία τοῦ Κράτους, διατελοῦντα ὑπὸ τὴν διοίκησιν, διεύθυνσιν, φύλαξιν καὶ διαχείρισιν τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους, ἥτοι τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἑπουργείου τῆς Παιδείας (Ἐφόρων ἀρχαιοτήτων, ἐπιμελητῶν, ἐπισταστών, φυλάκων κτλ.). Διαφορὰ δὲ ὡς πρὸς τὰς ἐργασίας τὰς γινομένας ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἑπουργείου καὶ ἐκεῖνας, ἃς ἐνεργεῖ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, μία μόνον ὑπάρχει, δηλονότι δι' ἐκεῖνας μὲν καταβάλλει τὴν δαπάνην αὐτὸ τὸ Κράτος (ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ), διὰ ταύτας δὲ αὐτὴ ἡ Ἑταιρεία ἐκ τοῦ ταμείου αὐτῆς. Ἄν δὲ ποτὲ ἡ

Ἐταιρεία περιέλθη εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐργάζεται ἢ ἂν διαλυθῆ, οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν Ἐταῖροι κατ' οὐδὲν ζημιοῦνται, ζημιοῦται μόνον τὸ Κράτος, ὅπερ ἀπόλλυσι τὸ ἕτερον τῶν δύο ὀργάνων, δι' ὧν ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων. Ἄν δὲ πρὸς πάντα ταῦτα συνδυάσῃ τις καὶ τὸ ὅτι οἱ ὑπάλληλοι τῆς Ἐταιρείας ἐξωμοιώθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρου παρατεθέντος νόμου ΓΤΟΔ' τῆς 24 Ὀκτωβρίου 1909 πρὸς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ ἡ ὑπηρεσία τῶν ἐκηρύχθη συντάξιμος καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας ἐκδιδομένων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προϋπολογισμοῦ αὐτῆς ἐνταλμάτων ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ περὶ Δημοσίου Λογιστικοῦ νόμου, ὃ δὲ προϋπολογισμὸς αὐτῆς ὑπόκειται εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργείου καὶ δημοσιεύεται ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως, οὐδεμίαν δύναιται νὰ ὑπολειφθῆ ἀμφιβολία ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία εἶνε δημόσιον καθίδρυμα καὶ ὅτι οὐδεμίαν ἀπολύτως σχέσιν ἔχει πρὸς τὰ Σωματεῖα, περὶ ὧν προνοεῖ ὁ εἰρημένος περὶ Σωματείων νόμος.

Ἐπειδὴ, καίπερ ἔνεκα τῶν ἐκτεθέντων λόγων ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία κατ' οὐδένα λόγον καὶ ἐξ οὐδεμιᾶς ἀπόψεως δύναιται νὰ παχθῆ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν Σωματείων, περὶ ὧν προνοεῖ ὁ εἰρημένος ὑπ' ἀριθ. 281 τῆς 21/23 Ἰουνίου 1914 περὶ Σωματείων νόμος καὶ ἐπομένως οὐδόλως συντρέχει νόμιμος περίπτωσις, ὅπως ἐφαρμοσθῶσι καὶ ὡς πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου τούτου διατασσόμενα, ἐν τούτοις ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία λαβούσα ὑπ' ὄψει, ὅτι διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου περὶ Σωματείων ἀναγραφόμενων ἐδικῶν διατάξεων ἠνθιμίζεται πληρέστερον καὶ πραγματοῦται σκοπιμώτερον καὶ ὃ ὑπ' αὐτῆς ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς, ἀπεφάσισε νὰ προσαρμόσῃ τὸν ὀργανισμὸν αὐτῆς πρὸς τὰς διατάξεις ταύτας τοῦ εἰρημένου νόμου. ἐφ' ᾧ καὶ συμμορφουμένη πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθροῦ 50 τοῦ ἐν λόγῳ νόμου προέβη εἰς τὴν τροποποίησιν τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῆς, καθόσον δὲν προσηρμώζετο πρὸς τὸν νόμον τούτον δι' ἀποφάσεως τῆς ἐκτάκτου συνελεύσεως τῶν ἐταίρων αὐτῆς ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τούτῳ συνελθούσης τῇ 3 Δεκεμβρίου 1914, καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν παρὰ τὰ ἐκτεθέντα ἤθελε τὸ δικαστήριον θεωρήσῃ, ὅτι καὶ ἡ Ἐταιρεία αὕτη ὑπάγεται εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ διαληφθέντος νόμου προβλεπόμενα Σωματεῖα, ὑποβάλλει συμφώνως πρὸς τοὺς ὄρους τοῦ ἀρθροῦ 26 τοῦ αὐτοῦ νόμου τὸν οὕτω προποποιηθέντα ὀργανισμὸν αὐτῆς, ὅπως διαταχθῆ ἡ ἐνέργεια τῶν ἐν τῷ ἀρθρῳ 27 τοῦ αὐτοῦ νόμου πρὸς ἀναγνώρισιν αὐτῆς ἀναγραφόμενων διατυπώσεων.

Διὰ ταῦτα ἐξαιτοῦμαι.

Ὅπως εἰς περίστασιν, καθ' ἣν τὸ Δικαστήριον ἤθελε θεωρήσῃ, ὅτι καὶ ἡ αἰτουμένη Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ὑπάγεται εἰς τὰ Σωματεῖα, περὶ ὧν προνοεῖ ὁ ὑπ' ἀριθ. 281 τῆς 21/23 Ἰουνίου 1914 περὶ Σωματείων νόμος, διατάξῃ τοῦτο πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς Ἐταιρείας ταύτης τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐν ἀρθρῳ 27 τοῦ εἰρημένου νόμου ἀναγραφόμενων διατυπώσεων.

Ἐν Ἀθήραις τῇ 19 Δεκεμβρίου 1914.

Ὁ πληρεξούσιος Δικηγόρος

Κ. Πολυγένης

Γ'.

Ἀπόφασις Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν

Ἀριθ. 7122

Τὸ Δικαστήριον τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν.

Συγκείμενον ἐκ τῶν Δικαστῶν Μ. Μελισσινοῦ Προεδρεύοντος (κωλυομένου τοῦ Προέδρου), Π. Μελετοπούλου καὶ Σπ. Μαύρου Εἰσηγητοῦ.

Συνεδριάσαν δημοσίᾳ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ του τὴν 24ην Δεκεμβρίου 1914 ἔτους, παρουσίᾳ τοῦ τε Εἰσαγγελεύοντος Δικηγόρου Ι. Νικητοπούλου (κωλυομένου τοῦ Εἰσαγγελέως καὶ τῶν ἀμέσως αὐτοῦ ἀναπληρωτῶν) καὶ τοῦ Ὑπογραμματέως Δ. Δαμιανοῦ, ἵνα ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως ἢ μὴ τοῦ κατωτέρου σωματείου.

Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία διὰ τῆς πρὸς τὸ Δικαστήριον τοῦτο ἀπευθυνομένης αἰτήσεώς της ἀπὸ Δεκεμβρίου 1914 ἐξητήσατο τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνωτέρου Ἐταιρείας, περὶ ἧς ὑποβάλλει τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα ἔγγραφα.

Τῆς αἰτήσεως ταύτης ὁ Πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου τούτου διὰ πρᾶξεώς του ὥρισε δικάσιμον τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς παρουσίας σημειουμένην συνεδρῶσιν καθ' ἣν

Ἀκοῦσαν τοῦ Εἰσαγγελέως Ἰδὸν τὰ ὑποβληθέντα αὐτῷ ἔγγραφα. Σκεφθὲν κατὰ τὸν Νόμον

Ἐπειδὴ, ὡς ἐκ τοῦ συνόλου τοῦ Ν. 281 (1914) ἀσφαλῶς συνάγεται, ἡ διὰ τούτου κερουμένη ἀναγνώρισις τῶν σωματείων ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου ἀφορᾷ συλλόγους καὶ ἐνώσεις ἐπιδιώκοντας σκοποὺς, οὓς αὐτὸς οὗτος ὁ Νόμος ἀναγνωρίζει, οὐχὶ δὲ καὶ καθιδρύματα (Οἰκονομίδου συνεχ. § 25 σημ. 1) ἀνεγνωρισμένα διὰ σειρᾶς ὅλης νόμων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1837 καὶ ἐντεῦθεν ὡς ἡ αἰτοῦσα Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, ἣτις δὲν ἀπετέλει ὡς ἐρρήθη σωματεῖον, ἀλλὰ καθίδρυμα ἀναγνωρισθὲν πολλαπλῶς ὡς τοιοῦτον νομοθετικῶς

Διὰ ταῦτα ἀπορρίπτει τὴν περὶ ἀναγνωρίσεως αἴτησιν τῆς ἐν Ἀθῆναις ἔδρευούσης Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας

Ἐκρίθη καὶ ἀπεφασίσθη ἐν Ἀθήναις τὴν 29ην Δεκεμβρίου 1914 ἔτους καὶ

Ἐδημοσιεύθη αὐτόθι τὴν 30ὴν τοῦ αὐτοῦ μηνος καὶ ἔτους ἐκτάκτως.

Ὁ Προεδρεύων

Μ. Μελισσινὸς

Ὁ Ὑπογραμματεὺς

Δ. Δαμιανὸς

Ἐπισημαίνεται ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον ὅπερ ἐκδίδεται ἐφ' ἀπλοῦ δυνάμει τοῦ Νόμου 281 (1914).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Μαΐου 1915.

Ὁ Ὑπογραμματεὺς

Π. Στανριδῆς

Δ'.

Βασιλικὸν Διάταγμα

Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ὀργανισμοῦ
τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργοῦ, ἐγκρίνομεν τὰς κάτωθι τροποποιήσεις τῶν ἄρθρων 9 καὶ 10 τοῦ διὰ τῶν Βασιλικῶν Ἡμῶν διαταγμάτων τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 καὶ 23 Νοεμβρίου 1909 ἐγκεκριμένου ὀργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ψηφισθείσας ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἑταίρων αὐτῆς τῆ 19 Ἰουνίου ἐ. ἔ.

Τροποποιήσις τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

Τὰ ἄρθρα 9 καὶ 10 τοῦ διὰ τῶν Β. διαταγμάτων τῆς 11 Φεβρουαρίου 1899 καὶ 23 Νοεμβρίου 1909 ἐγκεκριμένου ὀργανισμοῦ τῆς Ἑταιρείας ἀντικαθίστανται διὰ τῶν ἑξῆς.

Ἄρθρον 9. Τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον, τακτικὸν Πρόεδρον τῆς Ἑταιρείας, ἀναπληροῖ ἐν τῇ προεδρίᾳ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἡ Α. Β. Υ. ὁ πρίγκηψ Νικόλαος ὡς ἀντιπρόεδρος, δὴ ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἐπόμενον ἄρθρον 10 ἐκλεγόμενος ἀντιπρόεδρος, ὅστις ἐπὶ πλεόν ἀντικαθιστᾷ διαρκῶς τὸν πρόεδρον εἰς πᾶσαν τὴν κατὸ τὸν ὀργανισμὸν δικαιοδοσίαν καὶ ἐνέργειαν αὐτοῦ σχετιζομένην πρὸς τὴν διαχείρισιν τῆς Ἑταιρείας καὶ πρὸς τὴν ἐποπτείαν τῆς διαχειρίσεως ταύτης. Τὸν ἀντιπρόεδρον τοῦτον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ κατὰ τὸ ἄρθρον 10 τοῦ ὀργανισμοῦ πλειοψηφῶν σύμβουλος.

Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος Γεώργιος ἀνακηρύσσεται συμπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας.

Κατὰ ταῦτα τὸ δεκαεπταμελὲς διοικητικὸν συμβούλιον τῆς Ἑταιρείας ἀποτελεῖται α') ἐκ τοῦ προέδρου ἢ τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ· β') ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἄρθρον 10 ἐκλεγομένων κατὰ τριετίαν ἀντιπροέδρου, γραμματέως καὶ δεκατεσσάρων συμβούλων.

Ἄρθρον 10. Κατὰ τὴν δευτέραν ἀνὰ τριετίαν γινομένην τακτικὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν ἑταίρων τῶν ἐχόντων δικαίωμα ψήφου ἐκλέγονται διὰ σχετικῆς πλειονοψηφίας δέκα καὶ τρία μέλη τοῦ διὰ τὴν ἐρχομένην τριετίαν διοικητικοῦ συμβουλίου. Ἡ ψηφοφορία μία οὔσα καὶ μυστικὴ γίνεται διὰ ψηφοδελτίου αὐτοπροσώπως, ἐν ᾧ ἀναγράφονται δέκα καὶ τρία ὀνόματα ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Πειραιεὶ οἰκοῦντων ἑταίρων.

Πᾶς πέραν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ δελτίῳ οὐδὲν ὡς λογίζεται.

Τὸ οὕτως ἐκλεγέν συμβούλιον συνέρχεται εἰς πρώτην μετὰ τὴν ἐκλογὴν συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προέδρου ἢ τοῦ ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ, ἢ ἐν ἀπουσίᾳ ἀμφοτέρων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τὰς πλείονας λαβόντος ψήφους συμβούλου, πρὸς συμπλήρωσιν καὶ καταρτισμὸν ἑαυτοῦ, καθ' ἣν διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας ἐκλέγει τρία ἐπὶ πλέον μέλη τοῦ συμβουλίου ἐξ ἐταίρων, αἵτινες διατελοῦσιν ἢ διετέλεσαν ἔφοροι ἀρχαιοτήτων τοῦ Δημοσίου, ἢ καθηγηταὶ ἢ ὑφηγηταὶ τῆς κλασσικῆς ἢ χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας, ἢ ἀπλῶς ἐξ ἐταίρων ἀσχολουμένων περὶ τὰ ἀρχαιολογικά· ἐν τῇ αὐτῇ συνεδρίᾳ ἐκλέγει ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν διὰ φανερᾶς ὡσαύτως ψήφου τὸν ἀντιπρόεδρον καὶ τὸν γραμματέα.

Ὁ αὐτὸς Ἡμέτερος Ὑπουργὸς δημοσιεύσει καὶ ἐκτελέσει τὸ παρὸν διάταγμα Ἡμῶν.

Ἐν Ἀθήναις 6 Ἰουλίου 1916.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β.

Ὁ Ὑπουργὸς
Κ. Α. Λιδωρίκης

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΩΔΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Ἐπανελήφθησαν ἐφέτος αἱ δαπάνη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τὴν ἐμὴν διεύθυνσιν ἀνασκαφαὶ πρὸς τελικὴν ἀποκάλυψιν τοῦ χώρου τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους, ὅστις καθωρίσθη διὰ τῶν μέχρι τοῦδε ἀποκαλυφθέντων λειψάνων καὶ ἄλλων σχετικῶν εὐρημάτων, περὶ ὧν διελάδομεν ἤδη ἐν τῇ ΑΕ 1914 σελ. 143-166.

Ἐφέτος ἡσχολήθημεν εἰς τὴν ἐκχωμάτωσιν τοῦ ἀνατολικῶς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ μέχρι σχεδὸν αὐτοῦ τοῦ βράχου χώρου, ὅστις ἀποκαλυφθεὶς ἀπετέλεσε μετὰ τοῦ ἤδη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀνεσκαμμένου ὀλόκληρον τετράγωνον χωρὸν 25 περίπου μέτρων. Ἐκεῖ ἤλθον εἰς φῶς μεταγενέστερα οἰκοδομήματα ἐξ ἀρχαίων λίθων ἐκτισμένα, ὡς καὶ πῖθoi τινὲς ἐκ κεράμου χρησιμοποιοῦμενοι πρὸς ἐναπόθεσιν ὑγρῶν (ὕδατος, ἐλαίου, οἴνου) ἢ ἄλλων τροφίμων, ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια ὡς καὶ τινα ἐνεπίγραφα, ἀγαλμάτιον γυμνὸν Διονύσου καὶ μικρὰν κεφαλὴν γυναικεῖαν, ἴσως Ἀρτέμιδος.

Μετὰ τὴν συντελεσθεῖσαν κατεδάφισιν τῶν κτισμάτων τούτων εἰς βαθύτερα στρώματα ἀπεκκλύφθη αὐτὸς οὗτος ὁ βράχος λελαξευμένος, οὗ ἡ διεύθυνσις καὶ τὸ σχῆμα προσαρμόζονται ὡς συνέχεια τοῦ ἤδη ἐκ τῆς προγενεστέρας ἐργασίας ἀποκαλυφθέντος, ἀποτελῶν, ὡς φαίνεται, τὸ κοίλον (ὅπερ πιθανὸν νὰ ἦτο τετράγωνον), τοῦ Ὁδείου.

Ἰπὸ τὰ μεταγενέστερα ταῦτα κτίσματα εὐρέθη καὶ εὐρυτάτη ἀσβεστοκάμινος κατασκευασθεῖσα ἐπὶ τοῦ βράχου, ὃν καὶ κατέστρεψαν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο. Ἡ εὕρεσις ταύτης ἐξηγεῖ τὴν γενομένην μεγάλην καταστροφὴν τοῦ Ὁδείου καὶ τῶν ὀλικῶν ἅτινα ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ ταύτην, ὧν οὐκ ὀλίγα μαρμάρινα θραύσματα εὐρέθησαν ἐν αὐτῇ ἡμικεκαυμένα ἐν μέσῳ πυκνοῦ στρώματος ἐλαιοπυρήνων, οἵτινες ὡς καύσιμος ὕλη ἐτίθεντο ἐκεῖ.

Προχωρούσης τῆς ἀνασκαφῆς εὑρομεν εἰς βάθος 3 μέτρων τείχος ἰσοδομικόν, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον διηκόν, οὗ τὸ σήμερον ἀποκαλυφθὲν μήκος εἶναι 10 μέτρων. Τούτου σφίζεται μόνον ὁ κάτω δόμος, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ δύο δόμοι. Εἶναι ἐλληνικῶν χρόνων ἐκ λίθου πειραϊκοῦ (ἀκτίτου) καὶ δύναται ἀσφαλῶς νὰ θεωρηθῆ ὡς καθορίζον τὸν χώρον τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους ἀπὸ τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου. Ἐπομένως τὸ ὑπὸ τῶν συγγραφέων τοποθετούμενον ἐνταυθά που Ὁδεῖον ἀναζητητέον ἔσωθεν τοῦ τείχους δηλ. ἐν ἣ θέσει ἡμεῖς ἐξ ἀρχῆς εἰργάσθημεν καὶ εὑρομεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐνδείξεων καὶ τεκμηρίων καὶ κρηπιδώματα κατὰ χώραν, ἅτινα συνεπλήρουν τὴν ΒΑ πλευρὰν τοῦ λελαξευμένου τοίχου.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Νοεμβρίου καὶ ὀλίγον πρὸ τῆς διακοπῆς τῶν ἀνασκαφῶν, ἕνεκα τοῦ ἐπελθόντος χειμῶνος κάτωθεν τοῦ ἰσοδομικοῦ τείχους εὐρέθη εἰς βάθος 3 μέτρων γωνία Στοᾶς (ἢ Αἰθούσης) σχήματος Π. Ταύτης σφίζεται τὸ κρηπιδώμα ἐκ δύο βαθμίδων, τοῦ μὲν πρὸς βορρᾶν σκέλους σφίζεται μέχρι τριῶν μέτρων μήκους, τοῦ δὲ πρὸς δυσμὰς μέχρι δέκα μέτρων (ἴσον ἤδη ἀπεκαλύφθη). Τὸ τεχνικῶς ἐξωμαλυσμένον ἔδαφος, ὅπερ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀπεκαλύψαμεν, εὐρίσκεται εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον, μετὰ τοῦ ἤδη ἀποκαλυφθέντος, οὕτως ὁλόκληρος ἡ ἔκτασις τῆς Στοᾶς ἔχει μήκος περὶ τὰ 20 μέτρα, ἴσως δὲ καὶ τὸ πλάτος αὐτῆς νὰ ἦτο ἴσον περίπου. Εἰς τὴν γωνίαν ταύτην τῆς Στοᾶς εὑρομεν παχύτατον στρώμα τέφρας καὶ ξύλων ἀπρηθρακιμένων, ὅπερ ἐπεκτείνεται ἐπὶ ὅλης τῆς ἀνασκαφείσης ἐκτάσεως, καθὼς καὶ σωρεῖαν πηλίνων κεραμίδων στέγης στρωτήρων καὶ καλυπτῆρων ἡμικεκαυμένων καὶ οὐκ ὀλίγους σιδηροῦς ἤλους μετὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων, ἅτινα ἐχρησίμευον διὰ τὴν σύνδεσιν τῶν δοκῶν τῆς στέγης.

Καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα εὐρήματα θεωροῦμεν οὐχὶ πλεόν ἀπλᾶς ἐνδείξεις, ἀλλὰ σπουδαῖα τεκμήρια ἀνήκοντα ἀναμφισβόλως εἰς αὐτὸ τὸ Ὁδεῖον.

Ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς Στοᾶς εὐρέθη κατὰ χώραν ὀρθοστάτης τοίχου ἐκ πωρίνου σκληροῦ λίθου πειραϊκοῦ, ἰδρυμένος ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας βαθμίδος τοῦ κρηπιδώματος. Τὸ σχῆμα τῆς Στοᾶς ταύ-

τῆς ἀποκαλυπτομένης καὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς (ἄτε μὴ ἀνασκαφείσης εἰσέτι) θὰ ἀποτελέσῃ μεγάλην τετράγωνον Στοάν.

Ὑψηλότερον τῶν θεμελίων τούτων καὶ τοῦ ὀρθοστάτου τῆς Στοᾶς ὁ βράχος πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς δυσμὰς εἶναι κατὰ μήκος ὀριζοντίως κεκομμένος εἰς πλάτος 180, ἀποτελῶν οἶονεὶ τὸ διάζωμα, ἀκριβῶς ὡς παρατηρεῖται ἐν τοῖς θεάτροις· διότι θέατρον καὶ Ὁδεῖον ἦτο ταυτόσημον, ὡς τὸ τοῦ Ἡρώδου ἐν Ἀθήναις καὶ θέατρον ἐλέγετο καὶ Ὁδεῖον.

Τὴν ἐσωτερικὴν διάταξιν τοῦ ἡμετέρου Ὁδείου γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Βιτρουβίου ὅτι ἦν μὲν μικρόν, ἀλλὰ πολυτελὲς διὰ στύλων κεκοσμημένον, αἵτινες ἦσαν ἔσω τε καὶ ἔξω τοῦ τῆς σκηνῆς οἰκοδομήματος, ἅμα δὲ καὶ ὑπὲρ τὰς τῶν ἐδωλίων σειρὰς κατὰ ῥυθμὸν Στοᾶς κύκλῳ περιθεούσης τὸν περίβολον.

Ἡ ἀποκάλυψις τῆς Στοᾶς ταύτης καὶ ἡ κατὰ μήκος τῆς κορυφῆς τοῦ κοίλου, ἦτοι τῆς γραμμῆς τῆς ἀνωτάτης σειρᾶς τοῦ διαζώματος διάταξις, ὡς βλέπομεν τοῦτο ἐπὶ τῶν ἤδη ἀποκαλυφθέντων δύο πλευρῶν, τῆς βορείου καὶ δυτικῆς, συμφωνοῦσι πληρέστατα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ διατάξεως.

Ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, τὸ κοῖλον δὲν ἦτο ἀμφιθεατρικόν, ἀλλὰ τετράγωνον, συνεπῶς ἐπειδὴ μόνον μουσικαὶ παραστάσεις ἐν αὐτῷ ἐτελοῦντο, διὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι δὲν ἦσαν ὡς εἰς τὰ θέατρα αἱ ἔδραι ἡμικυκλικῶς διατεθειμέναι ἀπέναντι τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ κατελάμβανον πάσαι τὴν γύρωθεν Στοάν· δι' ὃ καὶ ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι ἦν Πολύεδρον. Ἐν δὲ τῇ ὀρχήστρᾳ ὑπῆρχον μόνον αἱ ἔδραι τῶν μουσικῶν ὡς ἐν τῷ μικρῷ θεάτρῳ τῆς Πομπηίας.

Κατόπιν τούτων δυνάμεθα ἤδη νὰ φαντασθῶμεν καὶ ἀναπαραστήσωμεν τὸ σχῆμα τοῦ Ὁδείου. Ἦτοι ἐπὶ τοῦ διαζώματος ὑπὲρ διαθέει γύρωθεν τὴν τετράγωνον Στοάν, ὑπῆρχε κιονοστοιχία ὑποβαστάζουσα τὴν στέγην, ὅπισθεν δὲ τῶν κίωνων ἦσαν αἱ σειραὶ τῶν καθισμάτων τῶν θεατῶν, ἀκριβῶς ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ τῆς Πριήνης. Καὶ ὁ Σουΐδας ἐν λέξει «Ὁδεῖον» λέγει: Τόπος ἐστὶ θεατροειδής, ἐν ᾧ εἰώθησι τὰ ποιήματα ἀπαγγέλλειν πρὶν τῆς εἰς τὸ θέατρον ἀπαγγελίας (Σχολ. Ἀριστ. Σφην. 1109).

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀντικειμένων εὑρομεν ὁστέιον σύμβο-

λον θεατρικόν, στρογγύλον, ἤτοι εἰσιτήριον, φέρον ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψεως τὸ ὄνομα ΑΙCXYΛΟΥ καὶ ἄνωθεν μὲν τοῦ ὀνόματος ΧΙΙΙ, κάτωθεν δὲ ΙΓ. Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμῶν ἀποδίδομεν εἰς τοὺς ῥωμαϊκοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους. Προφανῶς πρόκειται περὶ θεατρικοῦ εἰσιτηρίου ἀναφερομένου εἰς τὴν παράστασιν ἔργου τινὸς τοῦ μεγάλου τραγικοῦ. Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ὀπισθεν εἰκονιζόμενον ἐν κατόψει οἰκοδόμημα ἴσως ἀναφέρεται εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ Ἰδεῖον· διότι τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου ἔχομεν ἤδη ἐπὶ νομίσματος τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ὅλως διάφορον, ἐπομένως δὲν δύναται νὰ εἶναι τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου.

Καὶ ταῦτα ἐν συνόλῳ ὑπῆρξαν τὰ μέχρι σήμερον ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφετεινῆς ἡμῶν ἀνασκαφῆς.

Ἐς πρὸς ἡμᾶς λογιζόμεθα εὐτυχεῖς, διότι κατωρθώθη τελείως νὰ ὀρισθῇ ἡ θέσις τοῦ Ἰδείου μεθ' ὅλας τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις, ἀφ' οὗ, ὡς γνωστόν, τὸ μὲν Ἰδεῖον ἐκάθη, τὸ δὲ ὕλικόν αὐτοῦ διεσπάρη ἀκολουθήσαν τὴν στυγνὴν ἐκεῖνου τύχην.

Ἐν τούτοις τὰ περισωθέντα αὐτοῦ ἐλάχιστα λείψανα εἰσι μάρτυρες, ἀψευδεῖς πλέον τοῦ καταστραφέντος περικλειοῦς μνημείου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Δεκεμβρίου 1915.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

(1915)

Ἀρχαιοτάτη χριστιανικὴ Βασιλική.

Τὴν 31 Ἰουλίου παρελθόντος ἔτους ἠρξάμην τῶν ἐν Νικοπόλει, δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφῶν, ἃς ἤδη ἀπὸ τριετίας ἐνεργῶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκείνῃ ἑλληγορρωμαϊκῇ πόλει. Ἐξήκολούθησα δὲ τὴν ἀνασκαφὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου, ἐν θέσει «Βασιλόσπιτο», ὅπου καὶ κατὰ τὸ προπαρελθὸν θέρος εἰργάσθη καὶ ὅπου εἶχον ἀποκαλύψει μέγα τετραγωνικὸν κτίριον, φέρον ἐν τῷ μέσῳ τετράγωνον περιστύλιον μετ' αὐλῆς, πέριξ δὲ τούτου δωμάτια, μικρὰ καὶ μεγάλα, μετὰ ψηφιδωτοῦ δαπέδου ἐν τῇ στοᾷ τοῦ περιστυλίου. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο κτίριον εἶχον ἐκλάβει κατ' ἀρχὰς ὡς μικρὰν ἀγορὰν ἢ πλουσιωτάτην ἰδιωτικὴν ἔπαυλιν, ἤδη ὅμως ἐκ τῆς ἐφετεινῆς παραπλευρῶς ἀνασκαφῆς ἐθεδαιώθη ὅτι πρόκειται περὶ συναφοῦς πρὸς τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν Βασιλικὴν οἰκοδομῆς καὶ δὴ περὶ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου.

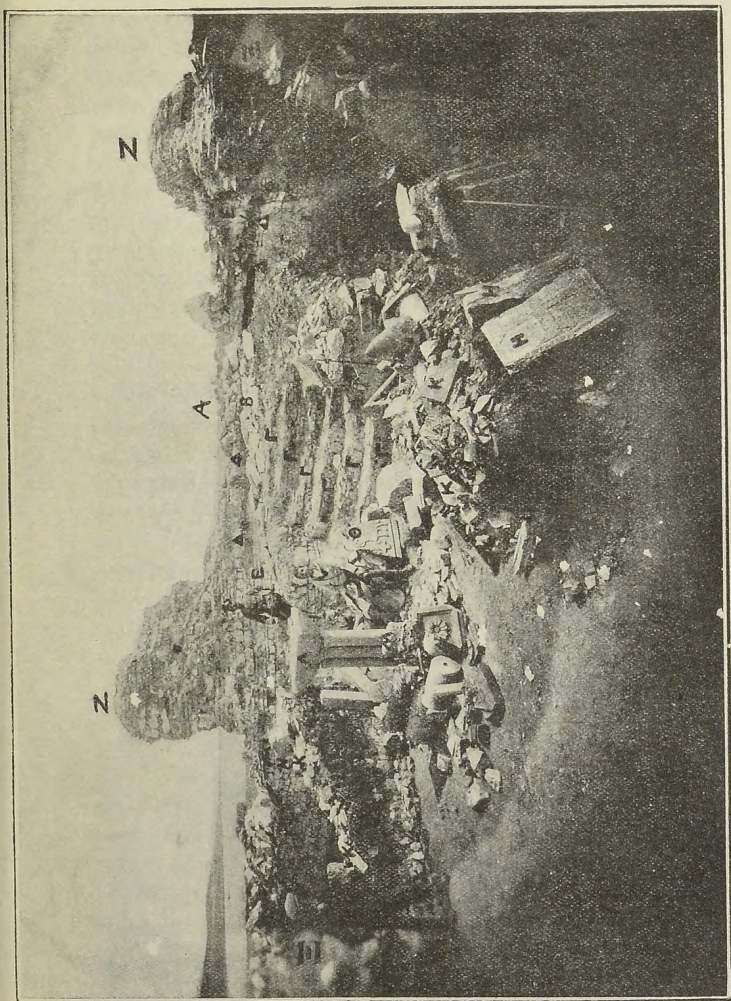
Ὅντως πέρυσιν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ἀλλὰ πρὸς Α. εἰς ἀπόστασιν ἑκατὸν περίπου μέτρων ἀνεκάλυψα μεταξὺ τῶν θάμνων, ἀκανθῶν καὶ πτερῶν, ἐξ ὧν βρῖθει ὁ χώρος οὗτος, ἡμικυκλικὸν τοῖχον μεγάλης ἀψίδος, μετ' ἀκριβεστέραν δ' ἔρευναν ἐπέεισθη ὅτι αὕτη ἀπετέλει μέρος μεγάλου χριστιανικοῦ ναοῦ, ὅστις δ' ὅμως τοιαύτην ὑπέστη καταστροφὴν, ὥστε μετὰ τὴν πτώσιν πάντων τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων ἐτάφη ἐξ ὀλοκλήρου, μόνον δὲ ἕγχι διεσώθησαν τοῦ ἐξωτερικοῦ διαγράμματος, ὀλόκληρον δὲ τὸ ἐμβαδὸν ἐσχημάτιζε λόφους χωμάτων καὶ κεράμων, οὓς κατεκάλυψεν ἢ ἐπιχωριάζουσα λίαν ἐκεῖ πρασίνῃ πτερίδι.

Διαγνοὺς ἅπαξ τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἐρείπιου ἐπελήφθη ἀμέσως τῆς σκαφικῆς ἐρεύνης, κατηρξάμην δὲ ἀπὸ τῆς Ἀψίδος ἢ Ἱερῶς Κόγχης, ὡς ἐκαλεῖτο αὕτη παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς.

Μετὰ σύντονον ἐργασίαν ὀλίγων ἡμερῶν ἢ ἀνασκαφῆ ταύτης ἀπεκαλύφθη ὁλόκληρον τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῆς χώρον, παραδόξως δ' ὅμως ἀντὶ οὗτος γὰ ὁμοιάζει πρὸς τὸν πλείστων χριστιαν. ναῶν, τὸναντίον κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν παρετηρήθη ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχε κτίσμα ἡμικυκλικόν, ὅπερ μὴ ἐφαπτόμενον τοῦ τοίχου τῆς Ἀψίδος, ἀλλὰ χωριζόμενος ἀπ' αὐτοῦ διὰ διαθρόμου ἢ ὑπογείου σήραγγος, ἐσχημάτιζεν οἰοεὶ πυρῆνα ἐν αὐτῇ. Ἐπ' αὐτοῦ δ' ἀνήρχετο τις διὰ κλίμακος, ἣν ἀπεκαλύψαμεν καὶ ἤτις ἀποτελεῖται ἐκ πέντε βαθμίδων. Ἐπὶ δὲ τῆς ἄνω ἐπιφανείας θὰ ὑπῆρχόν ποτε θρόνοι, εἰς ἐν τῷ κέντρῳ ὑψηλότερος, ὁ Ἐπισκοπικὸς καὶ εἴτα ἄλλοι ταπεινότεροι ἐκατέρωθεν, οἱ τῶν Πρεσβυτέρων καὶ ἄλλων κληρικῶν, ἐξ οὗ καὶ τὸ τμήμα τούτου τοῦ ναοῦ ἐκαλεῖτο *Σύνθρονον* (εἰκ. 1).

Ἐντὸς δὲ τῶν χωμάτων ἀνευρέθησαν πληθὺς μαρμαρίνων λεπτῶν πλακῶν, δι' ὧν, ὡς ἀπεδείχθη κατόπιν, ἦτο ἐπεστρωμένον ἄνωθεν τὸ Σύνθρονον τοῦτο μέχρι τοῦ τοίχου τῆς ἀψίδος, καλυπτομένης οὕτω καὶ τῆς σήραγγος.

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην προσέθημεν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ κεντρικοῦ χώρου τοῦ ναοῦ, ὅστις εἶναι λίαν ἐπιμήκης, διότι ἔχει μῆκος μὲν 50 μ. ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου τῆς Ἱερᾶς Κόγχης μέχρι τῆς προσόψεως τοῦ Ἐξωνάρθηκος, πλάτος δὲ μέγιστον (τὸ τοῦ Νάρθηκος) 36 καὶ πλέον μέτρα. Καὶ εὐθὺς μὲν παρὰ τὴν κλίμακα τῆς Ἀψίδος, εἰς ἐνὸς περίπου μέτρου ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς ἀπεκαλύφθη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ναοῦ κοίλωμα τι ἡμίσεος μ. βάθους καὶ ἐν σχήματι Ω. Τοῦτο εἶνε πλινθόκτιστον κατὰ τὰ τοιχώματα, τὸ δὲ βάθος αὐτοῦ ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλης μαρμαρίνης πλακῶς, ἐφ' ἧς εὐρέθησαν κατατεθειμένα ὀλίγα τινὰ ὀστᾶ ἀνθρώπινα. Τὸ κοίλωμα τοῦτο ἦτο τὸ Ἐγκαίνιον τῆς Ἐκκλησίας, τὰ δὲ ὀστᾶ εἰσιν ἀναμφισβητήτως ἱερὰ λείψανα. Ἐπὶ τοῦ κοιλώματος τούτου θὰ ἦτο ἀνιδρυμένη ἢ Ἀγία Τράπεζα, ἧς δ' ὅμως δὲν ἀνευρέθησαν τεμάχια, ἐκτὸς ἐὰν μεγάλοι τινὲς καὶ χονδραὶ μαρμαρίναι πλάκες ἐκεῖ που πλησίον ἀνευρεθεῖσαι, ἀνήκουσιν εἰς αὐτήν. Παραπλευρῶς δὲ καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ «Ἐγκαίνιου» ἀπεκαλύφθησαν δύο ἐπιμήκη βάθρα μήκους 3,75 καὶ πλ. 1,17, ὅψους δὲ ἐνὸς καὶ πλέον μ. ἅτινα ἦσαν ποτε κεκαλυμμένα

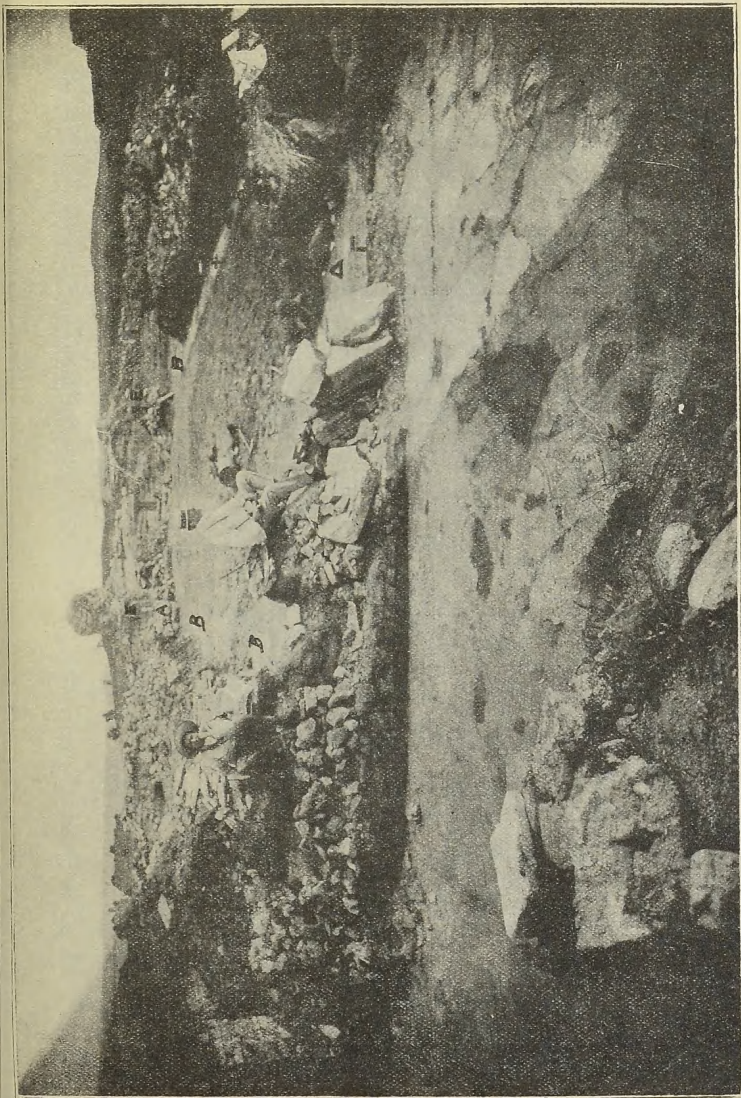
Εἰκ. 1. Ἡ μεγάλη ἀψὶς τῆς χοροῦσσιαν. Βασιλικῆς Νικοπόλεως.

δι' ὀρθομαρμαρώσεως, ὡς μαρτυροῦσι πολλὰ τεμάχια λευκῶν μαρμαρίνων πλακῶν ἐπ' αὐτῶν ἔτι προσκεκολλημένα. Εἰς τί ποτε ἐχρησίμευον τὰ βάθρα ταῦτα εἶνε ἀδηλον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ ἡ ἁγία τράπεζα, περιελάμβανε συνήθως καὶ τὸν ἄμβωνα καὶ τοὺς θώκους ἢ σιασιδία τῶν ψαλτῶν, ἐκαλείτο δὲ σολέα (ἢ σωλέα), διὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀπίθανον ἐπὶ τῶν βάθρων τούτων νὰ ἐστηρίζοντο οἱ θῶκοι τῶν ψαλτῶν. Ὀλόκληρος δ' ὁ χώρος οὗτος περιεφράσσεται ὑπὸ κιγκλίδων ἢ δοιφάκτων, τῶν παρὰ τοῖς πρώτοις Χριστιανοῖς « Διαστύλων » καλουμένων, διότι πλεῖστα τεμάχια ἀνεύρομεν ἐξ αὐτῶν, δύο δὲ ἀκέραια κατὰ χώρον ἐκατέρωθεν τῶν δύο βάθρων. Εἰς δὲ τὴν σολέαν ταύτην εἰσήρχετο τις διὰ τῆς κεντρικῆς θύρας, τῶν « ἁγίων θυρίων » καλουμένων καὶ διὰ πλαγίων, ὧν διεσώθησαν τὰ ἴχνη.

Καθ' ὄλον δὲ τὸ μήκος τοῦ κεντρικοῦ ναοῦ ἀπὸ Α. πρὸς Δ. διήκον ἐκατέρωθεν τοῦ ἄξωνος αὐτοῦ δύο κιονοστοιχίαι ὧν ἀπεκαλύφθησαν οἱ στυλοβάται, μήκους 25 μ. Διὰ τῶν κιονοστοιχιῶν τούτων ἐσχηματίζοντο δύο ἐσωτερικαὶ στοαί, διηρηθεῖτο δ' ἡ Βασιλικὴ αὕτη, ὡς αἱ πλεῖστα παρόμοιαι, εἰς τρία κλίτη. Ἐκ τῶν κιονοστοιχιῶν τούτων δὲν ἐσώθησαν ἡ τεμάχια μονολίθων κίωνων, ἂν καὶ εἶνε ἀδέδαιον ἐὰν ἀνήκουσιν εἰς τὴν κάτω ἢ ἄνω κιονοστοιχίαν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν κρατοῦντα τύπον, ὑπῆρχε σχεδὸν πάντοτε καὶ ἄνω ὄροφος, ὡς « Γυναικωνίτης » χρησιμοποιοῦμενος (εἰκ. 2).

Κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ δαπέδου τοῦ χώρου τοῦτου ἀπεκαλύφθησαν εἰς πλεῖστα σημεῖα αὐτοῦ, ἰδίως περὶ τὰ ἄκρα, θυμαστῆς τέχνης ψηφιδωτὰ διαφόρων παραστάσεων, ἰδίως ἐκ τοῦ ζωολογικοῦ καὶ φυτικοῦ κόσμου, ἀλλὰ περὶ τούτων θὰ διαλάβωμεν εὐθὺς κατωτέρω.

Μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἐτράπημεν πρὸς τὴν ἐξερευνησιν τῶν ἐκατέρωθεν τῆς Ἱερᾶς Κόγχης: δύο λόφων, διότι τοιοῦτους ἐσχηματίζον αἱ δύο τετράγωνοι πτέρυγες, ὧν κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος ἐν ταῖς χριστιανικαῖς ἐκκλησίαις, ἡ μὲν ἐξ ἀριστερῶν ἐπέχει θέσιν Προθέσεως, ἡ δ' ἐκ δεξιῶν Διακονικοῦ. Τὰ δύο ταῦτα τετράγωνα ἔχουσιν ἐκάτερον ἀνὰ 7×7 μ. ἐμβαδόν. ὥστε εἶνε εὐρυχωρότατα, θὰ ἐφωτίζοντο δὲ διὰ θυρίδων ἢ παραθύρων διμερῶν ἢ τριμερῶν, διὰ κιονίσκων χωριζομένων, οἷα συνηθίζον-

Εικ. 2. Ἐμφαδοὺ τῆς Βασιλικῆς Νικοπόλεως ἀπὸ τοῦ Νάφθηκος αὐτῆς.

ται ἐν τοῖς βυζαντ. ναοῖς καὶ ὧν ἀνεύρομεν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν τετραγώνων τούτων ἱκανὰ λείψανα. Συγκεκρινῶνουν δὲ τὰ τετράγωνα ταῦτα πρὸς μὲν τὸ κεντρικὸν κλίτος διὰ τῶν μεσοκιονίων τῶν ἐσωτερικῶν κιονοστοιχιῶν, πρὸς δὲ τὰ πλευρικὰ κλίτη δι' ἰδίας θύρας ἐπὶ τοῦ δυσμικοῦ τοίχου αὐτῶν εὐρισκομένης.

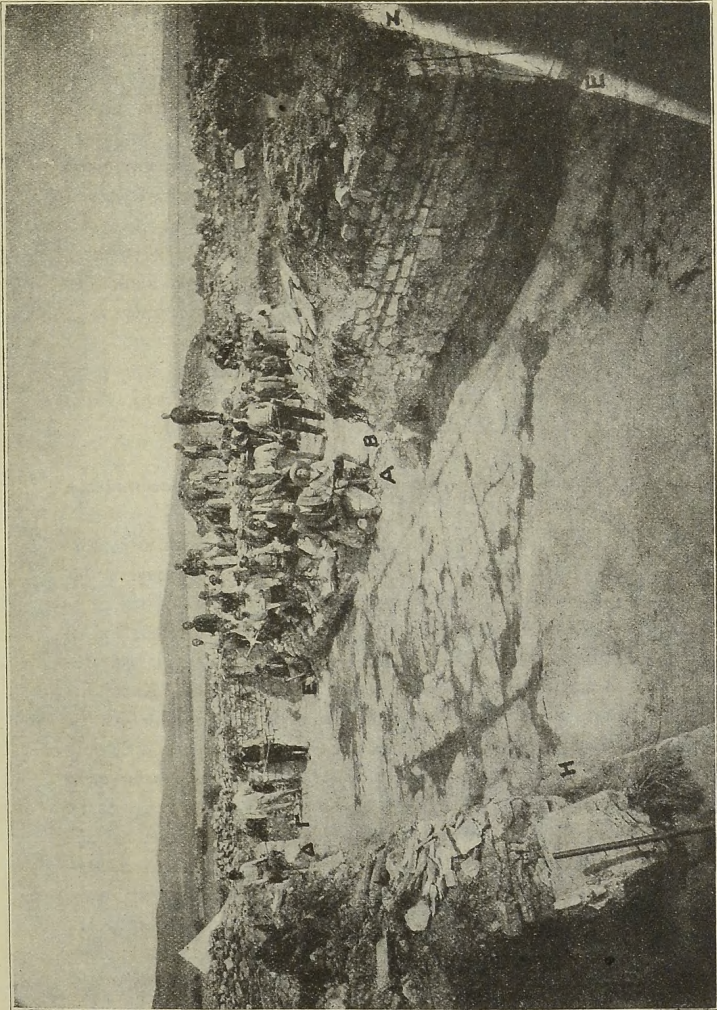
Ἄλλ' ὅ,τι καὶ ἐνταῦθα ἐξέπληξεν ἡμᾶς ἦσαν τ' ἀποκαλυφθέντα ψηφιδωτά, ἅτινα διατηρηθέντα τὸ πλεῖστον ἀκέραια καλύπτουσιν ὀλόκληρον, ὡς πολύχρωμοι καὶ θαυμαστοὶ τάπητες, τὸ ἔμβασθον αὐτῶν. Σπανίως ἀνασκαφῇ χριστιαν. ναοῦ παρουσίασε τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον πλοῦτον καὶ κάλλος ψηφιδωτῶν, δύναται τις δὲ ἀφρόδως νὰ εἴπῃ ὅτι τὰ τῶν δύο τετραγώνων τούτων εἰσὶν ἐκ τῶν καλλίστων καὶ περιφανεστάτων, ἐξ ὧν διεσώθησαν ἐκ τῶν πρώτων αἰώνων τῆς χριστιαν. τέχνης.

Τέλος ἐπελήφθη τῆς ἀνασκαφῆς ὀλοκλήρου τοῦ δυτικοῦ τμήματος τοῦ ναοῦ, ὅπερ ἀποτελεῖται ἀπὸ λίαν ἐπιμήκη *Νάρθηκα* καὶ ἀπὸ ἐκτεταμένον ἐπίσης *Ἐξωνάρθηκα*.

Ὁ *Νάρθηξ*, ὁ ὁρομικὸς πρόναος τῶν χριστιαν. ναῶν, ἔχει ἐνταῦθα μῆκος μὲν περὶ τὰ 35 μ. πλάτος δὲ 4,50. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρία τμήματα, ἧτοι τὸ κεντρικόν, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλης αἰθούσης μήκους περὶ τὰ 18 μ. ἐπὶ τῶν τεσσάρων τοίχων τῆς ὁποίας ὑπάρχουσιν ἐπιτὰ θύραι, δι' ὧν συγκοινωνεῖ πρὸς ἅπαντα τὰ λοιπὰ τμήματα τοῦ ναοῦ. Καὶ πρὸς μὲν τὸν κυρίως ναὸν συγκοινωνεῖ διὰ τριῶν μεγάλων θυρῶν, ἐξ ὧν ἡ μεσαία, ἡ «*Βασιλική*» καλούμενη, εἶνε μεγίστη, διότι ἔχει πλάτος 3 μ. δι' αὐτῆς δὲ εἰσέρχεται τις εἰς τὸ κεντρικὸν κλίτος, διὰ δὲ τῶν δύο πλαγίων, εἰς τὰ πλευρικὰ, πρὸς Β. καὶ Ν. κλίτη (εἰκ. 3).

Διὰ τῶν ἐκατέρωθεν, ἐπὶ τῆς βορείας καὶ μεσημβρινῆς πλευρᾶς θυρῶν, ἐπικοινωνεῖ ὁ κεντρικὸς *Νάρθηξ* μετὰ δύο *δωματίων*, ὧν τὸ μὲν πρὸς Β. εἶνε μικρὸν τετράγωνον, μήπω τελείως ἀνασκαφθέν, τὸ δὲ πρὸς Ν. ἔχει μεγάλην ἔκτασιν (μῆκους 12 μ. περίπου), ἀπολήγει δὲ πρὸς μεσημβρίαν εἰς ἀψίδα. Ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τοῦ δωματίου τούτου τοῦ *Νάρθηκος* ὑπάρχει μικρὰ θύρα ἄγουσα πρὸς τὰ ἔξω τῆς *Βασιλικῆς*.

Τέλος ἐπὶ τοῦ δυσμικοῦ τοίχου τοῦ κεντρικοῦ τμήματος τοῦ *Νάρθηκος* ὑπάρχουσι δύο θύραι, ἀντίστοιχοι πρὸς τὰς ἐναντι ἐπὶ

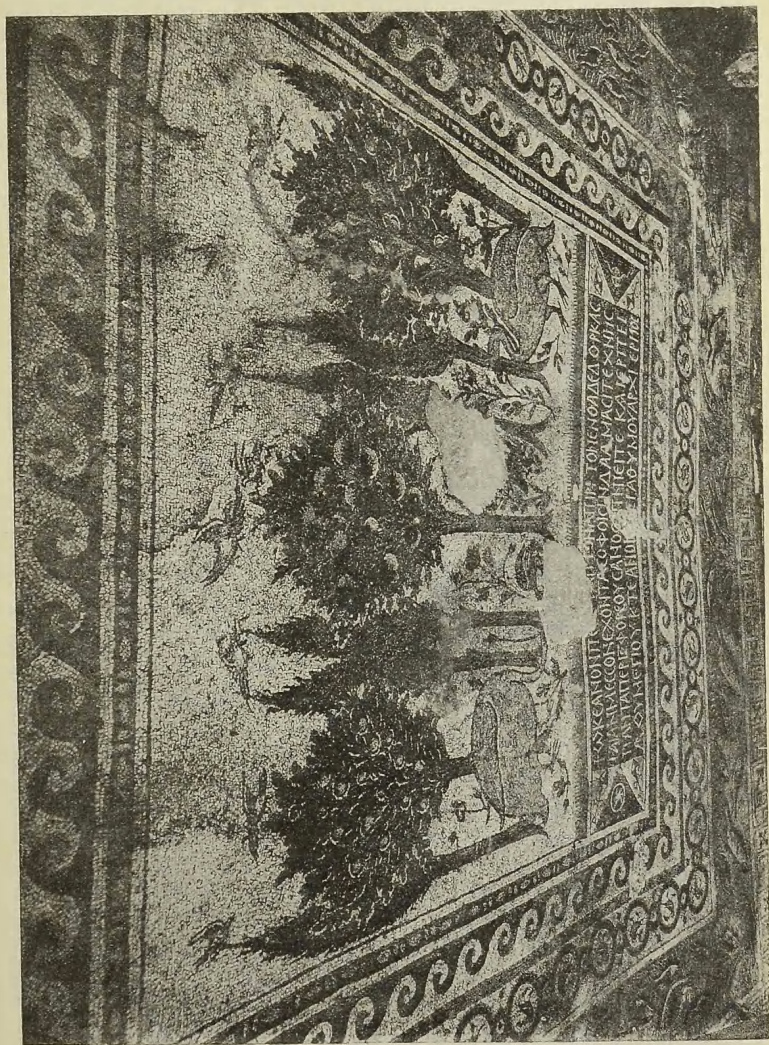
Εἰκ. 3. Ἡ Ἀπομικὴ Νικόπολις μετὰ τῶν τριῶν πρὸς τὸν κυριώτατον πύλον.

τοῦ ἀνατολ. τοίχου πλαγίας, τὰς ἀγούσας πρὸς τὰ πλευρικὰ κλίτη καὶ διὰ τῶν ὁποίων ἐπικοινωνεῖ ὁ Νάρθηξ μετὰ τοῦ «Ἐξωνάρθηκος». Οὗτος δὲν ἐξηφρευνήθη εἰσέτι ἢ κατ' ἐλάχιστον τμήμα. φαίνεται δ' ὅμως λίαν ἐκτενής, διότι σχηματίζει χῶρον μήκους 18 μ. καὶ πλ. 14.

Καὶ ἐνταῦθα διὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἀπεκαλύφθη θαυμαστὸν ψηφιδωτῶν, ὑπερ καλύπτει, κατὰ τὸ πλεῖστον ἄριον διατηρούμενον, ὀλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους τοῦ Νάρθηκος καὶ ἐν μέρει τοῦ Ἐξωνάρθηκος. Οὕτω ὁ ναὸς, ὡς ἐκ τῆς περιγραφείσης κατόψεως αὐτοῦ ἐμφαίνεται, ἦν ναὸς δρομικός, ἦτοι «Βασιλική», ὡς ἐκλήθησαν οὗτοι ἐκ τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὰ διακαστικά ἱδρύματα τῶν ἐθνικῶν, εἶχε δὲ τὸ δάπεδον αὐτοῦ καθ' ὀλοκληρίαν κεκαλυμμένον ὑπὸ ψηφιδωτοῦ, εἰς οὗ τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν προβαίνομεν ἤδη ὡς ἀποτελοῦντος σπουδαίω-
τατον μνημεῖον τῆς ἀρχαίας ἑλλην. χριστιαν. τέχνης.

Τὸ ψηφιδωτὸν δάπεδον τῆς χριστ. Βασιλικῆς Νικοπόλεως.

Τὸ ψηφιδωτὸν τῆς Βασιλικῆς Νικοπόλεως ἀποτελεῖ ἐνιατὸν τι, πανταχοῦ δ' ἐν αὐτῇ ἡ αὐτὴ ἐκδηλοῦται καλλιτεχνικὴ ἔμπνευσις καὶ τεχνοτροπία μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων, ὥστε φανερόν εἶνε ὅτι τοῦτο συνετέθη καὶ κατασκευάσθη ὑπὸ ἐνὸς καλλιτέχνου, ἐξετελέσθη δὲ ὑπὸ πολλῶν συγχρόνως ψηφοθετῶν. Μόνον περὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ τοῦ «Ἐξωνάρθηκος» δύναται τις νὰ ἔχη τινὰς ἀμφιβολίας, ἐὰν εἶνε σύγχρονον πρὸς πάντα τὰ λοιπὰ τῆς χριστιαν. ταύτης Βασιλικῆς ψηφοθετήματα. Ἐν συνόλῳ δὲ ἐν τῷ ψηφιδωτῷ τούτῳ διαπέδω ὁ καλλιτέχνης διανοήθη ν' ἀναπαραστήσῃ ὀλόκληρον σχεδὸν εἰπεῖν τὴν *Δημιουργίαν*, πάντα δηλ. τὰ ζῷα καὶ πτηνὰ, ἔρπετὰ καὶ φυτὰ καὶ ἐν τέλει καὶ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ὄρωντα καὶ κινούμενον ἐν φυσικῇ καταστάσει ἐν μέσῳ τῆς θείας ταύτης δημιουργίας. Οὕτως ἡ γυγαντιαία αὕτη ψηφιδωτῆ εἰκὼν εἶνε οἶοναί ὕμνος τις θεοσέσιος πρὸς τὸν Ἰψίστον Πλάστην τοῦ ὠραίου τούτου καὶ μεγαλοπρεποῦς Σύμπαντος, ὅστις ἐν συνόλῳ ἀποτελεῖ ὑπερτάτην τινὰ καὶ θεῖαν ἀρμονίαν. Ἴνα δ' εὐθὺς ὁ ἀναγνώστης λάβῃ πλήρη ἔννοιαν τοῦ

Εἰς. 4. Κεντρικὸς πλάξ ἐν τῷ βῶρ. Τριφυλίον. Παράστασις κήπου μετὰ πύργον καὶ ἐπιγραφή.

κάλλους καὶ μεγαλείου τῆς μοναδικῆς ταύτης ἐκ ψηφίδων διακοσμῆσεως τῆς ἀρχαίας Βασιλικῆς Νικοπόλεως ἀρχόμεθα ἀμέσως ἀπὸ τῆς περιγραφῆς τῶν ἐν τοῖς δυοῖ ἐκκτέρωθεν τῆς Μ. Ἀψίδος τετραγώνους παραστάσεων καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ βορειοῦ:

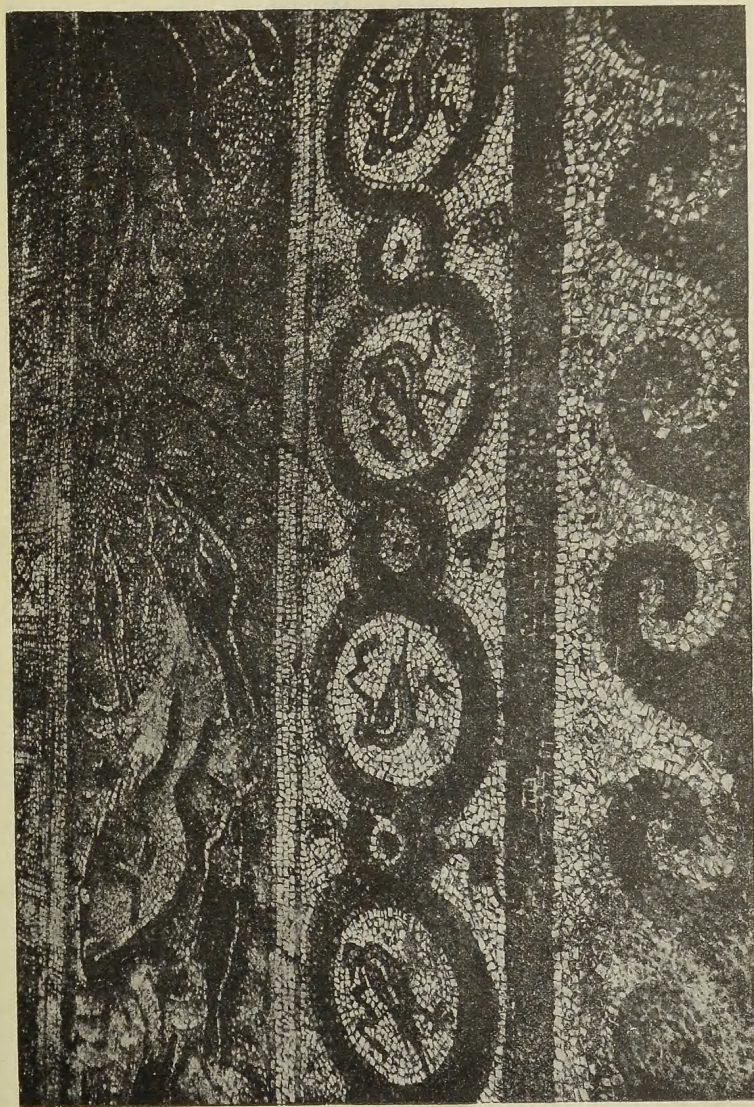
Ψηφιδωτὸν Προθέσεως (Βορειῆ Πτέρυξ).

Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλης κεντρικῆς εἰκόνας (3,01 × 2,35), παριστώσης κῆπον μετὰ ὀπωροφόρων δένδρων καὶ κυπαρίσσω. Αὐταὶ εἶναι ἕξ τῶν ἀριθμῶν, τὰ δ' ὀπωροφόρα τρία: *μηλέα, ροιά* (ροδιὰ) καὶ *ἀραδιά*. Οἱ ὄρατοί των καρποὶ μετὰ ζωηρῶν ἐρυθρῶν καὶ ἐρυθροκιτρίνων χρωμάτων ἐξέχουσιν ἐν μέσῳ τοῦ βαθυπρασίνου φυλλώματος τῶν δένδρων. Ὑπὸ ταῦτα καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιπέδῳ παρίστανται δύο χῆνες φυσικοῦ μεγέθους, μεταξὺ δ' αὐτῶν *πέδιδες*, ἄνω δ' ἐπὶ τῶν φυλλωμάτων τῶν δένδρων πτηγὰ μικρὰ μόλις ἐπ' αὐτῶν καταπτάντα (εἰκ. 4).

Κάτωθεν δὲ τῆς θαυμαστῆς ταύτης τοπογραφικῆς συνθέσεως ὑπάρχει *ψηφιδωτὴ ἐπιγραφή* μὲ *χαρακτῆρας βυζαντινοῦς* καὶ εἰς τέσσαρας στίχους. Ἡ σπουδαιστάτη αὕτη ἐπιγραφή διεσώθη εὐτυχῶς σχεδὸν ἄθικτος, ἔχει δὲ μῆκος 2,41 καὶ πλάτος 0,58. Ὑψ. γραμμάτων 0,10-0,11. Τὰ ψηφία εἰσι λευκὰ ἐντὸς βαθυκυάνου ἐδάφους, ἔχει δὲ ὧδε συμπεληρωμένη:

+ ΩΚΕΑΝΟΝ ΠΕΡΙΦΑΝΤΟΝ ΑΠΙΡΙΤΟΝ ΕΝΘΑΔΕΔΟΡΚΑΣ
ΓΑΙΑΝ ΜΕΣΣΟΝ ΕΧΟΝΤΑ ΣΟΦΟΙΣ ΙΝΔΑΛΜΑΣΙ ΤΕΧΝΗΣ
ΠΑΝΤΑ ΠΕΡΙΣΦΟΡΕΟΥΣΑΝ ΟΣΑ ΠΝΙΕΙ ΤΕ ΚΑΙ ΕΡΠΕΙ
ΔΟΥΜΕΤΙΟΥ ΚΤΕΑΝΟΝ ΜΕΓΑΘΥΜΟΥ ΑΡΧΙΕΡΗΟΣ

Πρώτην φοράν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης μανθάνομεν τὸ ὄνομα τοῦ κτίτορος, τοῦ «μεγαθύμου ἀρχιερέως Δουμετίου», ἀνδρὸς φιλομουσοτάτου, ὡς δηλοῖ τὸ μέγα τοῦτο μνημεῖον, ἀλλ' οὐ δυστυχῶς οὐδαμῶς ἄλλοθι ἠδυνήθημεν μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ν' ἀνεύρωμεν μνημονεύμενον τὸ ὄνομα. Εἰς ὄραίους δ' ἑξαμέτρους στίχους ἐξαγγέλλει ἡ ἐπιγραφή αὕτη τὸ θέμα τοῦ ὅλου ψηφι-

Εἰς. 5. Ἀνακτὴ πλέυγὰ τῆς Ζωοφόρου τοῦ Ὁσκατοῦ ἐν τῇ βίβλῳ. Πετραγώνου.

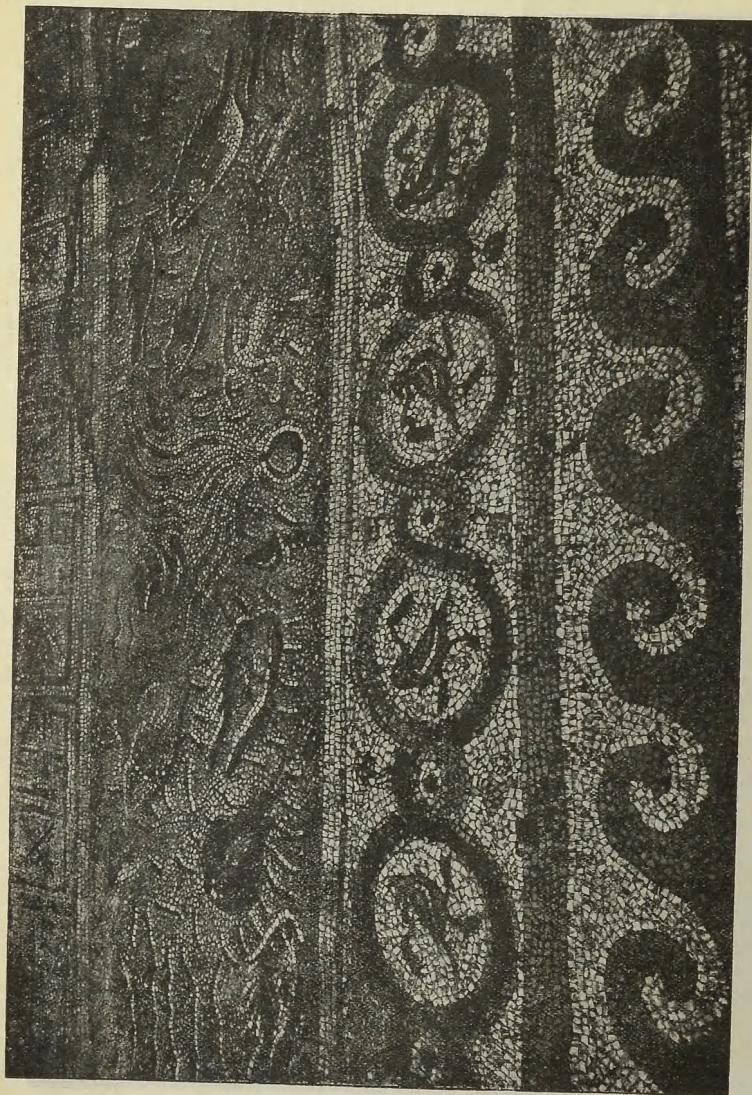
δωτοῦ, δηλοῦσα ὅτι τοῦτο συμπεριλαμβάνει ὠκεανόν, γῆν καὶ οὐρανόν μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ζώντων πλασμάτων καὶ φυτῶν. Πρὸς πλείονα δὲ ἔξαρσιν τῆς ὅλης κεντρικῆς συνθέσεως μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς περιβάλλεται αὕτη ὑπὸ πλουσιωτάτου πλαισίου ἔχοντος οὕτω: Εὐθύς περὶ τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ὑπάρχει κόσμημα ἐξ ἀστρογάλου ἢ ὄρμου κατὰ τὸ κλασσικὸν σχῆμα, μετ' αὐτὸν δὲ Σπειρομαϊάνδρος κυανοῦς πλ. 0,24 (εἰκ. 5). Εἶτα ἔπεται πλατύτατος πλοχμὸς ἐκ δύο ἀντιστρόφως συμπλεκόμενων, μιᾶς πρασίνης καὶ ἑτέρας κεραμοχρόου, ταινιῶν, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται σειρὰ κύκλων, ἐντὸς τῶν ὁποίων παρίστανται ποικιλόχρωμα μικρὰ πτηνὰ φθδικά, φέροντα πρὸς ἔτι μεγαλητέραν ἀρμονίαν χρωμάτων, ταινίαν ὁδοχόρου περὶ τὸν λαμόν. Μετὰ τὸν πλοχμὸν δὲ τοῦτον ἀκολουθεῖ ἔτι πλατυτέρα ζώνη, ἡ θαυμασιωτάτη ἀπασῶν, βαθυπρασίνου καὶ κυανοῦ χρώματος, παριστώσα τὸν ὠκεανόν (εἰκ. 6, 7 καὶ 8). Ἐν αὐτῇ ὄντως (πλ. 0,55-0,63) παρίσταται πληθὺς ἰχθύων, μικρῶν, μεγάλων καὶ πελώριων ἔτι, φυσικοῦ μεγέθους, παντὸς δὲ σχήματος, εἶδους καὶ χρώματος. Ἐκτὸς δ' αὐτῶν καὶ ἄνδρες γυμνοὶ ἀλιεύοντες ἢ παῖδες καμακίζοντες ἰχθύες, πτηνὰ καὶ φυτὰ ὑδροβία, σπηλαί, ὀκτάποδες κλπ. διαθέει δὲ ἡ ζυφοφόρος αὕτη περίξ τὸ δάπεδον εἰς μήκος 21 μ. Μετ' αὐτὴν ὡς ἀκρότατον κόσμημα πλαισιοῦ τὴν εἰκόνα Μαϊάνδρος πλ. 0,46 καὶ μήκους 23 μ. ἀπέχων μόλις 0,12 τῶν περίξ τοίχων τοῦ τετραγώνου. Ὁ Μαϊάνδρος δ' οὗτος εἶνε διπλοῦς χειαστί συμπεπλεγμένος, ἀνὰ μικρὰ δὲ διαστήματι δικκοπτόμενος σχηματίζει τετράγωνα πλαίσια ἐντὸς τῶν ὁποίων παρίσταται τετράφυλλος ὄδιξ φέρων ἐν τῷ μέσῳ δύο κλαδίσκους διαγωνίως διασταυρουμένους (εἰκ. 9).

Ψηφιδωτὸν Διακονικοῦ (Μεσημβρ. Πτέρυξ).

Καὶ ἐν τῇ πτέρυγι κτύπη ὑπάρχει ἐν τῷ μέσῳ μέγας τετραγωνικὸς πίναξ ($2,22 \times 2,40$), ἐν τῷ ὁποίῳ παρίστανται δύο ἄνδρες γενειῶντες καὶ φέροντες θώρακα, ἀσπίδας, κνημίδας καὶ δόρατα, ἀλλ' ἀσκεπεῖς τὰς κεφαλὰς. Μεταξὺ τούτων παρίσταται δένδρον, κάτωθεν δὲ τούτου θηρίον τι. Δυστυχῶς ὁ μέγας οὗτος πίναξ εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένος, μετὰ δὲ τοῦ

Εἰς. 6. ΒΔ, γωνία Ζωφροῦσιν Ὁκεανοῦ ἐν τῷ βῶρ. Τετραγώνου.

Εἰς. 7. Ἀνατολ. πλάνη τῆς Ζωοφόρου Ὁσσεῶν ἐν τῷ βίω. Τετραγώνιο.

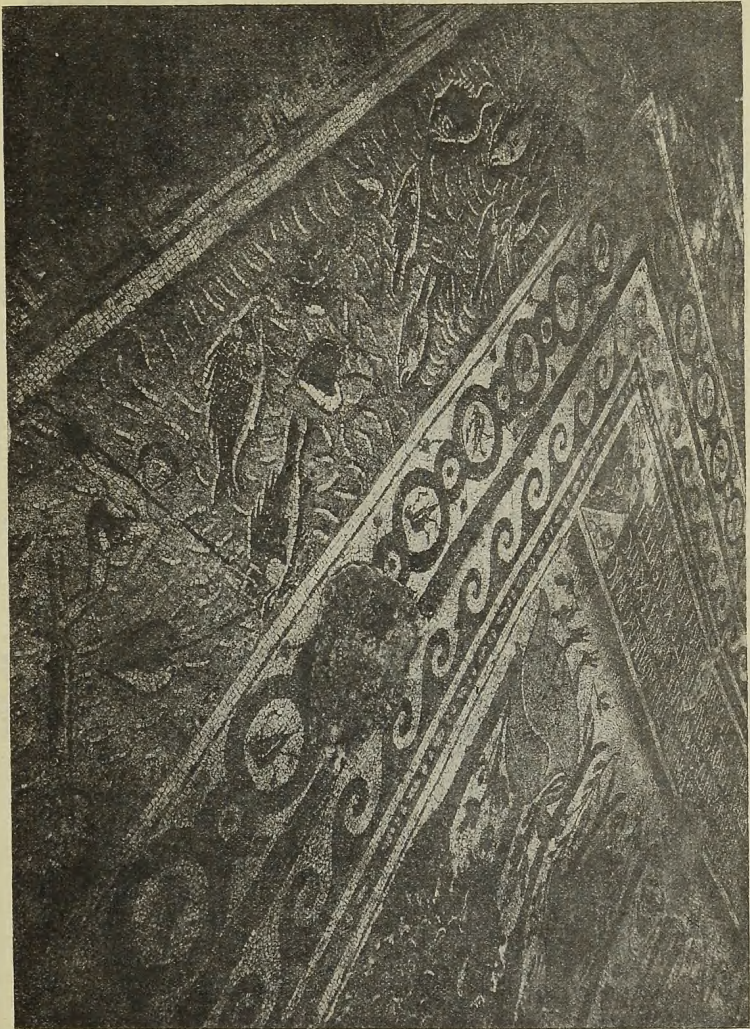
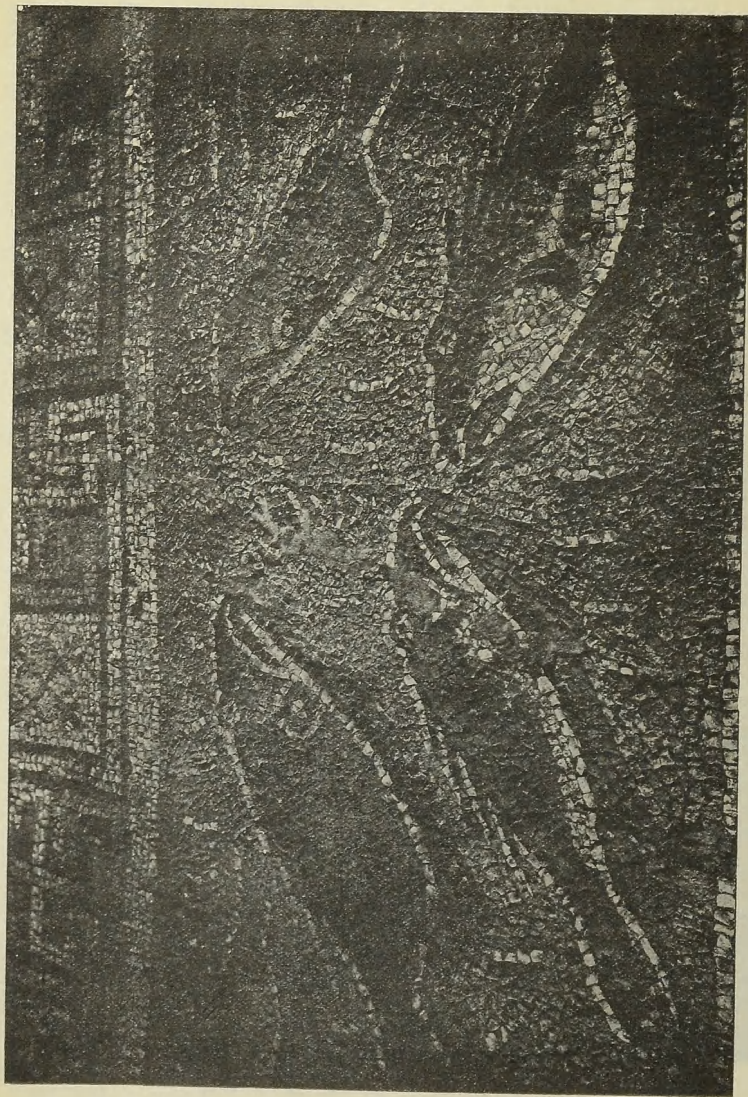

Fig. 8. Μεσημβρ. πλάκα Ζωοφόρου Ὁμοιωθῆ ἐν τῷ βωμ. Τετραγώνου. — Ἄλιος ἄλιπ.

Εἰς. 9. Ἀριστὴ ἀπειρὰ αἰς Ζοροῦρον τοῦ Ψατανῶ ἐν τῷ βῶθ. Τεργασίονο.

ἐλλείποντος μεγάλου τμήματος αὐτοῦ συνεξηφανίσθη καὶ ἐπιγραφὴ *us ψηφιδωτῆ* εἰς τὸ ὕψος τοῦ στήθους τῶν δύο ἀνδρικών μορφῶν κατὰ πλάτος διήκουσα, ἐξ ἧς μόλις αἱ δύο τελευταῖαι λέξεις τῶν δύο πρώτων στίχων διεσώθησαν ἔχουσαι οὕτω :

..... ΛΜΟΝΑC
 ΞΕΟΝΤΑC

Τί ποτε παρίστα ὁ πίναξ οὗτος ἀδηλον, πάντως δ' ὅμως οὐδὲν θέμα ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἀλλ' ἔθνικόν τι, διότι ἐπὶ παντὸς τούτου τοῦ ψηφιδωτοῦ θαπέδου ὅ,τι παρίσταται ἀνάγεται εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς ἀπεικονίσεως ἁγίων προσώπων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν ναῶν (εἰκ. 10 καὶ 11).

Τὸν τετράγωνον τοῦτον πίνακα πλαισιοὶ πέριξ θαυμαστὸν καὶ ὑπέροχον ἀληθῶς σύμπλεγμα ἐκ δεκαῆξ κύκλων, σχηματιζομένων διὰ τῶν ἀντιθέτως συναλισσομένων καὶ συμπλεκομένων κλάδων τεραστίας ἀναδενδράδος. Ἐντὸς τῶν δεκαῆξ τούτων κύκλων, ἀνὰ πέντε κατὰ πᾶσαν πλευρὰν τοῦ τετραγώνου, ἐχόντων δὲ διάμετρον 0,80-0,90 περίπου, παρίστανται ἀνὰ ζεύγη ἐναλλάξ ἄνδρες θηρευταὶ γυμνοὶ τέλειον ἢ καὶ φέροντες κράνη μετὰ ἀνεμιζομένης στενῆς καὶ μακρᾶς χλαμίδος καὶ ὑποδήματα μετὰ ἱμάντων, τὰς συνήθεις τοῖς θηρευταῖς καὶ ὄδοιπόροις, «ἐνδρομίδας», ἀκοντίζοντες δὲ μεθ' ὀρμῆς διὰ μακρῶν ἀκοντίων ἢ δοράτων τὰ ἐναντι αὐτῶν μετὰ λύσσης κατ' αὐτῶν ὀρμώντα θηρία, ἄρκτους, δάνας, κάπρους ἢ καὶ ἐλάφους. Εἰς μάλιστα τούτων πλῆττει διὰ μαχαίρας ἀλέκτορα (εἰκ. 12-19).

Πέριξ τοῦ θαυμασιωτάτου τούτου συμπλέγματος τῶν κύκλων ἐξελλίσσεται εἰς μήκος 23 μ. ὡς καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ βορ. τετραγώνῳ (τῇ Προθέσει) ἢ Ζωοφόρος τοῦ Ὁκεανοῦ, ἀλλὰ μετὰ ἔτι μεγαλητέρας ποικιλίας, διότι ἐν αὐτῇ παρίστανται πολλαὶ ἀνθρώπινα μορφὰ ἀλιέων, ὧν τινες καὶ ἐνεπίγραφοι (εἰκ. 20-21).

Οὕτω εὐθὺς ἄμα ὡς εἰσέλθωμεν ἐκ τοῦ κεντρικοῦ κλίτους παρατηροῦμεν ἐντὸς τοῦ ὠκεανοῦ ἄνδρα γυμνὸν καταδιώκοντα πτηγὸν ὑψίπουν καὶ μακρόλαιμον, πιθανῶς ἴβιν ἢ φοινικόπτερον, ἄνωθεν δ' αὐτοῦ διὰ ψηφίδων φέρεται τὸ ὄνομα ΟΦΕΛΛΥΡΑC (εἰκ. 22).

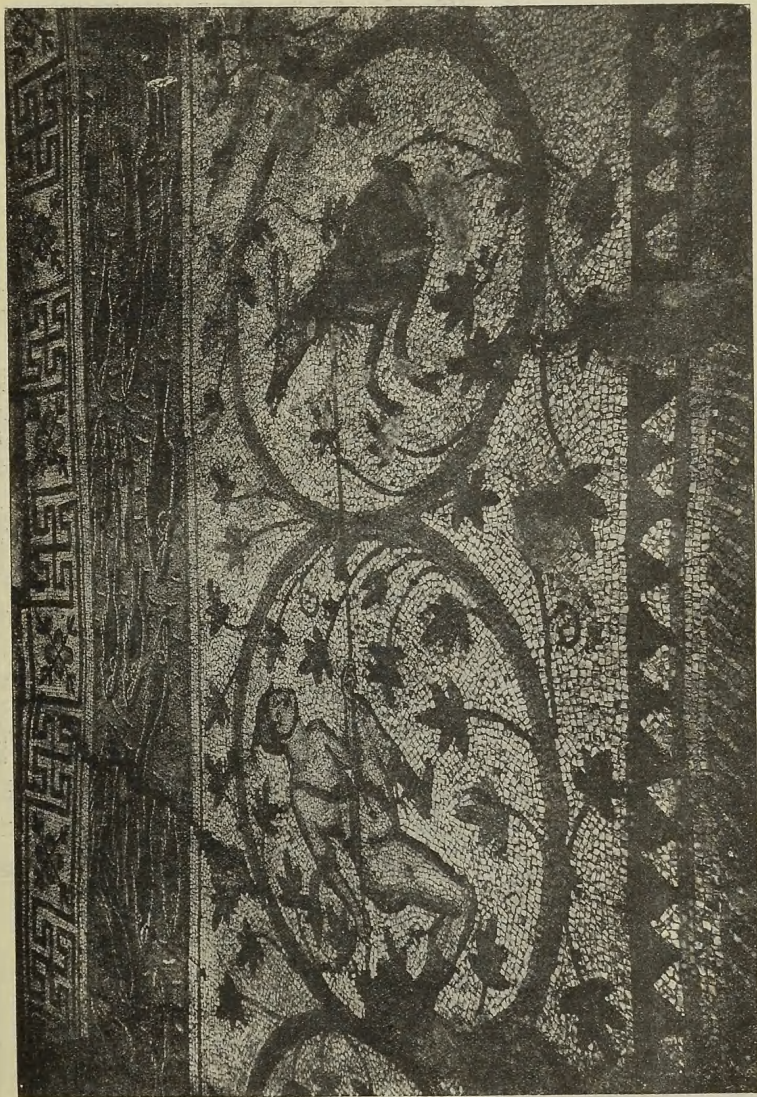
Εἰς. 10. Κεντημένος πίναξ ἐν τῷ μεσομβῆ, Τεσσαφόριον. — Παλαιότατος διὰ τοὺς μισθοῦν.

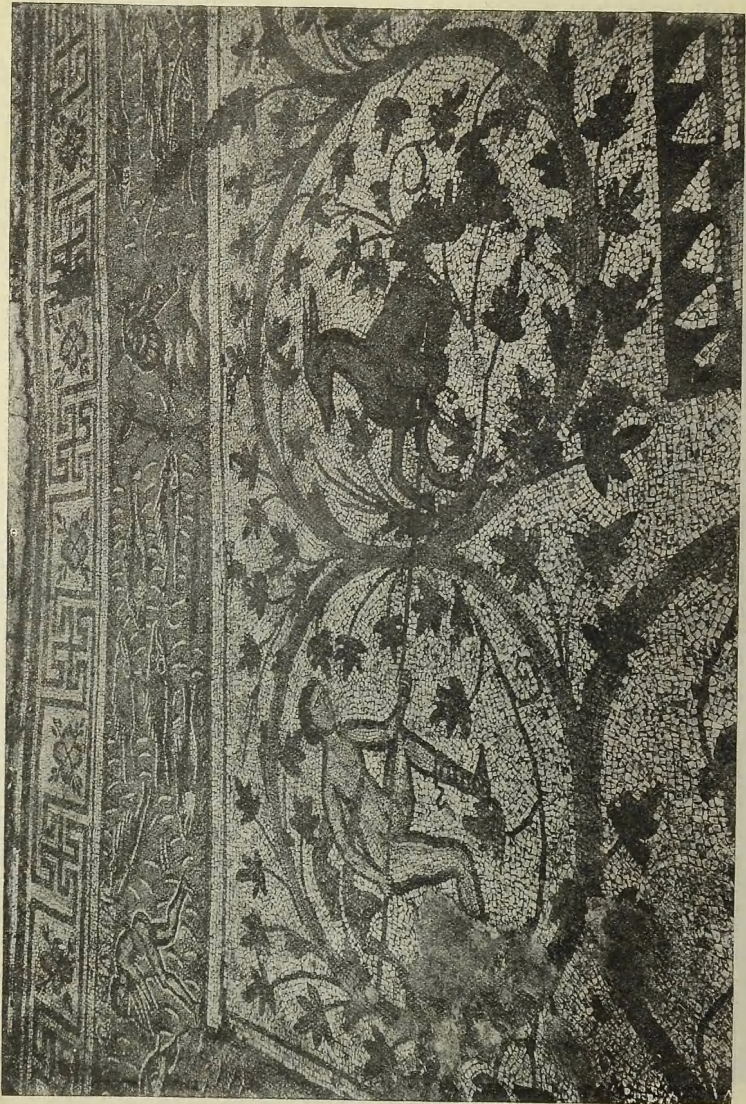
Εἰγ. 11. Κεντραὸς πλάτῃ ἐν τῷ μωσαϊκῷ. Τετραγώνου. — Παράστασις δύο πολεμιστῶν.

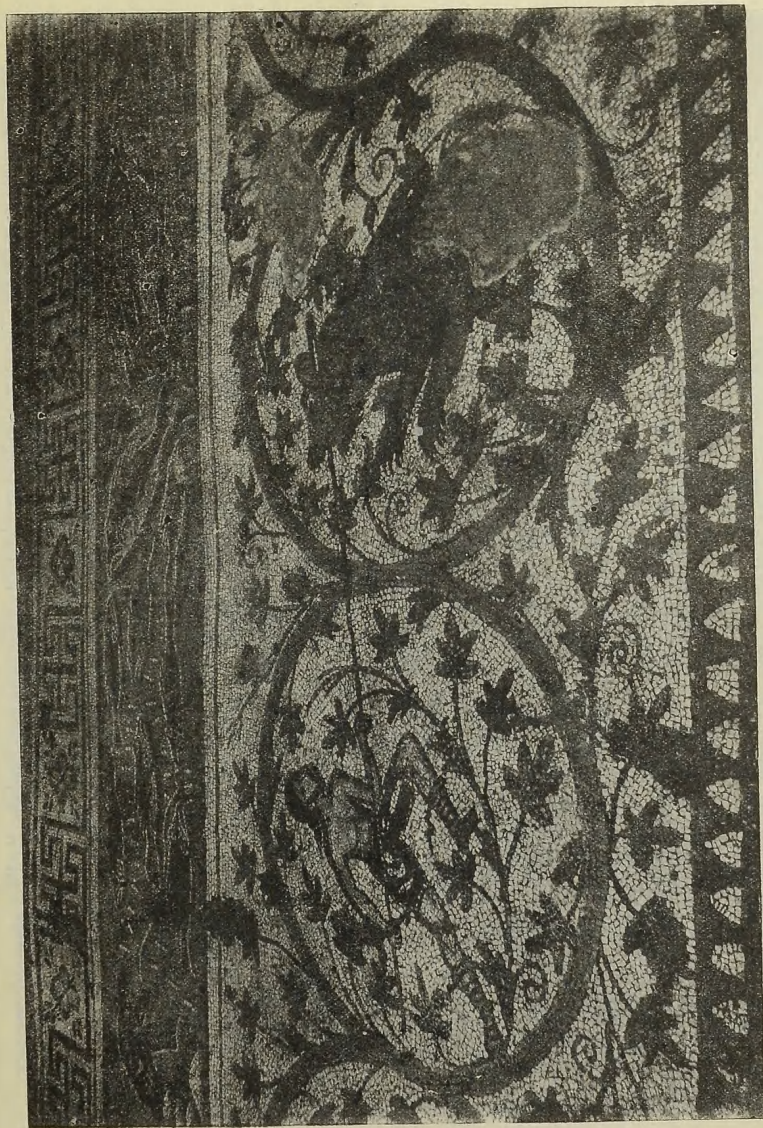
Εἰκ. 12. Νέα γωνία ἐν τῷ νυμφαίῳ. Τεταγμένο. — Θεμελιῆς βάλαντος κατ' ἄστρον.

Εἰς. 13. Ἀντικὴ πλάνα ἐν τῷ μωσαϊκῷ. Τετρακώων. — Θεμελιῆς βάλτου κατ' ἐλάφου.

Εἰκ. 14. Βλ. γροντά ἐν τῷ μεσημβρ. Τετραγώνῳ. — Θηρεντικὴς βιάλων κατ' ἐλάφον.

Εἰς. 15. Βοθ. πέτρα ἐν τῷ μεσημβ. Τετραγώνῳ. — Θηροτροφ. βάλων κατ' ἄκρον.

Εἶς. 16. ΒΑ. γωνία ἐν τῇ μεσημβρίᾳ. Τερασιόνη. — Θηριεπὴς βάλανος κατὰ ταίχους.

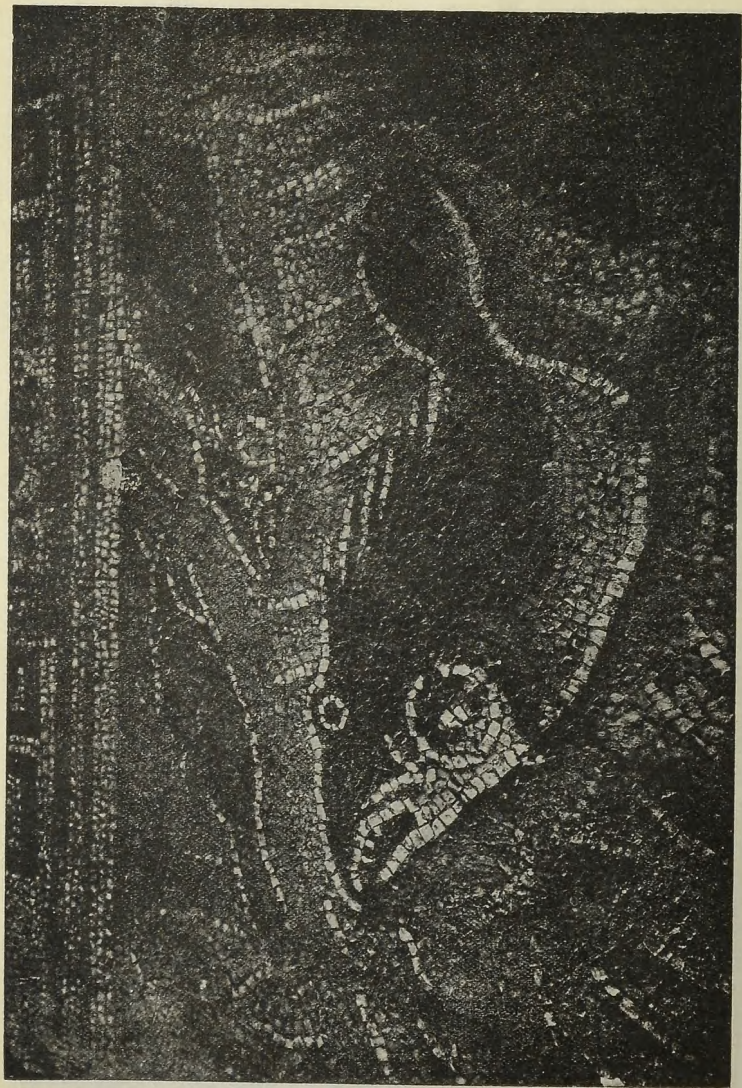
Εἰκ. 17. Ἀνασκόπ. πλάκα ἐν τῇ μεσομήτρ. Τετραγώνου. — Θηρευτὴς βλάσκει κατὰ τῆς γῆς.

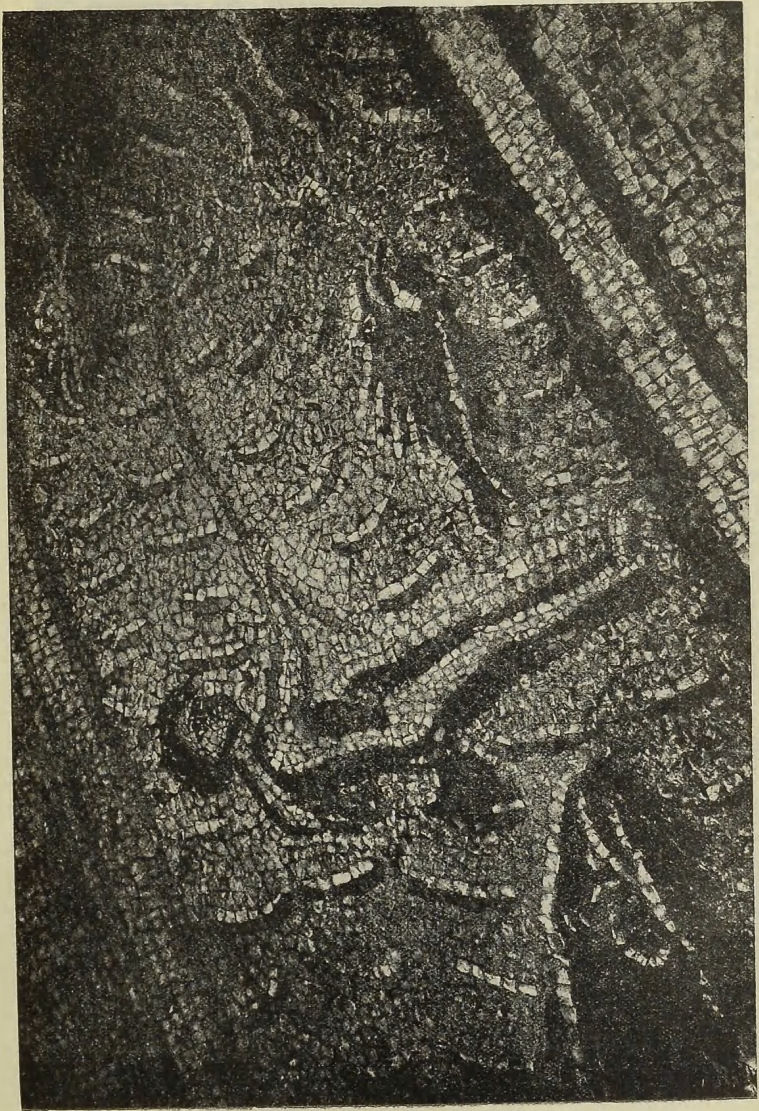
Fig. 18. ΝΑ. γοιτὰ ἐν τῷ μεσημβ. Τετρακόντο. — Θηγευτὴς βάλων κατὰ ζώου.

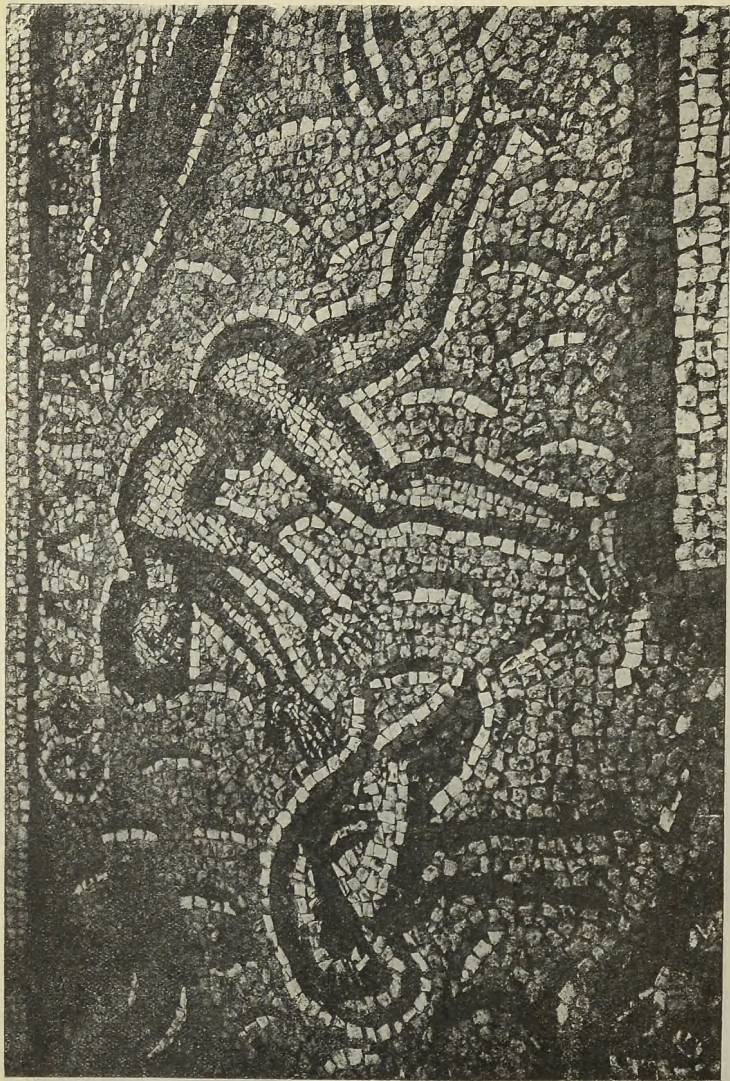
Εἰκ. 19. — Μοσαϊκὸν, πλάσθαι ἐν τῷ μνησίῳ, Τετραπόλι, — Θηροπόλις ἑσπαιλίστιος μετὰ ἕξις κατ' ἀνάστασις

Εἰς. 20. Ἀνατολ. πύλην τῆς Ζωοφύλαξ. — Μέναν ἔχθης.

Εἰς. 21. Μεσημβρὸν, πύκνῳ Ζοιροφόρῳ Ὁκεαστῷ ἐν τῷ μεσημβρῷ. Τετραγώνου. — Μίαιος κίττ.

Εἰς. 22. Βοῦ ἀλευγὰ (Β.Α. γοιτὰ) Ζοροόρου. Ὀδατοῦ ἐν τῇ μεσηρῷ, Τεμενέωον, — Ὀρηζόου.

Περαιτέρω δὲ οὐχὶ μακρὰν ἕτερος γυμνὸς ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ βράχου καὶ συλλαμβάνων διὰ δικτύου μέγαν ἰχθύν, ἄνωθεν δ' αὐτοῦ τὸ ὄνομα ΕΡΜΗΣ. Ἀμφότερα τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐλήφθησαν εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν ἐκ φιλολογικῆς παραδόσεως τοῦ ἐθνικοῦ παρελθόντος ἄνευ οὐδεμιᾶς βαθυτέρας ἐννοίας ἢ συμβολισμοῦ. Τέλος περὶ τὴν ὥραίαν τοῦ Ὁκεανοῦ Ζωοφόρον ἐξελίσσειται ὁ ὅμοιος πρὸς τὸν τῆς βορ. πτέρυγος Μαϊάνδρος ἐπιτφραγίζων τὸ μοναδικὸν τοῦτο ψηφιδωτὸν δάπεδον.

Ψηφιδωτὸν κυρίως ναοῦ.

Ἐν τούτῳ ἐγένετο, ὡς ἤδη ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ, ἡ μεγίστη καταστροφὴ τοῦ ψηφιδωτοῦ, ἕνεκα τῆς ἐλαχίστης ἐπιχώσεως, ἣτις πιθανώτατα προέρχεται ἐκ τῆς στέγης, ξυλίνης οὔσης, ὡς εἴθισται ἐν ταῖς πλείσταις ἀρχαιοτάταις Βασιλικαῖς. Ἐκ τῶν διασωθέντων ψηφιδωτῶν τὰ πλείστα εὔρηται πρὸς τὸ δυτικὸν τμήμα τοῦ κεντρικοῦ κλίτους, ἔνθα τοῦτο σώζεται εἰς καλλίστην σχετικῶς κατάστασιν παρ' ὅλην τὴν φθορὰν τὴν προελθοῦσαν ἐκ τοῦ σφόδρα πολυσυχνάστου τούτου χώρου τοῦ ναοῦ, διότι ἐντεῦθεν εἰσῆρχοντο καὶ ἐξήρχοντο ἐπὶ αἰῶνας μυριάδες εὐσεβῶν. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν διασωθεῖσαν εὐθὺς παρὰ τὸ κατώφλιον τῆς μεγάλης «Βασιλικῆς Πύλης» ψηφιδωτὴν ἐπιγραφὴν μόλις καὶ μετὰ μεγίστης δυσχερείας ἠδυνήθηεν ν' ἀναγνώσω, τῶν ψηφίων τὸ πλείστον τελείως φθαρέντων ἐκ τῆς τριβῆς. Φαίνεται μάλιστα ὅτι καὶ ἐπεσκευάσθη αὕτη τὸ πάλαι, ἀλλ' ἀτέλως, ἐξ οὗ καὶ ψηφία τινὰ εἰσιν ὅλως δυσδιάκριτα. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἔχει μῆκος μὲν 1,80 πλ. δὲ 0,62, ἀποτελεῖται δ' ἐκ πέντε στίχων, χωριζομένων διὰ κυανῶν βαθειῶν γραμμῶν, οἷου χρώματός· εἰσι καὶ τὰ γράμματα. Ἴδου τὸ κείμενον αὐτῆς:

+ΛΙΘΟΝ ΑΠΑΣΤΡΑΠΤΟΝΤΑ ΘΥΝΧΑΡΙΝ ΕΝΘΑ ΚΕΝΘΑ
ΕΚΘΕΜΕΘΛΩΝΤΟ ΛΥΠΕΥΣΕΚΑ ΓΛΑΙΗΝ ΠΟΡΕΠΑΣΑΝ
ΔΟΥΜΕΤΙΟΣ ΠΕΡΙ ΠΝΥΣΤΟΣ ΑΜΩΜΙ ΤΩΝ ΙΕΡΗΩΝ
ΑΡΧΙΘΡΕΥΣ ΠΑΝΑΡΙΣΤΟΣ ΟΛΗΣ ΠΑΤΡΗΣ ΚΕ ΓΑ ΦΕΓ
ΑΥΤΗΝ ΠΥΛΗ ΤΟΥ ΚΥΔΙΚΑΙ ΟΙ ΟΙ ΕΙΣ ΕΛΘΟΝΤΩΝ

Εὐθὺς μετ' αὐτὴν καὶ παρ' αὐτὴν ἐκατέρωθεν ἐκτείνεται τῆς ὅλης ὁλῆς θυμασιῶν ψηφιδωτῶν ἐντὸς κύκλων, οἵτινες πάντες κατὰ τὸν βυζάντ. τρόπον συμπλέκονται μετὰ πολλῆς ποικιλίας σχημάτων καὶ χρωμάτων. Οἱ κύκλοι οὗτοι πλαισιοῦνται ὑπὸ ζωνῶν καὶ ταινιῶν, αἵτινες διαιροῦσι τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ εἰς μεγάλα ὀρθογώνια σχήματα. Ἐντὸς δὲ τῶν κύκλων παρίστανται τὰ ἐξῆς εἶδη: *Μῆλα, μελιζάναι, ὄρνιθες, ἰχθύες, σταφυλαί, ἀμφορεῖς, ὄρνεις ἰνδικαί (;* *κροῖός, κάμηλος, πλοχομοί, ἀλέκτορες καὶ δύο θυμασιώτατοι ιαῶ.* Ἀντὶ κύκλων ἐνιαχοῦ, κατὰ μῆκος τοῦ ναοῦ παρὰ τὰ πλευρικά κλίτη ἀπαντῶσιν ἐναλλάξ κύκλοι καὶ ὀόμβοι.

Πρὸς Α. δὲ παρὰ τὴν σολέαν καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ ἄξονος τοῦ ναοῦ σῶζονται δύο τῶν ἀρίστων ψηφιδωτῶν, ἐν οἷς παρίστανται ἀνὰ δύο ιαῶ μεγαλοπρεπέστατοι, κύπτοντες τὰς κεφαλὰς ἐντὸς μεγάλων καὶ κομφῶν ἀμφορέων ἢ γαστρῶν, ἐξ ὧν φύονται κλίματα ἀνακλαδιζόμενα ἄνωθεν εἰς ὠραίους ἐλιγμούς, πλήρη δὲ βοτρώων, οὓς ραμφίζουσι διάφορα πολύχρωμα πτηνά. Παρ' αὐτὰ δὲ τὰ ψηφιδωτὰ ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα παριστῶντα ἐλάφους, δορκάδας, κύνας, λέοντας καὶ παντοῖα ἄλλα ζῷα.

Ψηφιδωτὰ Νάρθηκος καὶ Ἐξωνάρθηκος.

Ἐπίσης θυμαστὸν, ὡς πημιέγιστος τύπης καλύπτων τὸ δάπεδον, εἶνε τὸ ψηφιδωτὸν τοῦ Νάρθηκος. Καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν τὴν αὐτὴν γεωμετρικὴν τοῦ χώρου διαίρεσιν, ἐν μὲν τῇ κεντρικῇ καὶ τῇ βορείῳς ἀιθούσῃ εἰς κύκλους σχηματιζομένους ἐκ πολυχρώμων πλοχομῶν, ἐν δὲ τῇ μεσημβρινῇ εἰς τετραγωνίδια.

Ἐντὸς τῶν κύκλων τῆς κεντρικῆς μεγάλης τοῦ Νάρθηκος ἀιθούσης παρίστανται διὰ πολυχρώμων ψηφιδῶν παντοῖα ζῷα καὶ φυτά, τὸ ὅλον 88 τὸν ἀριθμόν, εἰσὶ δὲ ταῦτα ἰδίως πτηνὰ καὶ ἐκ τούτων τὰ πλεῖστα ὄρνιθες, ἀλέκτορες, νῆσσαι, χίηνες, πέρδικες, ἐρῶδιοι, πελαργοί, κλπ. εἶτα ἰχθύες, καρποί, λαγωοί, σταφυλαὶ κλπ. κλπ. Ταῦτα δὲ πάντα μετ' ἐξῆχου ἀκριβείας καὶ μετὰ μοναδικῆς ἀρμονίας χρωματισμοῦ. Ὀλόκληρον δὲ τὸ σύμπλεγμα τῶν κύκλων πλαισιοὶ περίξ πλατυτάτη ζώνη ἐκ πλοχ-

μοῦ διαμ. 0,60 τοῦ καλουμένου «rota syrica» καὶ ὄν σχημα-
τίζουσι τέσσαρες ταινίαί διαφόρου χρώματος. Ἐκαστος δύναται
νὰ φαντασθῆ ὡς πλοῦτον καὶ μεγαλεῖον παρουσιάζει τὸ ψηφι-
δωτὸν τοῦτο τοῦ Νάρθηκος δάπεδον. Ἄλλ' οὐχ ἦττον θαυμα-
στὸν εἶνε καὶ τὸ μεσημβρινὸν τμήμα, τὸ ἀπολίγρον, ὡς εἶδομεν,
εἰς ἀψίδα. Τοῦτο διὰ καθέτων καὶ ὀριζοντίων ταινιῶν διαίρεται
εἰς ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἐπιτὰ τετραγωνίδια, διότι ὑπάρχουσιν
21 σειραὶ μετὰ 7 τετραγωνιδίων ἑκάστη. Ἀπερίγραπτος δ' ἐστὶν
ἡ ποικιλία τῶν ἐντὸς αὐτῶν παριστανομένων ζώων, φυτῶν, ἀν-
θέων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων! Ἔχομεν καὶ ἐνταῦθα ὀλόκληρον
τὴν ζωολογίαν καὶ βοτανικὴν, δὲν λείπει δὲ οὐδὲν ἐκ τῶν δυνα-
μένων νὰ ἐξεγείρωσι τὴν ἀδηφικίαν τῶν γαστριμάργων, οἷον
σηπίαι, λαγφοί, πίνναι, ἀγγουράκια, πέρδικες, φασιανοὶ καὶ τὰ
τοιαῦτα! Ἐν τῇ μέσῃ δὲ τοῦ ψηφιδωτοῦ τούτου παρίσταται καὶ
ποτήριον τῆς θείας Μεταλήψεως, «κάλυξ» δηλ. (δισκοπότηρο), ὡς
ἐμφάνουσιν αἱ ἐπέχρυσαι ψηφίδες, δι' ὧν συνηρμολογήθη. Ἄλλὰ
σπουδαιότατη εἶνε καὶ ἡ εὐθὺς μετὰ τὸ κατώφλιον τῆς θύρας
ψηφιδωτὴ ἐπιγραφὴ, τρίτη αὐτῇ ἀποκαλυφθεῖσα ἐπὶ τοῦ δαπέ-
δου τῆς περιφύμου ταύτης Βασιλικῆς. Αὕτη διεσώθη καθ' ὀλο-
κληρίαν ἀκεραία, ἀποτελεῖται δ' ἐκ τεσσάρων στίχων, χωρίζο-
μένων δι' ἐρυθρῶν γραμμῶν, ἔχει δὲ μῆκος μὲν, 1,72 καὶ πλ.
0,49.

Ὡς αἱ δύο προηγούμεναι καὶ αὕτη εἶνε συνθεθεμένη εἰς δα-
κτυλικὸν ἐξάμετρον, τὰ δὲ ψηφία αὐτῆς ἔχουσι τὸ αὐτὸ ὕψος καὶ
τὸν αὐτὸν βυζαντινὸν τύπον πρὸς ἐκείνας. Τὸ κείμενον τῆς ἐπι-
γραφῆς ἔχει ὡς ἑξῆς:

+ ΟΙΚΟΝΑΡΑΣΤΡΑΠΤΟΝΤΑΘΥΧΑΡΙΝΕΝΘΑΚΕΝΘΑ
ΔΗΜΑΤΟΚΑΙΚΟΣΜΗΣΕΚΑΙΑΓΓΛΑΙΗΝΠΟΡΕΠΑΣΑΝ
ΔΟΥΜΕΤΙΟΣΠΕΡΙΠΥΣΤΟΣΑΜΩΜΗΤΩΝΙΕΡΗΩΝ
ΑΡΧΙΕΡΕΥΣΠΑΝΑΡΙΣΤΟΣΟΛΗΣΠΑΤΡΗΣΜΕΓΑΦΕ^N
ΓΟΣ

Τὸ θαυμαστότατον δ' ὅμως πάντων ἐν τῇ μεσημβρ. ταύτῃ
πτέρυγι τοῦ Νάρθηκος εἶνε τὸ ἐν τῇ ἡμικυκλικῇ κόγχῃ ψηφιδω-
τόν. Ἐν αὐτῇ παρίστανται ριπιδοειδῶς ἐννέα ταῶ με ἠνεωγμέ-
νον εἰς σαπφείρινον καὶ κυανοῦν κύκλον τὸ πτέρωμα κάτωθεν

ἀψίδων στηριζομένων ἐπὶ κιονίσκων ἐν σχήματι στοᾶς. Ἐν τῇ μέσῃ δὲ τοῦ ἡμικυκλίου τούτου παρίσταται ἀμφορῆς ἢ κἀνθαρος ἐξ οὗ ἐκφύεται καὶ ἀνακλαδοῦται πρὸς τᾶνω καὶ ἐκκτέρωθεν, πληροῦσα ἅπαντα τὸν κενὸν χώρον, ὡραία ἀμπελος πλήρης βοτρυῶν, ἃς ραμφίζουσι διάφορα μικρὰ πτηνὰ.

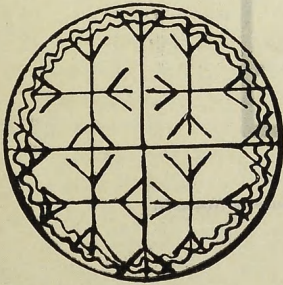
Τὸ ἔλον τοῦτο ψηφιδωτὸν εἶνε ἐν τῶν ἀρίστων διασωθέντων ἐκ τῆς ἀρχαίας χριστιαν. τέχνης.

Καὶ ὁ Ἐξωνάορθῆς ἦν ὁμοίως κεκοσμημένος διὰ ψηφιδωτοῦ θαπέδου, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε πῶς ἀτεχνότερον πεπονημένον, δὲν ἀπεκαλύφθη δ' εἰσέτι ἐξ ὀλοκλήρου.

Γλυπτὰ μάρμαρα καὶ ἐνεπιγράφοι κέραμοι.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ μοναδικοῦ τούτου ψηφιδωτοῦ ἢ ἀνασκαρῆ τῆς ἀρχαίας Βασιλικῆς Δουμετίου ἠνεγκεν εἰς φῶς καὶ πληθὺν μικραρίων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, τεμάχια γλυπτῶν, ἰδίως ἀναγλύφων καὶ κεράμους μετὰ σφραγίδων ἢ ἐνεπιγράφους, περὶ ὧν δ' ὅμως δὲν ἐπιτρέπει ὁ πρῶν χώρος, ὅπως διὰ μακρῶν καὶ λεπτομερῶς διαλάβωμεν. Ἐκ τούτων πλεῖστά εἰσι σπουδαιότατα, οἷον ἀνάγλυφον πικριτῶν σταυρῶν, ἐκκτέρωθεν δὲ δύο ἀμνοὺς συμβολίζοντας τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, εἶτα περὶ τὰ εἴκοσι τεμάχια μαρμαρίνων ἀναγλύφων μεγάλων, φερόντων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν παραστάσεις ἐκ πτηνῶν, σταφυλῶν, σταυρῶν, ἰχθύων καὶ τῶν τοιούτων. Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα θ' ἀπετέλουν ἴσως διάστυλα ἢ σιηθαῖα περὶ τὴν «σωλέαν», ὡς εἶθιστο κατὰ τοὺς πρώτους χριστιαν. χρόνους ἐν ταῖς Βασιλικαῖς.

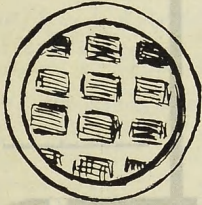
Τέλος πλεῖστα κέραμοι φέρουσι σφραγίδας ἐκ σταυρῶν ποικιλοτρόπως πεποικιλμένων καὶ χριστιαν. ἐπιγραφάς, ἐξ οὗ φανερόν γίνεται μεθ' ὀπόσης φροντίδος καὶ δαπάνης φιλοδομήθη ὁ μεγαλοπρεπῆς οὗτος ναός, ὅστις ὡς ἐκ τῆς περιδρόμου τοποθεσίας ἐφ' ἧς ἀνιδρύθη, ἀκριβῶς ἄνωθεν τῆς μεγάλης τῆς πόλεως Δεξαμενῆς, καὶ ἐκ τοῦ πλοῦτου καὶ μεγαλοπρεπειᾶς αὐτοῦ, θὰ ἦτο ἀναμφισβητήτως ὁ Μητροπολιτικὸς ἢ Καθεδρικὸς ναὸς Νικοπόλεως. Ἐκ πασῶν δὲ τῶν ἐνδείξεων, οἷον τοῦ τρόπου τῆς τοιχοδομίας καὶ τοῦ σχήματος, εἶτα ἐκ τῶν ψηφιδωτῶν καὶ ἐπι-

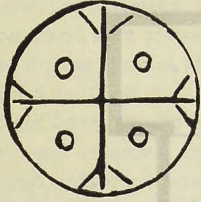
σχ. 1

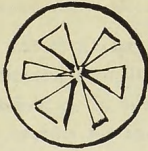
σχ. 2.

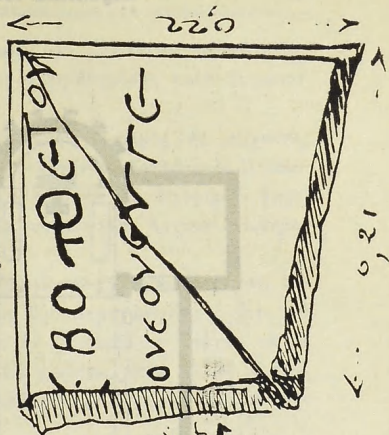
σχ. 3.

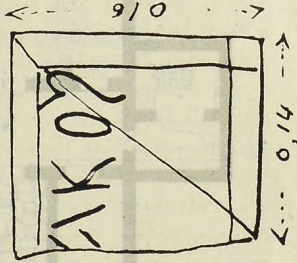
σχ. 4.

σχ. 5.

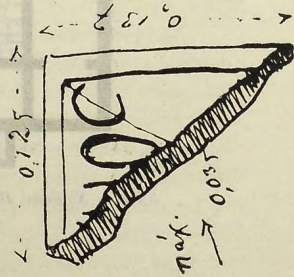

σχ. 8.

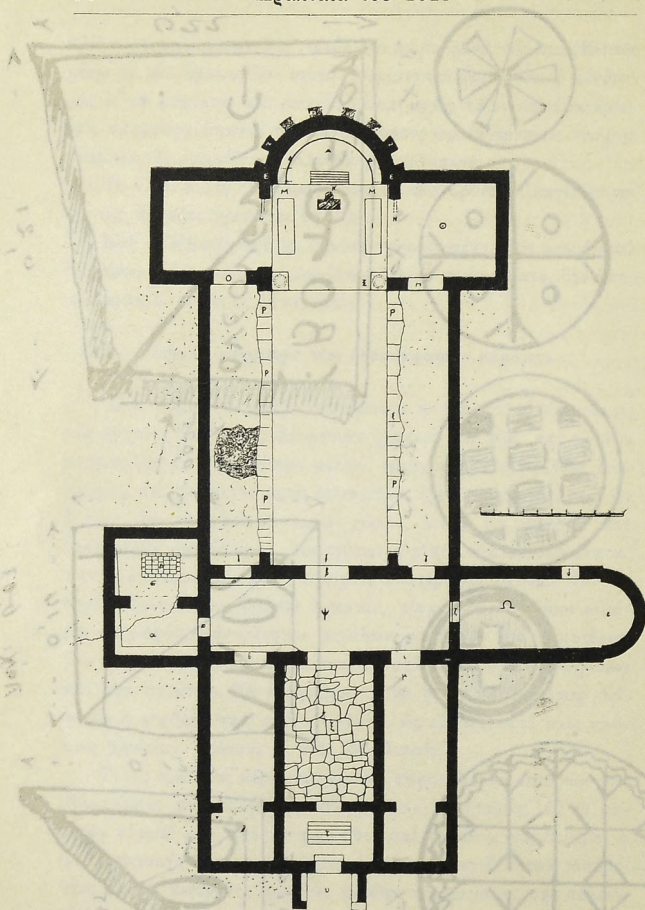

Παχ: 0,03

σχ. 7.

σχ. 6.

Κατοίχης Χοισιαν. Βασιλικῆς Δομητίου ἐν Νικητόλει.

γραφῶν καὶ ἐξ ἄλλων ἔτι κειμηλίων καθίσταται πιθανώτατον, σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ἡ Βασιλικὴ αὕτη ἀνηγγέρθη κατὰ τὸ μέσον τοῦ 5' αἰῶνος μ. Χ. (εἰκ. 23).

Τὴν κάτοψιν τοῦ ναοῦ ἐξεπόνησεν ὁ δόκιμος τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας ἀρχιτέκτων κ. Γεώργ. Εὐγένιος. Λεπτομερῆς δὲ περιγραφὴ αὐτοῦ μετὰ πινάκων καὶ εἰκόνων τῶν περιφύμων ψηφιδωτῶν δημοσιευθήσεται ἐν τοῖς τεύχεσι τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος τοῦ τρ. ἔτους.

Πρὸς διατήρησιν δὲ τῶν ψηφιδωτῶν κατεσκευάσθησαν, ὁμολογῶναι τοῦ Δημοσίου, ἐπὶ τῶν δύο τετραγώνων (τῆς βορ. καὶ μεσημδρ. πτέρυγος) τεράστιαι ἐκ ψευδαργύρου στέγαι, τὰ δὲ λοιπὰ κτεχώθησαν ἐκ νέου διὰ χρώματος, διότι ἄλλως αἱ διηνεκεῖς βροχαί, αἱ λίαν ἐπιχωριάζουσαι ἐν Ἡπείρῳ, θὰ κατέστρεφον ταῦτα ὀλοσχερῶς.

Ἐν Κορίνθῳ τῇ 30 Μαΐου 1916.

ΑΛΒΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΣΙΦΝΩΙ

Ἀποφάσει τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀναλαβὼν τὴν ἔρευναν τῶν κατὰ τὴν πατρίδα μου Σίφνον παρουσιάζομένων πολλῶν ἀρχαίων κυλινδρικών πύργων, μετέδην ἐκεῖ περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου καὶ παρέμεινα μελετῶν καὶ ἐργαζόμενος μέχρι πού τῶν ἀρχῶν Αὐγούστου. Ἡ ἔρευνα αὕτη τῶν κτιρίων τούτων, ὧν οὔτε οἱ χρόνοι, οὔτε ὁ σκοπὸς εἶχον ἐξακριβωθῆ, ἔπρεπε νὰ περιστραφῆ περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν, τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐχρησιμοποιήθησαν, καὶ τὸν σκοπὸν, δι' ὃν κατεσκευάσθησαν καὶ παρουσιάζονται ἐν τοσαύτῃ πληθύνει ἀποκλ. εἰστικῶς ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης. Διότι ὑπάρχουσι καὶ ἐπὶ ἄλλων νήσων, ὅπως ἐπὶ τῆς Ἄνδρου, τῆς Τήνου καὶ ἄλλαχού, ἀλλὰ εἰς μικρὸν ἀριθμὸν. Ἐπὶ τῆς Σίφνου ἔχω ἀπαριθμῆσαι εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἐν ὄλῳ, οὓς καὶ ἔχω σημειώσαι ἐπὶ τοῦ χάρτου αὐτῆς, τοῦ πρό τινων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ συνδέσμου τῶν Σιφνίων ἐκδοθέντος.

Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἐξετασθῶσι λεπτομερῶς οἱ κυριώτεροι τούτων καὶ λόγῳ μεγέθους καὶ λόγῳ διατηρήσεως. Διότι καὶ διαφόρων διαμέτρων εἶνε καὶ διαφόρου συντηρήσεως, ἰδίως εἰς ὕψος. Πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖον ἦτο νὰ ἐρευνηθῆ τὸ ἐσωτερικὸν ἰδίως τῶν καλλίτερα διατηρουμένων, νὰ σχετισθῆ δὲ καὶ ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς αὐτῶν πρὸς ἄλλα ἀρχαῖα κτίρια ἐπὶ τῆς νήσου διατηρούμενα. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἐγένετο, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ὑποβαλλομένης σειρᾶς τῆς ἐργασίας, τῆς συντελεσθείσης κατὰ τὸ ἄνω χρονικὸν διάστημα.

Ἐξεγτάσθησαν δηλ. μετ' ἐπιστασίας καὶ ἐμελετήθησαν οἱ πύργοι: τοῦ Λαουτέρη, εἰς τὸ ΒΔ. τῆς νήσου, τὸ Καμπαναριό, ὁ Πύργος τοῦ Καδέ, ὁ πύργος ἔς τῆς Ἀμουδάραϊς, τοῦ Καστανᾶ, τοῦ Ἀργυροῦ, καὶ ὁ Ἀσπρος πύργος, παρεβλήθησαν δὲ πρὸς δύο σωζομένας ἀκροπόλεις, τὴν τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου καὶ τὴν τοῦ ἁγ. Νικήτα, ὡς καὶ πρὸς τὰ σωζόμενα ἐρείπια τοῦ περιβόλου τοῦ Κάστρου καὶ τὸν μὴ ἐσωτερικῶς ἐρευνηθέντα, εἰς ἀρκετὸν δὲ ὕψος σωζόμενον πύργον τοῦ ἁγ. Δημητρίου τῶν Ἐξαμπέλων.

Ὁ πύργος τοῦ Λαουτέρη, ἐπὶ ἀποτομωτάτης ὀρεινῆς προεξοχῆς ὑπὲρ τὸν ὄρμον τῶν Καμαρῶν κείμενος, σώζει πρὸς Β. ὕψος 1,70, μειούμενον πρὸς πάντα τὰ σημεῖα τοῦ κύκλου αὐτοῦ, ἕνεκα τῆς καταπτώσεως, ἔχει τὴν εἴσοδον πρὸς Ν., ἀνοίγματος 1,05. Ἀπὸ τῆς εἰσόδου ταύτης ἀρχίσαντες τὴν ἔρευναν καὶ καθαρίσαντες τὸ ἐσωτερικόν, εὐρέθημεν πρὸ δύο διαμερισμάτων, τοῦ ἐνὸς εὐθὺς μετὰ ταύτην, μεγαλειτέρου, οὗ τὸ ἕδαφος πρὸς τὸ βόρειον μέρος ἀνώμαλον, μέρος τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ ἴδρυται ὁ πύργος. Ἐν τῷ διαμερισματι τούτῳ, εὐθὺς μετὰ τὴν εἴσοδον πρὸς τὰ δεξιὰ, ἀπεκαλύφθη ἡ ἀρχὴ κλίμακος φεροῦσης πρὸς τὸ ἀνώτερον διαμέρισμα τοῦ πύργου, ἢ τὰ ἀνώτερα τοιαῦτα, καταπεπωκῶτα ἤδη. Τῆς κλίμακος σώζονται δύο βαθμιῶδες καὶ τρίτης μικρὸν μέρος, πλάτους 1,08. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο τοῦ πύργου ἐκαλύπτετο εἰς ὕψος κατὰ τὸ κέντρον 2,60 ὑπὸ τῶν καταπεσόντων ἀπὸ τῆς στέγης χωμάτων καὶ τῶν παμμεγίστων ὀγκολίθων τῶν τοίχων αὐτοῦ.

Ἐν τοῖς χώμασι τοῦ διαμερισματος τούτου ἀνευρέθησαν εἰς διάφορα στρώματα κάτωθεν τῶν βαρυτάτων λίθων, θραύσματα ἀγγείων διαφόρων χρόνων, ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων, διὰ τῶν καλῶν χρόνων, τῶν Μακεδονικῶν, τῶν Ῥωμαϊκῶν μέχρι τῶν νεωτάτων. Μεταξὺ τούτων καὶ κύλινδροι μαρμάρινοι, μήκους 0,65, περιμέτρου 0,70, ἐκ τῶν χρησιμευόντων εἰς ἐπίστρωσιν τῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν καὶ σήμερον.

Πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου τὸ μικρότερον διαμέρισμα χωρίζεται τοῦ μεγαλειτέρου διὰ τοίχου πλάτους 0,44, σωζομένου ὕψους πρὸς τὸ βόρειον ἄκρον 2,06, ἀπαρτιζομένου ἐκ λίθων δια-

φόρου μεγέθους, οὐχὶ μεγάλων ὅμως. Εἰς τὸ διαμέρισμα τοῦτο εἰσέρχεται τις διὰ θύρας εἰς τὸ μέσον τοῦ διαχωριστικοῦ τοῖχου κειμένης, ἀνοίγματος ἑνὸς μέτρου, σωζούσης πρὸς τὰριστερὰ τῆ εἰσερχομένη παραστάδα ἐκ πρασίνου σχιστολίθου ὕψους 1,66, πάχους 0,12. Ἐντὸς τοῦ μικροτέρου τούτου διαμερίσματος ἀνευρέθη σωρεία τεμαχίων ἀγγείων πηλίνων διαφόρων χρόνων. Ἰδίᾳ ἀνευρέθησαν τεμάχια πίθων μεγίστων μετὰ πλατυτάτων καὶ παχυτάτων προεξεχόντων χειλῶν περὶ τὸ στόμιον καὶ μετὰ ἐντετυπωμένων περὶ τὸ σῶμα κοσμημάτων σπειροειδῶν κανονικωτάτων, ἢ καὶ σχημάτων χιαστί διασταυρουμένων μετὰ μικρῶν κύκλων κοσμηματικῶν κατὰ τὰς σχηματιζόμενας γωνίας. Ἄλλα ἔφερον εἰς ταινίαν συνεχῆ διακόσμησιν τοῦ γεωμετρικοῦ τρόπου κατὰ τετράγωνα διαχωριζόμενα ὑπὸ καθέτων γραμμῶν τριῶν ἢ τεσσάρων καὶ φέροντα χιαστί διεσταυρωμένας διπλᾶς γραμμάς, εἰς τὰ τριγωνικὰ ἀνοίγματα τῶν ὁποίων ἀνὰ ἓν κυκλικὸν ἔντυπον κόσμημα. Ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ πίθου αἱ αὐταὶ χιαστί διασταυρούμεναι γραμμαὶ, ἀλλ' εἰς μέγα σχῆμα.

Πλὴν τούτων διάφορα μέρη ἀγγείων διαφόρων χρόνων ἀνευρέθηεντα μαρτυροῦσι τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ πύργου κατὰ πάσας τὰς περιόδους ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς ἰδρύσεως μέχρι τοῦ χρόνου τῆς καταστροφῆς.

Ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομίας τοῦ πύργου τούτου ἐκ λίθων ἀποκοπέντων ἐκ τοῦ χώρου, ἐν ᾧ ἴδρυται, εἶνε ἰσοδομικὸς μετὰ πλαγίων πως ὅμως τῶν γραμμῶν τῶν χωριζουσῶν τοὺς παμμεγίστους λίθους, πρὸς τελειοτέραν σύνδεσιν. Ἡ διάμετρος αὐτοῦ εἶνε μέτρων 6,38, εἶνε δηλ. ἐκ τῶν τριτευόντων πύργων τῶν σφριζομένων ἐπὶ τῆς νήσου, δεσπύζων ὅμως πάσης τῆς πρὸς Β. καὶ Δ. θαλάσσης καὶ τῶν ταύτη νήσων, ὅπως καὶ πολλοῦ μέρους τῆς πρὸς Β. κατευθύνσεως τῆς νήσου.

Μεταξὺ τῶν θραυσμάτων τῶν ἀγγείων, τῶν ἀνευρεθέντων ἐνταῦθα, ἐξέχουσι τέσσαρα τεμάχια παμμεγίστου πίθου, οὗ τὸ πλάτος τοῦ χείλους εἶνε 0,13. Πλὴν τούτων πολλὰ τεμάχια μετὰ ἐντετυπωμένων κοσμημάτων, ἰδίᾳ τῆς σπείρας τῆς διπλῆς μετὰ διπλῆς σειρᾶς μικρῶν κύκλων εἰς ἐκάστην σύσφιγξιν τῆς σπείρας, τρεῖς μέγιστοι πυθμένες τῶν ἰδίων πίθων, τεμάχιον μολυ-

δδίνου ἐλάσματος πρὸς σύνδεσιν, τεμάχιον σιδηροῦ ἐργαλείου κατιωμένου. Ταῦτα καταγραφέντα κατετέθησαν εἰς τὴν μικρὰν συλλογὴν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Σίφνου.

Δεύτερον ἠρευνήσαμεν τὸν πύργον τὸν φέροντα τὸ ὄνομα Καμπαναριό, ἐκ τοῦ σχήματος τῆς σφισομένης θύρας αὐτοῦ, κείμενον ἄνωθεν τοῦ χειμάρρου τῶν Καμαρῶν, ἀντικρὺ που τῶν ἀγίων Ἀναργύρων. Οὗτος σώζει τὸ περισσότερον ὕψος αὐτοῦ πρὸς Δ. καὶ ἐν μέρει πρὸς Β., ἔνθα διατηροῦνται ὀκτώ δόμοι αὐτοῦ ἐκ σχιστολίθου. Τὰ πρὸς Ν. καὶ Α. κατεστραμμένα μέχρι τοῦ βράχου. Ὀλίγιστα θρύσματα ἀγγείων ἀνευρέθησαν ἐν αὐτῷ, ὅμοια τοῖς τοῦ προηγουμένου πύργου. Τὰ τεμάχια τῶν λίθων τῶν ἀπαρτιζόντων τοὺς δόμους αὐτοῦ εἶνε παμμέγιστα. Ἐν τούτων ἔχει μῆκος 2,90, ὕψος 0,60. Ἔτερον 1,90. Τὸ ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικὸν τούτου εἶνε ἡ θύρα, ἣτις εἰς μόνον τοῦτον σφίζεται πλήρης. Εἶνε τοξοειδῆς ἄνω, ὕψους 1,76, πλάτους 1,03 καὶ πάχους 0,58. Σώζει πλήρες τὸ τόξον ἄνω, συμπληρούμενον δι' ἐσφηνωμένου εἰς τὸ μέσον κανονικῶς τετιμημένου ἐν σφηνωεῖδει σχήματι λίθου λευκοῦ. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν ἡ θύρα ἐπὶ τοῦ πάχους τοῦ τοίχου αὐτῆς κατὰ συμμετρικὰς ἀποστάσεις φέρει ὅπας μεγάλας, ἡμικυκλικὰς ἄνω, πρὸς εἰσαγωγὴν μοχλῶν ἀσφαλυστικῶν. Αὗται εἶνε ἀνὰ τρεῖς ἐκατέρωθεν, χωροῦσαι εἰς ἰκανὸν βάθος, καὶ συναντῶμεναι πρὸς ἄλλας ἔσωθεν τοῦ τοίχου παρὰ τὴν ἀριστερὰν τῇ εἰσιόντι παραστάδα μετ' ἄλλων καθέτως πρὸς ταύτας φερομένων, πρὸς σύσφιγξιν τοῦ μοχλοῦ.

Ὁ πύργος οὗτος ἀντικρύζει τὸν πρὸς τὸ ΒΔ. ὅμοιον τῶν Ῥεουδιῶν καλούμενον, σφισόμενον εἰς μικρὸν ὕψος, ἐφ' οὗ ἐπικάθηται ἄλως γεωργοῦ τινος, καὶ πρὸς τὸ ΝΔ. τὴν ἀκρόπολιν τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου, ἔχει δὲ διάμετρον τὴν αὐτὴν καὶ ὁ τοῦ Λαουτέρη.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἰδρυμένος εἶνε καὶ ὁ ἐν θέσει Καδὲ πύργος, ἐκ παμμεγίστων λίθων, ὧν τινες μῆκους 2,66, ὕψους 1,07, εἰς δὲ ἔχει ὕψος 1,27. Ἐχει τὴν θύραν πρὸς Ν. κατεστραμμένην ὁμῶς. Τὸ μεγαλύτερον σωζόμενον ὕψος αὐτοῦ εἶνε

1,72 κατὰ τὸ πρὸς Β. καὶ Α. μέρος. Τὸ ἄνοιγμα τῆς θύρας αὐτοῦ εἶνε 0,92, ὡς καὶ τὸ πάχος τοῦ τοίχου. Δυστυχῶς τοῦ ἐσωτερικοῦ οὐδὲν σφίζεται. Ἐντελῶς μετετρέπη τοῦτο ὑπὸ νεωτέρας χρήσεως, οὐδὲ παρουσιάσέ τι τὸ ἄξιον λόγου. Οὗτος σχετίζεται πρὸς Δ. μὲν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου, πρὸς Ν. δὲ πρὸς τὸν Ἄσπρον πύργον.

Καὶ ὁ κατὰ τὴν θέσιν Ἀμουδάραϊς, πρὸς τὸ νότιον τῆς νήσου πλησίον τῆς Μονῆς τῆς Παναγίας τοῦ Βουνοῦ, ὅπως καὶ ὁ τοῦ Καστανᾶ πρὸς τὸ Βόρειον καὶ ὁ κατὰ τὸ Πετάλι τοῦ Ἀργυροῦ τὴν αὐτὴν παρουσιάζουσιν ὄψιν, ἔχοντες τὰς αὐτὰς διαστάσεις πρὸς τὸν προηγούμενον. Ὁ πύργος τοῦ Ἀργυροῦ διατηρεῖ ἐκ τῆς εἰσόδου τὰς δύο μεγάλας, ἐν σχήματι ὀρθογωνίου πρίσματος παραστάδας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔφερον ἄνω ὡς ἐπίθεμα ἄλλον μέγαν λίθον, ἐκεῖ που κατακείμενον· οὕτω δ' ἡ θύρα δὲν θὰ ἦτο ἀψιδωτή.

Ἐκεῖνος ὅμως, περὶ τὸν ὁποῖον ἐστράφη τὸ περισσότερον μέρος τῆς ἐρεῦνης καὶ μελέτης εἶνε ὁ Ἄσπρος Πύργος λεγόμενος, κείμενος εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς νήσου καὶ δεσπόζων πάσης τῆς πρὸς τὰ ἐκεῖ θαλάσσης καὶ τῶν ἐν ἀπόπτῳ ἐν θαυμασίᾳ θέᾳ πρὸς πάντα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος νήσων, σχετιζόμενος δὲ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου καὶ πᾶσαν τὴν πρὸς τοῦτο ἀναπεπταμένην τῆς νήσου ἑκτασιν. Ὀνομάζεται Ἄσπρος Πύργος ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ λίθου, δι' οὗ εἶνε ἰδρυμένος. Εἶνε ὁ μεγαλύτερος τῶν ἐπὶ τῆς νήσου πύργων καὶ ὁ καλλίτερον διατηρούμενος, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς πάντας. Ἐχει διάμετρον 10,60 ἐσωτερικὴν. Ἐκαλύπτετο τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν χωμάτων τῶν καταπεσόντων ἄνωθεν ἀπὸ τὰς διαφόρους ὀροφὰς αὐτοῦ, ὑπὸ τῶν μεγίστων ὀγκολίθων, ὑπὸ τῶν ἀπὸ μακροτάτου χρόνου ἀναφυέντων τεραστίων σχοίνων, εἰς βάθος ἀλλαχοῦ δικτῶ, ἀλλαχοῦ δὲ καὶ δέκα μέτρον.

Εἰσήλθομεν διὰ τῆς πρὸς Ν. κατεστραμμένης θύρας καθαρίζοντες καὶ ἀποσπῶντες τοὺς βαθύτατα ἐρριζωμένους σχοίνους καὶ ἀπορρίπτοντες τοὺς ὀγκολίθους, προδάντες μέχρι τοῦ κατωτάτου ἐδάφους. Μετὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ συνόλου παρουσιάσθη

ἡ ὄλη ὄψις τῶν ἐσωτερικῶν διαιρέσεων αὐτοῦ σαφής. Τὸ πάχος τοῦ περιθέοντος τοίχου εἶνε 1,24. Τὸ μεγαλύτερον σφῆζόμενον ὕψος αὐτοῦ εἶνε πρὸς τὸ βόρειον μέρος μέτρων 4,00, ὁ τρόπος δὲ τῆς οἰκοδομίας ὁ αὐτὸς πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων πύργων.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνευ ὑπερθύρου θύραν εὐρίσκεταιῖ τις ἐντὸς τοῦ εἰς τρία μέρη διηρημένου ἐσωτερικοῦ τοῦ πύργου τούτου, καὶ πρῶτον εἰς τὸ μεσαῖον διαμέρισμα, χωριζόμενον τῶν δύο ἔνθεν καὶ ἔνθεν μικροτέρων τοιούτων διὰ τοίχων διατηρούντων ὕψος 4,37, συγκοινωνούντων δὲ μετ' αὐτοῦ διὰ θυρῶν εἰς τὸ μέσον τῶν τοίχων τούτων κατεσκευασμένων καὶ σωζουσῶν καὶ παραστάδας καὶ ὑπέρθυρον. Οἱ τοῖχοι οὗτοι, ἐκ μικροτέρων λίθων κατεσκευασμένοι, ἔπαθον συγκλονισμόν ὑπὸ τῶν καταπεσόντων ἄνωθεν λίθων καὶ χωμάτων καὶ τὸ ὑπέρθυρον δὲ τῆς πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆ εἰσιόντι θύρας διαρραγὲν συνέκλινε πρὸς τὰ κάτω, δι' ὃ ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ ἀφεθῶσι τὰ περίεξ χώματα, ὅπως ἦσαν, πρὸς ἀποφυγὴν καταπτώσεως.

Ἐντὸς τοῦ μεσαίου τούτου διαμερίσματος, τοῦ καὶ μεγαλειτέρου, καθ' ὅσον ἐχωροῦμεν πρὸς τὸ κατώτερον μέρος, ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται θραύσματα ἀγγεῖων πάντων τῶν χρόνων, ὅπως καὶ εἰς τὸν πύργον τοῦ Λαουτέρη, πηλίνων καὶ ὑελίνων.

Εὐθὺς μετὰ τὴν εἴσοδον, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς θύρας ἀπεκαλύφθησαν δύο πρόμοχοι τοῦ αὐτοῦ καὶ ὁ τοίχος λίθου, Ἰενασφηνωμένοι εἰς τὸν τοίχον τούτον, ὕψους 0,42, πλάτους 0,38, πάχους 0,25, εἰς ὕψος 0,83 ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, φέροντες κυλινδρικήν μεγάλην ὀπὴν διαμέτρου 0,13, εἰς ἣν βεβαίως ἐνετίθετο τοῦ αὐτοῦ σχήματος μοχλός. Τὸ τέρμα τοῦ τοίχου ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς θύρας κατὰ τὰς παραστάδας εἶνε καθαρῶς ἰσοδομικόν, ὅπως καὶ ὁ ἄλλος τοίχος, πλὴν τοῦ ὅτι καὶ ἐδῶ αἱ συναρμογαὶ τῶν λίθων εἶνε εἰς μὲν τὸν ἄλλον τοίχον πλάγαι, ἐδῶ δὲ κάθετοι.

Πρὸς τὰ δεξιὰ τῆ εἰσερχομένης, κατὰ τὴν γωνίαν τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ τοῦ κυκλικοῦ τοίχου τοῦ πύργου καὶ τοῦ τοίχου τοῦ δεξιοῦ ἐσωτερικοῦ διαχωρίσματος εὐρέθη κατὰ χώραν ἀμφορεὺς πῆλινος τῶν συνήθων χρόνων Ῥωμαϊκῶν, κεκλιμένος πρὸς τὴν γωνίαν, οὕτως ὥστε νὰ φαίνεται ὡς ἐντελῶς· εὐθὺς ὅμως ὡς ἐπεχειρήσαμεν νὰ ἀνασηκώσωμεν αὐτόν, διεμοιράσθη

εἰς τεμάχια, εἰς ἃ εἶχε χωρισθῆ ὑπὸ τῆς ἀνωθεν πίεσεως. Ἀκριδῶς κάτωθεν τούτου ἤρχιζεν ὀχετὸς διὰ μικρῶν πλακῶν ἐπεστρωμένους, πλαγίως διευθυνόμενος πρὸς τὸ στόμιον δεξαμενῆς κείμενον πρὸ τῆς πύλης τοῦ ἀριστεροῦ διαμερίσματος. Τὸ στόμιον τοῦτο, μονόλιθον, ἐκ φαιοῦ σχιστολίθου, εἶχε παρ' αὐτὸ πρὸς Β. μάρμαρον μήκους 1,00, πλάτους 1,56, ὕψους 0,11, ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου, εἰς ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων 0,39, δύο τετραγωνικαὶ ἐντομαί, εἰς ὑποστήριξιν πιθανώτατα ὀργάνου πρὸς ἀντλησιν τοῦ ὕδατος τῆς δεξαμενῆς.

Ἡ δεξαμενῆ αὕτη, ἐν τῷ βράχῳ κατεσκευασμένη, μετὰ παχείας ἐπ' αὐτοῦ ἐπαλοιφῆς, εἶνε διπλῆ, χωριζομένη εἰς δύο διὰ διαφράγματος πάχους 0,80 πρὸς τὸ ἐν καὶ 0,65 πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τῆς ἐν τῷ μέσῳ ἐνωτικῆς θύρας, ἐχούσης πλάτος ἄνω 0,56 ἐν συγκλίσει διπλοῦ τόξου, κάτω 1,19, ὕψους δὲ 2,12. Τὸ πρὸς Δ. τμήμα τῆς δεξαμενῆς ἔχει μήκος 4,12, πλάτος 1,17, βάθος 2,30. Τὸ πρὸς Α. μήκος 4,33, πλάτος 1,83, ὕψος 2,38. Ἄνω συγκλίνουσιν οἱ τοῖχοι καὶ καλύπτονται ὑπὸ πλακῶν μεγάλων φαιοῦ σχιστολίθου.

Πέραν τῆς δεξαμενῆς, κατὰ τὴν δεξιὰν γωνίαν ἀνευρέθη μικρὰ τοιαύτη, ἀπαρτιζομένη ἐκ δύο μεγάλων μονολίθων πλακῶν σχιστολίθου, μιᾶς ἐστρωμένης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, πολὺ μεγάλης καὶ μιᾶς καθέτως ὀρθίας πρὸς Δ. καὶ μικροῦ τοίχου πρὸς Ν. Τοῦτο ἦτο μεταγενέστερον κατασκευάσμα. Εὐθὺς ὑπὸ τοῦτο ἀνευρέθησαν τεμάχια ἀγγεῖου χρώματος κίρρου μετὰ ἴχνους κοσμημάτων ῥομβοειδοῦς, χρώματος ἐρυθροῦ, ἐπιτεθέντος διὰ παχέος χρωστήρος. Ἐκεῖ ὁμοίως ἀνευρέθη καὶ σπόνδυλος πῆλιγος ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἄλλοτε εἰς τοὺς παναρχαίους τάφους τῆς ἐπὶ τῆς νήσου θέσεως Βαθύ, μετὰ ἐγχαραγῶν πέριξ ἡμικυκλικῶν καὶ στιγμῶν πρὸ αὐτῶν.

Κατὰ τὴν ἀριστερὰν γωνίαν τοῦ αὐτοῦ διαμερίσματος ἐπὶ κυστιῆς ἐκ καλῶς ἡρμοσμένων λίθων βάσεως ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ πύργου στηριζομένης, μήκους 1,44, πλάτους 0,97, ἀνευρέθη κατασκευάσμα μαρμάρινον μέγα μήκους 1,29, πλάτους 0,97, ὕψους 0,18, φέρον ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας κυκλικὴν ἐντομήν, διαμέτρου 0,88, ἐν εἴδει ὀχετοῦ περιθέουσαν τὴν κοιλότητά τὴν

σχηματιζομένην ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταύτης καὶ ἀπολήγουσαν εἰς προεξοχήν, οἶονεὶ πρὸς διέξοδον ὑγροῦ. Ὅμοιον τούτῳ κατασκευασμα σώζεται πρὸ ἐτῶν ἔξωθεν τοῦ πύργου ἐκ φαιοῦ μαρμάρου καὶ πρὸς Δ. αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου.

Ἐντεῦθεν τοῦ στομίου τῆς δεξαμενῆς καὶ ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι μαρμάρινον κατασκευασμα ὀλίγον τεθραυσμένον, ἐν εἴδει κάλπης νεκρικῆς μετὰ κοιλότητος ἀρκετὰ βαθείας, ὕψους 0,22, διαμέτρου 0,17. Ἐξωθεν τῆς θύρας τοῦ πύργου, ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ ἐδράζεται οὗτος, φαίνεται τὸ κατώφλιον μετὰ τετραγωνικοῦ ἀνοίγματος μήκους καὶ πλάτους 0,18, καὶ ἐντὸς τούτου δευτέρου κυκλικοῦ, διαμέτρου 0,09, εἰς ὃ εἰσήρχετο ἡ προεξοχή τοῦ γιγγλύμου τῆς θύρας, ὅπως καὶ πρὸς τὰριστερὰ τετραγωνικῇ ἐντομῇ μήκους 0,11 καὶ πλάτους 0,09 πρὸς στήριξιν τοῦ ἀπὸ τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ θυρώματος καθέτου μοχλοῦ.

Τὸ πρὸς τὰ δεξιὰ διαμέρισμα τοῦ πύργου μετὰ τοῦ κεκλιμένου ὑπὸ τῆς καταπτώσεως μεγάλου τοίχου, ὕψους 4,37, ἔχει θύραν ὕψους 1,92, πλάτους 1,19. Μεταξὺ τῆς θύρας τῆς μεσαίας καὶ τοῦ τοίχου τοῦ πύργου πρὸς Ν. ὑπῆρχε θυρὶς ἀνοίγματος μέτρου, κατεστραμμένη νῦν. Ἐν τῇ διαμερίσματι τούτῳ, πρὸς τὸ τελευταῖον ἔδαφος εἰς βάθος πέντε μέτρων ἀνευρέθησαν διάφορα τεμάχια πηλίνων ἀγγείων.

Ἐν τῇ κεντρικῇ διαμερίσματι ἐπὶ τοῦ τοίχου, τοῦ ἀντικρῶ τῆς κυρίας εἰσόδου, ὑπάρχουσιν εἰς ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους 1,50, δύο κόγχαι τριγωνικαὶ ἀνοίγματος 0,45 ὕψους καὶ 0,37 πλάτους κατωτέρου.

Τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῇ εἰσιόντι διαμέρισμα χωρίζεται καὶ αὐτὸ δι' ὀμοίου τοίχου εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος τῶν 4,37 σωζομένου, μετὰ ὀμοίας θύρας. Εὐθύς ὅμως μετὰ τὴν κυρίαν θύραν τοῦ πύργου ὁ τοίχος τοῦ διαμερίσματος κόπτεται ὑπὸ κλίμακος ἐκ λευκοῦ λίθου, παρακολουθοῦσης τὴν κυλινδρικήν μορφήν τοῦ πύργου. Τῆς κλίμακος σώζονται δέκα καὶ ἕξ τῶν βαθμίδων, μήκους 1,03, πλάτους 0,35, ὕψους 0,22. Ἡ κλίμαξ στερεωτάτη, ἐδραζομένη ἐπὶ τοῦ περιβάλλοντος τοίχου, ἤγεν εἰς τὰ ἀνώτερα τοῦ πύργου διαμερίσματα, ἐνθυμίζει δὲ τὴν κατασκευὴν τοῦ πύργου τοῦ Ἀγ. Πέτρου ἐν Ἀνδρῶν. Ἐκ φόβου καταπτώσεως τῶν βαθ-

μίδων ἀφέθησαν τὰ χρώματα τὰς τελευταίας ἀστηρίκτους ἄνω σήμερον βαθμίδας τῆς κλίμακος.

Τοιαύτη ἡ ὄψις τοῦ ἐρευνηθέντος Ἄσπρου Πύργου.

Ἐν τοῖς χρώμασιν εἰς βάθος ἐξ μέτρων καὶ κάτω, μέχρι τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους, ἀνευρέθησαν πλεῖστα θραύσματα ἀγγείων, ἀνηκόντων εἰς παλαιωτάτους χρόνους, ὅπως καὶ εἰς χρόνους Ῥωμαϊκοὺς καὶ μεταγενεστέρους, καταδεικνύοντα τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἰδρυμάτων τούτων εἰς πάσας τὰς περιόδους τοῦ βίου τῆς νήσου. Οὕτω πλὴν τῶν ἄνω σημειωθέντων ἀνευρέθησαν:

1. Τρία ἀρτοειδῆ πηλίνα κατασκευάσματα μετὰ ὀπῆς πρὸς ἐξάρτησιν εἰς τὰ ὑφαντικὰ ἐργαλεῖα. Τὸ ἐν τούτων φέρει ἐγκεχαραγμένον τὸ γράμμα Α κακοτέχνως.

2. Ἐν ὁμοίον μικρὸν πηλινον ἐν σχήματι πυραμίδος ἀποκεκομμένης τὴν κορυφήν, τῶν συνήθων.

3. Δύο πηλίνοι λύχοι μετὰ βροδάκων ἄνω.

4. Πηλίνου εἰδωλίου γυναικὸς μέρος καλῶς διατηρούμενον περιλαμβάνον τὰ κατὰ τὸ στήθος γυναικὸς μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ μαστοῦ καὶ τοῦ κατ' αὐτὸ χιτῶνος ἐξωσμένου.

5. Ἀγγεῖον σχήματος ληκύθου λεπτότατον ἐρυθροῦ χρώματος τεθραυσμένον.

6. Πίθου μεγίστου τεμάχια ὡς τὰ τοῦ πύργου τοῦ Λαουτέρη.

7. Μέρος πηλίνου ἀγγεῖου χρώματος φαιοῦ, χονδροῦ, βαρέος, κακοτέχνως κατασκευασμένου, ἔχοντος ἐγκεχαράγας ὀπισθεν.

8. Λαβαί, χεῖλη, πυθμένες ἀγγείων διαφόρων χρόνων, ἐν οἷς καὶ τινα μετὰ γανώσεως.

9. Εἰς κύλινδρος ἐκ σκληροτάτου ὑπερύθρου λίθου.

10. Τρία τεμάχια χειρομύλου.

11. Μέρος ἀγγεῖου σκυφοειδοῦς ἀβαθοῦς, λίθου ὁμοίου τῆ τοῦ χειρομύλου.

12. Ἐστίας μαρμαρίνης μικρᾶς τεμάχια, ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐφθαρμένα.

13. Τεμάχια ὑελίνων ἀγγείων.

14. Μέρος ἐπιγράνου παραστάδος μαρμάρινον.

Πάντα ταῦτα καταγραφέντα κατετέθησαν εἰς τὴν συλλογὴν τῆς νήσου τὴν ἀρχαιολογικὴν.

Πλὴν τῶν πύργων τούτων ἤρχισα ἔρευναν καὶ εἰς τὸ ἐγγύς τοῦ Ἄσπρου πύργου κατὰ τὴν προέχουσαν ἄκραν τυμβοειδὲς κατασκευάσμα, τὸ ὁποῖον ἔχει βάσιν περίξ ἐκ μεγάλων ὀγκολίθων κλιμακοειδῶς τεθειμένων καὶ χρησιμευόντων ὡς ἀνάλημμα τῶν χωμάτων τοῦ μεγίστου τούτου κατασκευάσματος, ἰδίᾳ πρὸς Δ. καὶ Ν. Ἦρχισα δὲ τὴν ἔρευναν, διότι τὸ μὲν αἰ βροχαί, τὸ δὲ οἱ καλλιεργοῦντες τὸν παρὰ τὸ κατασκευάσμα ἀγρόν, ἐξικινούμενον μέχρι καὶ πέραν τῶν βάσεων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἐπιτηδῆς σκάψαντες ὀλίγη πρότερον, εἶχον ἀρχίσειν νὰ καταστρέψωσι τοῦτο, πρὶν ἢ γείνη εἰδικὴ ἔρευνα αὐτοῦ. Καὶ δοκιμαστικῶς διὰ τὴν περαιτέρω ἐργασίαν ἠνέφεξα τάφρον μήκους 9,64, ἀπολήγουσαν μέτρα τρία ἐντεῦθεν τοῦ κέντρου, πλάτους 2,00, ἵνα ἴδω ἐὰν ὄντως ἦτο ἄξιον περαιτέρω ἐρεῦνης καὶ μελέτης τὸ μέρος. Ἐφθάσαμεν εἰς βάθος ἀνώτατον πρὸς τὸ κατὰ τὸ κέντρον τῆς τάφρου ἄκρον 5,68, εἰς τὸ μέσον 4,00, καὶ εἰς τὸ κατὰ τὴν περιφέρειαν ἄκρον 1,55. Εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον μετὰ τὰ τρία μέτρα εὐρέθημεν πρὸ βράχου εὐθραύστου, αὐτοῦ τούτου, ἐφ' οὗ τὸ κατασκευάσμα, τὸ φέρον παρὰ τοῖς ἐγγχωρίοις τὸ ὄνομα Σωρουδι. Τὸν αὐτὸν βράχον συνηγήσαμεν καὶ εἰς τὸ μέσον καὶ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον. Ἠτοιμαζόμεν νὰ δοκιμάσω καὶ πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν, πλὴν τῆς ἀπὸ Ν. πρὸς Β., τὸ κατασκευάσμα τοῦτο, ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ ἦλθε τηλεγραφικὴ ἀπάντησις εἰς τὴν πρὸς τὸ Σ. Ὑπουργεῖον ἐρώτησίν μου, ἐὰν ἐπετρέπετο νὰ προδῶ εἰς ἔρευναν, δι' ἧς καθίστατό μοι γνωστόν, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ παραχωρηθῇ ἄδεια ἄνευ γνώμης τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συμβουλίου. Διὰ τοῦτο, καὶ ἐπειδὴ ὁ χρόνος δὲν ἐπέτρεπε νέαν ἀναμονὴν ἀποφάσεως, διακόψας ἐπέχωσα καὶ ἄλλιν τὸ ἀνοιχθὲν μέρος, ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν βροχῶν πληρωθῇ ὑδάτων, ἢ κινήσῃ τὴν περιεργίαν τῶν περίξ ἐχόντων κτήματα πρὸς λαθραίαν ἀνασκάλευσιν.

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐξήτασα τὰ παρὰ τὸ Κάστρον σωζόμενα ἐρείπια τείχους, ὅπως καὶ ἄλλους πύργους, εἰς ὧν τὴν ἐπίσκεψιν μόνον ἠρξέσθην, ἵνα ἀντιπαραβάλλω πρὸς τοὺς ἐρευνηθέντας, ὅπως εἶνε ὁ τῶν Ἑλλήνων καλούμενος, ὁ τοῦ Φιλίππακη, τῆς Χερρονήσου, τῆς Φεγγάρας, τῆς Μαύρης σπηλιᾶς,

τῆς Μερσίνης, τοῦ Ταξιάρχου τῆς Σκάφης. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν ἔρευναν τῶν πύργων ἐπέσπασε περισσότερον τὴν προσοχὴν μου καὶ ἐλυπήθητι διότι δὲν εἶχον περισσότερον χρόνον εἰς τὴν διάθεσίν μου πρὸς ἔρευναν, εἶνε ἀκρόπολις πλήρης, ἀνεξέταστος παρά τινος ἄλλως μέχρι σήμερον. Εἶνε ἢ πρὸς τὸ βόρειον τῆς νήσου, ἐντεῦθεν τῆς Χερρονήσου, πέραν τοῦ ἁγ. Σιλδέστρου, ἀντικρὺ τοῦ ἁγ. Συμεών, ὑπὲρ τὴν Χώνην ἀκρόπολις τοῦ ἁγ. Νικήτα. Ἔχει ἀνάγκην πολλῆς ἐρεύνης τὸ μέρος. Εἶνε ὠκοδομημένη ἐκ λίθου φαιοῦ, ἀπὸ τοῦ τόπου εἰλημμένου, κατὰ τρόπον μικτόν, ἐξ ὀγκολίθων μεγάλων, ἔχουσα τὰς μακροτέρας πλευρὰς μήκους ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα μέτρα, τὰς δὲ βραχυτέρας περὶ τὰ εἴκοσι. Σώζεται κατὰ τὸ πλεῖστον, πλην τοῦ ἄκρου βορειοδυτικοῦ, διατηρεῖ δὲ ὕψος ἐνιαχοῦ 2,50 καὶ δεξαμενὴν μεγίστην μετὰ τοιχώματος 2,00 πλάτους. Εἰς τὸ ἐσωτερικόν, περίξ μεγάλης σχηματιζομένης αὐλῆς, κατὰ σειρὰν ὑπάρχουσι διάφορα διαμερίσματα, ὧν σαφῆ τὰ χωρίσματα. Καὶ ἐδῶ ἤρχισαν νὰ ἀνοίγωσι λάκκους οἱ ἔχοντες πλησίον κτήματα, πρὸς ἀνεύρεσιν ἀραιοτήτων.

Εἶνε ἀνάγκη ἀπόλυτος νὰ ἐρευνηθῇ ἐπακριδῶς τὸ μέρος. Ἔργασία μὴνὸς ὑπεραρκεῖ. Σχέδιον πλήρες καὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν πρὸ αὐτῆς, ὡς καὶ τῶν πύργων μετὰ πασῶν τῶν λεπτομερειῶν, κατήρτυσα ἤδη, δημοσιευθησόμενον ἐν ἰδιαιτέρᾳ μελέτῃ μετὰ τῶν ἐξαγομένων τῆς ἐρεύνης ταύτης ἐν περισσοτέρᾳ εὐρύτητι καὶ διὰ τῶν προσηκουσῶν εἰκόνων ἀναπτυσσομένων.

Συντόμως καὶ περιεκτικῶς μόνον ἐνταῦθα σημειῶ, ὅτι ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης τῆς ὀλιγοχρονίου ἐδείχθη, ὅτι ἡ πληθὺς τῶν πύργων ἢ ἐπὶ τῆς Σίφνου παρατηρουμένη, λόγον εἶχε τὴν μετάδοσιν εἰδήσεων δι' ἰδιαιτέρων σημάτων, ἐν νυκτὶ διὰ τῆς φρυκτωρίας, ἐν καιρῷ ἡμέρας διὰ τοῦ καπνοῦ ἢ ἄλλων ἀπὸ συμφωνίας τρόπων, ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς νήσου εἰς τὸ ἄλλο, καὶ πρὸς φρούρησιν, λόγῳ τῆς ὑπάρξεως τῶν μεταλλείων, καὶ πρὸς συνεννόησιν πρὸς ἀλλήλους. Ἐσχηματίζετο οὕτω πλέγμα τούτων κατὰ πᾶσαν τὴν νήσον, οὗ κέντρον αἱ τρεῖς Ἀκροπόλεις, ἢ ἀρ-

χαιοτάτη τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου, ἡ εὐθὺς μετὰ ταύτην τοῦ ἁγ. Νικήτα καὶ ἡ τοῦ Κάστρου.

Ἐδείχθη ὁμοίως ἐκ τῆς ἐρέυνης ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῶν ἐξετασθέντων, ὅτι οὗτοι ἔχουσι ἀρχαιοτάτην τὴν καταγωγὴν, χρησιμοποιοιθέντες κατὰ πάσας τὰς περιόδους τῆς ζωῆς τῆς νήσου, μέχρι τῶν χρόνων τῆς Ἐνετοκρατίας, μεταβαλλόμενοι ἐκάστοτε καὶ ἐπισκευαζόμενοι ἀναλόγως τῶν χρόνων καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν καταλαβόντων ἢ ἐνοικησάντων. Διότι καὶ οἰκήτορας μετήλλαξαν ἀπὸ τῶν τραχυτέρων ὀπλιτῶν, τῶν προασπιστῶν τῶν περὶ μικρῶν συνοικισμῶν, οἷους πολλοὺς φαίνεται ὅτι εἶχεν ἡ νήσος, μέχρι τῶν εἰρηνικωτάτων ποιμένων καὶ ἀγροδιαίτων, οἵτινες εὐρόντες τούτους ἐγκαταλελειμμένους ἐχρησιμοποίησαν πρὸς ἐνοίκησιν. Τοῦτο τοῦλάχιστον δεικνύουσι τὰ ἐν αὐτοῖς ἀνευρεθέντα ἴχνη τῆς διαβάσεως αὐτῶν. Τινὲς δὲ τῶν πύργων τούτων ἰδρύθησαν καὶ ἐν Μακεδονικοῖς χρόνοις καὶ ἐν Ῥωμαϊκοῖς, ὡς δεικνύει ὁ τρόπος τῆς ἰδρύσεως, ὅτε ἐκρίθη ἀναγκαία ἡ προσθήκη καὶ νέων σημεῖων συνεννοήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30ῇ Νοεμβρίου 1915.

Ὁ ἐπὶ τῆς ἐρέυνης καὶ μελέτης
τῶν ἀρχαίων ἐν Σίφνῳ πύργων σύμβουλος

ΙΑΚ. Χ. ΔΡΑΓΑΤΣΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΚΡΗΤΗΙ
ΠΑΡΑ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΜΑΛΙΑ

Ἐξερχόμενοι τῆς πόλεως Ἡρακλείου διὰ τῆς πύλης τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν πρὸς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας καὶ τὸν νομὸν Λασηθίου ἄγουσιν ὁδὸν συναντῶμεν κατὰ μικρὰ διαστήματα καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς ὁδοῦ ταύτης μέχρι τῆς Μιλιάτου λείψανα Μινωϊκῶν συνοικισμῶν.

Καὶ πρῶτον εὐθὺς ἐξῴθη τῆς πόλεως Ἡρακλείου εὐρίσκομεν λείψανα τοῦ ἐπιπέδου τῆς Κνωσοῦ καὶ παρατηροῦμεν τοὺς ἀγροὺς κατεσπαρμένους διὰ γαστρίων Μινωϊκῶν. Ἀνατολικώτερον προχωροῦντες 2 1/2 περίπου μίλλια συναντῶμεν τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἄμνισοῦ μὲ μικρὰν πεδιάδα γύρω, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας ὑφύεται λόφος καλούμενος νῦν μὲν Παλαίκαστρον, ἐπὶ Ἐνετοκρατίας δὲ Μεσοβοῦνι. Ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου καὶ πέριξ συνελέξαμεν πολλὰ Μινωϊκὰ γαστρία. Ἐπὶ δὲ τῶν ὑπερκειμένων λόφων ἀνεύρομεν πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἀναφερόμενον «Σπέος Βλλιευθίας». Μετὰ τὸν Ἄμνισὸν ἡ ὁδὸς καταλείπουσα τὴν ἀπότομον καὶ βραχῶδη ἀκτὴν ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ «Κακοῦ Ὀρους». Μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὄρους κάθοδον ἀπαντῶμεν πάλιν στενόμακρον πεδιάδα περιοριζομένην πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, πρὸς νότον δὲ ὑπὸ λόφων, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὰ τελευταῖα κράσπεδα τῶν δυτικωτάτων παραφυάδων τῶν ὄρεων τοῦ Λασηθίου. Ἀφοῦ κατέλθωμεν ἀπὸ τοῦ Κακοῦ Ὀρους καὶ διέλθωμεν τὸν «Παχὺν Ἄμμον» συναντῶμεν λείψανα ἀρχαίου λιμένος ἢ ὄρμου Μινωϊκοῦ, ὡς εἰκάζομεν ἀπὸ τῶν πέριξ εὐρισκομένων γαστρίων. Ἐκεῖ που παρὰ τὸ «Χάνι τοῦ Ντάλια» πρὸ δεκαετίας ἐνεργήσας μικρὰν ἔρευναν ὁ ἐν Οὐφάλα καθηγγητὴς κ. Sam Wide ἀνεῦρε δύο τρεῖς οἰνοχόας ἀκεραίας ἀνηκούσας εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς. Μετὰ ἡμισείας ὥρας ἀκόμη δρόμον καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑπτὰ Ἀγγλικῶν μιλίων ἀπὸ τῆς πόλεως κεῖται τὸ χωρίον «Γοῦρνες», παρ' ᾧ φανερά εἰσι τὰ

λείψανα Μινωϊκοῦ συνοικισμοῦ, καὶ ὅπου πρὸ δύο ἐτῶν ἀνεσκάψαμεν τάφους Πρωτομινωϊκοῦς καὶ Ὑστερομινωϊκοῦς. (Ἴδε «Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον»). Ἐν καὶ ἤμισυ μίλιον ἀνατολικώτερον κεῖται τὸ χωρίον «Γουβες». Καὶ παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο ἐπέδειξεν ἡμῖν χωρικός Μινωϊκοῦς πίθους τεθαμμένους ἀκόμη ἐντὸς τῆς γῆς εἰς τεμάχια. Ἐπίσης εἰς τὴν παραλίαν ἐνταῦθα φαίνονται λείψανα τῶν αὐτῶν χρόνων συνοικισμοῦ ἢ ἐπιρείου. Διαβάντες κητόπιν τὸν ποταμὸν «Ἀποσελέμην» φθάνομεν εἰς τὴν «Χερσόνησον», τὸ γνωστὸν ἐπίνειον τῆς «Δύττου» κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, ἴσως δὲ καὶ παλαιότερον. Τέλος μετὰ πορείαν δύο ὥρων ἀπὸ τῆς Χερσονήσου, διὰ τραχείας ὁδοῦ, παρὰ τὴν βραχῶδη ἀκτὴν φθάνομεν εἰς τὸ χωρίον «Μάλια».

Ἐνταῦθα ἐκτείνεται πάλιν πεδιάς περιοριζομένη πρὸς βορρᾶν μὲν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, πρὸς νότον δὲ ἀπὸ τᾶς ὑπωρείας τῶν ὄρεων τῆς Δίκτης ἢ Λασηθίου, πρὸς δυτικὰς ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν ἀκρωτήριον τῆς Χερσονήσου καὶ τὸν ὄρμον τῆς «Σταλίδας» πρὸς ἀνατολὰς δὲ ἀπὸ χεῖμαρρον ὅστις εἶναι τὸ ὄριον τῶν νομῶν Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου.

Εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς παραλίου ταύτης πεδιάδος εὐρίσκονται Μινωϊκὰ λείψανα.

Μάλιστα δὲ πέραν τοῦ πρὸς ἀνατολὰς ὄριου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου εἰς θέσιν κηλουμένην «Ἄζυμο» οἱ χωρικοὶ εὐρίσκουσι κατὰ καιροῦς ψήγματα ἢ φυλλάρια χρυσοῦ λεπτότατα, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ γαλόπετρες. Ἐκ τῶν εἰς τὸ Κρητικὸν Μουσεῖον φυλαττομένων γαλοπετρῶν πολλαὶ εὐρέθησαν ἐνταῦθα καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος τόπος ἐν Κρήτῃ, ὅπου νὰ εὐρέθησαν τόσαι γαλόπετρες καὶ ἰδίᾳ Μεσομινωϊκῶν χρόνων.

Ὁ Spratt εἰς τὸ βιβλίον του «Travels and Researches in Crete» 1865 ἐν σελ. 112 τοῦ πρώτου τόμου διηγεῖται:

«Ἐν περίπτῳ μίλλιον βορειοανατολικῶς τοῦ χωρίου εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων ἑκατοστύων ὑαρθῶν ἀπὸ τῆς ἀκτῆς φαίνονται ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως. Ὁ τόπος καλεῖται «Λιβᾶδι Ἑλληγνικό». Ἡ θέσις κεῖται ἐπὶ τραχείας βάσεως πρὸς ἀνατολὰς χεῖμαρρου, παρὰ τὸ στόμιον τοῦ ὁποίου ὑπάρχει κοιλότης, ἔνθα δύνανται νὰ εὐρίσκωσι καταφύγιον παραπλέοντα πλοιάρια. Πρὸ

«τινων ἐτῶν ποιμήν τις ἀνεκάλυψε τυχαίως ὀλίγα φύλλα χρυ-
 «σοῦ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγροῦ. Τότε οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου
 «ἐλπίζοντες, ὅτι τοῦτο ἐμαρτύρει ὑπαρξίν θησαυροῦ ἐκεῖ πλη-
 «σίον ἐπεδόθησαν μετὰ ζήλου εἰς ἀνασκαφὰς ἀτάκτους ἐπὶ τι-
 «νας ἑβδομάδας. Ἄλλ' ἀντημείφθησαν μόνον δι' ὀλίγων οὐγ-
 «γιῶν τοῦ πολυτίμου μετάλλου εὐρεθέντος ἐν σχήματι φύλλων
 «λεπτῶν ἢ πετάλων».

Οἱ χωρικοὶ διηγοῦνται ἀκόμη τὸ περιστατικόν, πάντες δὲ ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἡ περαιτέρω σκαφὴ διεκόπη ἀποτόμως· διότι εἰς τῶν σκαπτόντων προχωρήσας ἀπερισκέπτως βαθῆς κατεπλα-
 κώθη καὶ ἐφρονεῦθη ὑπὸ τὰ ἐπ' αὐτοῦ καταρρεύσαντα χώματα.

Καὶ ὁ φίλος καθηγητὴς κ. Χ. Τσουντας ἐπισκεφθεὶς πρό τι-
 νων ἐτῶν ἀρχαιολογικούς τινας τόπους τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης
 ἐξέλεξε τὸ **Ἄζυμον** (οὕτω λέγεται ὁ τόπος) ὡς παρέχον πλείο-
 νας ἐλπίδας δι' ἐρεῦνας ἀρχαιολογικὰς πρὸς ἀνακάλυψιν Μινωϊ-
 κῶν εὐρημάτων.

Εἰς ἡμᾶς ἔδωσαν τελευταῖον ἀφορμήν, ἵνα προτείνωμεν εἰς
 τὴν γεγραρὰν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν, ὅπως προβῇ δι' ἑμοῦ
 εἰς τακτικὴν ἐξερεύνησιν τοῦ τόπου τὰ ἐξῆς δύο περιστατικά·

Πρῶτον πρὸ 5 ἐτῶν χωρικοὶ εὔρον κατὰ τύχην δύο χαλ-
 κοὺς λέδητας εἰς τὴν πλησίον τοῦ «Ἄζυμου» παραλίαν. Δευτε-
 ρον πέρυσιν ἄλλοι χωρικοὶ εὔρον *κασσέλες πήλινες*.

Μεταβάς ἐπὶ τόπου παρετήρησα ὅτι αἱ λάρνακες ἐξήχθησαν
 ἀπὸ τάφου Μινωϊκόν. Ἐξερευνήσας δὲ τὰ ἐπιπόλαια τοῦ Ἄζυ-
 μου καὶ τῶν πέριξ παρετήρησα, πλὴν τῶν πολλῶν Μινωϊκῶν
 γαστρίων, καὶ κτίρια κεκαυμένα διὰ σφοδροῦ πυρός, ὡς συμβαί-
 νει εἰς τὰ Μινωϊκὰ ἀνάκτορα, ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις καὶ λίθον φέ-
 ροντα κεχαραγμένον Μινωϊκὸν γράμμα.

Γενομένης εὐμενῶς δεκτῆς τῆς ἀναφορᾶς μου παρεσκευά-
 σθην ἀμέσως διὰ τὰς ἀνασκαφὰς καὶ ἐξήλθον εἰς Μάλια τὴν 15
 Μαΐου.

Α'. Μινωϊκὸς τάφος.

Τὸν τάφον τοῦτον εἶχον ἀνεύρει, ὡς προείπομεν, οἱ χωρικοὶ
 κατὰ τύχην κόπτοντες λίθους ἐκ τοῦ φυσικοῦ βράχου διὰ ὑπο-

νόμων· ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς τελευταίας ταύτης καταστροφῆς ἡ θάλασσα εἶχεν ἀποσπάσῃ τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ τάφου.

Ἐκείτο ὁ τάφος παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, εἶχε δὲ λαξευθῆ ἔντὸς τιτανολίθου, οὐχὶ μαλακοῦ, ὡς ἐσυνειθίζετο παρὰ τοὺς Μινωικοὺς.

Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ βράχου ἦτο ὁμαλῶς ἐπίπεδος ἐκ φύσεως. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταύτης ἔσκαψαν κανονικῶς ὀρθογώνιον λάκκον πλάτους 0,82, μήκους δὲ πλεόν των 2 μ. Ἀλλὰ πόσον ἦτο ἀκριβῶς τὸ μήκος τοῦ λάκκου δὲν γνωρίζομεν· διότι τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν ἄκρον αὐτοῦ ἔχει ἀποσπασθῆ ἀπὸ τοὺς πετροκόπους. Καθὰ μαρτυροῦσιν ὅμως οὗτοι δὲν ἔχουσιν ἀποκόψει πολὺ μέρος τούτου. Τὸν λάκκον τοῦτον ἔσκαψαν καθέτως ἀκριβῶς πρὸς τὰ κάτω μέχρι τῆς 1,65 μ. Κατόπιν ἡ λάξευσις ἐξηκολούθησεν εὐρυνομένη γύρω, ὥστε ἀπετελέσθη κοιλότης σπηλαιώδης ἀκανονίστως στρογγυλή, ἔχουσα διάμετρον 3 μ. περίπου. Ἀκριβέστερον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μετρηθῆ τὸ σπήλαιον· διότι καὶ πρὸ των σημερινῶν λιθοτόμων ἡ θάλασσα ἐπὶ αἰῶνας εἰσώρμα ἐν καιρῷ τρικυμίας ἐντὸς τοῦ σπηλαίου καὶ περιέλειγεν αὐτὸ γύρω.

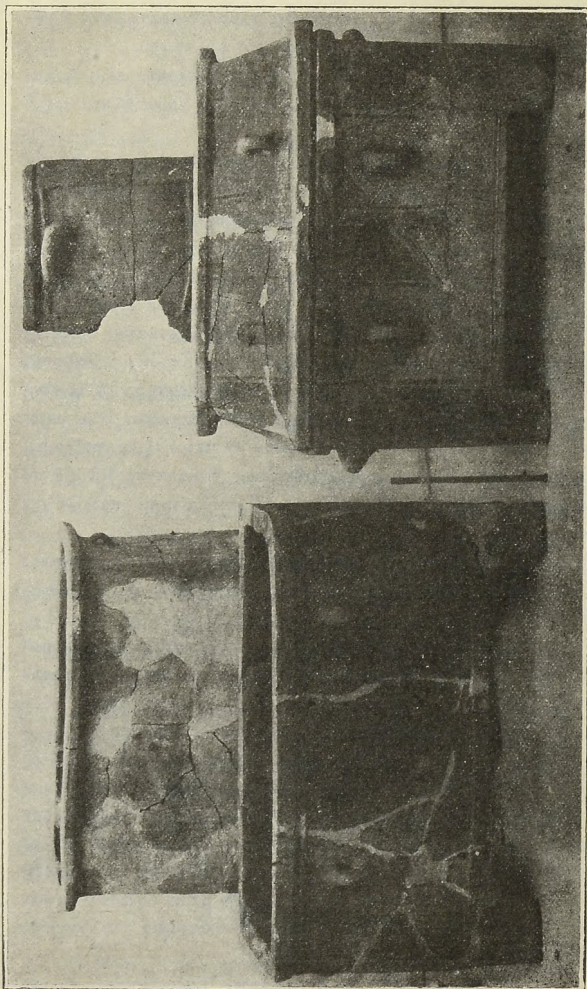
Ἐντὸς τοῦ σπηλαίου εὐρέθησαν τέσσαρες πήλινα λάρνακες τοῦ συνήθους ὀρθογωνίου σχήματος των ὀψίμων Ὑστερομινωϊκῶν χρόνων.

Ἡ μεγαλύτερα, ἧς σῶζεται καὶ τὸ κάλυμμα, εἶναι χρωματισμένη δι' ἐρυθροῦ χρώματος. αἱ δὲ ἄλλαι ἐντελῶς ἀχρωμάτιστοι.

Κτερίσματα εὐρέθησαν:

α'. μία οἶνοχόη ἔχουσα γάνωμα ὠχρόξανθον καὶ ἐπ' αὐτοῦ διὰ καστανοῦ χρώματος ἐπὶ των ὤμων σπειροειδῆς ζώνη. Οἱ μεταξὺ δύο σπειρῶν μένοντες κενοὶ τόποι πληροῦνται ἕκαστος ὑπὸ μικροῦ ῥομβοῦ. Κάτω των ὤμων περὶ τὴν κοιλίαν ζῶναι διὰ τοῦ αὐτοῦ χρώματος. Ἐπὶ τοῦ τραχήλου πέριξ κόσμημα κυματοειδές, ὅμοιον τοῦ ὁποίου ἀπαντᾷ συχνὰ εἰς τὴν βᾶσιν Ὑστερομινωϊκῶν ἀγγείων ἐκ Κνωσοῦ ἢ ἀλλαχόθεν. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἀγγείου ἐστὶ λείωθι διὰ τριβῆς μετὰ τὴν ὀπτησιν.

β'. Μικρὸς ψευδόστομος ἀμφορίσκος. Ἐχει ἀποτριβῆ τὸ γά-

Εἰκόνη 1.

Εἰκόνη 2.

νωμα καὶ τὰ κοσμήματα· φαίνεται ἐν τούτοις, ὅτι ταῦτα ἦσαν γεγραμμένα διὰ καστανοῦ χρώματος ἐπὶ ξανθῆς ἀλοιφῆς.

γ'. Εὐρύ ποτήριον μὲ πόδα χαμηλὸν καὶ λαβὴν. Συνεκολληθήτη ἐκ τεμαχίων καὶ συνεπληρώθη διὰ γύψου.

δ'. Τρεῖς μικρὰ σφαιρικὰ οἰνοχοῦσκα μόνωτοι. Αἱ δύο μικρότεροι ἔφερον μόνον ζώνας ἐπὶ τῆς κοιλίας διὰ μέλανος χρώματος, ἡ δὲ μεγαλύτερα πλὴν τῶν ζωνῶν καὶ τρίγωνον δικτυωτὰ περὶ τοὺς ὤμους.

Πλὴν τούτων εὐρέθησαν καὶ πολλὰ γαστρία, θὰ ὑπῆρχον δὲ πάντως καὶ μικρότερα πράγματα, οἷον γαλόπετραι καὶ ψήφοι περιδερκίου, ἀλλὰ παρέρθησαν ὑπὸ τῶν εἰσορμώντων κυμάτων ἢ συναναμιγέμενα τῇ ἄμμῳ, ἐξ ἧς πληροῦται ὁ τάφος, δὲν εὐρέθησαν. Παρὰ τὸν τάφον τοῦτον φαίνονται ἔχνη ἄλλου ὁμοίου τάφου τελείως κατεστραμμένου.

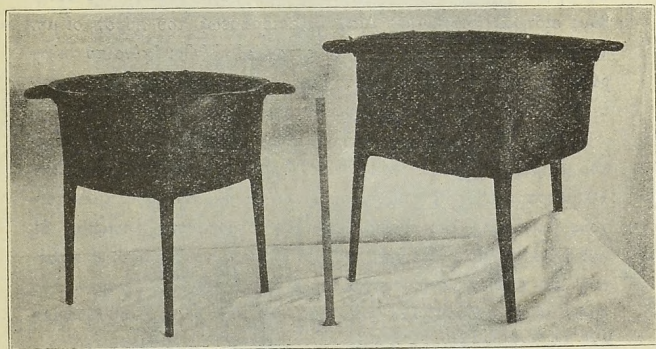
Β'. Λάκκος, ἐν ᾧ λέβητες χαλκοῦ.

Περὶ τὰ ἐξήκοντα μέτρα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ προειρημένου τάφου χωρικός βαδίζων πρὸ ἐτῶν προσέκρουσεν ἐπὶ τινας σιδηροῦ πράγματος, τὸ ὁποῖον παρατηρήσας ἀκριδέστερον εἶδεν, ὅτι δὲν ἦτο μεμονωμένον καὶ σκάπτων, ἵνα ἐξαγάγῃ αὐτό, ἐξήγαγεν ὀλόκληρον λέβητα, ὅστις ἐπεκάθητο ἄλλου μεγαλύτερου τοιούτου.

Οἱ λέβητες διατηροῦνται εἰς ἀρκετὰ καλὴν κατάστασιν καὶ εἶναι σφυρηλατημένοι ἐκ καθαροῦ χαλκοῦ. Τὰ σημεῖα τῆς σφύρας εἶναι καταφανῆ. Ἔχουσιν ἕκαστος ἀνὰ τρεῖς πόδας ἐκ τοῦ μετάλλου συνηλωμένους ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τοῦ πυθμένου καὶ τοξοειδεῖς ὀριζοντίους λαβὰς συνηλωμένας ἐπὶ τῆς κοιλίας ὑπὸ τὸ χεῖλος. Αἱ δύο λαβὰι εἶναι μεγαλύτεραι, ἀντικρὺ ἀλλήλων, ἡ δὲ τρίτη πολὺ μικρότερα μεταξὺ τῶν δύο μεγαλύτερων.

Σκάψαντες τὸ μέρος τοῦτο εὕρομεν λάκκον ἀκανόνιστον ἐσκαμμένον ἐντὸς τοῦ βράχου. Ἐντὸς δὲ τοῦ λάκκου εὐρέθησαν γαστρία χονδροειδῶν ἀγγείων, μάλιστα δὲ χυτρῶν ἀχρωματίστων καὶ τεμάχια ἐνὸς πίθου Μινωϊκοῦ. Οὐδὲν λείψανον ὁσποῦ εὐρέθη ἐν τῇ λάκκῳ τούτῳ. Δὲν πρόκειται ἄρα περὶ τάφου. Πιθανώτερα

φαίνεται μοι ἡ εἰκασία, ὅτι ἐνταῦθα εἶχε τὸ ἐργαστήριόν του πτωχὸς πισσωτῆς ἐπιδιορθῶν καὶ διὰ πίσεως ἐπαλείφων τὰ συχνάζοντα εἰς τοὺς παρακειμένους ὄρμους ἀκτοπλοϊκὰ καὶ ἀλιευτικὰ πλοιάρια. Ὁ πίθος θὰ ἐχρησίμευε πρὸς φύλαξιν τῆς ὑγρᾶς πίσεως, οἱ δὲ λέδητες πρὸς τῆξιν τῆς στερεᾶς τοιαύτης. Δι' ἀπλοῦν ἄλιεα μοι φαίνεται μεγάλη πολυτέλεια δύο χαλκοὶ λέδητες.

Εἰκὼν 3.

Γ'. Μινωϊκὸν Ἀνάκτορον.

Εἰς τοὺς κατὰ τὴν θέσιν «Ἀζυμο» ἀγροὺς εὐρίσκουσιν ἐνίοτε ἀκόμη καὶ σήμερον μικροὶ βουκόλοι, διημερεύοντες ἐκεῖ, ψήγματα χρυσοῦ. Φαίνονται ἐκεῖ γαστρία καὶ θεμέλια οἰκιῶν. Τὴν προσοχὴν μου ὅμως εἴλωσε μάλιστα μικρὰ ἔξαρσις γῆς γνωστῆ ὑπὸ τὸ ἴδιον ὄνομα «Ζουροκεφάλι». Καλοῦσι δὲ νῦν οἱ Κρήτες «Κεφάλια» ἢ «Κεφάλι» πᾶσαν μαστοειδῆ ἔξαρσιν τοῦ ἐδάφους ἢ πάντα μικρὸν ὀμαλὸν λόφον. Ἡ ἔξαρσις αὕτη τοῦ ἐδάφους ἔχει τετράγωνον περίπου σχῆμα καὶ περιβάλλεται ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν καὶ νοτιάν πλευρὰν ὑπὸ ἀναλήμματος διὰ μεγάλων κυβωλίθων ἀτελῶς εἰργασμένων. Ἐν τῷ ἀγρῷ φαίνονται ἀκόμη δύο τρεῖς λάκκοι σκαφέντες ὑπὸ τῶν χωρικῶν πρὸ ἐξήγοντα περίπου

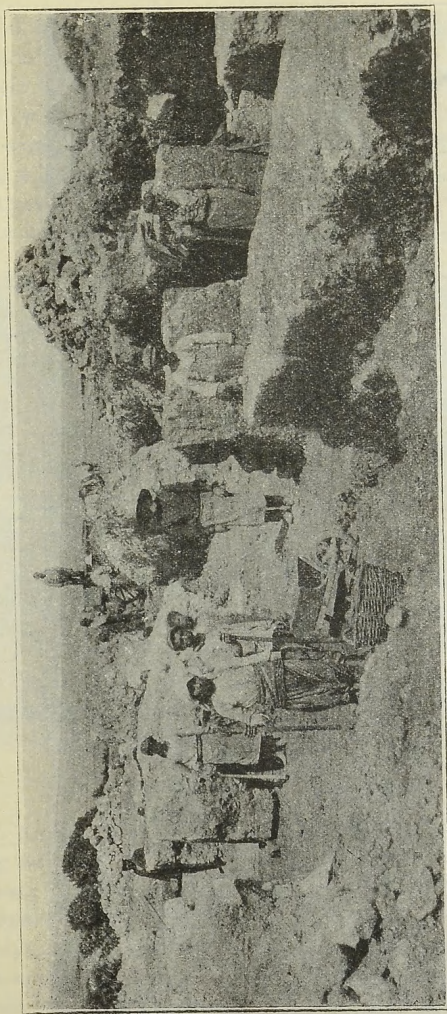
ἐτῶν, ὡς προείπομεν. Ἐν τῇ ἀγρῷ τούτῃ ἐκρίναμεν ὅτι θὰ ἔκειτο τὸ σπουδαιότερον Μινωϊκὸν οἰκοδόμημα καὶ ἐνταῦθα ἠρχίσασμεν τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν.

Παρητηρήσαμεν εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ ἀγροῦ ὄγκον μέγαν προέχοντα τῆς ἐπιφανείας καὶ συνιστάμενον ἐκ συμφύρμακτος λίθων, ἀσθέστου καὶ πλίνθων. Ταῦτα πάντα ὑποστάντα τὴν ἐπίδρασιν ἰσχυροῦ πυρὸς συνετάκησαν καὶ συνανεμίγησαν εἰς ὄγκον συμπαγέστατον μόλις προσβαλλόμενον ὑπὸ τῆς συνήθους σιδηρᾶς σκαπάνης. Διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ πυρὸς οἱ μὲν τιτανόλιθοι μετεβλήθησαν εἰς ἄσβεστον, οἱ πλίνθοι ἐγένοντο σκληρότατοι, οἱ δὲ πυριτικοὶ λίθοι ἔμειναν ἀναλλοίωτοι ἢ ἐτάκησαν ἐν μέρει ὅπου τὸ πῦρ ἦτο σφοδρότατον.

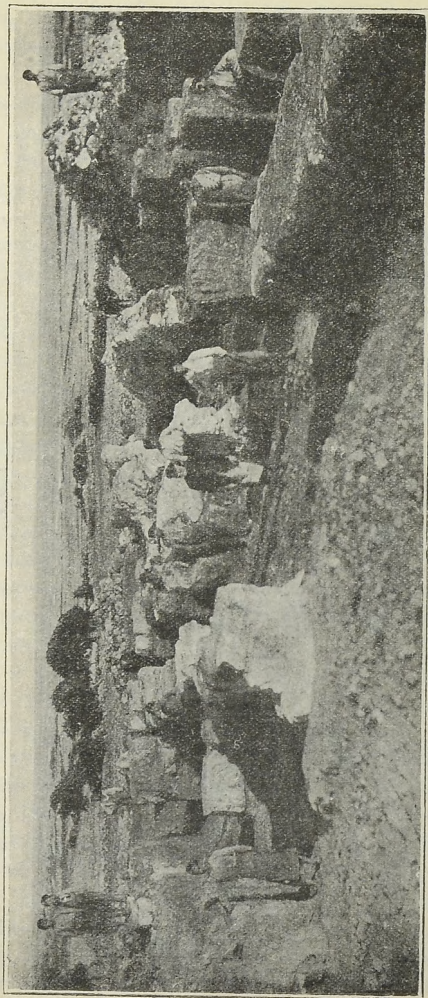
Παρὰ τὸν ὄγκον τούτον ἠνοίξαμεν μακρὰν τάφρον 20 περίπου μέτρων διήκουσαν ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ πλατεῖαν 10 μέτρα. Εὐθὺς δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας συνηγήσαμεν τοίχους βαίνοντας ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, τὴν ἐπομένῃν δὲ καὶ ἄλλα τμήματα τοίχων ἐνουμένων πρὸς τοὺς πρώτους καθέτως. Δὲν ἔμενεν ἐκ τούτου οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι εἴχομεν πρὸ ἡμῶν μέγα οἰκοδόμημα, ὕπερ ὠφείλομεν νὰ παρακολουθήσωμεν καὶ ἀποκαλύψωμεν.

Παρακολουθοῦντες τοὺς διὰ τῆς σκαφῆς ἀποκαλυπτομένους βαθμηδὸν τοίχους ἐπεξετείναμεν τὸν ἀνασκαπτόμενον χῶρον εἰς μήκος μὲν 34 μέτρων, πλάτος δὲ 15 μ. Καὶ ἐξηκολούθουν μὲν ἀκόμη οἱ τοῖχοι πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις, ἀλλὰ δὲν γήρυναν ἐπὶ πλέον τὴν ἀνασκαφήν· διότι οὔτε πίστωσις οὔτε καιρὸν εἴχομεν δι' ἐδρυτέρας ἐρεῦνας ἐφέτος.

Οἱ τοῖχοί εἰσιν ἠχοδομημένοι, ὅπως συνήθως ἐν τοῖς Μινωϊκοῖς ἀνακτόροις καὶ οἰκίαις ἐν Κνωσῷ, Φαιστῷ, Ἄγ. Τριάδι καὶ Τυλίσῳ, ἦτοι τὰ θεμέλια διὰ μικρῶν χειροπλινθῶν, εὐθὺς ὑπὲρ τὸ ἔδαφος διὰ μεγάλων ἡμιξέστων λίθων, ὑψηλότερα δὲ διὰ λογάδων πάλιν λίθων, συναρμωτομένων δι' ἀφθόνου ἀργιλλώδους πηλοῦ. Ἐνταῦθα δὲ ἀπαντῶσι καὶ ὀλόκληρα τμήματα τοίχων ἐκτισμένων δι' ὤμων ἢ τοῦλάχιστον ἀτελῶς ὠπηγμένων πλίνθων. Τοίχους διὰ μεγάλων πλίνθων ἀπεκάλυψε καὶ ἡ Miss Boyd (νῦν Mrs Hawes) εἰς Γουρνιά. Εὐρέθησαν δὲ ἕμισοι πλίνθοι καὶ

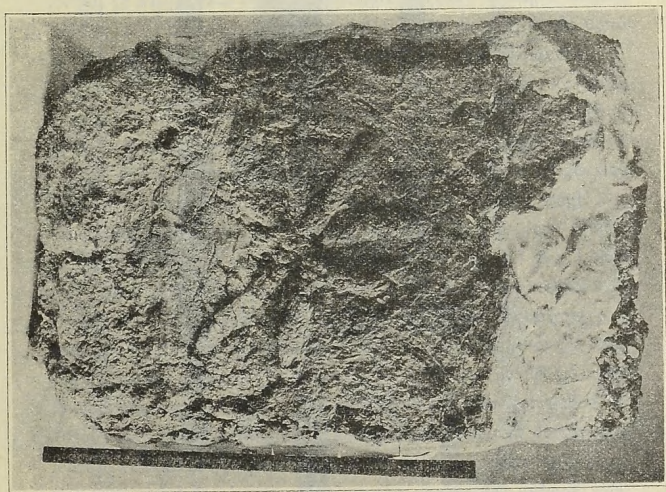

Εἰκὼν 4.

Εἰκόνη 5.

εἰς τὰ ἄλλα ἐν Κρήτῃ Μινωϊκὰ κτεῖρα, ἀλλὰ μόνον σποράδην. Ἐπὶ ἑνὸς τῶν πλίνθων τούτων σφύζεται δικτάκτινος ἀστήρ, ἔμβλημα τοῦ ἐργαστηρίου (ἰδὲ εἰκόνα 6). Μῆκος ἑκάστου πλίνθου 0,50 μ., πλάτος 0,35, πάχος 0,10. Παρατηρήσαμεν ὅτι, ὁ πρὸς κατασκευὴν τῶν πλίνθων πηλὸς ἔχει συναναμιγῆ οὐχὶ ὡς συνήθως μὲ ἄχυρα, ἀλλὰ μὲ φύκη τῆς θαλάσσης, ἅτινα ἄφθονα ἐκδράζονται εἰς τὰς πλησίον παραλίας, ὅταν πνέωσι σφοδροὶ βόρειοι ἄνεμοι.

Εἰκὼν 6.

Χωροῦντες πρὸς τὰ κάτω εἰς βάθος 1,30 ἀπὸ τῆς ἡμερι-
νης ἐπιφανείας καὶ ἐν μέτρον περίπου ὑψηλότερον, κατόπιν εὑρε-
θέντος πατώματος εὑρομεν τεμάχια μεγάλα ἀνθράκων, λείψανα
παχέων ἀπανθρακωθειῶν δοκῶν. Τὴν διάμετρον ἑνὸς τούτων
μετρήσαντες εὑρομεν 0,35 μ. Καὶ τόσον μόνον ἂν ἦτο ἀρχικῶς
τὸ πάχος τῆς ἀπανθρακωθείσης δοκοῦ θὰ ἦτο αὕτη παχυτάτη,
ἀλλὰ χωρὶς ἀμφιβολίαν ἦτο πολὺ μεγαλύτερον. Ἄλλου τεμα-

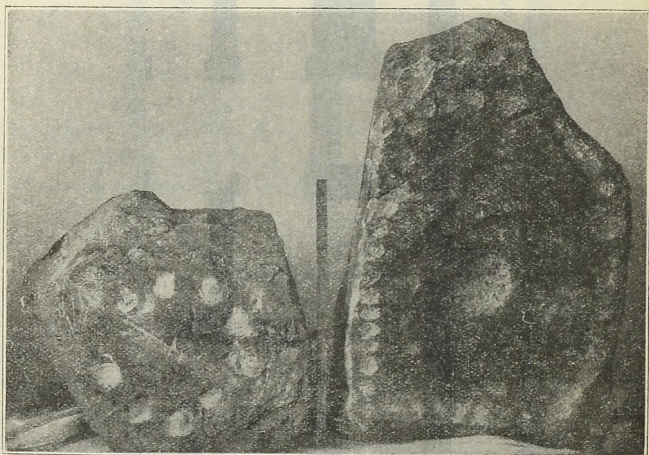
χίου ἀνθρακος ἢ διάμετρος ἦτο 0,27. Τὸ μήκος τῶν τεμαχίων ἦτο 0,80-0,1 μ. Εὐνόητον ὅτι τοῦτο δὲν παριστᾷ τὸ μήκος τῶν κλεισθῶν δοκῶν. Λέγομεν ὅτι πρόκειται περὶ δοκῶν καὶ οὐχὶ στύλων, διότι δὲν εὑρομεν οὐδαμῶς μέχρι σήμερον τὰς συνήθεις λιθίνας βάσεις τῶν ξυλίνων στύλων τῶν Μινωϊκῶν οἰκιῶν. Πλησίον τῶν ἀνθράκων τούτων εὑρομεν ἀγγεῖά τινα πῆλινα καὶ πολλὰ τεμάχια τούτων καὶ τεμάχια κεράτων καὶ ὀστέων καὶ ἐλεφαντόδοντος εἰργασμένα, λείψανα πιθανῶς πολυτελοῦς πυξίδος. Διὰ μικρῶν σημείων σταυροῦ σημειούμενον εἰς τὸ διάγραμμα τὸ μέρος, ὅπου εὐρέθησαν τὰ μεγάλα κάρβουνα.

Προχωρήσαντες εἰς βάθος 2,20 ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους εὑρομεν τὸ πάτωμα τοῦ ἀνασκαπτομένου οἰκοδομήματος. Προϊούσης δὲ τῆς σκαφῆς ἀπεκαλύψαμεν ὀκτωκίδεκα δωμάτια τῆς οἰκίας ἢ τῶν ἀνακτόρων διατεταγμένα ὡς δεκνύει τὸ πρόχειρον δημοσιεύόμενον διάγραμμα (εἰκὼν 7).

Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον παρατηροῦμεν τοῖχον προχωροῦντα πρὸς ἀνατολὰς εἰς ἀπόστασιν 10,40 μ. ἀπὸ τοῦ δωματίου I καὶ IX. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο φαίνεται ὅτι σχηματίζει γωνίαν κάθετον πρὸς ἄλλον τοῖχον διευθυνομένον πρὸς νότον. Ἐν προχωρῇ ἀνατολικώτερον ἔτι καὶ ἐπὶ πόσον δὲν γνωρίζομεν ἀκόμη διότι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπαύταμεν τὴν σκαφήν. Οὕτε τοῦ πρὸς νότον διευθυνομένου τοῖχου τὴν ἔκτασιν ἐζητήσαμεν ἐφέτος. Παρακολουθοῦντες τὸν τοῖχον τοῦτον πρὸς δυσμὰς βλέπομεν ὅτι τὸ ὅλον αὐτοῦ ἀποκαλυφθὲν μήκος εἶναι περίπου 34,50. Δὲν εὐρέθη ὅμως οὔτε πρὸς ἀνατολὰς οὔτε πρὸς δυσμὰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ. Ἐκατέρωθεν τοῦ τοῖχου τούτου φαίνονται εἰς τὸ διάγραμμα ἀνὰ δύο παράλληλοι πρὸς τὸν μεσαῖον τοῦτον τοῖχοι καὶ εἰς ἴσην ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν. Τὰ μεταξὺ τῶν πέντε τούτων παραλλήλων τοίχων ἐπιμήκη κενὰ ὑποδιαιροῦνται διὰ καθέτων τοίχων εἰς δωμάτια, ἐξ ὧν ἀπεκαλύψαμεν ἐφέτος, ὡς προείπομεν, ὀκτωκίδεκα. Ὁ εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν γωνίαν φαινόμενος τοίχος εἶναι ἐκτισμένος ἀποκλειστικῶς διὰ πλίνθων.

Εἰς τὸ διάγραμμα σημειοῦνται αἱ διαστάσεις τῶν τοίχων καὶ τὰ ἀνοίγματα τῶν θυρῶν διὸ κρίνομεν περιττὸν νὰ ὀμιλήσωμεν ἰδιαιτέρως περὶ τούτων.

Ὁ μεσαῖος ἐπιμήκης τοῖχος πρὸς τὸ δυτικὸν ἄκρον εἶναι ὑπερβαλλόντως παχὺς (2,35 μ.). Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ γεγονός τοῦτο. Ἐσωτερικῶς οἱ τοῖχοι εἶναι πανταχοῦ κεχρισμένοι, ὅπως συνήθως καὶ οἱ τῶν γνωστῶν ἡδὴ Μινωϊκῶν κτιρίων. Ἦται πρῶτον ἐπαλείφεται ἐπὶ τοῦ τοίχου παχὺ (0,05) στρώμα πηλοῦ καὶ ἔπειτα πολὺ λεπτότερον (0,01) στρώμα ἀσδέστου. Πολλαχοῦ εἶναι χρωματισμένη ἢ ἐπι-

Εἰκὼν 8.

φάνεια τῶν τοίχων συνηθέτερον δι' ἐρυθροῦ χρώματος. Ἐνίκαχοῦ δὲ εὐρέθησαν καὶ μικρὰ τεμάχια φέροντα πλείονα χρώματα, ἴσως λείψανα τοιχογραφιῶν.

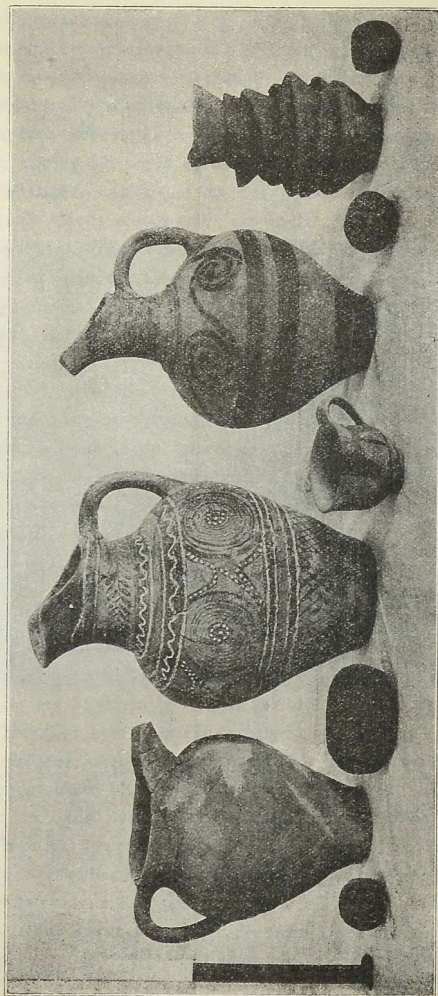
Τὸ πάτωμα τῶν δωματίων ἢ ἀποθηκῶν εὐρέθη εἰς βάθος 2,40 μ. ἀπὸ τοῦ ὑψηλοτάτου σημείου τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἄλλου δὲ ἀθαθέτερον. Ὅλων τῶν δωματίων τὸ πάτωμα ἦτο πεποιημένον ὡς ἐξῆς: Μετὰ τὴν ἐξομάλυνσιν τοῦ ἐδάφους ἐκαλύπτετο τοῦτο διὰ γῆς κοσκινισμένης, ἣτις ἐξαπλουμένη ἐπὶ

τοῦ ἐδάφους εἰς στρῶμα 0,03-0,05 μ. εἶτα ἐκοπανίζετο ἢ ἐπατεῖτο ἢ συνεπιέζετο ὅπωςδῆποτε, ἵνα παρουσιάσῃ τὴν ἐπιφάνειαν ὀμαλὴν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν συμπαγῆ. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταύτης ἐχρίετο ἀσθέςτος χωρὶς ἄμμον. Φαίνεται δὲ ἡ ἐπιφάνεια λελειασμένη διὰ τριβῆς. Εἰς τὸ δωμάτιον Π εὐρέθη ὀρθογώνιος ἡμίξεστος λίθος χρισμένος δι' ἀσθέστου γύρω. Τὸ χρῖσμα τοῦτο συνέχεται μὲ τὸ τοῦ πατώματος τοῦ δωματίου. Ἀσφαλῶς ἄρα ὁ λίθος δὲν μετεκινήθη. Παρὰ τὸν λίθον τοῦτον εὐρέθη πλάξ παχεῖα 0,20 μ. περίπου καὶ ὀλίγον πλατυτέρα τοῦ ἐπιχειρισμένου λίθου. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ λίθου εἶναι λελειασμένη καλῶς καὶ ἔχει εἰς τὸ μέσον σφαιροειδῆ κοιλότητα ἀβαθῆ· περὶ ταύτην δὲ παρὰ τὸ χεῖλος σειρὰν ἄλλων ὁμοίων πολὺ μικροτέρων κοιλότητων (ἴδὲ εἰκόνα 8).

ὑποθέτομεν ὅτι ὁ εἰς τὴν θέσιν του λίθος ἐχρησίμευεν ὡς βάσις, ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ φέρουσα τὰς κοιλότητας πλάξ καὶ οὕτω ἐσχηματίζετο εἶδος τραπέζης, χρησιμευούσης ἴσως διὰ σπονδᾶς ἢ ὡς παιγνίδιον. Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι καὶ ἐν Γουρνίοις εὐρέθη πλάξ πολὺ μικροτέρα καὶ ἀκανόνιστος, καθὼ ἀποκεκρουσμένη γύρω, φέρουσα ὅμοια μικρὰ κοιλώματα· διὸ καὶ φωτογραφουμέν ταύτην ὁμοῦ πρὸς παραβολήν. Φυλάσσεται ἐν τῷ Μουσείῳ Ἡρακλείου (ἀριθ. 113 λίθινα).

Κινητὰ εὐρήματα ἐν τοῖς ἀνακτόροις.

Ὁ τόπος φαίνεται ὅτι καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ εἰς τοὺς σημερινοὺς χρόνους, ὡς ἐσημειώσαμεν ἤδη, εἶχε πολλάκις ἀνασκαφῆ καὶ διαταραχῆ πρὸς ἀναξήτησιν θησαυρῶν, τοσούτῳ μᾶλλον καθόσον σποράδην ἀνεφαίνετο χρυσός. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ἡ σπάνις τῶν εὐρεθέντων κινητῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ καὶ ἐν γένει τὰ γαστρία κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἀνασκαφῆς μοὶ ἐφάνιντο ἀραιότερα τοῦ συνήθους εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῶν Μινωικῶν τόπων. Εἰκάζομεν ἐκ τούτου, ὅτι καὶ οἱ ἐπιδρομεῖς οἱ πυρπολῆσαντες τὸ ἀνάκτορον τοῦτο εἶχον περισσότερον καιρὸν, ἵνα ἐν ἀνάσει ἀφαιρέσωσι πᾶν ὅ,τι ἐνόμιζον χρήσιμον ἑαυτοῖς πρὶν ἢ παραδώσωσι αὐτὸ εἰς τὸ πῦρ.

Εἰκόνη 9.

Εἰς τὴν εἰκόνα 9 δημοσιεύομεν τὰ ἀκέραια ἢ συγκολληθέντα πήλινα ἀγγεῖα.

α'. Ἡ πρὸς ἀριστερὰν τῆς εἰκόνης πηλίνη πρόχους ἔχει σχῆμα σύνηθες εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς. Ἐχει καταφανῆ τὰ σημεῖα τοῦ τρόχου. Τὸ χρῶμα ὅμως αὐτῆς ἔχει τελείως ἀποτριβῆ.

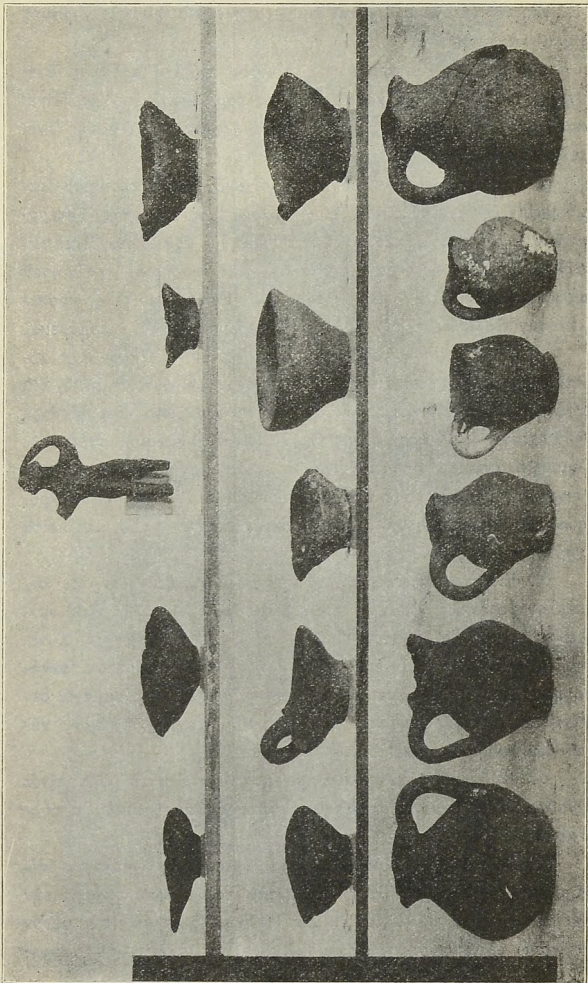
β'. Ἡ εἰς τὸ μέσον πρόχους ἢ οἰνοχόη φέρει πλουσίαν διακόσμησιν, ἣν ὁ Ἑδανς νομίζει ὡς χαρακτηριστικὴν τῆς Ὑστερομινωϊκῆς α'. ἐποχῆς κατὰ τὴν ταξινομίαν τοῦ Ἰδίου. Ἐπὶ τοῦ πηλοῦ ἐστρώθη ὠχρόξανθος ἀλοιφή, ἐπὶ ταύτης δὲ ἐγράφησαν τὰ κοσμήματα διὰ καστανοῦ χρώματος. Ἐπὶ τούτου τέλος προσετέθησαν ἄλλα λεπτότερα διὰ λευκοῦ κοσμήματα ἢ λεπτομέρειαι.

γ'. Πρὸς δεξιὰν οἰνοχόη ἀκεραία. Μόνον τὸ ἄκρον τῆς αὐλακωτῆς προχόης εἶναι ἀποκεκρουσμένον καὶ συνεπληρώθη διὰ γύψου. Ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς ἀλοιφῆς σπείραι καὶ ζῶναι διὰ μέλανος ἢ καστανοῦ χρώματος. Εἰς τὴν ἔνωσιν τοῦ λαίμου πρὸς τοὺς ὄμους πλαστικὸν κορδόνιον. Τοιοῦτο πλαστικὸν κορδόνιον ἀπαντᾷ συχνὰ εἰς τὰς οἰνοχόας τῆς Μεσομινωϊκῆς καὶ τῶν πρώτων χρόνων τῆς Ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς, ἐκλείπει δὲ εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους.

δ'. Εἰς τὴν κάτω σειρὰν τῆς εἰκόνης φαίνεται μόνωτον κύπελλον φέρον ὡς κόσμημα τρεῖς διπλοῦς πελέκεις μὲ τοὺς στυλοῦς αὐτῶν. Τὸ ἀγγεῖον εἶναι ἐλλιπὲς καὶ εἰς τεμάχια. Συνεκολλήθη ὅμως καὶ συνεπληρώθη διὰ τὴν ἐνδιαφέρουσαν διακόσμησιν. Διπλοὶ πελέκεις ἐπὶ πηλίνων ἀγγείων γεγραμμένοι δὲν εἶναι πολὺ σπάνιοι εἰς τὸ Κρητικὸν Μουσεῖον, οὐδὲν ὅμως κύπελλον ἐνθυμοῦμαι μὲ τοιοῦτο κόσμημα.

ε'. Τὰ ἄλλα μικρὰ πήλινα πράγματα εἰς τὸ κάτω μέρος εἶναι ἀναθηματικὰ πήλινα κεφαλαὶ στήπτρων, οἷαι εὐρίσκονται πολυλαί εἰς τὰς Κρητικὰς ἀνασκαφάς.

Εὐρέθησαν καὶ μικρὰ λυχνάρια ἀκέραια ἀχρωμάτιστα ἐπίσης καὶ οἰνοχοῖσκαί. Ταῦτα δύνανται νὰ ἀνήκωσι καὶ εἰς τὴν Μεσομινωϊκὴν ἐποχὴν (ἰδὲ εἰκόνα 10) καθὼς καὶ τὸ εἰς τὸ μέσον καὶ ἄνω τῆς εἰκόνης πήλινον εἰδῶλιον. Ἡ δεξιὰ χεὶρ καὶ οἱ ἄκροι

Εἰκὼν 10.

πόδες ἄλλείπουσιν. Ἔχει σχῆμα καθημένου, σελίζοντος. Εἶχε χροῶμα μέλαν ἐξίτηλον νῦν.

Τὸ εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς εἰκόνης 11 φαινόμενον ὡς ἀκέρατον ἄγγειον εἶναι τεμάχιον μόνον συμπληρωθὲν κατὰ ἀναλογίαν ἐξ

Εἰκὼν 11.

ἄλλου ὁμοίου ἄγγειου εὑρισκομένου εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου (ὑπ' ἀριθ. 5531 πύλινα. Seager Mochlos fig. 23 ἄνω). Τὸ ἡμέτερον εἶναι πεπλασμένον χωρὶς τροχὸν ἐκ σκοτεινοῦ πηλοῦ, κεχρωματισμένον διὰ μέλανος χρώματος καὶ λελεασμένον διὰ τρι-

8ης. Φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς ἀνήκον εἰς τὴν Πρωτομινωϊκὴν ἐποχὴν. Τὴν γνώμην ταύτην ἐπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ παραβολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸ ἐκ Μόχλου ἀγγεῖον, ὅπερ εὑρέθη εἰς τάφον Πρωτομινωϊκόν. Καὶ τὰ ἄλλα ἐν τῇ εἰκόνι μικρὰ τεμάχια τὰ μὲν εἰς τὴν ἄνω σειρὰν καὶ πρὸς δεξιὰν κάτω ἀνήκουσι προφανῶς εἰς τὴν Μεσομινωϊκὴν ἐποχὴν καὶ μάλιστα εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς περίοδον, τὰ δὲ πρὸς ἀριστερὰν κάτω ἀνήκουσιν, ἂν μὴ ἄλλα, τινὰ ὅμως εἰς τὴν Πρωτομινωϊκὴν ἐποχὴν. Εὑρέθησαν ἐν τούτοις πάντα ταῦτα ὑπὲρ τὸ πάτωμα τῶν ἀνακτόρων, ὅπερ εἶναι ἀσφαλῶς Ὑστερομινωϊκόν. Ἡ ἀνωμαλία αὕτη φαίνεται ἀκόμη μεγαλυτέρα διότι σκάψαντες δοκιμαστικὸν λάκκον βαθύτερον τοῦ πατώματος δὲν ἀπηντήσαμεν λείψανα παλαιότερου συνοικισμού.

Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ἐξακολούθησις τῶν ἐρευνῶν ἐνταῦθα θὰ διαφωτίσῃ τὸ σκοτεινὸν τοῦτο ζήτημα.

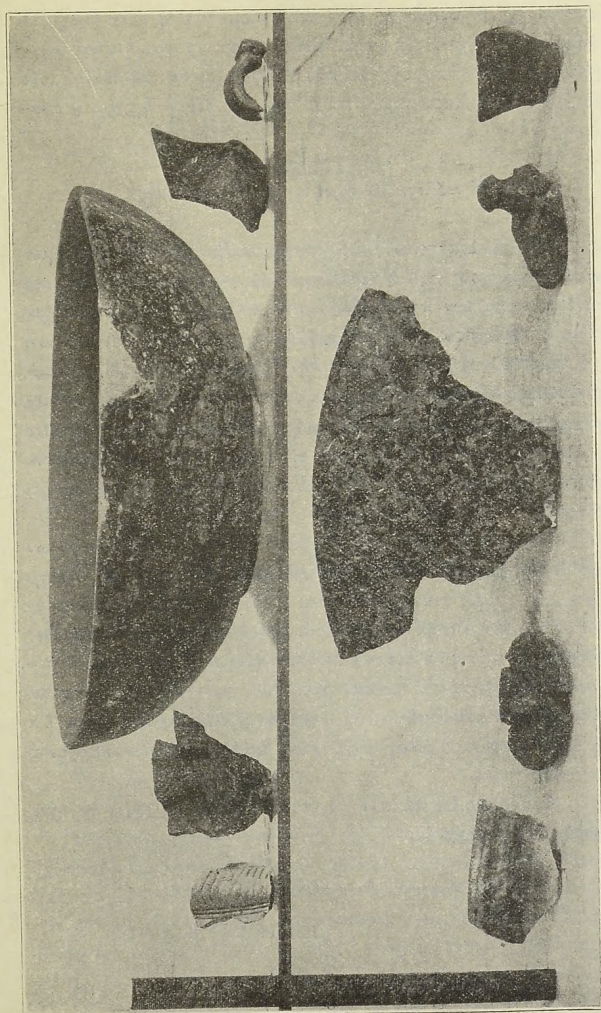
Λίθινα.

Λίθινα ἀγγεῖα ἀκέραια δὲν εὑρομεν. Ἡ ἐν τῇ εἰκόνι 12 λοιπὰ συνεπληρώθη ἐκ τεμαχίου στεατίτου. Ὑπὸ ταύτην φαίνεται τεμάχιον ἄλλης βαθυτέρας λοπάδος. Τὰ δὲ ἄλλα τεμάχια ἐκ διαφόρων σκληρῶν καὶ τινὰ ἐκ πολυχρῶμων λίθων ἀνήκουσιν εἰς μικρότερα ἀγγεῖα ἰδίᾳ κύπελλα, ἢ πυξίδας.

Μεταλλικά.

Σπανιώτατος εὑρέθη ἐνταῦθα ὁ χαλκός. Μόνον δύο μικρὰ τεμάχια τελείως κατιωμένα χαλκοῦ εὑρομεν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνῃ τις οὐδὲ εἰς τί εἶδους πρᾶγμα ἀνήκον ταῦτα.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀνασκαφῆς συνελέξαμεν ἐν ὅλῳ 3 γραμμάρια χρυσοῦ σποραδικῶς εἰς φύλλα λεπτότατα, ἅτινα δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐχρησίμευσαν εἰς τίποτε ἄλλο ἢ πρὸς ἐπιχρύσωσιν πραγμάτων ἐκ προστυχωτέρου ὕλικου, ἀλλὰ τί πράγματα ἐπεχρυσούοντο διὰ τούτων μόνον μίαν ἐπισφαλῆ νύξιν ἔχομεν ἐξ ὅλης τῆς μέχρι τοῦδε ἀνασκαφῆς. Πήλινον μικρὸν τεμάχιον ἴσως ἀπὸ στρογγύλην τράπεζαν προσφορῶν φέ-

Εἰκὼν 12.

ρει ἐπὶ τῆς ἄνω ἐρυθρᾶς ἐπιφανείας του δύο ἢ τρία ἐλάχιστα στίλβοντα ὡς χρυσὸς σημεῖα. Εἶναι ταῦτα χρυσὸς ἢ εἶναι ψήγματα μαρμαρυγίου, ὅσα ἀπαντῶσι συχνὰ ἐντὸς τοῦ πηλοῦ ἰδία εἰς ἄγγεῖα ἐκ Βασιλικῆς; Τοῦτο θὰ μᾶς δεῖξῃ ἡ χημικὴ ἀνάλυσις.

Ἡ πόλις. Ὁ λιμὴν. Ἡ νεκρόπολις.

Περὶ τὰ ἀνάκτορα πρὸς πᾶσαν διεύθυνσιν παρατηρήσαμεν ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς πολλὰ θεμέλια κυρίων ἢ σωρὸς πετρῶν, οὗς οἱ ἰδιοκτῆται τῶν ἀγρῶν ἐξάγουσιν ἐκ τῆς γῆς καλλιεργοῦντες αὐτούς. Πρὸς ταῦτοις δὲ καὶ πολλὰ γαστρία Μινωϊκῶν χρόνων.

Ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων πρὸς τὴν βορειοδυτικὴν διεύθυνσιν ταπεινοῦται βραχὺ μὲν τὸ ἔδαφος, εἰς ἀπόστασιν δὲ δεκαοκτώ περὶπου μέτρων ἀπολήγει εἰς ἀμμώδη παραλίαν. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο καὶ τὰ θεμέλια καὶ τὰ γαστρία εἰσὶν ἀφθονώτερα καὶ μάλιστα εἰς τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. Εἰκάζομεν ἐνταῦθα ὅτι ὑπῆρχε τὸ ἐπίγειον τῆς πόλεως.

Κατ' εὐθείαν πρὸς βορρᾶν βαίνοντες ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων φθάνομεν μετὰ διάστημα ἐνὸς χιλιόμετρου περίπου εἰς ἀκτὴν βραχὺν. Παρὰ ταύτην φαίνονται ἐντὸς χαραδρῶν μεταξὺ βράχων ὅσα ἀνθρώπινα καὶ γαστρία Μινωϊκά. Μικροὶ δὲ ποικίλοις διημερευόντες ἐκεῖ εὐρίσκουσιν ἐνίοτε φύλλα χρυσοῦ, χρυσᾶς ψήφους περιδεραίου καὶ γαλόπετρας. Ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς φαίνονται ἀναλήμματα καὶ θεμέλια καὶ γαστρία, εἰκάζομεν ἐκ τούτων ὅτι ἡ πόλις ἐξτείνετο μέχρι σχεδὸν τῆς ἀκτῆς, παρ' ἣν ὑπῆρχεν ἡ νεκρόπολις.

Ἡ ἐξερεύνησις πάντων τῶν τόπων τούτων ἐλπίζω νὰ γίνῃ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ.

Ἐν Ἡρακλείῳ 15 Ἰουλίου 1915.

ΙΩΣΗΦ ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ
ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΙ

(Τὴν τακτικὴν ἔκθεσίν μου περὶ τῶν γενομένων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1913 ἀνασκαφῶν καὶ ἐρευνῶν, ἐντολῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Περραιβίᾳ, κατέστησαν δλίγον ἀνώμαλον αἱ ἕκτακτοι περιστάσεις, περὶ ὧν ἀνέγραψα ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* τοῦ 1914 σελ. 218, ἦτοι ἡ ἐκ νέου ἐπιστράτευσίς μου καὶ ἡ ἐπὶ ἐννέα μῆνας παραμονὴ ἐν τῇ ἐνεργῶ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ διὸ συνεχίζω ἐνθάδε τὴν ἐκεῖ διακοπέισαν περὶ τούτων ἔκθεσιν).

1913. — Β'. ΘΕΣΣΑΛΙΑ

α') *Ἐν Ἀργίσῃ, Λαρίῃ καὶ τῇ Θεσσαλικῇ πεδιάδι.*

Ἐτέρα θέσις τοῦ Ἄτραγος ἢ Ὀμηρικῆ Ἀργίσα· ἐρμηνεία τῆς Κενταυρομαχίας· τὸ βασίλειον τοῦ Πολυπόιτου καὶ οἱ Περραιβοί· Ὀρμέτιον· Ἀρμένιον· Λάρισα Πελασγικὸν Ἄτρογος· συγκρότησις τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν· σύστημα προϊστορικῶν ἐρευνῶν· κοσμηματικὴ τῶν προϊστορικῶν ἀγγείων· καθύσι τῶν νεκρῶν· Ἰωλκός.

Κατὰ τὴν προμνημονευθεῖσαν εἰς Ἄτραγα περιήγησιν, περιήλθομεν τοὺς παρὰ τὸν Πηγνεῖον μεταξὺ Λαρίσης καὶ τοῦ Ἄτραγος τόπους· ἐν θέσει νῦν Γκρέμορα καλουμένη, ἦν ὁ πύναξ τῆς Ἑλληνικῆς στρατιωτικῆς χαρτογραφίας σημεῖο διὰ τῆς λέξεως Γκρεμός, ὑπάρχει εὐθὺς ὑπὲρ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Πηγνεῖου ἐν τερπνοτάτῃ καὶ κοίλῃ θέσει λόφος χωματώδης μέγας, ἐπίπεδος τὰ ἄνω, μεΐζων καὶ ὁμοιότατος τῷ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν

Φερῶν καὶ τῷ παρὰ τὰ στενά τοῦ Σαρανταπόρου, τῆς ὑποθεθείσης Κύφου, περὶ οὗ εἴπομεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς 1914 σελ. 196· μὴ δυνηθέντες νὰ διέλθωμεν τὸν λίαν βαθὺν ἐνταῦθα ποταμὸν, δὲν ἠρουνήσαμεν αὐτὸν λεπτομερῶς· ἐμάθομεν ὅμως τὴν ὑπαρξίν κτιστῆς κλίμακος μαρμαρίνης.

Ἐνταῦθα τίθεται ὑπὸ τῶν γεωγράφων ἡ Ἔργισσα, περὶ ἧς ὁ Στράβων ἐν Θ' 439 19 λέγει « ἡ μὲν οὖν Ἔργισσα (πρόβ. Ἡσύχ. « Ἔργεις [γρ. Ἔργισσα] πόλις Θεσσαλική »· ἡ παρὰ τὸ Ἔργος ἐτυμολογία εἶναι ἐμφανής), ἡ νῦν Ἄργουρα (παρ' Ἀθηναίῳ ὅμως ἀπαντᾷ Ἄργουρα πόλις τῆς Εὐβοίας), ἐπὶ τῷ Πηνειῷ κεῖται· ὑπέρκειται δ' αὐτῆς Ἄτραξ ἐν τετταράκοντα σταδίοις, τῷ ποταμῷ πλησιάζουσα καὶ αὐτῇ »· ἡ ἐντεῦθεν ἀπόστασις μέχρι μὲν τοῦ νῦν « Ἀλήφρακα », κατ' εὐθειαν διὰ τῶν γηλόφων λογιζομένη, εἶναι περὶ τὰ 13 χλμ. (μέχρι Κουτσοχέρου περὶ τὰ 10 χλμ.), μέχρι δὲ τῶν στενῶν « Καλαμακίου », ὧν ὑπέρκειται φρούριον ἀρχαῖον ἐν θέσει « Λοῦτσα », ἡ ἀπόστασις εἶναι 8 χλμ.· διὸ οἱ Ἕλληγες ἀνέγραψαν ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης θέσεως, τῆς ἀνταποκρινομένης πρὸς τε τὴν ἀπόστασιν τῶν 40 σταδίων καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ γεωγράφου χαρακτηρισμὸν τῆς θέσεως ὡς « τῷ ποταμῷ πλησιάζούσης », τὸν Ἄτραγα. Παρὰ Λιβίῳ ὅμως (32, 15, 8 inde Atracem est profectus. decem ferme milia ab Larisa abest) ἡ αὐτὴ σχεδὸν ἀπόστασις πρὸς τὸν Ἄτραγα λογίζεται ἀπὸ τῆς Λαρίσης, ἄλλαι δὲ πηγαὶ καθιστῶσι πιθανωτάτην τὴν ἐν « Ἀλήφρακα » θέσιν τοῦ Ἄτραγος· περὶ τούτων σκοπῶ νὰ διαλάβω εὐρύτερον ἀλλαγῶ, ἀφ' οὗ συμπληρώσω ἐρεῦνας τινάς. Σημειωτέον δὲ ὅτι αἱ λίαν πολλαὶ ἀνώνυμοι, ἢ ἀμφιβόλως γνωσταὶ ἀρχαῖαι πόλεις καὶ τετειχισμένοι κῶμοι τῆς Θεσσαλίας, ἠδύνατο εὐχερέστατα νὰ καθορισθῶσι διὰ μικρῶν ἀνασκαφῶν, δι' ὧν θὰ ἐπανήγοντο εἰς φῶς ἐν ἡ δύο ἐκασταχοῦ ψηφίσματα, ἀναγράφοντα διαρρήδην ἐκάστην.

Ὅτι ὅμως ἡ Ἔργισσα ἔκειτο ἐπὶ τοῦ μνημονευθέντος λόφου, δύναται νὰ θεωρηθῇ πιθανώτατον καὶ ἐκ τῶν ἤδη ἐκτεθέντων καὶ ἔνεκα τοῦ σχήματος τοῦ λόφου καὶ ἐκ τῶν παρακειμένων μικρῶν καὶ πολλῶν τύμβων, οἵτινες ἀσφαλῶς περιέχουσι τάφους ἐπισήμων ἀνθρώπων τῆς Μυκηναίας λεγομένης περιόδου· ἐπειδὴ

δ' ἔκειτο ἢ πολίχνη αὐτὴ κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ, ὅστις εἶναι τὸ φυσικὸν ὄριον τῆς Περραιβίας καὶ τῆς κυρίως Θεσσαλίας, θὰ ἀνῆκεν ἀρχῆθεν τοῖς Περραιβοῖς, καθ' ἃ ὀρθῶς ἀναγράφει ὁ Στράβων, λέγων ἔ. ἀ. «τὴν δ' ἀνὰ μέσον (ἐνν. Ἄτραγος καὶ Ἀργίσιος) ποταμίαν εἶχον Περραιβοί» καὶ τι πρὸ τούτων «ταύτην τὴν χώραν (ἐνν. τὴν παρ' Ὀμήρῳ ἀναγεγραφομένην τῷ Πολυποίῃ) πρότερον μὲν ᾤκουν Περραιβοί, τὸ πρὸς θαλάττῃ μέρος νεμόμενοι καὶ τῷ Πηνειῷ μέχρι τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ - - - εἶτα ταπεινώσαντες ἐκείνους Λαπίθαι κατέσχον αὐτοὶ τὰ χωρία, Ἰξίων καὶ ὁ υἱὸς Πειρίθους, ὃς καὶ τὸ Πήλιον κατεκτήσατο, βιασάμενος τοὺς κατασχόντας Κενταύρους, ἀγρίον τι φύλον. τούτους μὲν οὖν ἐκ Πηλίου ὄσε καὶ Αἰθίκεσσι πέλασσε, τοῖς δὲ Λαπίθαις τὰ πεδία παρέδωκε· τινὰ δ' αὐτῶν καὶ οἱ Περραιβοὶ κατεῖχον, τὰ πρὸς τῷ Ὀλύμπῳ· ἔστι δ' ὅπου καὶ ὄλοι ἀναμίξῃ τοῖς Λαπίθαις ᾤκουν».

Εἶναι δὲ φανερὸν ὅτι διὰ τούτων παρέχονται νύξεις λόγου ἄξιαι καὶ λίαν ἐπιτυχεῖς πρὸς ἐρμηνείαν τῆς τε περιφήμου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Κενταυρομαχίας καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου παραδοθέντων ἐν τῷ Καταλόγῳ περὶ τοῦ βασιλείου τοῦ Πολυποίτου ἐν Β 738 κ. ἑ.:

οἱ δ' Ἄργιστον ἔχον καὶ Γυρτώνην ἐνέμοντο,
 Ὀρθην Ἠλώνην τε πόλιν τ' Ὀλοοσσόνα λευκὴν,
 τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε μενεπτόλεμος Πολυποίτης,
 υἱὸς Πειριθόοιο, τὸν ἀθάνατος τέκετο Ζεὺς,
 τὸν ῥ' ὑπὸ Πειριθῷ τέκετο κλυτὸς Ἴπποδάμεια
 ἡματι τῷ, ὅτε φῆρας ἐτίσατο λαχνήεντας,
 τοὺς δ' ἐκ Πηλίου ὄσε καὶ Αἰθίκεσσι πέλασσαν·
 οὐκ οἶος, ἅμα τῷ γε Λεοντεὺς ὄζος Ἄρκος,
 υἱὸς ὑπερθύμοιο Κορώνου Καινεῖδαο·
 τοῖς δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναί νῆες ἔποντο.

Καὶ ὅτι μὲν ἡ Κενταυρομαχία εἶναι λίαν παλαιὸς πόλεμος ἐγχωρίων Θεσσαλικῶν λαῶν, συμπλησιασθεῖς ὑπὸ τοῦ ἔπους διὰ καθορισμοῦ τοῦ Πολυποίτου ὡς υἱοῦ τοῦ Πειρίθου, καθίσταται

φανερὸν ἔκ τε τῶν ἄλλων παραδόσεων περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ συσχετισμοῦ πρὸς τὸν Θησέα, Ἡρακλέα κλ., καὶ ἐκ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ Πειρίθου ὡς υἱοῦ τοῦ Διός· ὅτι δὲ ὁ Πολυποίτης κατείχε Περραιδικὴν χώραν, συνάγομεν ἐκ τοῦ ὅτι οὐδεμία τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερομένων πόλεων αὐτοῦ (πλὴν ἴσως τῆς Γυρτώνης) ἔκειτο κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηγαιοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ βασίλειον αὐτοῦ διήκε μέχρι τοῦ κέντρου τῆς Περραιδίας, ἦτοι τῆς Ὀρθῆς καὶ Ὀλοσσόνοε, περὶ ὧν βλ. τὰ προειρημένα ἐν τοῖς Πρακτικοῖς 1914 σελ. 165.

Ἄλλ' οὕτως οὐδαμῶς ἀναφαίνεται ἢ κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πηγαιοῦ εὐδαμονεστάτη καὶ ἀρίστη χώρα, ἢ διήκουσα ἀπὸ τῆς Ἀργίσης καὶ τοῦ Ἄτραγος μέχρι τῶν Φερῶν, ὧν τὸ βασίλειον καθορίζεται ἐν Β 711 κ. ἐ., ὡς περιλαμβάνον τοὺς ἀπὸ τῶν Νοτίων τερμάτων τῆς Βοιθηίδας λίμνης πρὸς τὸν Βορειότατον μυχὸν τοῦ Παγαστικῆς κόλπου τόπους διὰ Γλαφυρῶν μέχρι Ἰωλοῦ, πόλεων σαφῶς γνωστῶν νῦν καὶ καθωρισμένων ἀκριδῶς· ὀφείλομεν ἄρα ἐν τοῖς τόποις τούτοις νὰ ὑπονοήσωμεν ἕτερον βασίλειον, ὅπερ λανθάνει ἐν τῇ Καταλόγῳ ἐν Β 734-737.

Ἐνταῦθα δὴλα δὴ ἀναγράφονται τάδε:

οἱ δ' ἔχον Ὀρμένιον οἱ τε κρήνην Ἰπέρειαν
οἱ τ' ἔχον Ἀστέριον Τιτάνοιό τε λευκὰ κάρηνα
τῶν ἤρχ' Εὐρύπυλος Εὐδαίμονος ἀγλαὸς υἱός·
τῷ δ' ἄμα τεσσαράκοντα μέλαιναὶ νῆες ἔποντο·

ἄλλ' ἐνταῦθα ὑπάρχει μεγίστη σύγχυσις, περὶ ἧς πλεῖστα ἀναφέρει ὁ Στράβων, παραλαμβάνων γνώμας καὶ πολλῶν προγενεστέρων γεωγράφων· οὐδεμίαν ὅμως λύσιν ἐπιτυχῆ τῶν ἀποριῶν ἐκθέτει· διὸ νομίζομεν ὅτι ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ὑπόκειται χάσμα, προελθὸν μάλιστα ἔκ τινος ὁμωνυμίας πόλεων.

Διότι τὸ Ὀρμένιον ἀναφέρεται ὡς κώμη ὑπὸ τῷ Πηλίῳ πκρὰ τὸν Παγαστικὸν κόλπον, καὶ εἶναι ἢ διὰ πολυγωνικῶν τευχῶν τετειχισμένη ἀρχαία κώμη ὑπὲρ τὰ νῦν «Λεχώνια» ἐπὶ τοῦ λόφου «Νεδεστική», ἧτις ἐθεωρεῖτο οὕσα ἢ Νήλεια (βλ. Πρακτικά 1910 σελ. 211-212 καὶ 1912 σελ. 218), τὸ δὲ Ἀστέριον καὶ

ἢ *Τιάνος* κείνται πιθανώτατα κατὰ τὴν πεδιάδα τῆς Καρδίτσης περὶ τὸ νῦν χωρίον «*Παλαμᾶ*» καὶ ἐν τοῖς ἐγγύς τόποις· δὲν εἶναι ἄρα δυνατόν νὰ κατέχη τις ταυτοχρόνως τὸ Ὀρμένιον, τοσοῦτον μακρὰν ἐντεῦθεν κείμενον μετὰ τοῦ βασιλείου τοῦ Φιλοκτιήτου καὶ τοῦ τῶν Φερῶν, καὶ τὰ κατὰ τὴν πεδιάδα σημειωθέντα μέρη· ἐπίσης κρήνη Ὑπέρεια ἐνταῦθα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ ἢ ἐν μέσαις Φεραῖς, τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Εὐμήλου, οὐσα, ἀλλ' ἄλλος τις ὁμώνυμος καὶ εὐυδρος ἢ πετρώδης, «*κραναός*», τύπος, ἴσως ὁ κατὰ τὴν νῦν «*Δρύσκολην*» ἐν τῇ πεδιάδι, τὸ καλούμενον *Μεθύδριον* ἢ Εὐθύδριον ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις.

Δέον ἄρα νὰ χωρισθῶσιν εἰς δύο βασιλειαὶ οἱ προτεθέντες στίχοι, ὡς ἕξης περίπου:

οἱ δ' ἔχον Ὀρμένιον - - - - -
 - - - - -
 τῶν ἤρχ' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός·
 τῇ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναὶ νῆες ἔποντο·
 καὶ οἱ δ' ἔχον Ἀρμένιον οἱ τε κρήνην Ὑπέρειαν,
 οἱ τ' ἔχον Ἀστέριον Τιάνοιό τε λευκὰ κάρηνα,
 τῶν ἤρχ' - - - - -
 τῇ δ' ἅμα - - - - - μέλαιναὶ νῆες ἔποντο·

οὕτω νοεῖται ἕτερον μὲν τὸ βασιλεῖον τοῦ *Εὐρυπύλου*, ἔχον πρωτεύουσάν τὸ περίφημον Ὀρμένιον, ἕτερον δὲ τὸ ἐν τῇ πεδιάδι, ἔχον πρωτεύουσάν τὸ Ἀρμένιον, παρὰ τὸ νῦν «*Γκερλί*», ἐν τῇ πεδιάδι εὐλόγως τιθέμενον· ἢ τὸ μὲν κατὰ τὸν Παγασιτικὸν βασιλεῖον μετὰ τοῦ Ὀρμενίου ἀνήκειν ἄλλῃ τινί, τὸ δ' ἐνταῦθα μετὰ τοῦ Ἀρμενίου τῇ Εὐρυπύλῳ καὶ ἔτι ἀπλούτερον, γράφων τις οἱ δ' ἔχον Ἀρμένιον καὶ συνεχῶς τὰ λοιπὰ ἄνευ χάσματος, δύναται νὰ ἔχη κατὰ τὰς ἄνω ἐρμηνείας λύσιν τινὰ εὐλογον, καίτοι οὕτω θὰ παρέμενον ἀνερμηνεύτα πολλὰ περὶ τοῦ Ὀρμενίου παραδοθέντα, ἐκτὸς ἂν καὶ ταῦτα ἤθελέ τις νὰ ἀποδώσῃ τῇ Ἀρμενίῳ. Οὕτως ἄρα ἡ παραδοχὴ τοῦ χάσματος καὶ τὸ ὅτι ὑπόκεινται ἔ. ἀ. δύο βασιλειαὶ ἐρμηνεύει τὰ πάντα.

Ἄλλὰ καὶ οὕτως ἐρμηνευομένων ὁπωσδήποτε τούτων, ἐπέρ-

χεται σημαντική ἀπορία: διὰ τί δήλα δὴ ὁ Ὅμηρος παρέλιπε τὴν *Λάρισα* καὶ τὴν *Κραωνῶνα*, τὰς ἀναμφισβητήτως μεγίστας καὶ σπουδαιοτάτας τῶν κατὰ τὴν ἔσλην Θεσσαλίαν πόλεων, ἐφ' ὧν καὶ νεολιθικοὶ μεγάλοι συνοικισμοὶ καὶ τῶν μετέπειτα περιόδων ὑπάρχουσι, καὶ περὶ ὧν οὐδεμία σοβαρὰ ἀντιλογία δύναται νὰ προκύψῃ ὅτι δῆθεν δὲν κατωκυῦντο, ἢ δὲν ἤκμαζον κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ὅμηρου περιγραφομένην περίοδον, καὶ καθ' ἣν αὐτὸς ὁ ποιητὴς ἔζη; δὲν δύναται δὲ οὐδεμία τῶν ἐν τῷ *Καταλόγῳ* πόλεων νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὰς δύο ταύτας, καθοριζομένων σαφῶς τῶν ὀρίων τῶν βασιλείων ἐκάστων.

Καὶ ἡ μὲν *Κραωνῶν* δύναται τις νὰ δεχθῇ ὅτι μετωνομάσθη ἔκτοτε, καὶ ἀναφέρεται ὅτι ἐκαλεῖτο πρότερον *Ἐφύρη*; ἀλλ' ἡ *Λάρισα* οὔτε μετῆλλαξέ ποτε ὀνομασίαν καὶ λέξις πελασγικὴ ὁμοφώνως θεωρεῖται· τὸ λεγόμενον ὅτι αὕτη ἐκαλεῖτο *Πελασγικὸν Ἄργος* εἶναι δυσχερέστατον πρὸς παραδοχὴν· διότι σαφῶς ὀνομάζεται οὕτως ὑπὸ τοῦ Ὅμηρου ἢ σύμπασα κατὰ τὴν μεγίστην αὐτῆς πεδινὴν ἔκτασιν Θεσσαλία· ἐὰν δὲ δεχθῶμεν ὅτι, ὅπως ἐκαλεῖτο *Ἄργος* ἡ ἔσλη Πελοπόννησος καὶ ἡ πόλις *Ἄργος*, οὕτω *Πελασγικὸν Ἄργος* ὀνομάζετο ἢ τε *Λάρισα* ὡς πόλις καὶ ἡ *Θεσσαλία* ὡς χώρα, θὰ περιπέσωμεν εἰς ἄλλας δυσχερείας, κυρίως εἰς τὸ ὅτι δὲν ἀναφέρεται ὡς πρωτεύουσα ἢ πόλις βασιλείου τινὸς τὸ *Πελασγικὸν Ἄργος*, ἐν ᾧ ἡ πόλις *Ἄργος* ἀναφέρεται.

Καὶ ὅμως εἶναι περίεργον ὅτι ὁ Ὅμηρος ἀριθμεῖ μετὰ τῶν *Τρώων* τὸ βασίλειον τοῦ Ἰππόθου καὶ περιγράφει διὰ τοιούτων χαρακτηρισμῶν, ὥστε νὰ νομίσῃ τις ὅτι αὐτόχροημα ἡ Θεσσαλικὴ αὕτη *Λάρισα* περιγράφεται· διότι λέγει ἐν B 840-844:

Ἰππόθοος δ' ἄγε φῦλα *Πελασγῶν* ἐγγεσιμῶρων
 τῶν, οἳ *Λάρισα*ν ἐριβόλακα νιετάσσκον·
 τῶν ἤρχ' Ἰππόθός τε Πύλαιός τ' ὄζος Ἄρηος,
 οἳε δ' ὡ *Λήθιοιο* *Πελασοῦ* Τευταμίδαο·

πρόκειται δὲ περὶ βασιλείου ἔχοντος μίαν μόνον, μεγάλην βεβαίως πόλιν, μετὰ σημαντικῆς περιοχῆς, καὶ ταύτην οἰκουμένην ὑπὸ *Πελασγῶν* μόνον, οὐσαν δὲ καὶ ἐριβόλακα, ἦτοι· ἐν πεδιάδι

κειμένην, ἢ εὐφορον πεδιάδα κατέχουσαν· γνήσιοι δὲ Πελασγοὶ εἶναι οἱ ἠγγεμόνες αὐτῆς, ὁ δ' ἕτερος τούτων, ὁ πρεσβύτερος, ὁ καὶ κυρίως ἠγγεμῶν βεβαίως, ἔχει ὄνομα ἱππικόν, οἷον ἀριόττει ἱπποτρόφῳ χώρᾳ, ὁποῖα ἦτο ἀναμφισβητήτως ἀνέκαθεν ἡ Θεσσαλικὴ Λάρισα, λίαν πεφημισμένη καὶ μέχρι τῆς σήμερον.

Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι καὶ ὑπομνηματισταὶ τοῦ Ὀμήρου ἀδυνατοῦσι νὰ προσαρμόσωσι τὰς ἄνω περιγραφείσας ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ιδιότητες πρὸς τινὰ κατὰ τὴν Τρωάδα ἢ ἐγγὺς περαιτέρω καλουμένην Λάρισαν, ὡς ἀδυνατοῦσι νὰ προσαρμόσωσι τοὺς παρεχομένους ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου χαρακτηρισμοὺς τῇ Θήβῃ, ἣν εὐρομεν ἐν Θεσσαλίᾳ σπουδαιοτάτην μὲν ἐπίσης ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ἀποδειχθεῖσαν πόλιν, προσαρμωζομένην δὲ πρὸς τὰς περιγραφὰς τοῦ ποιητοῦ· διότι ὁ Στράβων ἐν ΠΓ' 620, 2 λέγει: «πολλαὶ μὲν οὖν αἱ Λάρισαι, δεῖ δὲ τῶν ἐγγὺς ἴνα δέξασθαι, μάλιστα δ' ἂν τὴν περὶ Κύμην ὑπολάβοι τις ὀρθῶς - - - τῆς μὲν ἐν τῇ Καύστριανῇ Λαρίσης οὐδὲν ἔχομεν τεκμήριον ἰσχυρὸν ὡς ἦν ἤδη τότε· οὐδὲ γὰρ τῆς Ἐφέσου· τῆς δὲ περὶ τὴν Κύμην μαρτύριόν ἐστι πᾶσα ἡ Αἰολικὴ ἱστορία, μικρὸν ὕστερον τῶν Τρωϊκῶν γενομένη»· ἀλλ' οὐδὲ τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ἰσχυρὸν μαρτύριον, ἐὰν μὴ προσαρμωσθῆ πρὸς τοὺς τόπους αὐτοὺς καὶ τὰ φύλα· ἐπίσης λέγει ὁ Στράβων περὶ τῆς Θήβης τῶν Κιλικίων ε. ἀ. 614, 65 «ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ ἀπὸ πενήκοντα σταδίων ἐστὶν ἡ Θήβη ἔρημος, ἣν φησὶν ὁ ποιητὴς ὑπὸ Πλάκῳ ὕλησση· οὔτε δὲ Πλάκος ἢ Πλάξ ἐκεῖ τι λέγεται, οὐδ' ὕλη ὑπέρεκειται, καίτοι πρὸς τῇ Ἰδῇ»· βλ. περὶ τούτων καὶ Πρακτικὰ 1908 σελ. 194-198.

Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ὅμοια ἀπορήματα ἠδύνατό τις νὰ φέρῃ πρὸς τὸ ζήτημα· ἀλλ' ἡμεῖς ἀρκούμεθα ἐν τῇ παρόντι τοῖς προειρημένοις, εἰς τὴν ἐρμηγείαν τῶν Θεσσαλικῶν τόπων καὶ ἱστορικῶν χρησίμοις· νομίζομεν δὲ ὅτι ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ἔπεσιν ὑπάρχουσι τοπικαὶ διηγήσεις, συνυφασμένοι μετὰ τῶν συμβάντων κατὰ τὰ Τρωϊκά· ὅτι δῆλα δῆ, ἀποικήσαντες ἐκ Θεσσαλίας ἕνεκα τῶν συχῶν ἐπιδρομῶν καὶ μεταστάσεων πολλάκις πρὸ τῶν Τρωϊκῶν κάτοικοι εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ τοὺς ἐγγὺς τόπους, καὶ συναποκομίσαντες τὰς ἐν ταῖς μητροπόλεσιν αὐτῶν παραδόσεις καὶ ἱστο-

ρίας, ἔδρυσαν τὰ πολλὰ ὁμωνύμους ἐκείναις ἀποικίαις καὶ διεφύλαξαν τὰς διηγήσεις ταύτας· ὅτε δὲ μετέπειτα ἐγένετο ὁ μέγας Τρωϊκὸς πόλεμος ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι κατοίκων, κατὰ τῶν ὁμικμόνων βεβαίως ἀπογόνων τῶν μνημονευθέντων ἀποίκων, αἱ νέαι διηγήσεις περὶ τοῦ δεκαετοῦς τούτου πολέμου διεσταυρώθησαν παρὰ τῷ λαῷ οὕτως, ὥστε ὁ τρεῖς τοῦλάχιστον γενεᾶς μετὰ τὰ Τρωϊκὰ γράψας τὰ ἔπη Ὅμηρος εὖρε φερομένης ἐν τε ταῖς ἀποικίαις καὶ ἐν ταῖς μητροπόλεσι διεσταυρωμένης δημόδεις ποιήσεις τῶν ἐθνῶν, πόλεων καὶ γενῶν ἐκάστων· ἐπὶ τούτων δὲ στηρίζονται τὰ ἔπη· διότι ἄλλως δὲν ἐρμηγεύονται αἱ τοπογραφικῶς τοσοῦτον ἀληθεῖς περιγραφαὶ καὶ χαρακτηρισμοὶ τῶν πόλεων ἐκάστων ὑπ' αὐτοῦ· οὐδὲ ἦτο δυνατόν τότε, δυσχερὲς δὲ καὶ σήμερον, εἰς ἄνθρωπος νὰ περιέλθῃ, νὰ θεωρήσῃ ἐπακριδῶς, καὶ νὰ χαρακτηρίσῃ ἀρμοδίως τοσαύτας πόλεις καὶ τόπους.

ὑπὸ τοιοῦτον ἄρα πνεῦμα περίπου νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζωνται τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παραδεδομένα, ἰδίως τὰ ὑπὸ τοῦ μεγίστου καὶ ἀρίστου τῶν συγγραφέων, τοῦ Ὁμήρου, ἅτινα καὶ τῆς προσηκούσης ἐρμηνείας δέονται καὶ ἄξια ὑπὲρ πάντα εἰσὶ, καὶ προσομοίως νὰ ἐρευνῶνται καὶ συσχετίζωνται ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων ταῦτα πρὸς τοὺς ἀνασκαπτομένους τόπους, οὐχὶ δὲ καθ' ὃ σύστημα νῦν ἐξετάζονται τὰ πολλὰ, ἄτοπον λίαν καὶ ἀπροσδιόνυσον· διότι οἱ καθ' ἡμᾶς ἀρχαιολόγοι καὶ ἀρχαιοδίφαι, ἐλάχιστα προσέχουσι τοῖς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων παραδεδομένοις· λαβόντες δὲ διὰ τινος ἡμερῶν τινων ἀνασκαφῆς μετὰ χεῖρας ὁμάδα ὀστράκων καὶ εὐρηματίων, μονονουχὶ γραπτὰς λῦσεις χρησίων φέρον ἐκάστον τούτων ἐθεώρησαν κατατάξαντες δὲ αὐτὰ ἐπιμελῶς εἰς ρυθμοὺς καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν κοσμήσεις θαυμάσαντες, ἔλυσαν δι' αὐτῶν, ὡς ἐνόμισαν, καὶ τὰς χρονικὰς διαφορὰς καὶ τῶν λαῶν τὴν γένεσιν καὶ τὰς πορείας καὶ τῶν ἐθνῶν τὰς σχέσεις καὶ τὸν χαρακτήρα.

Καὶ ταῦτα μὲν λέγοντες οὐδόλως νομίζομεν ὅτι δὲν πρέπει ταῦτα νὰ ἐξετάζωνται μετ' ἀκριβείας· τούναντίον ἐπιστημονικὸν καθήκον πρῶτιστον εἶναι ἢ ἐπιμελεστάτη τῶν πραγμάτων καὶ πραγματιῶν τούτων ἐξέτασις, ὑπὲρ πάντα δ' ἀκριδῶς ἐφροντίσα-

μεν καὶ ἡμεῖς νὰ διερευνήσωμεν ταῦτα οὕτως, ὥστε ἐφ' ἐκάστου εὐρηματίου ἀλλοθὲν τε καὶ ἐκ τῶν ἐν Φθιώτισι Θήβαις ἀνασκαφῶν ἡμῶν ἐπεγράψαμεν εἰδικῶς τὸ στρώμα, τὴν θέσιν καὶ τὴν κατάστασιν, ἐν ἣ εὐρέθη· ἀλλ' ἀποφυγόντες τὴν μονομέρειαν καὶ ὑποτέλειαν τῆς λίαν ἐκτεταμένης συγκρίσεως καὶ παραβολῆς τούτων μόνον, προσεπαθήσαμεν νὰ εὑρωμεν τὴν ἐφ' ἐκάστου τόπου γενικὴν ἱστορικὴν ἀκολουθίαν, ὡς αὕτη ἐνεφανίζετο δι' εὐρημάτων πάντων τῶν χρόνων, καὶ ὡς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων τυχὸν ἐκασταχοῦ παρεδίδοτο· πρὸ πάσης δ' ἐρεύνης ἀνασκαφικῆς ἐποιήσαμεν τὴν προσήκουσαν ἐπιλογὴν, ἐξετάζοντες τόπους, χαρακτηριζομένους ὑπὸ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως ὡς ὄντας λίαν σπουδαίους καὶ σημαντικούς.

Ἐπιπέσει δὲ τὸ ἡμέτερον σύστημα τῆς γενικῆς ἐξετάσεως τοῦ τόπου ἐκάστου καὶ τοῦ πρὸς τὰς ἀρχαίας παραδόσεις στενοῦ σχετισμοῦ ἐν συνολικῇ ἐρεύνῃ τῶν χρονικῶν περιόδων αὐτοῦ εἶναι ἀρτιώτερον τῆς εἰδικῆς μὲν ἐν τινι σημείῳ ἢ χρονικῇ περιόδῳ ἐρεύνης αὐτοῦ, γενικωτάτου δὲ συσχετισμοῦ πρὸς ἅπασαν, εἰ δυνατόν, τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν τῶν ἐξ αὐτῆς εὐρημάτων, ἀποδεικνύουσι τὰ ἐξῆς παραδείγματα: ἐνεργήσαντες ἀνασκαφὰς ἐπὶ μὲν τοῦ ἐν Σέσκλῳ προϊστορικοῦ μικροῦ σινοικισμοῦ ὁ ἡμέτερος X. Τσουντζας, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐν Ζερελίοις τοῦ Ἀλμυροῦ οἱ Ἄγγλοι Wace καὶ Thompson, καὶ ἐξετάσαντες, ὡς προσήκε, μετὰ μεγάλης λεπτομερείας τὰ στρώματα καὶ τὰ εὐρήματα, κατέληξαν εἰς χρονολογικὰ καὶ ἐθνολογικὰ συμπεράσματα ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀφετηρίας· διότι ἐπὶ μὲν τοῦ ἐν Ζερελίοις σινοικισμοῦ ὑπῆρχον ἀνωτάτω ἀναμιξῆ θραύσματα ἱστορικῶν χρόνων καὶ ἀρχαϊκῶν καὶ γεωμετρικῶν καὶ μυκηναίων ἐπὶ ἐνὸς στρώματος· ἀπὸ τίνος ἀφετηρίας δύνανται τις νὰ χρονολογήσῃ τὰ ὑποκείμενα; ἀπὸ οὐδεμιᾶς ἀναμφισβητήτως καὶ ἐπωφελῶς, πλὴν ἀπὸ τῆς τελευταίας, τῆς ἀρχαιοτάτης, δεομένης καὶ ταύτης ἐρμηνείας· οὕτως interpretes eget interprete, ὡς λέγει ὁ Κικέρων. Ὁμοίως ἐν Σέσκλῳ οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀνωτάτω χρονολογικῇ ἀφετηρίᾳ σαφῆς, μηδὲ μυκηναίων θραυσμάτων εὐρεθέντων ἐκεῖ.

Καὶ ὅμως ἐξήγαγον συμπέρασμα οἱ Ἄγγλοι ἐθνολογικόν τε καὶ χρονολογικόν περὶ συμπάσης τῆς Θεσσαλίας, καθ' ὃ ἡ μὲν

ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐμφάνισις τῆς χαλκῆς περιόδου εἶναι σύγχρονος τῇ ἐν Κρήτῃ ἐπικληθείσῃ Τρίτῃ Ὀψίμῃ Μινωϊκῇ, ἣ δὲ κατὰ τὴν μυκηναίαν περίοδον δῆθεν κατάπτωσις τῆς τέχνης ἐν Θεσσαλίᾳ (ἐν Ζεφελίῳς δῆλα δὴ) δηλοῖ ὅτι κατ' αὐτὴν ὄκει ἐκεῖ λαὸς φυλετικῶς διάφορος τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἀληθευοῦσῃ, πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ τῶν ἄλλων μετέπειτα ἀρχαίων συγγραφέων παραδεδομένα ἡμῖν περὶ δέκα βασιλείων ἐν Θεσσαλίᾳ τῆς περιόδου ἐκείνης, ὧν ἐν τοῦ Ἀχιλλέως, Ἰσάξιον, εἰ μὴ μεῖζον τοῦ τῶν Ἀτρειδῶν, θὰ εἶναι κενοὶ λόγοι, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι θὰ κατῆλθον διὰ μᾶς καὶ αἰφνιδίως ἐξ οὐρανοῦ ἴσως· ἐννοεῖται ὅμως ὅτι τοιαῦτα συμπεράσματα ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ἐνός καὶ δύο πτωχιστάτων προϊστορικῶν συνοικισμῶν, ἐκ τῶν ὑπερτριακοσίων τοῦλάχιστον, οὔτινες δύνανται ἀσφαλῶς νὰ ἀριθμηθῶσιν ἐν Θεσσαλίᾳ, δὲν δύνανται νὰ ἐξαχθῶσιν· εἶναι τὸ αὐτό, ὡς ἐάν τις μετὰ τρισχίλια ἔτη ἀνασκάψῃ τὸ «Μπραχάμι» παρὰ τὰς νῦν Ἀθήνας καὶ ἐκ τῶν ἐξ αὐτοῦ εὐρημάτων χαρακτηρίσῃ τὸν ὅλον σημερινὸν πολιτισμὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης.

Ἐπίσης ὁ Χ. Τσουντας ἐλάχιστα ἐφρόντισε περὶ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων, ἐξήγαγε δὲ μέγιστα συμπεράσματα ἐκ τινῶν κοσμήσεων καὶ τρημάτων, λέγων τάδε (πρβ. «Αἱ Ἀκροπόλεις Διμηγίου καὶ Σέσκλου» σελ. 398-399) «αἱ πλεῖστα ἐκ τῶν συμφανῶν, τὰς ὁποίας παρετηρήσαμεν μεταξὺ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῶν βορειοτέρων χωρῶν, ἀναφέρονται εἰς τὴν τέχνην τῆς νεωτέρας περιόδου τοῦ λιθικοῦ αἰῶνος. Τότε ἐμφανίζονται εἰς τὴν Θεσσαλικὴν κεραμεικὴν τὸ σπειροειδὲς κόσμημα, τότε αἱ διακεκομμένα κενηταὶ αὐλακες ἐπὶ τῶν ἐγχυράκτων ἀγγείων, τότε τὸ πρῶτον ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν εἰδωλίων τρημάτια κλ. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰ ἄλλα ἡ κεραμεικὴ τῆς ἀρχαιοτέρας περιόδου διαφέρει οὐσιωδῶς, δὲν εἶναι ἀπίθανον, ὅτι τοὺς νεωτερισμοὺς ἔφερεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὁ ἕτερος τῶν δύο λαῶν — ὁ τῶν Πελασγῶν πιθανῶς — τότε μεταναστεύσας κτλ.» τὸ σπειροειδὲς ἄρα κόσμημα, αἱ κενηταὶ αὐλακες καὶ τὰ τρημάτια δύνανται νὰ ἐρμηνεύσωσι τὸ ζήτημα τῆς καθόδου τῶν

Πελασγῶν, περὶ ὧν ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης τοσαῦτα παρέδωκεν ἡμῖν!

Ἄλλ' ἂν τὰ περὶ τῆς νῦν τέχνης τῶν λίαν ἀπλῶν κεραμῶν προχειρῶς διερευνήσῃ τις, θὰ κατανοήσῃ πόσον ἐπισηφалὲς πρᾶγμα εἶναι ἡ ἐξαγωγή συμπερασμάτων ἐκ τινῶν σπειρῶν, ἀυλακίων καὶ τρημάτων ἡμεῖς μεταθάντες εἰς ἀπλοῦν παρὰ τὸν Βόλον κεραμοργεῖον καὶ ἐπὶ μακρὸν συζητήσαντες μετὰ τοῦ κεραμῆως καὶ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ περὶ τῆς αἰτίας, δι' ἣν ἐποίουν σπείρας, στικτὰ τρήματα καὶ ἀλλάκια περὶ τὰς στάμνους καὶ χύτρας, κοσμήματα δὲ φύλλων, κλάδων, στεμμάτων, λεοντοκεφαλῶν κττ. περὶ τὰ « κανάτια πολυτελείας », ὡς ὠνόμαζον αὐτά, ἐλάβομεν ἀπαντήσεις, ἐξ ὧν κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἂν οἱ νῦν ἀπλοὶ κεραμῆες, οἱ ἰσχυρῶς προσομοιάζοντες τοῖς παναρχαίοις ἐκείνοις, ἐμάνθανον τὴν τεραστίαν σημασίαν, ἣν οἱ περὶ τὰ προϊστορικὰ ἀσχολούμενοι ἀρχαιολόγοι ἀποδίδουσι ταῖς σπείραις αὐτῶν, τοῖς ἀυλακίοις, τοῖς τρήμασι καὶ λοιποῖς κοσμήμασι, θὰ ἠπόρουν.

Ἐτέρα ἀπόδειξις περὶ τῆς σφαλερᾶς ὁδοῦ πρὸς ἐξαγωγήν συμπερασμάτων διὰ τῆς ὑπερλεπτομεροῦς μὲν ἐξετάσεως τῶν κοσμημάτων καὶ ὑπερτιμῆσεως αὐτῶν, περιφρονήσεως δὲ τῶν κοινοτάτων τεχνικῶν τρόπων ἐν τοῖς ἔργοις ἐκάστοις, εἶναι ὅτι, ἐν ᾧ οἱ διοὶ Πελασγοὶ ἐφημίζοντο ὡς κτίσται, οἱ κρίνοντες καὶ διονυχίζοντες αὐτοὺς ἀρχαιολόγοι πολλάκις ἀγνοοῦσι τὰ τῆς κτιστικῆς τέχνης, π. χ. ὁ X. Τσουντας, λέγων περὶ τοῦ ἐν Διμηγίῳ τάφου, οὗ παρατίθησι μεγάλην εἰκόνα ἔ. ἄ. σελ. 154 « χρῆσις πηλοῦ πρὸς σύνδεσιν τῶν λίθων φαίνεται ὅτι δὲν ἔγινε » ἄλλ' ὁ προχειρῶς κομίζων τὸ « πηλοφόρι » παῖς τῶν κτιστῶν δύναται εὐχερῶς καὶ ἀσφαλῶς νὰ διακρίνῃ τὸ « λασποτοῖχι » τῆς « ξερολιθιάς », ἥτις καὶ « ξεροτοῖχι » καλεῖται εἶναι δὲ ἀπλάϊ ξηρολιθία οἱ τοῖχοι καὶ οἱ θόλοι τῶν τάφων τούτων ὡς πρὸς τοῦτο ὑπῆρξαν εὐτυχέστεροι βεβαίως ὁ Wolters καὶ Lolling γράψαντες περὶ τῆς κτιστικῆς τοῦ ἐτέρου μεγάλου θολωτοῦ τάφου Διμηγίου ἐν Athen. Mitteil. 1888 σελ. 435 ὅτι οἱ λίθοι ἐκτίσθησαν *ohne jedes Bindemittel* aufeinander.

Ὅτι δὲ καὶ εἰς λογικὰ σφάλματα δύναται νὰ ἀγάγῃ ἡ τοι-

αὕτη ἐμμονὴ περὶ τὴν ἐξαγωγὴν μεγάλων συμπερασμάτων ἐκ μικροτάτων αἰτίων, ἀποδεικνύει τὸ φερόμενον ὑπὸ τοῦ Χ. Τσουντά ὡς μέγιστον τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ κατὰ τῆς περὶ καύσεως τῶν νεκρῶν θεωρίας· καταπολεμῶν δὴλον ὅτι αὐτὴν ἔ. ἀ. σελ. 129-130 λέγει «ἀλλὰ **θεικώτερα** τεκμήρια ἐναντίον τῆς καύσεως παρέχουσι τὰ κτερίσματα· πρῶτον ἀνεκαλύφθησαν εἰς τοὺς τάφους τῆς Σύρου πλείονες καρφίδες, αἵτινες ἐχρησίμευον ἀντὶ πορπῶν πρὸς συγκράτησιν τοῦ ἱματίου ἐπὶ τῶν ὤμων· ἐπὶ τεσσάρων δὲ ἐξ αὐτῶν ἐσώζοντο κατὰ τὴν ἀνακάλυψίν των **λείψανα κλωστής** (ταῦτα ὑπογραμμίζονται ὑπὸ τοῦ Χ. Τσουντά), ἥτις ὡς φαίνεται ἐχρησίμευεν, ὅπως μετὰ τὴν ἐμπόρπησιν συνδέονται τὰ δύο ἄκρα τῆς καρφίδος καὶ κωλύεται οὕτω τὸ ἱμάτιον νὰ ἐξολισθήσῃ. **Προφανῶς** λοιπὸν οἱ νεκροί, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀνεκαλύφθησαν αἱ καρφίδες αὗται, ἐτάφησαν φοροῦντες ἱμάτια· τὰ λείψανα ὅμως τῶν κλωστῶν ἀποδεικνύουσιν, ὅτι τὰ ἱμάτια αὐτῶν δὲν ἐκάησαν».

Ἄλλ' ἀφ' οὗ οἱ νεκροὶ ἐτάφησαν φοροῦντες ἱμάτια, πῶς τὰ μὲν ἱμάτια πάντα «ἐλείψαν», ὡς νῦν λέγομεν, ἤτοι ἀποσυντεθήσαν ἅλως ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ οὐδὲν ἀφήκαν ἔχοντες, διειρηθήσαν δὲ λείψανα ἀσθενοῦς κλωστής, συγκρατούσης τὰ δύο ἄκρα τῆς καρφίδος, τῆς συνδεούσης τὰ ἄκρα τοῦ ἱματίου; τὸ πρᾶγμα εἶναι λογικῶς, ἤτοι οὐσιαστικῶς, ἀδύνατον· διότι ἡ κλωστή μόνον ἂν ἦτο ἐκ χρυσοῦ ἠδὲν αὐτὸ νὰ σωθῇ· καὶ ἐκ νήματος χαλκοῦ ἂν ἦτο, θὰ κατιοῦτο· βεβαίως ἢ κλωστή ἦτο νήμα ἀπλοῦν, ἐξ οὗ παιοῦνται τὰ ἱμάτια, φυτικῆς τινος ἢ ζωϊκῆς οὐσίας, λίνου, ἐρίου, βάμβακος ἢ ὁμοίου· τοῦλάχιστον ὁ Χ. Τσουντάς οὕτω νοεῖ αὐτὴν· διὰ τίνος θυμασίας ἐπιδράσεως ἢ μὲν κλωστή διέφυγε τὴν ἀποσύνθεσιν, τὰ δὲ ἱμάτια, ὑπέκλυψαν τελείως ὑπ' αὐτὴν; διότι καὶ ἀραχνούσφῃ ἂν εἶχον ποιηθῆ, θὰ ἦσαν πάντως ἰσχυρότερα τῆς κλωστής. Φαίνεται ὅτι τριχαιδῆ τινα βίξιδια ἐξέλαθεν ὁ Χ. Τσουντάς ὡς κλωστάς.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι παραδείγματα τινὰ ἐκ πολλῶν, ἅτινα ἠδύνατό τις νὰ συγκομίσῃ ἐκ βιβλίων καὶ ἐκθέσεων λίαν σημαντικῶν ἀρχαιολόγων, αἵτινες, πολλὰ καὶ γενναῖα κατορθώσαντες, εἶναι συγγνωστοί, ἂν ἀνθρωπίνως περιέπεσον εἰς τινα ἀστοχί-

ματα ἐξ ὑπερβάλλοντος ζήλου καὶ θάρρους, ἀκολουθοῦντες συστήματι τινι, ἢ ἴδιον προσπαθοῦντες νὰ δημιουργήσωσι, τῆς τούτης φιλοτιμίας συνεπαγομένης φύσει καὶ περιπτώσει εἰς σφάλματα, οἷα καὶ ἐγὼ ἠρήθησα ἐμκυτῆ· ἀλλ' ἐὰν βῶμεν περαιτέρω περὶ τὴν ἐξετάσειν γνωμῶν ἐτέρων ἀρχαιολόγων, περὶ τὰ προϊστορικὰ ἀσχοληθέντων, θὰ ἴδωμεν παράδοξα· ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο ἐν παράδειγμα: ὁ Γ. Σωτηριάδης, ἐξέθηκεν ἐν δημοσίᾳ διαλέξει ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῇ 1908, ὅτι ἐν Βοιωτίᾳ που, ἀποκαλύψας τάφον νεολιθικοῦ νεκροῦ, εὔρε διατηρούμενον ἔτι τὸ κρέας, ἦτοι τὴν σάρκα, ἐπὶ τινος ὄστου αὐτοῦ καὶ σκώληκα ἐπικαθήμενον· ὀλίγα ἔτη πρότερον ὁ αὐτὸς Γ. Σωτηριάδης, εὐρὼν ἐπὶ τινος λόφου κατὰ τὴν Χαιρώνειαν νεκροὺς τεθαμμένους, ἐκόμισεν αὐτοὺς ἐν θριάμβῳ εἰς Ἀθήνας, καὶ διεκήρυξεν αὐτοὺς ὡς ὄντας τοὺς ἱερολογίας τοῦ 338 π. Χρ.· ἀλλ' ὁ Χ. Τσουντας ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τῆς πλάνης, εἰπὼν ὅτι ἦσαν νεκροὶ ὑπερδισχίλια ἔτη ἀπέχοντες τῶν ἱερολογιτῶν ἐκεινῶν.

Τούτων ἄρα ἕνεκα νομίζω ὅτι πρῶτιστα μὲν πρέπει νὰ ἐρευνηθῶσιν ἐν Θεσσαλίᾳ τόποι σπουδαῖοι, περὶ ὧν ἡ ἀρχαία παράδοσις ἀφῆκεν ἡμῖν ἀναμνήσεις σημαντικὰς, οἷοι εἶναι ἡ Ἰωλκός (1), αἱ Φεραὶ, ἡ Κραννῶν, ἡ Λάρισα, αἱ Θῆβαι, ἡ Ἄλος, ἡ Φάρσαλος, ἡτις φαίνεται οὕσα ἡ πόλις Ἑλλάς τοῦ Ὀμήρου, καὶ ἄλλαι ὅμοιαι, ἢ δ' ἔρευνα αὐτῶν νὰ γένηται γενικωτέρᾳ, εἰ

(1) Ὁ Fr. Staehlin ἐν Pauly² R. E. ἐν λέξει Ἰωλκός ἀποδίδει τῇ Χ. Τσουνίᾳ τὴν πρῶτην ἰδέαν περὶ τοῦ ὅτι αὕτη ἔκειτο ἐπὶ τοῦ νῦν καλουμένου Κάστρου τοῦ Βόλου ἢ «Παλαιά»· καὶ ὄντως μὲν ὁ Χ. Τσουντας ἐνωρίτερον παντὸς ἄλλου, καθ' ὅσον γινώσκω, προέτεινε τιαυτὴν γνώμην· ἀλλ' οὐ μόνον δὲν ἀπέδειξεν αὐτήν, ἀλλ' οὐδὲν χωρίον ἀρχαίου συγγραφέως προσεκόμισε πλὴν τοῦ ὑπὸ τοῦ Leake κομισθέντος Στράβωνος· τὸ δὲ μέγιστον κατέστησεν αὐτὴν λίαν ἀνίσχυρον ὁ ἴδιος, γράψας ἔ. ἀ. σελ. 400 σημ. 2 «πιθανὸν ὅμως εἶναι ἐξ ἄλλου, ὅτι ὅταν ἡ πόλις παρήμασε καὶ ἀπόλεσε τὴν δυνάμιν της, οἱ κάτοικοι ἐγκατέλειψαν τὸν πανάρχαιον συνοικισμὸν καὶ ἔκτισαν νέον ὑψηλότερον, πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ Πηλίου». Ἄλλ' αἱ εἰκασίαι αὗται οὐ μόνον πιθαναὶ δὲν εἶναι, ἀλλ' ἀπεδείχθησαν ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἐσφαλμέναι βλ. Πρακτικὰ 1909 σελ. 155-158.

δυνατόν, οὐχὶ μονομερής· δεύτερον δὲ πρέπει ἢ ἐξέτασις τῶν εὐρημάτων νὰ τελεῖται λεπτομερεστάτη, ἀλλ' αὐτοτελής, ἄνευ δῆλον ὅτι τῶν ἀπειρῶν ἐκείνων πρὸς μεμακρυσμένους τόπους παραλληλισμῶν, ὧν τὰς ὁμοιότητας δύναται τις ἐφάπαξ νὰ θεωρήσῃ τὸ πλεῖστον τυχαίας καὶ συμπτωματικῆς καὶ τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει ὀφειλομένης· διότι, ἐὰν μὴ πρῶτον πρὸς τὰ ἐγγύτατα βεβαιωθῇ ἢ διὰ παραλληλισμῶν συγγένεια ἐκάστων καὶ αἱ βαθμίδες αὐτῆς, εἶναι ματαιοπονία ἢ πρὸς τὰ λίαν μεμακρυσμένα παραβολή· τρίτον πρέπει νὰ ἐρευνηθῶνται ἄριστα αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις καὶ μῦθοι, νὰ βασανίζωνται δὲ ἅπασαι αἱ γνώμαι τῶν παλαιῶν συγγραφέων, οἵτινες καὶ ἐγγύτερον πρὸς τὰ ἐξεταζόμενα πράγματα ἢ ἡμεῖς ἦσαν, καὶ ἰσχυρότεροι τὴν κρίσιν καὶ τὸν νοῦν ἐν γένει· οὕτω δὲν πρέπει νὰ ὑπερφρονῶμεν, διότι ἔχομεν μέσα ἐρευνῆς τελειότερα ἐκείνων, στερούμεθα δὲ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν διαχυθείας, ἧς ἕνεκα καὶ πάντα τὰ μέσα καθίστανται ἀτελεῖ· τελευταῖον δὲ πρέπει μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας νὰ ἐξετασθῇ ἢ τοσοῦτον ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ ἐμμόνως ἐκφερομένη ἰδέα τοῦ αὐτοχθονισμοῦ, ἣν προοτεινόμεν καὶ ὑπεστηρίζαμεν δι' ὀλίγων ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1908 σελ. 187-193, δι' ἧς πλεῖστοι ἀπορίαι δύνανται νὰ ἐπιλυθῶσιν· οὕτω πως προτιθέμεθα νὰ συνεξετάσωμεν εὐθέτως τὰ τῆς προϊστορικῆς περιόδου.

β') Ἐν Παγασαῖς, Δημητριάδι, Μαγνησίᾳ καὶ Μητροπόλει.

Τὰ τεῖχη Δημητριάδος-Παγασῶν ἔκδοσις τοῦ περὶ τῶν γρασιῶν σιηλῶν συγγράμματος· ἐπιγραφικὰ εὐρήματα Βοΐβης, Σηπιάδος, Ὀλιζῶνος· ἀγαλμα ἐκ Μητροπόλεως.

Περὶ τὸ τέρμα τοῦ ἔτους τούτου, μὴ κατασταθείσης δυνατῆς τῆς συνεχίσεως τῶν ἐν Δημητριάδι-Παγασαῖς ἀνασκαφῶν, περιωρίσθη ἐς ἐξερευνησιν τῶν τευχῶν τῶν δύο τούτων πόλεων, ὧν τὴν θέσιν ἤδη καθώρισα ἐν Πρακτ. 1912 σελ. 213-218· λεπτομερείας τῆς ἐρευνῆς ταύτης κρίνω περιττὸν νὰ παραθέσω ἐν ταῦθα· διότι, ἀρξάμενης ἀπὸ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦδε τοῦ

ἔτους (1913) τῆς ἐκτυπώσεως, φροντίδι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, τοῦ περὶ τῶν γραπτῶν στηλῶν Δημητριάδος-Παγασῶν ἔργου μου, ἐν τῇ γενικῇ εἰσαγωγῇ περὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς ἱστορίας τῶν δύο τούτων πόλεων καὶ τῶν ἐκεῖ ἀνασκαφῶν παρατίθενται αἱ λεπτομέρειαι αὐταὶ ἁρμοδίως.

Συνεκομίσκαμεν δὲ εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο καὶ τινὰς ἐπιγραφὰς ἐκ Κάπουρας-Καναλίων (ἀρχίας Βοΐβης), ἐκ Παλαιόκαστρον Δαύκου (ἀρχίας Ὀλιζῶνος), ἐκ Σηπιάδος καὶ ἐξ Ἰωλκοῦ, ἔνθα, κτιζομένης οἰκίας, εὐρέθησαν μικρὰ τινα τμήματα χαλκωμάτων, θραύσματα μυκηναίων ἀγγείων, ὧν πλοῦσις ἐμφαίνεται ὁ λόφος οὗτος καὶ τὰ περὶ αὐτὸν ἐγγύς, καὶ ἄγαλμα μαρμάρινον καθημένης γυναικὸς (Ἀφροδίτης πιθανῶς), εὐρεθὲν ἐπὶ τῶν ἔρειπῶν τοῦ ναοῦ τῆς Κασινίας Ἀφροδίτης ἐν τῇ παρὰ τὸ Παλαιόκαστρον Καρδίτσης ἀρχαίᾳ Μητροπόλει, περὶ ἧς βλ. Πρακτικὰ 1912 σελ. 178. Τῶν ἐπιγραφῶν τούτων τινὲς εἰσὶν ἐκδεδομένα: τῶν ἀνεκδότων ἢ δημοσίευσίς θὰ τελεσθῇ ἐν τῇ ἀκολουθείᾳ τῶν ἐμῶν Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν, τῶν ἐκτυπομένων ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1910.

1913 — Γ'. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ-ΗΠΕΙΡΟΣ

α.) Ὀνοματοθεσία νομῶν καὶ ἐπαρχιῶν τῶν νέων χωρῶν.

1) Ἡ ὀρθὴ μέθοδος τῶν ὀνοματοθεσιῶν δήμων, κοινοτήτων, ἐπαρχιῶν, νομῶν σύστημα γενικῆς ὀνοματοθεσίας τοῦ νῦν Ἑλληνικοῦ Βασιλείου.

Εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς τὴν Νοτίαν Ἑλλάδα ἐνωρὶς ἀρξαμένην προσάρτησιν τῶν διὰ τῶν εὐτυχῶν πολέμων τοῦ 1912 καὶ 1913 ἀπελευθερωθεισῶν χωρῶν, ἠσχολήθη ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία δι' εἰδικῆς ἐπιτροπείας εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν καταλλήλων ὀνομάτων, δι' ὧν ὀρθῶς καὶ ἐπωφελῶς τῇ ἱστορίᾳ τοῦ τόπου καὶ τῇ νῦν χρήσει θὰ κατωνομάζοντο οἱ νομοὶ καὶ αἱ ἐπαρχίαι καὶ οἱ δῆμοι τῆς Νέας Ἑλλάδος καὶ θὰ μετωνυμοῦντο αἱ πόλεις καὶ τὰ χωρία, τὰ ἔχοντα ξενικὰ ἢ ἀκαλαίσθητα ὀνόματα. Πρὸς τὸ

ἔργον τοῦτο ἐκλήθη γὰ ἀποστείλω καὶ γὰρ τὴν ἐμὴν συμβολὴν μὴ ἀποτελῶν ἕμως μέλος τῆς συσταθείσης ἐπιτροπείας, ὡς μακρὰν τῶν Ἀθηῶν διαμένων, λόγῳ τῆς στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς ὑπηρεσίας μου, εἰργάσθην ἀνεξαρτήτως αὐτῆς καὶ ἀνεκλινοσά τινα τμηματικῶς ἀποτελέσματα τῆς ἐμῆς ἐργασίας δημοσίᾳ μὲν διὰ τοῦ ἡμερησίου τύπου, ἰδίᾳ δὲ δι' ὑπομνημάτων πρὸς τε τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν. Ταῦτα πάντα ἀναθεωρήσας, δημοσιεύω συντόμως ἐνθάδε, ὡς ἀποτελοῦντα ἰδίαν μελέτην καὶ ὄντα ἀποτελέσματα ἐρευνῶν μου, καίπερ προχείρων, κατὰ τὸδε τὸ ἔτος.

Καὶ πρῶτον μὲν δέον γὰρ κατανοηθῆ ὅτι τοιαῦτα ἔργα εἶναι ἀνάγκη γὰρ τελῶνται κατὰ σύστημα ἐπιστημονικὸν καὶ μετὰ μελέτην, γινομένην ὑπὸ πάντων τῶν ὄντως δυναμένων γὰρ συμβάλλονται εἰς τὸ ἔργον, οὐχὶ δὲ ἀπλῶς καὶ τῶν φιλοτιμουμένων μὲν πρὸς τοῦτο, μὴ σχόντων δὲ τὴν εὐκαιρίαν γὰρ ἀσχοληθῶσιν εἰς περιηγήσεις καὶ ἐρέυνας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοπογραφίᾳ, μόνον δ' ἐκ τῶν βιβλίων προσπαθούτων γὰρ ἀντλήσωσι τὰς κυριώδεις πηγὰς πρὸς τοιαῦτα ζητήματα· τὸ πάντων ἄριστον θὰ ἦτο γὰρ ἀνατεθῆ ἑκάστη ἀρμοδίῳ ἀνδρὶ τμημὰ τι τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ γὰρ περιέβη αὐτὸς καὶ δι' ὄψεως τῶν τόπων γὰρ ἐξακριβώσῃ τὰ πράγματα, συλλέγων καὶ τὰς παρὰ τῶν νῦν Ἑλληνικῶν λαῶν τοπωνυμίας καὶ διηγήσεις, ὧν πλείσταί εἰσιν ἐξαιρετοὶ καὶ χρησιμώταται πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην· τὸ πόρισμα δὲ τῶν ἐρευνῶν τούτων εὐλογον εἶναι γὰρ ὑποβάλληται δι' ὑπομνήματος καὶ γὰρ συζητῆται ὑπὸ τῶν τοιοῦτων ἐργατῶν μετὰ τῶν ἀρμοδίων γεραιτέρων συμβούλων.

Ἐπειτα δὲ εἶναι ἀπαραίτητον γὰρ καθορισθῶσιν αἱ γενικαὶ βάσεις τοῦ ὅλου ἔργου· κατ' ἐμὴν γνώμην αὗται εἶναι αἱ ἑξῆς :

α') Αἱ ὑπὸ πολλῶν φιληδούμεναι ξενικαὶ καὶ μεσαιωνικαὶ ὀνομασίαι πρέπει ἢ γὰρ μὴ λαμβάνωνται μηδὲ ὡς ὑπ' ὄψιν, ἢ ἐλάχισται καὶ ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ, ἐὰν ἔκτακτόν τι ἱστορικὸν γεγονός, ἔτι δὲ τὸ εὐχρον καὶ ὄραϊον καὶ ὁπωσδήποτε ἑλληνίζον ἢ ἐξελληνιζόμενον τοῦ ὀνόματος ἐπιβάλλωσι τὴν προτίμησιν αὐτοῦ ἀπὸ παντὸς ἐτέρου.

β') Τὰ μὴ ὄντα καθαρῶς Ἑλληνικὰ ὀνόματα, ἦτοι τῆς γνη-

σίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, νὰ μὴ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν ἐὰν δὲ τι ὄνομα ὑπὸ τῶν νῦν κατοίκων ὑπάρχῃ ἐν χρήσει καὶ παρηχθῇ πρὸς τι σαφὲς Ἑλληνικόν, νὰ προτιμᾶται τὸ δεύτερον· π. χ. ὑπάρχει θέσις ἐν τῇ Θεσσαλικῇ Μαγνησίᾳ καλουμένη τὰ Μολύβια, ἐνθα διακρίνονται ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως, τῆς Μελιβοίας πιθανώτατα· πρὸς ἐπωνυμίαν τοῦ πέριξ δήμου, ἢ τῆς κοινότητος, ἢ τινος ἐγγύς χωρίου, ἔχοντος ξενικὸν ὄνομα, εἶναι βεβαίως εὐλογον νὰ προτιμηθῇ ἡ ἀρχαία σαφῆς λέξις.

γ') Πρὸς καθορισμὸν τῶν νομῶν καὶ ἐπαρχιῶν δέον νὰ λαμβάνηται ὄνομα ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν χώρας ἢ περιοχῆς, ἀνταποκρινόμενον, κατὰ πᾶσαν δυνατὴν προσέγγισιν, πρὸς τὰ ὄρια τῆς νῦν ἐν χρήσει ἐκτάσεως· προκειμένων δὲ πλειόνων τοῦ ἐνός, νὰ προτιμᾶται τὸ σπουδαιότερον καὶ εὐηχότερον· π. χ. καλεῖται νῦν νομὸς Ἀτικοβοιωτίας, Ἀργολιδοκορινθίας, Αἰτωλοακαρνανίας, Φθιωτιδοφωκίδος κτλ., ἢ κεχωρισμένως Ἀτικῆς καὶ Βοιωτίας κτλ., ἅτινα οὐδένα νοῦν ἔχουσιν, εἶναι δὲ μακροσκελῆ καὶ ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν ἠχοῦσι κακῶς· εὐλογον θὰ ἦτο νὰ καθορισθῇ κατὰ προτίμησιν νομὸς Ἀτικῆς (ἐπαρχία Βοιωτίας), Ἀργολίδος (ἐπαρχία Κορινθίας), Αἰτωλίας (ἐπ. Ἀκαρνανίας), Φθιώτιδος (ἐπ. Φωκίδος) κτλ.. Ἄν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν ἐκάστῳ νομῷ τελεῖται ὑπὸ τῶν δημοσίων ἀρχῶν γραπτὴ χρῆσις τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατ' ἔτος δεκακισμυριάκις τοῦλάχιστον, θὰ οἰκονομήσωσιν αἱ ἀρχαὶ αὗται ὑπὲρ τὸν ἥμισυ τοῦ χρόνου πρὸς γραφὴν καὶ ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς ὕλης, ἐφ' ἧς γράφουσι ταῦτα.

δ') Διὰ τὴν κατονομασίαν τῶν δήμων καὶ κοινότητων ὀρθὸν εἶναι νὰ λαμβάνηται ἡ πληθυντικὴ γενικὴ τοῦ ἐθνικοῦ τῆς πλησιεστέρας ἀρχαίας πόλεως ἢ κόμης, π. χ. δῆμος Ἀθηναίων, Πειραιέων (οὐχὶ Πειραιῶς), Λαοισαίων (οὐχὶ Λαρίσης), Δημητοιεῶν (οὐχὶ Βόλου), κοινότης Φαρσαλίων (οὐχὶ Φαρσάλων), Κιεριέων (οὐχὶ Σοφάδων), Φαλανναίων (οὐχὶ Τυρνάβου), Ὀλοσσοιῶν (οὐχὶ Ἐλασσόνας) κτλ., ἐν ἀπορίᾳ δὲ ὀνόματος σαφοῦς, αἰρετώτερον εἶναι νὰ σχηματίζηται τι ὅμοιον ἐθνικὸν ἐξ ὀνόματος παρακειμένης ἀρχαίας θέσεως, ποταμοῦ, ὄρους, νεωτέρας ἐλληνικῆς τοπωνυμίας καλῆς, ἢ νὰ ἀφίνηται ξενικὸν καὶ κακώηχον ὄνομα, ἀκατανόητον καὶ πολλάκις ὁμωνυμοῦν ἐτέρῳ καὶ παρέ-

χον ἄλλας τε δυσχερεῖας καὶ τῇ τηλεγραφικῇ καὶ ταχυδρομικῇ ὑπηρεσίᾳ πλείστας καὶ ἐπιβλαβεῖς τοῖς κατοίκοις.

ε') Αἱ πρωτεύουσαι τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων δεόν νὰ ὀνομάζωνται διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος τῆς ἀρχαίας πόλεως ἢ κώμης κτλ., ὡν τὰ ἐθνικὰ ἐλήφθησαν πρὸς δῆλωσιν τῶν ἐν § δ' ἐκτεθέντων, τὰ δὲ λοιπὰ, συντελοῦντα τῇ δήμῳ ἢ τῇ κοινότητι χωρία, δι' ἐτέρων ὀνομάτων καταλλήλων, ὡν τινα ἐν πάσῃ ἀπορίᾳ Ἑλληνικῶν ἀρμολογιστῶν λέξεων καὶ νεωτέρων τοπωνυμιῶν, δύνανται νὰ μεταφράζωνται ἢ παραφράζωνται ἐν τῆς σημασίας τῆς ξένης λέξεως, ἢ νὰ σχηματίζωνται ἐξ ὀνομάτων σπουδαίων ἀνδρῶν ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου.

Εὐνόητον καθίσταται ὅτι πρὸς εὐρεσιν τῶν ὡς εἴρηται ὀνομάτων τὰ μέγιστα συμβάλλονται αἱ ἀρχαῖαι ἐπιγραφαί, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἀρίστην πηγὴν πρὸς τε τοιοῦτον σκοπὸν καὶ πρὸς βεβαίωσιν τῶν ἐν ἐρειπίοις σφριζομένων, ἀλλ' ἀγνοουμένων ὀνομασίᾳ, τετελιτισμένων πολεων, ἢ ὑπὸ μὲν τῶν ἀρχαίων ἀναφερομένων, νῦν δὲ μὴ δυναμένων σαφῶς νὰ καθορισθῶσι. Τοῦτου ἕνεκα πανταχοῦ ἐν ταῖς ἐρευναῖς μου προσεπάθησα διὰ προχείρων ἀνασκαφῶν εἰς σημεῖα τῶν προειρημένων ἐρειπίων, μὴ νύοντα ὑπαρξῆν ναοῦ, καὶ καθιστῶντα πιθανὴν τὴν ἐν αὐτοῖς ἀνάθεσιν ψηφισμάτων, νὰ ἀνεύρω τοιαύτας ἐπιγραφάς, ὡν μία μόνον θὰ ἴσκει πρὸς διαφώτισιν πολλῶν ζητημάτων, ἐν οἷς καὶ ἱστορικὰ σημαντικὰ.

Ἄλλ' ἀτυχῶς ἡ γνώμη μου αὕτη οὐχὶ μόνον δὲν ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου, ἀλλὰ τοῦναντίον κατεδιώχθη, θεσπισθείσης ὑπ' αὐτοῦ διατάξεως, μὴ περιλαμβανομένης ἐν τοῖς κειμένοις νόμοις, μὴδὲ πηγαζούσης ἐξ αὐτῶν ὅπως δῆποτε, δι' ἧς μόνον εἰς δύο σημεῖα κατ' ἔτος δύναται νὰ τελέσῃ ἀνασκαφὰς ἕκαστος ἔφορος ἀρχαιοτήτων· τῆς ἐπιβολῆς τοιαύτης ἀπαγορεύσεως δὲν εὐρίσκω σπουδαῖον λόγον οὔτε ἐγώ, οὔτε ἄλλοι ὁμότεχνοι· διὸ εὐελπιστῶ ὅτι θὰ ἀναθεωρηθῇ, ἀφ' οὗ πολλὰκις ἀπόλυτος ἀνάγκη, ἐξ ἀνευρέσεως ἀκινήτων ἀρχαίων κατὰ τύχην ὑπὸ γεωργῶν καὶ ἄλλων πολλαχοῦ, ἐπιβάλλει τὴν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρόχειρον σκαφικὴν ἔρευναν πλέον ἢ δεκάκις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐφόρου.

Ὡς μόνον ὅμως δικαιολογίαν πρὸς τὴν ὡς ἄνω ἀντίθετον τῇ ἐμῇ γνώμῃ τοῦ εἰρημένου Συμβουλίου δύναται τις νὰ ἐκλάβῃ τὴν πληθωρικὴν ἀνεύρεσιν κινήτων τε καὶ ἀκινήτων ἀρχαίων, ὧν τὰ μὲν ἀπαιτοῦσιν ἐργώδη μεταφοράν, συγκέντρωσιν καὶ ἀνιδρυσιν ἐν Μουσείοις, τὰ δὲ φύλαξιν διηλεκτὴ καὶ ἀποζημιώσεις δαπανηράς· ἀλλ', ἀγαθὴ τύχη, τὸ ἡμέτερον Κράτος ἐπεδείξατο ἐσχάτως βώμην πολεμικὴν καὶ ὑγιᾶ ἔντασιν πρὸς ποικίλην πρόοδον, ἐξ ὧν προκύπτει καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀντοχὴ, χαίρων δὲ πρέπει τις νὰ βλέπῃ καὶ τὴν ἐκ τῶν σπλάγχχνων τῆς μητρὸς γῆς εἰς τὸ φῶς τοῦ ἑλληνικοῦ ἡλίου ἐπαναγωγὴν ὠραίων καὶ σημαντικῶν καὶ πολυτρόπως διδακτικῶν εὐρημάτων τοῦ ἐνδόξου Ἑλληνικοῦ κόσμου, ἅτινα διὰ νοθὸν ἐχούσης καὶ σῶφρονος διοικήσεως ἐλαχίστας θὰ εἶχον ἀπαιτήσεις.

2) Κατονομασία τῶν νομῶν καὶ ἐπαρχιῶν
τῆς Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου.

Θεωρήσας δ' ἐπέιγουσαν τὴν δι' Ἑλληνικῶν ὀνομάτων κατὰ τὸ προμνημονευθὲν σύστημα μετονομασίαν τῶν «σαντζακίων» καὶ «καζάδων» τῆς Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου, διότι εὐθὺς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἔτους 1913^{ου} ἤρξατο φιλοτίμως τὸ ἡμέτερον Κράτος νὰ διοικῇ διὰ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν παντὸς πολιτειακοῦ κλάδου τὰς νέας ἐπαρχίας, ἐφοδιάζον αὐτὰς διὰ σφραγίδων καὶ ἐντύπων μετ' ἐπιγεγραμμένου ἐπισήμως ἐκάστου ὀνόματος αὐτῶν, ὅπερ προχείρως ἐξελέγετο, καὶ ἠδύνατο διὰ τῆς χρήσεως νὰ ἐπικρατήσῃ, καίπερ μὴ ὀρθῶς ἔχον, ἐδημοσίευσά διὰ τῆς ἐφημερίδος «Ἀθηναί» τῆς 27·29·31 Μαρτίου καὶ 10 Ἀπριλίου τοῦ 1913 καὶ τῆς «Ἐστίας» τῆς 22 Ἀπριλίου 1913 τὰς ἐξῆς μετονομασίας :

Τῆς Μακεδονίας· Σαντζακίον Θεσσαλονίκης	=	νομὸς Πιερίας
»	»	Μοναστηρίου = » Ἀνγκησιδός
»	»	Κοζάνης = » Ἐλμειώτιδος
»	»	Κορυτσᾶς = » Ὀρειτίδος.
»	Καζᾶς	Ἐλασσόνος = ἐπαρχία Περραιβίας

Τῆς Μακεδονίας:	Καζᾶς	Σερβίων	== >	Τιταρίον (ἢ Φυλάκης)
»	»	Γρεβενῶν	== >	Τυμφαίας
»	»	Ἀνασελίτσης	== >	Πελαγοίδος
»	»	Κοζάνης	== >	Ἐλιμείας
»	»	Καϊλαρίων	== >	Ἐσοδαίας
»	»	Καστορίας	== >	Ὀρειοτικῆς
»	»	Κορυτσᾶς	== >	Δασσαρητίας
»	»	Κολωνίας	== >	Ἰλλυρίδος
»	»	Μοναστηρίου	== >	Πελαγονίας
»	»	Φλωρίνης	== >	Λυγκηοτικῆς
»	»	Κατερίνης	== >	Ὀλυμπικῆς
»	»	Καραφέρουα	== >	Ἡμαθίας
»	»	Βοδενῶν	== >	Ἀλμωπίας
»	»	Γιαννιτσῶν	== >	Βοτνιαίας
»	»	Λαγκαδᾶ	== >	Μυγδονίας
»	»	Γευγελῆς	== >	Εἰδομένης
»	»	Ἀβρὲτ-Ἰσάο	== >	Κρησιωνίας
»	»	Δοηράνης	== >	Σινικῆς
»	»	Στρωμνίτσης	== >	Παιονίας
»	»	Τίκφες	== >	Ἀμφαξιτίδος
»	»	Θεσσαλονίκης	== >	Κροσιδος (ἢ Θερμαίας)
»	»	Κασάνδρου	== >	Παλλήνης
»	»	Ἁγίου Ὁρους	== >	Ἀθωνίδος
»	»	Σερρῶν	== >	Βισαλτίας
»	»	Δεμίρ-Ἰσάο	== >	Ὀδομαντίας
»	»	Μελενίου	== >	Ὀρβηλίας
»	»	Ζίχνης	== >	Ἠδωνίδος
»	»	Πετρισίου	== >	Μαιδικῆς
»	»	Δράμας	== >	Δραβήσοκου
»	»	Καβάλλας	== >	Φιλίππων
»	»	Πραβίου	== >	Περγάμου
»	»	Σαρι-Σαμπάν	== >	Σαλαίων.
Τῆς Ἠπείρου:	Σαντζάκιον	Πρεβέζης	== νομὸς	Θεσπρωτίδος
»	»	Ἰωαννίνων	== >	Μολοσσίας
»	»	Ἀργυροκάστρου	== >	Χαονίας.
»	Καζᾶς	Πρεβέζης	== ἐπαρχία	Ἀνακτορίας
»	»	Λούρου	== >	Κασσωπαίας

Τῆς Ἡπείρου	Καζᾶς	Μαργαριτίου =	» Θεσπρωτικῆς
»	»	Παραμυθίας =	» Ἐλεάτιδος
»	»	Φιλιατῶν =	» Βουθρωτιοῦ
»	»	Ἰωαννίνων =	» Μολοσσίδος
»	»	Λεσκοβικίου =	» Παραναΐας
»	»	Κονίτισης =	» Παρωραΐας
»	»	Μετσόβου =	» Ἀθαμανίας
»	»	Δελβίνου =	» Φοινίκης
»	»	Ἀργυροκάστρου =	» Χαονίδος
»	»	Πρεμετῆς =	» Ἀιτωανίας
»	»	Τεπελενίου =	» Λαμασσίας
»	»	Χειμάρρας =	» Ἀβανίδος
»	»	Αὐλῶνος =	» Ἀπολλωνιάτιδος.

Δεκαεξὲς δὲ μῆνας μετὰ τὰ ὡς ἄνω ἐμὰ δημοσιεύματα, εἶδον ἐν τῇ ἡμερῆδι «Ἀθήναις» τῆς 9 Ἰουνίου 1914 τὸ ἀποτελεσμα τῶν ἐργασιῶν τῆς μνημονευθείσης ἐπιτροπείας, δημοσίᾳ ἐκπεφρασμένον, δι' οὗ κατανομαζόντο ὁκτώ νομοὶ καὶ τριάκοντα ἐννέα ἐπαρχίαι τῶν νέων χωρῶν, ἐν οἷς περιελήφθησαν τὰ μετὰ τὸν ἕτερον εὐτυχῆ ἡμῶν πόλεμον τοῦ 1913 τοπικὰ τμήματα· εὐχαρίστως δὲ εἶδον ὅτι ὑπὲρ τὰ τρία τέταρτα τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας προταθέντων ὀνομάτων συνέπιπτον τοῖς ὑπ' ἐμοῦ δημοσιευθεῖσιν, ὅπερ ἀπετέλει σαφῆ ἐνδειξὴν τῆς καλῆς ὑπ' ἀμφοτέρων ἐκλογῆς καὶ εὐλογον αἰτίαν ἐπισήμου κυρώσεως πρὸς γενικὴν χρῆσιν, καθ' ἃ ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἑλλάδι συνέδη προὐμίσεως καὶ πλέον αἰῶνος.

Ἄτυχῶς ὅμως δὲν ἐγένοντο ἀποδεκταί, καθ' ὅσον γινώσκω, οὔτε αἱ ἐμαὶ ὀνομασίαι, οὐδ' αἱ τῆς εἰρημένης ἐπιτροπείας, καίτοι αὕτη ἦτο ἐγκριμένη ὑπὸ τοῦ Ἰπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐμοῦ ἄπλως ὑποβαλόντος αὐτῇ ὑπόμνημα, ὡς ὀρισθέντος ἔτη τινα πρότερον, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἰπουργείου, μέλους ἐπιτροπείας μετονομασίας τῶν ξενικῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἑλλάδι κωμῶν καὶ χωρίων. Τὴν αἰτίαν τῆς μὴ παραδοχῆς ἀγνοῶ· ἴσως ἐπηρέασαν τοὺς ἀρμοδίους ἀντιρρήσεις τινές, ὑπὸ δημοσιογράφων γενόμεναι, δι' ὧν ἐχαρακτηρίζοντο τὰ προταθέντα ὀνόματα μὴ ὄντα τοσοῦτον ἐκφραστικὰ καὶ γινώριμα, ὡς ἦσαν τὰ

τῶν καζάδων τῶς κοινῶς παραδεδεγμένα, καίτοι ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲν σύστημα, οὐδὲ ἀντεπροσωπεύετο μόνῃ ἢ Ἑλληνικῇ γλῶσσᾳ, εἰ μὴ ἐν σμικρῷ μορίῳ.

Φαίνεται δὲ ὅτι οὐκ ὀλίγον συνεβάλλετο εἰς τὴν μὴ παραδοχὴν καθαρῶς Ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς τοιούτοις ἢ γνῶμη ἑτέρας ἐπιτροπείας ὑπὸ τὸν κ. Ν. Γ. Πολίτην διότι τὸ ὑπ' αὐτῆς ἐφαρμοσθὲν καὶ ἐφαρμοζόμενον, διότι ὠρίσθη διαρκῆς, σύστημα, ἀνοίγει τὰς πύλας εἰς πᾶσαν πλειστάκις ἀκατάλληλον ὀνοματοθεσίαν· προέτεινε π. χ. αὕτη τὴν μετονομασίαν τοῦ χωρίου *Πιαλί Τεγέας* εἰς *Νίκλι*, παρὰ τὸ ξενικὸν καὶ ἄλλικτον καὶ ἀδέδαιον τοῦ ὀνόματος, καθ' ἃ ἔγραψα ἐν ταῖς ἐφημερίσιν «Ἀθηναί» τῆς 12 Ἀπριλίου 1914 καὶ «Νέον Ἄστου» τῆς 13 ἰδίου μηνὸς καὶ ἔτους, ἐν ᾧ οἱ ἐκεῖ Ἀρχάδες, ἐζήτησαν νὰ μετονομασθῇ τὸ ἑαυτῶν χωρίον Ἀλέα, ὡς κείμενον περὶ ὃν περιήγημον ναὸν τοῦ Σκόπα τῆς Ἀθηνᾶς Ἀλέας, καὶ κατέχον ἔκτασιν τῆς ἐν ἐπιγραφαῖς ἀπαντήσεως Τεγεατικῆς φυλῆς ἐπ' Ἀλέαν.

Ἐπίσης δὲ ἡ αὐτὴ ἐπιτροπεὶα φιληθεῖ μεγάλως ταῖς σημεριναῖς τοπωνυμίας, ἃς ἄλλως ὁμολογεῖ ὅτι δὲν συλλέγει ἢ ἰδίᾳ διὰ τινος τῶν μελῶν αὐτῆς, ἀλλὰ ζητεῖ παρὰ ποικίλων ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους καὶ ἰδιωτῶν, καὶ προτείνει, ὑπὸ τὴν ἑαυτῆς ἐπίσημον ἰδιότητα, ὡς συνέβη διὰ τὴν *Μιτυλήνην*, δι' ἣν δὲν ἐλήφθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας ταύτης σχεδὸν οὐδεμία ἀρχαία παράδοσις καὶ ἱστορία, οὐδ' ἐπιγραφή ὑπ' ὄψιν, καθ' ἃ ἔγραψα ἐν ταῖς ἐφημερίσιν «Ἀθηναί» τῆς 24 Ἀπριλίου 1914, «Ἔθνος» τῆς 25 καὶ 27 ἰδίου μηνὸς καὶ ἔτους καὶ «Νέον Ἄστου» τῆς 25 καὶ 26 τῶν αὐτῶν καὶ ὑπερ ἀποδεικνύει ἐπίσημον ἀνακοινωθέν, δημοσιευθὲν ὑπ' αὐτῆς ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἔστις» τῆς 23 (ἢ τινος ὀλίγον πρὸ αὐτῆς ἡμέρας) τοῦ Ἀπριλίου 1914: «Αἱ τοπωνυμίας εἰς τὰς νήσους.—Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν παρέπεμψεν εἰς τὴν Ἐπιτροπεῖαν τῶν τοπωνυμιῶν τῆς Ἑλλάδος ἔγγραφα τοῦ Λιμενάρχου τῆς Λέσβου καὶ τοῦ κυβερνήτου τῆς Δόξης», σχετικῶς πρὸς ὀνομασίας χωρίων τῆς νήσου, προκειμένου νὰ κατασκευασθῶσι σφραγιδὲς λιμενικῶν ἀρχῶν. Συνελθοῦσα δὲ ἡ Ἐπιτροπεὶα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου, συνεζήτησε τὰ περὶ τῶν τοπωνυμιῶν τούτων καὶ τὰς προτεινομένας

γνώμας τοῦ κ. Κρίτσα, παρεδέχθη διὰ τινὰ τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν τὰς ἑξῆς προτάσεις αὐτῆς: Αἱ ἐπόμεναι τοπωνυμῖαι νὰ διατηρηθοῦν ὡς ἀναγράφονται ἐν τῇ ἀναφορᾷ τῆς λιμενικῆς ἀρχῆς Λέσβου: Παναγιούδας, Ἀσπροποτάμου, Πέτρας, Συγρίου, Γαθαθᾶ, Καλλογῆς, Πλωμαρίου, Γέρας. Νὰ διατηρηθοῦν ἐπίσης αἱ ἑξῆς τοπωνυμῖαι μέ τινὰς διαφορὰς γραφῆς: Παμφίλων, Μιστιγῶν καὶ Θερμῆς, Συκαμινέας, Ἐρισσοῦ, Πολιχνίτου, Ἀποθηκῶν καὶ Παρακοίλων. Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω τοπωνυμῖαι προτείνει ἡ Ἐπιτροπεία νὰ διατηρηθῶσιν ὡς Ἑλληνικαὶ καὶ εὐφωνοὶ. Προτείνει δὲ τὴν ἀλλαγὴν τριῶν μόνον τοπωνυμιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰλημμένα ἐκ τῆς Τουρκικῆς γλώσσης καὶ οὐδεὶς ἱστορικὸς λόγος συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως αὐτῶν. Οὕτω προτείνει τὴν ἀλλαγὴν τοῦ Γενί-Λιμάνι εἰς *Λιμῶνας*, τοῦ Μολίθου (οὐχὶ Μολύβου, ἀλλ' ἐκ Τουρκικῆς βίζης) εἰς *Μέθυμαν*. Διὰ νὰ ἀποφανθῇ δὲ περὶ τῆς Τουρκικῆς τοπωνυμίας Ντίπ, ἀνάγκη νὰ γνωρίσῃ τὰς ὀνομασίας τῶν περὶ αὐτὸ θέσεων, διὰ νὰ ἐκλέξῃ τινὰ ἐξ αὐτῶν ».

1914 — Θ Ε Σ Σ Α Λ Ι Α

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1914 ἐξετέλεσα ἀνασκαφάς, ἐρεῦνας καὶ μουσειακὰς ἐργασίας ἐν Θεσσαλίᾳ εἰς τὰ ἑξῆς σημεῖα:

α.) Ἐν Διμηνίῳ καὶ Σέσκλῳ.

- 1) Στερεώσις θολωτοῦ τάφου: καθῶσις μυκηναίων νεκρῶν γεωμετρικὸς τάφος Διμηνίου.

Οἱ γνωστοὶ δύο θολωτοὶ τάφοι ἐν Διμηνίῳ ἐκινδύνευσαν νὰ καταπέσωσιν, ὡς ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀπὸ τῆς ἀνασκαφῆς ἀφθέντες ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν βροχῶν· διὸ ἐκαθαρίσαμεν καὶ ἐστερεώσαμεν ἀμφοτέρους· ἐκ τοῦ γενομένου καθαρμοῦ ἀπεδείχθη ὅτι οἱ ἐν τῷ τελείῳ διατηρηθέντι τάφῳ νεκροὶ εἶχον ἀσφαλῶς κατὰ χάραν· διότι εὔρομεν συμπεπηγότας ἐκ καύσεως λίθους

μονήρεις, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν βράχον, ἐκ «σαπόπετρας» ὄντα, ὑπολείμματα τέφρας ἄφθονα, μὴ προερχόμενα ἐκ πυρῶν μεταγενεστέρων, οἷας εἰς τοιαῦτα καταφύγια ποιοῦσι ποιμένες καὶ κυνηγοί, καὶ μικροὺς βόθρους πολλαχοῦ μετ' ἰχνῶν σαφῶν κεκαυμένων ὀστέων καὶ τέφρας μετ' ἀνθρώπων. Οὕτως ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ κατὰ τὴν μυκηναίαν περίοδον ἐν τοιοῦτοις μεγάλοις θολωτοῖς κοινοταφείοις ἐκαίοντο οἱ νεκροί, ὡς παρέδωκεν ἡμῖν ὁ "Ὀμηρος" διότι τὸ παράδειγμα τοῦτο εἶναι τὸ τρίτον ἀσφαλές ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀποδειχθέντος ἤδη ὅτι οἱ ἐν τῇ θολωτῇ τῆς μυκηναίας περιόδου τάφῳ τῆς Δρανίστας Δολόπων καὶ οἱ ἐν τῇ ὁμοίῳ τῶν Ἰωλκίων παρὰ τὸν Βόλον, περὶ ὧν βλ. Πρακτικά 1911 σελ. 353 καὶ 1912 σελ. 229-232, νεκροὶ εἶχον κατὰ χώραν, ἀφ' οὗ ἐκτερίσθησαν πρὸ τῆς καύσεως, διότι καὶ τῶν εὐρημάτων πολλὰ διετήρησαν τὴν ἐπήρειαν καὶ τὰ ἴχνη τῆς πυρᾶς σαφῆ. Εὐρομεν δὲ τρία ψήγματα χρυσοῦ καὶ ῥομβοειδῆ ψηφίδα στεατίτου.

Περὶ δὲ τοῦ ἐτέρου θολωτοῦ τάφου δὲν ἠδυνήθημεν νὰ βεβαιώσω, ἂν ἐκάησαν νεκροὶ ἐν αὐτῇ· διότι τὸ στρώμα αὐτοῦ κατωτάτου ἔχει ἐξισωθῆ τελείως διὰ λαξεύσεως τοῦ βράχου, ἐκ σκληροτέρας «σαπόπετρας» ἐσχηματισμένου, ἕνεκα δὲ τῆς πτώσεως τῆς θόλου κατὰ τὸ ἄνω ἤμισυ εἶχον ἀπὸ αἰώνων εἰσχωρήσει ὕδατα, ἐξ ὧν θὰ ἐξηφανίσθη πᾶν ἴχνος καύσεως, ἂν ὑπῆρξε· μόνον ὁ πρῶτος ἀνασκάψας τὸν τάφον τοῦτον ἠδύνατο νὰ βεβαιώσῃ τὴν καυσίν, ἢ τὴν ἄνευ αὐτῆς ταφήν, δι' ἐπιμελοῦς παρατηρήσεως τῶν χωμάτων, τοῦ βράχου, τῶν ὀστέων καὶ τῶν εὐρημάτων· φαίνεται ὅμως ὅτι οὐχὶ μόνον δὲν κατεβλήθη τοιαύτη φροντίς, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὸ εἰδικοῦ ἐπιστήμονος ἐκαθάρθη τὸ πρῶτον ὁ τάφος οὗτος, ἴσως δὲ ὁ συμπληρώσας τὴν ἀνασκαφήν δὲν ἔσχε τὰ ἀπαιτούμενα στοιχεῖα τούτου ἕνεκα, ἵνα ἐξακριβώσῃ τι.

Διότι ἀμφότεροι οἱ τάφοι οὗτοι εἶχον πρὸ πολλοῦ συληθῆ, ὄντες ἐμφανεῖς ἐκ τῶν ἐπικειμένων ἐπίτηδες χωμάτων πρὸς σχηματισμὸν τύμβων, ὧν ὁ τοῦ ἀρτίου τάφου διατηρεῖται ἔτι· οἱ τύμβοι οὗτοι ἔδωκαν ἐνωρὶς ὑπόνοιαν τοῖς ἀρχαίοις τυμβωρύχοις περὶ τῶν ὑποκειμένων θησαυρῶν, οἵτινες διέγνωσαν καὶ ἐσύλησαν αὐτούς· ὑπὸ δὲ τῶν νεωτέρων ἀνεκαλύφθησαν οὗτος μὲν ἐκ γενομένης σὺν τῇ χρόνῳ καταπτώσεως τῆς κορυφῆς τοῦ τύμ-

βου, διαχυνομένων ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῆς καλλιεργίας τῶν χωμάτων, ἕως οὗ διεσεισθη ἡ μεγάλη πλάξ τοῦ ὀπαίου καὶ περιπιπτον ἢ ἐνερρίπτοντο ἐπίτηδες εἰς τὰ ἔνδον τοῦ τάφου ζῆα, ἔτι δὲ καὶ ἄνθρωποι, ὧν ἑνὸς εὐρέθη ὁ σκελετὸς καὶ τὸ χαλκοῦν «τάσι» μετὰ χρονολογίας, ἀπεχούσης περὶ τὰ ἑκατὸν ἔτη ἀπὸ τῆς ἀνασκαφῆς, ἐκεῖνος δ' ἐξ ἐμπτώσεως ἀγελάδος ἐντὸς τῶν κούφων καὶ ἀσταθῶν πλακῶν καὶ χωμάτων τοῦ πάλαι καταπεσόντος ἄνω ἡμίσεος τῆς θόλου, ἧς ἕνεκα οἱ χωρικοὶ ἀνέσκαψαν ἱκανὸν καί, ὡς λέγεται, ἐσύλησάν τινα τῶν ἀπομεινάντων κτερισμάτων ἐκ τῆς παλαιότερας συλλήσεως.

Ἐκτίσθη δὲ ὁ δεύτερος οὗτος τάφος περὶ τὴν μίαν χιλιάδα ἐτῶν μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ὑπερκειμένου νεολιθικοῦ συνοικισμοῦ, οὗτινος διέρρηξε πολλαχοῦ τὰ τοιχάρια τοῦ περιβάλου καὶ τῶν οἰκίσκων καὶ ἐξ οὗ θραύσματα πίθων καὶ χονδρῶν ἀγγείων ἔχουσιν ἐντεθῆ ἐν τοῖς ἀντιμετώποις τοίχοις τοῦ ὁρόμου. Εἶναι δὲ πιθανῶς καὶ ὁ τάφος οὗτος κοινὸς πολλῶν νεκρῶν, τῶν συγχρόνων αὐτοῖς τάφων τῆς πολυχρονίου καὶ πολυμελοῦς βασιλικῆς οἰκογενείας τῶν Μινυῶν Ἰωλκίων μήπω ἀνευρεθέντων· διότι οὗτοι θὰ ἐποικήθησαν ἀφανέστεροι καὶ μετὰ μείζονος τέχνης καὶ ὑπολογισμοῦ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἀφήσωσιν ἐνδεικτικὰς ὑπονοίας τοῖς μεταγενεστέροις πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ σύλησιν. Διὸ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἐν τοῖς ἐγγύς δοκιμαστικαὶ ζητήσεις πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτῶν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ γεγονότος ὅτι δυνατὸν ἦτο νὰ ἐξαφανισθῶσι σὺν τῷ χρόνῳ καὶ πολλοὶ ἐνδεικτικοὶ ὑποκειμένων θολωτῶν τάφων τύμβοι.

Διότι ἡμεῖς μόνον πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἐξετελέσαμεν ἐρεῦνας, μὴ ὑπαρχούσης πρὸς τοῦτο ἐγκεκριμένης δαπάνης, καὶ εὑρομεν παρὰ τὸν ἄρτιον τάφον ἕτερον τετράγωνον, κτιστὸν διὰ μικρῶν λιθαρῶν μετὰ ψευδοθολώσεως εἰς τὰς μακρὰς πλευράς, κεκαλυμμένον δὲ διὰ τριῶν μεγάλων, ἀκατεργάστων πλακῶν, ὧν ἑκάστη εἶχε μῆκος 2 1/2 μέτρων· ὁ δὲ τάφος, ἐν τοῖς ἔσω μετρηθείς, εἶχε μῆκος 2 μ., πλάτος 1·80, βάθος 0·80, καὶ ἦτο πλήρης χωμάτων, εἰσρευσάντων ἐκ τῶν διακένων τῶν πλακῶν τοῦ πώματος· ἐνεῖχε δὲ ὅσπ᾽ ἄλλο δύο ὄριμου ἡλικίας τεθαμμένων νεκρῶν, γεωμετρικὰ τινα ἀγγεῖα πῆλινα μικρᾶς σημασίας

καὶ δύο ἐξαίρετα χαλκὰ μαχαίρια βραχέα, ὧν αἱ ξύλινα βεβαίως λαβαὶ δὲν ἐσώθησαν φυσικῶ τῇ λόγῳ· ἡ θέσις αὐτῶν εἶναι εὐδιάκριτος ἐκ τῶν ὑπολειφθέντων ἴλων.

Ὡς πρὸς δὲ τὰς δοκιμὰς πρὸς ἀνεύρεσιν ἑτέρων θολωτῶν τάφων ληπτέον ὑπ' ὄψιν τὰς πληροφορίες, ἃς μετέπειτα ἠρύσθημεν παρ' ἀγροφυλάκων, λεγόντων ὅτι ἐν μὲν τῇ ἐν Διμηρίῳ οἰκίᾳ Ἰω. Καραγκούνη ὑπάρχει μεγάλη στρογγύλη πλάξ ἐξ ὀπαίου, ἐν δὲ τῇ ἀγρῷ Δημητρ. Τσακανίκα εὑρηται ὁμοία ἐν τινι τυμβοειδῆ ἐπάρματι, οὐ μακρὰν τοῦ ἀρτίου θολωτοῦ τάφου κειμένην· ἐπίσης εἶναι ἀνάγκη νὰ δοκιμασθῶσι καὶ τινε τυμβοειδῆ ἐπάρματα, ἐπὶ τῶν χωματωδῶν πλευρῶν τοῦ βουνοῦ ἀπὸ τοῦ χωρίου Διμηρίου μέχρι τῶν πηγῶν τῆς Μπουμπλήθρας εὐρισκομένων, ἐνθα οἱ τε Ἰώλκιοι κατὰ τὴν μυκηναίαν περίοδον δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἔθαψαν, καὶ οἱ Δημητριοεῖς ἀσφαλῶς· διότι βάθρα στηλῶν εἶναι ὀρατὰ παρὰ τὸν ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ Leake ὀφθέντα καὶ ὑπὸ τοῦ Στάη ἀνασκαφέντα τύμβον.

2) *Τάφοι ἐν Σέσκλῳ· τετειχισμένη ἀρχαῖκῃ πολίχνῃ παρ' αὐτοῦ νεολιθικὸς συνοικισμὸς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ Φερῶν.*

Κατὰ μῆνα Μάιον ἐξετελέσασμέν τινε ἀνασκαφὰς παρὰ τὸ Σέσκλον ἐπὶ θέσεων, ἃς ὑπέδειξε καὶ νομίμῳ ἀδείᾳ ἐξηρεύνησεν ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις ὁ ἐν Βόλῳ φιλάρχιος κ. Ἀλέξ. Σαμαρᾶς· ἀλλ' εἰς τὰ ὑποδειχθέντα σημεῖα ὑπῆρχεν ἀσήμαντος τάφος παιδίου καὶ περιέργως ἐγγὺς αὐτοῦ εὐρέθησαν τέσσαρα χαλκὰ νομίσματα ῥωμαίων αυτοκρατόρων ἀσήμαντα μεθ' ἑνὸς κλειδίου, ἅτινα θὰ εἰχέ τις κρύψει ἐπίτηδες πρὸς ἐξαπάτησιν ἀπλουστέρου τινὸς ὅτι ὑπόκειται δῆθεν θησαυρός. Ἔτερον ὑποδειχθὲν σημεῖον εὐρέθη ὅτι ἐνεῖχε τετράγωνον οἰκίσκον, οἷοι πάμπολλοι ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ παρακειμένου νεολιθικοῦ συνοικισμοῦ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐξηρεύνησα τὸ μεταξὺ Σέσκλου καὶ Πιλάφ-Τεπέ ἐπὶ τινος βουνοῦ ὑπάρχον καὶ καλούμενον νῦν «Παλαιόκαστρον»· τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλης ἀκροπόλεως καὶ μικρᾶς κάτω πόλεως, ἴτοι ἐκ δευτέρου περιόλου, ἀναλόγου τῶν Ἄμφων, περὶ ὧν βλ. Πρακτικά 1909 σελ. 166· ἀμφό-

τεροι οἱ περίβολοι ἐποικήθησαν ἐκ μικρῶν λίθων καὶ εἶναι κατακεχωμένοι, μόλις δὲ διακρίνονται· οὕτως ὁ ῥυθμὸς αὐτῶν δὲν δύναται μὲν ἄνευ σκαφῆς νὰ ἐξακριβωθῇ, φαίνεται ὅμως ὡν τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου, καθ' ἃ ὁ τῶν Ἀμφανῶν νεολιθικῶν τινῶν ἀγγείων τμήματα εἶδομεν ἐνιαχοῦ, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως ἐρείπια δύο ὀρθογωνίων ἀρχαϊκῶν οἰκοδομημάτων· ἐν τῷ μείζονι τούτων ὑπάρχει πλάξ μετὰ μεγάλου τόρμου ἀθαθοῦς, οἷον ἐποιοῦν οἱ ἀρμόττοντες κούρους μαρμαρίνους. Ὅτι δ' ἐπ' ὀλίγον χρόνον κατακλήθη ἡ πολίχνη αὕτη, ἀποδεικνύει ἡ σπάνια κεράμων καὶ ἀγγείων.

Ὁὐ μακρὰν τούτου καὶ παρὰ τὸ φυλακτεῖον τῆς στάσεως Λατομείου τοῦ ἐκ Βόλου εἰς Φεράς σιδηροδρόμου, εὔρε κατόπιν ὁ φύλαξ κνήμην ἀνδριάντος κούρου μαρμαρίνου, μεγέθους τελείου ἀνθρώπου, καὶ μέγα βάθρον μετὰ δύο κυκλικῶν τόρμων, ἐν οἷς ἐμφανῶς εἶχον ποτε ἀρμοσθῆ δύο κούροι· ἀνεσκάψαμεν δ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἐκεῖ καὶ εὔρομεν πολλὰ τμήματα ἀγγείων τῆς Ζ'—Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· ἐκ πάντων τούτων εἰκάζομεν ὅτι ἐκεῖ που ὑπῆρχεν ἀρχαϊκὸν ἱερόν, οὗ τὴν ζήτησιν ἀνεβάλομεν ἕνεκα τῶν ἐσπαρμένων ἀγγρῶν.

Περαιτέρω δὲ βαδίζων τις πρὸς τὰς Φεράς, ὀλίγον μετὰ τὴν ἔξοδον εἰς τὴν πεδιάδα βλέπει πρὸς δεξιὰν ὑψόμενον βουνόν, ἐφ' οὗ διακρίνεται μόλις ὡς ζώνη περίβολος, κεκαλυμμένος ὑπὸ χωμάτων· τὰ ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τὰ κάτω πρὸς τὴν πεδιάδα εὐθὺς ὑπ' αὐτὸν βρῆθουσι νεολιθικῶν ἀγγείων, ἐξ ὧν καθίσταται βέβαιον ὅτι καὶ ἐνθάδε ὑπῆρξεν ἀρκούντως σημαντικὸς νεολιθικὸς συνοικισμὸς, ὅστις μετὰ τῶν παρακειμένων ἐν τῇ Φεραϊκῇ πεδιάδι, οὗς ἀνεγράψαμεν ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* 1910 σελ. 229-232, ἀποδεικνύει ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην καὶ τὴν εὐθὺς μετ' αὐτὴν χαλκὴν λεγομένην ἦτο πυκνότερα κατοικημένη ἡ πεδιάς αὕτη, ὡς καὶ ἡ λοιπὴ Θεσσαλία.

β) Ἐν Ἰωλκῷ.

Τάφος θολωτὸς τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου.

Δυσμικῶς τῆς ἀρχαίας Ἰωλκοῦ, ἣτις κατέχει τὸν νῦν «Κά-

στρο» ἢ «Παλαιά» καλούμενον χωματώδη λόφον τοῦ Βόλου, καὶ ἐν θέσει «Πασπαλιᾶ», περὶ ἧς βλ. Πρακτικά 1909 σελ. 159-162, ἐξακολουθήσαντες τὰς ἔκτοτε διακοπείσας ἀνασκαφάς, εὐρομεν πολλοὺς ὀρθογωνίους τάφους ἐπαλλήλους ποικιλωτάτων χρόνων, ἀπὸ τῆς γεωμετρικῆς περιόδου μέχρι τοῦ Β' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος διήκοντας, ὧν τινες ἐνεῖχον πυρίνας σορούς· τὰ ἐξ αὐτῶν ὅμως εὐρήματα ὑπῆρξαν μικρᾶς σημασίας· εὐρέθησαν ὅμως τμήματα λευκῶν ληκύθων, μνημόνια ἀνατροπῆν τάφων τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἔτι δὲ τμήματα πορπῶν ἐκ τάφων τῆς Γ' καὶ Ζ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, καὶ τούτων πολλαχοῦ ἀντραπέτων· ἐν γένει δ' ἐν τῇ νεκροταφείῳ τούτῳ πολλοὶ μὲν παλαιότεροι τάφοι εἶχον διαταραχθῆ καὶ ἐν μέρει συληθῆ ὑπὸ τῶν σκαψάντων βόθρους πρὸς ἐνθεσιν ὑστέρων νεκρῶν, ἕτεροι δ' ἐσυλήθησαν νεωστὶ ὑπὸ καλλιεργητῶν, καὶ πλείστοι, συληθέντες, ἐξηφανίσθησαν τὰ πολλὰ διὰ γενομένων πρότινων δεκάδων ἐτῶν μεγάλων ἐκχωματώσεων πρὸς ποίησιν τῆς εἰς Φεράς δημοσίας ὁδοῦ καὶ ἐκτέλεσιν ὁμοίων δημοσίων ἔργων.

Παρὰ πάντα τυτὰ ὅμως ἐγγύτατα τῆς ἐκχωματώσεως εὐρομεν δύο ἀντιμετώπους τοίχους, ὧν τὸ κατὰ μήκος πρόσθιον ἤμισυ εἶχε κακαστραφῆ κατὰ τὴν προσημειωθεῖσαν ἀποφορὰν χωμάτων· ὑπονοήσαντες δὲ τοῦτο ὡς δρόμον θολωτοῦ τάφου, ἀνεσκάψαμεν ἐκεῖ καὶ εὐρομεν ὄντως ὑπάρχοντα τοιοῦτον τάφον· αἱ καλύπτουσαι τὴν εἴσοδον μεγάλαι πλάκες εἶχον ἀφαιρεθῆ ὑπὸ θηψάντων πρραπλεύρως ὑστέρους νεκρούς· διότι μίαν πλάκα κυανολίθου, ὀρυσσομένου καὶ νῦν ἐν Παγασαῖς, μήκουσ 2'40". εὐρομεν ἐγγὺς τοῦ δρόμου ὡς πλάγιον λίθον τάφου σεσυλημένου· ἐνεῖχε δὲ τὸ τε περισωθὲν τμήμα τοῦ δρόμου καὶ ἡ εἴσοδος μέχρι τῆς θύρας πληθὺν ὀστέων ἀτάκτων, ἐν αἷς καὶ τινες χαλκαὶ πόρπαι καὶ μικρὰ ἀγγεῖα ἀρχαϊκά· πιθανῶς ἔθαψαν ἐκεῖ μεταγενέστεροι, εὐρόντες ἔτοιμον κτιστὸν βόθρον καὶ ἐνθέντες κεκαυμένα ὀστᾶ νεκρῶν μετὰ μικρῶν κτερισμάτων.

Ἐξω τῆς θόλου καὶ εἰς μικρὸν βάθος εὐρομεν τρεῖς ἑτέρους ὀρθογωνίους τάφους διὰ κοινῶν πλακῶν, περιέχοντας πόρπην, ἀγγεῖα πήλινα ἀσήμαντα καὶ τινὰς κοινὰς ψηφίδας ἀρχαϊκῆς περιόδου· εἶχε δὲ καταπέσει ἡ θόλος ἐνωρίς, παρασυρθεῖσα ἔκ

τινος μεγάλης πλημμύρας τοῦ ἐγγύς ποτε ἐντεῦθεν διερχομένου Ἀναύρου, καὶ μόλις ὑπελείφθησαν δύο ἢ τρεῖς δόμοι κατωτάτω, ἐκ μεγάλων ἀξέστων λίθων ἀτέχνως ἐκτισμένοι, οὗ ἕνεκα καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ ὕψους δυσχερῶς ἠδύνατο νὰ ἀντίσχη εἰς τὴν ἐπίγειαν τοῦ χρόνου, ὡς ἐπὶ ἀμελῶς καὶ ἐσπευσμένως πεπονημένης βάσεως ἐρειδόμενον.

Περιεῖχε δὲ ὁ τάφος οὗτος ἑβδομήκοντα νεκροὺς καὶ πληθὺν πηλίνων ἀγγείων, ὧν ἤδη συνεκολλήσαμεν ἄρτια περὶ τὰ τετρακόσια· πάντες οἱ νεκροὶ εἶχον κατὰ χόραν ὅτι ἦσαν πολεμισταί, ἀποδεικνύουσιν εὐρεθέντα ξίφη, ὄμφαλοι ἀσπίδων, μάχαιραι, τμήματα κρανῶν, ἡλοὶ τινες χρυσοῖ, δηλοῦντες χρυσόηλα (παρὰ τὰ Ὀμηρικὰ ἀργυρόηλα φάσγανα) ξίφη, δακτύλιοι χαλκοὶ ἀπλοὶ καὶ τινες χρυσοῖ, ὡς κρίκοι, πόρπαι ἐνδυμάτων, βελῶν τινων ἀκωκαὶ κτ., περὶ ὧν ἔσται λεπτομερέστερος ὁ λόγος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν κατ' αὐτόν, ἔνθα καὶ τὰ ἐξαγόμενα ἐξ αὐτοῦ σημαντικὰ ἱστορικὰ συμπεράσματα θὰ καταγραφῶσιν.

γ') Ἐν Δημητριάδι.

- 1) Ὁρας ἀρχαῖκόν ἱερόν· ναὸς Ἀρποκράτους· τὸ θέατρον· τὸ στάδιον· ἀρχαῖκα καὶ Φεραῖκα Παγασαί.

Ὑπὲρ τὰς πηγὰς τῆς Μπουρμπλήθρας πρὸς Νότον, καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῶν 100 περίπου μέτρων, ὑπάρχουσιν οἱ πρόποδες τοῦ βουνοῦ τῶν λατομιῶν, ἔνθα διακρίνονται βαθμίδες καὶ δωμάτια, ἐσκαμμένα ἐπὶ τοῦ βράχου· τούτων ὑπέρεται ἐπίπεδος ἕκτασις μικρά, ἔνθα δι' ἀνασκαφῶν ἐβεβαιώσαμεν τὴν ὕπαρξιν περιβάλου ἱεροῦ τινος ἀρχαῖκου· διότι οἱ λίθοι αὐτοῦ εἶναι πολυγωνικῶς λελαξευμένοι, καίτοι μόλις ἐνιαχοῦ εἰς ἓνα μόνον δόμον διετηρήθησαν· ἐντὸς τοῦ περιβάλου τούτου εὗρομεν ἐπιγραφὴν ἐπὶ ἀξέστου κοινοῦ μεγάλου λίθου, λέγουσαν δι' ἀρχαϊκῶν γραμμάτων - - ερας δαμό/[σ]ιο[ς], ἧτοι Ὁρας δημόσιος (ἐνν. ὃ δε ὁ τόπος ἐστίν).

Ἐκ τούτου ἐμφαίνεται ὅτι πρὸ τῆς κτίσεως τῆς Δημητριάδος καὶ πρὸ τῆς κτίσεως τῶν Φεραϊκῶν Παγασῶν, περὶ τὸ 400

π. Χρ. γενομένης, ὁ τόπος οὗτος κατωκίετο, καὶ κατείχετο βεβαίως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Παγασῶν, ὡς πρότερον οὗτός τε καὶ τὰ πέριξ ἦκειτο κατὰ τε τὴν γεωμετρικὴν καὶ τὴν μυκηναίαν καὶ τὴν χαλκίην καὶ τὴν νεολιθικὴν περίοδον, ὡς ἐκτίθεμεν λεπτομερῶς καὶ διὰ μαρτυρίων ἀρχαίων συγγραφέων ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ ἐκτυπουμένου εἰδικοῦ συγγράμματος ἡμῶν «Γραπταὶ Στῆλαι Δημητριάδος-Παγασῶν». Σημειωτέον ὅμως ὅτι δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν ἐφέτος ἅπασαν τὴν ἔκτασιν τοῦ περιβάλλου τοῦτου ἕνεκα τῶν ἐσπαρμένων ἀγρῶν· εὑρομεν ὅμως ἀρχιτεκτονικούς τινας λίθους καὶ τμήματα στηλῶν καὶ θεμέλια οἰκοδομημάτων ἱστορικῶν χρόνων· τμήμα ἐπιγραφῆς ἐπὶ λαξευτοῦ βάρθρου μελανολίθου - - - Ν Ο Σ δηλοῖ πιθανῶς [εὐδῆμε]νος, ἦτοι ἀνάθεσιν τῇ Ἥρᾳ ἐν τοῖς περὶ τὸ 300 π. Χρ. χρόνοις, καθ' οὓς διετερηετο, ὡς φαίνεται, τὸ ἱερόν τοῦτο.

Περαιτέρω, βαδίζων τις τὴν εἰς Ἄλμυρόν ἀμαξιτόν, καὶ διερχόμενος τὴν θέσιν «Δόντια», ἦτοι τὸ ὑδραγωγεῖον τῶν Ῥωμαϊκῶν ὀψίμων αὐτοκρατορικῶν χρόνων, συναντᾷ ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἁγίου Ἥλια, ἔσω τῶν τειχῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως, τυμβοειδῆς ἔπαρμα, ἔθλα, ἀνασκάψαντες, εὑρομεν τοίχους ἐπαλλήλων οἰκοδομημάτων· τὰ τελευταῖα ὑπερκεῖμενα ἐνεῖχον μικρὰ τινα βάρθρα στηλῶν καὶ πυρολίθους λαξευτούς, ἴσως ἔκ τινος μικροῦ ἱεροῦ, κατὰ χώραν ὑποκειμένου, προερχομένου· εὐρέθη καὶ τμήμα πυρίνου κιονοκράνου ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ καὶ πηλίνῃ λεοντοκεφαλῇ, ἔτι δὲ ἀγαλμάτιον μαρμάρινον ὀρθῆς θεᾶς, κρατούσης παιδίον ἐν τῇ ἀγκάλῃ, καὶ μικρὰ τμήματα στηλῶν· τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ ναοῦ τοῦτου θὰ ἀπεκομισθῆσαν εἰς «Κάστρον» Βόλου κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας.

Ὅτι δὲ ὁ ναῦσκος οὗτος ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἄρποκράτου, καθίσταται πιθανόν ἐξ εὐρεθέντος ἀετώματος στήλης μετ' ἐπιγραφῆς - - Π Ο Κ Ρ Α Τ - - - -, ἐξ ἧς καὶ τὸ μνημονευθὲν ἀγαλμάτιον ἐμφαίνεται ὡς δηλοῦν τὴν Ἴσιν, κρατοῦσαν τὸν Ἄρποκράτη τοῦτον ἢ τὸν Ὀρον. Ἐκτίσθη δὲ ὁ ναὸς οὗτος, ὡς ὁ τοῦ Σαρράπιδος, περὶ τὸ 290 π. Χρ., ὀλίγον μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Δημητριάδος. Φέρει δὲ καὶ περίβολον ὁ ναὸς δι' ἀσθενοῦς τοιχαρίου δι' εὐρυτέρων κατ' αὐτὸν ἀνασκαφῶν δύνανται νὰ ἀνευρε-

θῶσιν ἱκανὰ ἀναθήματα, καίτοι τὸ εὖθετον αὐτοῦ παρὰ τὴν ἀμαξιτὸν παρεῖχεν εὐκολίαν τοῖς μεταγενεστέροις πρὸς ἀποφορὰν τῶν λίθων εἰς Βόλον.

Ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ, ἐξακολουθήσαντες τὰς ἀνασκαφάς, εὗρομεν σφισσομένην κατὰ χώραν τὴν πρώτην τάξιν τῶν ἐδωλίων, τὴν μόνην ὑπολειφθεῖσαν ἐκ τῆς γενομένης ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, ἰδίως τῶν Βυζαντινῶν, ἀπηνοῦς συλήσεως· ὅτι κατ' αὐτὴν ὑπῆρχον θρόνοι μαρμαρίνοι τῶν ἐπισήμων, ἀποδεικνύει εὐρεθὲν κόσμημα ἀνθεμωτὸν ἐρείσματος τῶν νώτων· εὐρέθησαν δὲ καὶ πολλὰ τμήματα μαρμαρίνων ἀνδριάντων καὶ τεμαχίδια ὀλίγων ἐπιγραφῶν, ὧν μία φαίνεται ἀγωνιστικῆ· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀναθέσεις ὑπὸ τῶν συνέδρων τοῦ κοινοῦ τῶν Μαγνήτων εὗρομεν πρότερον ἐκεῖ, εἰκάζομεν ὅτι παρὰ τὰς γενομένης συλήσεις καὶ καταστροφάς διατηροῦνται ἔτι ἐν τῷ θεάτρῳ τούτῳ λίαν διαφέροντα εὐρήματα, ὧν ἕνεκα ἐπιβάλλεται ἡ πλήρης αὐτοῦ ἀνασκαφή, καίπερ ἐργώδης καὶ δαπνηρὰ, τὸ μὲν ὡς ὑπαρχόντων κατὰ τὸ προσκηνίον ἀσβεστοκτίστων μεγάλων οἰκοδομημάτων ῥωμαϊκῶν ἢ βυζαντιακῶν χρόνων, τὸ δὲ ὡς κεκαλυμμένης τῆς κονίστρας ὑπὸ βαθέος καὶ εὐρυτάτου ὄγκου χωμάτων, ὧν καὶ ἡ ἀπόρριψις εἶναι δυσχερής, παρακειμένης τῆς ἀμαξιτοῦ, ἣν πρέπει νὰ διασχίσῃ τις, ἵνα περαιτέρω ἀποθέσῃ τὰ χῶματα ταῦτα.

Ἐπάρχει δὲ Βορείως τοῦ θεάτρου καὶ ἐγγὺς αὐτοῦ ἐμφανῆς ὁ ἐσκαμμένος ἐν σχήματι πετάλου μέγας χῶρος τοῦ σταδίου, οὐτινος μόλις ὑπελείφθησαν ἐρείσματα τινα τῶν ἐδωλίων, ὡς ἀφαιρεθέντων πάντων τῶν τελευταίων τούτων ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ἸΘ' ἑκατονταετηρίδος, ὁπότε ὁ Leake εἶδεν ὁμοίως γυμνὸν τὸν χῶρον τοῦτον τοῦ σταδίου· κατὰ τὸ Ἀνατολικὸν τέρμα αὐτοῦ εὗρομεν τοῖχον λαξευτῶν ὀγκολίθων ἐπ' αὐτοῦ τοῦ αὐλακος τῆς ἀμαξιτοῦ, δι' οὗ κλείεται ὁ χῶρος τοῦ σταδίου· τοῦ δὲ τοίχου τούτου ἐσώθη τὸ μέσον εἰς μῆκος 5-6 μέτρων· ὁ μεσαῖος λίθος φέρει λαξευτὴν ἐκροὴν τῶν ὑδάτων· ἔσω αὐτοῦ εὗρομεν φρέαρ οὐχὶ κτιστόν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ σκληροῦ χῶματος ὀρυχθέν, οὐτινος ὁ καθαρμὸς θὰ ἀποδώσῃ πιθανῶς εὐρήματα τινα.

Διότι παρ' αὐτὸ εὗρομεν τμήματα καλλίστων ἀγγείων πηλί-

νων τῆς Δ'-Ι' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, τεμάχια πηλίνων ἀγαλματίων, κεράμους στέγης καὶ τμήμα πορτίνου κιονοκράνου φαίνεται λοιπὸν πιθανὸν ὅτι ὑπῆρχεν ἐνταῦθα στοὰ τις καὶ ἴσως μικρὸν ἱερόν, σχετικὸν πρὸς τὸ στάδιον, ἴσως τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις ἐνταῦθ' αὖτε φέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων ὡς διαγωνισθεὶς πρὸς τὸν Κύκνον, τὸν βασιλέα τῶν οὐ μακρὰν ἐντεῦθεν κειμένων Ἀμφωνῶν, καὶ ὡς νικήσας καὶ φονεύσας αὐτόν. Παράκεινται δὲ κατὰ τὸ ἐνθάδε τέρμα τοῦ σταδίου κτιστοὶ μεταγενέστεροι τάφοι, δεικνύοντες ὅτι κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας εἶχε περιορισθῆ ἡ πόλις τῆς Δημητριάδος τοσοῦτον, ὥστε ὁ χώρος οὗτος νὰ θεωρῆται ὡς ἔξω τῆς περιοχῆς τῆς οἰκουμένης πόλεως κείμενος· ἐκτείνονται δ' ἐντεῦθεν Βορείως οἱ ἀσθεστόκτιστοι οὗτοι καὶ μηδὲν σχεδὸν ἐνέχοντες τάφοι μέχρι τῶν πηγῶν τῆς Μπουρμπλήθρας καὶ εἶναι πλείστοι ὄρατοι κατὰ τὴν διανοιχθεῖσαν ἀμαξιτόν φαίνεται δὲ πιθανὸν ὅτι ἐνταῦθα εἶχον θάψει καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Παγασῶν τῆς γεωμετρικῆς καὶ ἀρχαϊκῆς περιόδου, ἀτειχίστου οὔσης, ἢ κατὰ διαστήματα ἀσθενῶς τετειχισμένης τῆς πόλεως, ἣν περὶ τὸ 400 π. Χρ. μετέθεσαν οἱ Φεραῖοι ἐντεῦθεν εἰς τὰ Νότια ὑψώματα, τειχίσαντες καὶ ἰδρύσαντες τὰς Φεραϊκὰς Παγασάς, ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς 1912 σελ. 216-218.

2) Ἱερὸν Πασικράτας· τύμβοι καὶ σοσιάδες τάφων παρ' αὐτό·
ὁ τάφος τοῦ βασιλέως Δημητρίου.

Ἐξηκολούθησαμεν δὲ τὰς ἀνασκαφὰς καὶ κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Πασικράτας, οὗτινος τὴν ὑπαρξίν μαρτυροῦσιν ἄλλα τε ποικίλα εὐρήματα καὶ βωμίσκοι καὶ στήλαι ἀναθηματικαὶ ἐπιγεγραμμέναι, περὶ ὧν λεπτομερῶς διέλαθον ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Δελτίῳ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. Ἀλλὰ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ κατὰ χώραν ἔχγη δὲν εὑρομεν οὐδ' ἐφέτος· διότι μεγίστη ἐνθάδε ὑπάρχει ἀνατροπὴ ἕνεκα τῆς συνεχοῦς ταφῆς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Δημητριάδος, ἴσως καὶ πρὸ αὐτῆς, μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων· ταύτης ἕνεκα οἱ ὑποκείμενοι τάφοι διεταράσσοντο καὶ ἀνετρέποντο πολλαχοῦ· φαίνεται

δὲ ὅτι ἐτελέσθη ποτὲ καὶ τις ἐπιχωματισμός, ἐξ οὗ ἐσχηματίσθησαν δύο ἢ τρεῖς τύμβοι, ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ εἰκάζομένου ἱεροῦ τῆς Πασικράτας, οἱ δὲ συνεχῶς πρὸς Ἀνατολὰς μέχρι πού τῶν νῦν σφισσομένων «Καλυβίων Ἀλυκῶν». Τούτων ἕνεκα ἀπαιτεῖται νὰ τελεσθῇ ἐνταῦθα ἐκτεταμένη καὶ ἐπιμονωτέρα ἐργασία.

Ἄλλὰ κατωρθώσαμεν ἐφέτος νὰ καθορίσωμεν τοὺς εἰς συνστάδας τάφους, οἵτινες ἐποιήθησαν ἐντὸς τετραγώνων ὀμωμάτων, κτιστῶν διὰ μικρῶν λίθων, καὶ περιωρίσθησαν Βορείως διὰ κρηπίδωματος συνεχοῦς μεγάλων λαξευτῶν πλακῶν, ἐν αἷς εὔρομεν καὶ τμήματα προγενεστέρων στηλῶν καὶ ὅλας στήλας ἐντετειχισμένας· πολλαχοῦ ὁμῶς ἐξηφανίσθη τὸ κρηπίδωμ ἐκ διανοιχθείσης ὁδοῦ ἐπὶ Τουρκοκρατίας πρὸς τὰς Ἀλυκάς καὶ τὰ ὀμώματα ἐκ τῆς κλλιουργίας διετράχθησαν· ἀλλὰ τὸ πλεῖστον αὐτῶν ἐπικνεύρομεν καὶ διετηρήσαμεν, ἤρευνήσαμεν δὲ καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς τάφους, ὧν τὰ εὐρήματα ὑπῆρξαν ἱκανῶς πλούσια· τὰ ἀριστα τούτων εἶναι δύο χαλκὰ κάτοπτρα ἄρτια, φέροντα ἀναγλύφους παραστάσεις, πολυάριθμα πηλῖνα ἀγαλμάτια, ὧν ἱκανὰ διατηροῦσι νοποτάτας βαφάς, χρυσὰ τινα συνήθη κοσμήματα, καὶ ἀγγεῖα, ὧν ὑδρία ἀλαβάστρου μεγάλη, καὶ τινες σκύφοι μεγαρικοί, φέροντες ἀξιολογώτατας ἐκτύπους παραστάσεις. Περὶ τούτων διέλαθον μετὰ πλειόνων λεπτομερειῶν ἐν τῷ προειρημένῳ Ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ.

Πρὸς δὲ τούτοις περὶ πάντων τούτων διαλαμβάνομεν ἐκτενῶς ἐν τῷ ἐκτυπομένῳ ἔτι, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς δυσχερείας καὶ βραδύτητος, ἕνεκεν ἐλλείψεως χάρτου, ἰδικιτέρῳ συγγράμματι ἡμῶν «Γραπτὰὶ Στήλαι Δημητριάδος-Παγασῶν». Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ εὔρεσις μαρμαρίνων κεραμίδων λίαν μεγάλων, ἐν τινι παρακειμένῳ μεσαιωνικῷ κτίσματι, δηλοῖ τὴν ὑπαρξίν ἢ σπουδαίου τινὸς ναοῦ, τῆς Πασικράτας ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἢ μεγάλου ἐπιταφίου μνημείου, ἱδρυμένου ἐν εἴδει Μαισσωλλεῖου ἐπὶ τοῦ τάφου σπουδαίου τινὸς νεκροῦ· ἀναμένομεν δ' ἐν Δημητριάδι ἀκριβῶς τὸν τάφον τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ κτίστου αὐτῆς βασιλέως Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, οὕτινος, καέντος τοῦ νεκροῦ, τὰ ὅσπ'α ἐκόμισεν ὁ εὐσεβὴς υἱὸς βασιλεὺς Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς εἰς Δημητριάδα, καὶ ἔθαψεν ἐν αὐτῇ, κατὰ τὴν ῥητὴν μρτυρίαν τοῦ

Πλουτάρχου. Διὸ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξερευνηθῇ εὐρέως καὶ ἐπιμελῶς ἅπας ὁ χώρος οὗτος.

δ.) Ἐν Φεραῖς.

Οἱ περὶ τὰς Φεράς τύμβοι ἐπιγραφικὰ εὐρήματα ναὸς Ἐκάτης ἢ Διὸς Θανλίου· σημαντικὸν νεκροταφεῖον.

Ἐξερχόμενός τις ἐκ τῶν βουνῶν τοῦ μετὰ τὸ Λατομεῖον, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν πρώτην στάσιν τοῦ ἐκ Βόλου εἰς Φεράς σιδηροδρόμου, γνωστοῦ τύμβου τοῦ Πιλάφ-Τεπέ, συναντᾷ ἐν τῇ πεδιάδι πρὸ τῆς εἰς τὸν σιχθμὸν Βελεστίνου ἀφίξεως, τρεῖς κωνικούς χωματώδεις τύμβους, ὧν τοὺς δύο ἀνεσκάψαμεν δοκιμαστικῶς τῷ 1907, μὴ δυναθέντες νὰ ἀγάγωμεν εἰς πέρας τὴν ἀνασκαφὴν διὰ τοὺς ἐν τοῖς Πρακτικοῖς 1907 σελ. 153-158 ἐκτεθέντας λόγους· ὅτι ἀμφότεροι οἱ τύμβοι οὗτοι ἐνέχουσι τάφους, καὶ δὴ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ἧτοι τῆς περὶ τὸ 400-350 π. Χρ. περιόδου, καθ' ἣν ἐξίκοιτο εἰς μεγίστην ἀκμὴν αἱ Φεραῖ, θεωρῶ ἀναμφισβήτητον ἐκ τῆς εὐρεθείσης ἐν τοῖς χώμασιν αὐτῶν λατύπης, ἐκ τοῦ παρὰ τὸν μέγαν τύμβον ἀποκαλυφθέντος ἡρώου καὶ ἐκ τοῦ κτιστοῦ ἄξονος τοῦ ἐλάσσονος τύμβου, περὶ ὧν διέλαθον ἐν τοῖς Πρακτικοῖς ἔ. ἀ.

Ἄλλ' ἡ περὰ τωσιν τῆς ἀνασκαφῆς καὶ ἐξερευνησεως αὐτῶν δὲν κατορθώθη ἀτυχῶς ἄχρι τοῦδε, παρὰ πάσας τὰς προσπαθείας μου· τούναντιον δὲ τὸν μεταξὺ τῶν δύο τούτων εὐρισκόμενον τρίτον τύμβον, κοινῶς « Ἀγρωργίτικη Μαγοῦλα » καλούμενον, ὡς κείμενον παρὰ τὸ χωρίον « Ἁγιος Γεώργιος », ἀνεσκάψαμεν ἐφέτος δαπάναις τοῦ ἐν Βόλῳ φιλαρχαίου κ. Ἀλεξίου Σαμαρά, λαδόντος τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν· τομὴ τετραγώνως ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἤχθη εἰς βάθος ἕξ περίπου μέτρων, καθ' ὃ ἀνευρίσκοντο ἐν τοῖς χώμασι κεραμίδων καὶ ἀγγείων τμήματα· ἀλλ' ὁ εἰρημένος, θεωρῶν ὅτι δὲν θὰ εὐρεθῇ τι ἐν τῷ τύμβῳ, παρήτησε τὴν περαιτέρω ἔρευναν παρὰ τὴν συμβουλὴν μου τοῦ νὰ ἐξαντλήσῃ τὸ ζήτημα μέχρι τῆς εὐρέσεως τοῦλάχιστον τοῦ φυσικοῦ

καὶ παρθένου ἐδάφους, ὅποτε θὰ ἐσχηματίζετο σχεδὸν βεβαίως τῆς ὅτι δὲν ὑπάρχει τάφος.

Ἐξηρευνήσαμεν δὲ καὶ τινα κατὰ τὴν πεδιάδα μεταξὺ τῶν προειρημένων τριῶν τύμβων, παρὰ τὴν βατὴν ὁδὸν σημεῖα, καὶ εὔρομεν πολλοὺς τάφους πτωχοῦς μεταγενεστέρων χρόνων, ὧν εἷς εἶχεν ὡς πῶμα πλάκα μεγάλην, πλήρη ἀπελευθερωτικῶν πράξεων ἐν Θεσσαλικῇ διαλέκτῳ· οὐ μακρὰν αὐτῆς εὐρέθη στήλη ἀκέρατος μεγίστη, λήγουσα ἄνω εἰς ἀνθέμιον καὶ φέρουσα ἐπιγραφὴν Διονύσιος Παμφίλου Λαριοαῖος, καὶ ἑτέρα ἐλάσσων εἰς τμήματα, ἔχουσα ἐπιγραφὴν Μαχάτας Φασάνδρειος· εἷς τῶν εὐρεθέντων κοινῶν τάφων ἦτο ἀσβεστόκλιτος καὶ ἐνεῖχεν ὑάλινά τινα ἀγγεῖα ἀσήμαντα· ἔκειτο δὲ εἰς μέγα βάθος, ἔξ οὗ εἰκάζομεν ὅτι κατὰ τὴν πρὸς τὰ σημεῖα ταῦτα Φεραϊκὴν πεδιάδα ἐτελέσθη φύσει ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου λίαν βαθεῖα γενικὴ ἐπιχωσις, ὑπερβαίνουσα τὰ δύο μέτρα ἐν διαστήματι χιλιετηρίδος· τὴν δὲ ὑπαρξὴν νεκροταφείου ἐνταῦθα βεβαίως ταυτὰ τε τὰ εὐρεθέντα καὶ οἱ τύμβοι καὶ ἡ διερχομένη ἀσφαλῶς ἐντεῦθεν πεδινὴ ἀρχαία λεωφόρος, ἢ ἄγουσα ἐκ Φερῶν, ἐπὶ τι διάστημα κοινῇ, εἰς Βοίθην καὶ Δημητριάδα· διὸ ἐπιβάλλεται ἢ κατὰ τὰς θέσεις ταύτας ἐξερευνῆσις.

Ἀνεσκάψαμεν δὲ δαπάναις τοῦ προειρημένου καὶ τὴν καλουμένην «Σουβλιρὴν Μαγούλαν», ἣτις κεῖται κατὰ τὸ μέσον που τῆς ἐκ Βελεστίνου εἰς Γκερλί ὁδοῦ· ἐν τοῖς χώμασιν αὐτῆς εὐρέθησαν θραύσματα ἀγγείων τῆς νεολιθικῆς περιόδου, βεβαίως τὴν ἐκεῖ που πλησίον ὑπαρξὴν νεολιθικοῦ συνοικισμού· ἦχθη δὲ τάφος ἐπ' αὐτοῦ κατὰ μῆκος ἀκτίνος καὶ εἰς βάθος, λαμβανόμενον κατὰ τὸν ἄξονα, ἔξ καὶ ἡμίσεος μέτρων· ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ ὁ λαβὼν τὴν ἄδειαν ἀπήλπισε καὶ παρήτησε τὴν ἐργασίαν, καθ' ἃ ἐπὶ τῆς «Ἀγιοργίτικης Μαγούλας», καίτοι τὰ μὲν χώματα διήκουσιν ἔτι ὄντα φορητά, λόγον δὲ ἄλλον, εἰ μὴ τάφου ἐπισήμου, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ τύμβος οὗτος, κείμενος ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἐκ Φερῶν εἰς Λάρισσαν παρὰ τὰ κράσπεδα τοῦ ὄρους.

Ἐξηρευνήσα δὲ διὰ μικρῶν σκαφῶν τὰ κατὰ τὴν Δυσμηκὴν ἔξοδον ἀπὸ τοῦ τείχους τῶν ἀρχαίων Φερῶν σημεῖα, ἑκατέρω-

θεν τῆς νῦν ἀγούσης ἐκ Βελεστίνου εἰς Γκερλί βατῆς ὁδοῦ καὶ κατὰ τὸν νῦν καλούμενον χεῖμαρρον « Μαχαλόρρεμ », εἰς οὗ τὴν δεξιὰν ὄχθην ἀνευρίσκονται πλεῖστα χαλκώματα, ἰδίως ἀρχαῖα καὶ ὀρπαι, ψηφίδες, ζφάρια χαλκᾶ κτ., προερχόμενα ἐκ χωμάτων ἀπερριμμένων κατὰ τὴν Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, ὁπότε βεβαίως θὰ ἐπισκευάσθη ἡ ἀνιδρύθη παλαιότερος ναὸς τοῦ Διὸς Θαυλίου ἢ τῆς Ἐκάτης· διότι ἐκεῖ που εἴχομεν εὑρεῖ στήλην, φέρουσαν τὴν ἀνάθεσιν ταύτην καὶ μεγάλους σπονδύλους, ἠύλακωμένους, φέροντας καὶ ἐπένδυσιν λεπτοῦ σκληροτάτου μαρμαροκονιάματος, περὶ ὧν βλ. Πρακτικά 1907 σελ. 160-161.

Ἐπερὰνω δὲ τοῦ ἐκεῖ μνημονευθέντος σημείου εὔρομεν παρρημιμένους ὑπὸ τὸ νῦν ἔδαφος εἰς μικρὸν βάθος καὶ ἐτέρους μεγάλους σπονδύλους, τμήματα γεισωμάτων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, τμήμα ἀναγλύφου ἐξ ἀναθήματος ἢ ζυφοφόρου ναοῦ καὶ τεμάχιον μικροῦ ἐνδεδυμένου μαρμαρίνου ἀνδριάντος· ἐκ τούτων εἰκάζομεν ὅτι ἐπὶ τούτου τοῦ χώρου κεῖται μέγας καὶ σπουδαίωτατος ναός, οἷος ὑπῆρχε καὶ ἀναφέρεται τῆς Ἐκάτης ἐν Φεραῖς, οὗτινος ἡ ἀνασκαφή ἐπιβάλλεται ταχεῖα· διότι καὶ τὸ κοίτασμα τῶν ἀρχαίων χαλκωμάτων ἐνταῦθα παράκειται καὶ ἐπίχωσις μεγάλη ἔχει τελεσθῆ ἐκ τῆς καθόδου τῶν χωμάτων τῶν ὑπερκειμένων γηλόφων, ἧς ἕνεκα καθίσταται βέβαιον ὅτι δὲν ἐξηφανίσθη ἐντελῶς ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὁ ναός, οὐδὲ ἀπεκομίσθησαν τὰ βαθέως κείμενα μέλη αὐτοῦ καὶ λοιπὰ ἀναθήματα. Πρὸς τοῦτοις πρόκειται νὰ ταμῆ ὁ χώρος οὗτος, ἵνα διέλθῃ ἢ εἰς Τρίκαλα - Ἰωάννινα γραμμῆ τοῦ σιδηροδρόμου, ὡς ἐθεοδώθημεν, ἰδόντες τὸ διάγραμμα τῆς ἐπισήμου μελέτης.

Ὀλίγον δὲ περὶ τέρω τοῦ ναοῦ τούτου ὑπάρχουσι κατεσπαρμένα βάθρα καὶ τμήματα ἐπιτυμδίων στηλῶν καὶ πλάκες τάφων, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ὅτι μέγα νεκροταφεῖον ὑπόκειται ἐνταῦθα, ὧν τῶν πρὸς ταφὴν λίαν εὐθέτων τῶν σκληροῦ χώματος γηλόφων τούτων· ἐὰν δὲ τις λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, καθ' ἣν ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἡγεμονίας τῶν Φερῶν ἐθάπτοντο πολυτελῶς καὶ οἱ στρατιῶται ἔτι, θὰ θεωρήσῃ λίαν ἀξίαν τοῦ κήπου τὴν κατὰ τὸ σημεῖον τούτο ἐξερευνησιν πρὸς εὑρεσιν συ-

στάδος τάφων κατὰ τὸ σύστημα τῶν προμηνημονευθέντων παρὰ τὸ ἱερόν τῆς Παισικράτας ἐν Δημητριάδι. Ἀναγράφομεν δὲ τὰς θέσεις ταύτας χάριν τῶν νεωτέρων ἀρχαιολόγων, ἵνα ἐξερευνησῶσιν αὐτάς, οὐχὶ διότι ἡμεῖς δὲν ἔσχομεν τὴν πρὸς τοῦτο θέλησιν καὶ δύναμιν ἢ τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, ἀλλὰ διότι εὑρομεν ἀντιγωνίαν παρὰ τῷ Ἀρχαιολογικῷ Συμβουλίῳ, περὶ ἧς προείπομεν ἀνωτέρω. Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ γεωργοὶ διαγιγνώσκουσι διὰ τοῦ ἀρότρου τὰς πλάκας τῶν πωμάτων τῶν κατὰ τὴν θέσιν ταύτην τάφων, σημειοῦσιν αὐτάς, καὶ νύκτωρ κρύφα διανοίγουσιν ὄσους δύνανται, καὶ συλῶσιν αὐτούς.

Εἶδομεν δ' ἐκεῖ ἓνα τῶν καλῶν ὀρθογωνίων τάφων, ἄρτι σεσυλημένον, κατὰ τὴν ἀπουσίαν ἡμῶν ἐννοεῖται ἔφερε μεγάλην πλάκα ὡς ὑπόστρωμα καὶ τέσσαρας ὀρθὰς πλάκας μαρμαρίνας ἐπιμελῶς λελαξευμένας, φερούσας ἐγχαράκτους κίονας μετὰ κιονοκράνων κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ὄψιν, πλουσιώτατα βεδαμμένους· ἀλλ' αἱ βραχὺ ἐγένοντο ἐκ τῶν βροχῶν τοῦ χειμῶνος τὰ πολλὰ ἐξίτηλοι καὶ μόλις ἔχγη αὐτῶν εὑρομεν, μεταδόντες ἐν καιρῷ καὶ ἐξαγαρόντες αὐτάς· νῦν δ' εὑρηγται αὐταὶ ἐν τῇ Μουσεῖῳ Βόλου. Ἀνεσκάψαμεν δ' ἐγγύς μετὰ τοῦ γυμνασιάρχου Βόλου κ. Ἰω. Γιαννικιάκη, λαθόντος πίστεωσιν ὀλίγων δεκαδράχμων, καὶ εὑρομεν πολλοὺς σεσυλημένους τάφους, ὧν εἷς εἶχε ποιηθῆ διὰ πηλίνης μεγάλης σοροῦ, ἕτεροι δὲ διὰ πωρίνων· εἶχον δὲ οὗτοι πώματα μονόλιθα ἐπιμελῶς λελαξευμένα· ἐκ ταύτων κατέστη ἔμφανές ὅτι ἀπὸ πολλῶν δεκάδων, ἴσως καὶ ἑκατοντάδων ἐτῶν, ἐσυλῶντο ἐνταῦθα οἱ διὰ τοῦ ἀρότρου συναντώμενοι τάφοι, γυμνωθέντες σὺν τῷ χρόνῳ ἐκ τῶν πολλῶν ἐπικειμένων χωμάτων ἕνεκα τοῦ πρανοῦς τοῦ ἐδάφους· εὐνόητον ὅμως εἶναι ὅτι βαθύτερον ὑπόκεινται ἕτεροι ἀσύλητοι.

ε'.) Ἐν Σκοτούσῃ, Τρίκῃ, Κραννῶνι.

- 1) Πιθανὴ θέσις τοῦ ἐπιγραφικοῦ ἄρχείου Σκοτούσσης·
τὸ Ἀσκληπιεῖον Τρίκης.

Μεταβαίνοντες εἰς Φάρσαλον, καὶ διελθόντες παρὰ τὴν Σκο-

τοῦσσαν, ἀνεστιάψαμεν ἐπὶ τινας ὥρας δι' ἐνὸς ἐργάτου ἐπὶ τινος σημείου τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς, ἔνθα ὑπενοήσαμεν ὅτι θὰ ὑπῆρχε τὸ ἱερὸν τῆς πολιούχου θεότητος, ὅπου βεβαίως ἀνετίθεντο τὰ ψηφίσματα τῆς πόλεως, καθ' ἃ ἐν τῷ τῶν Γόννων, Φθιωτῶν Θηβῶν, Χυρετιῶν καὶ λοιπῶν πόλεων τῆς Θεσσαλίας ἐν γένει ὄντως δ' εὔρομεν ἐντὸς ὀλίγης ὥρας τμήμα ψηφίσματος τῶν ἀρχῶν τῆς Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, τμήματα πηλίνου ἀγαλματίου θεᾶς καὶ δύο χαλκᾶ νομίσματα· ἐλπίζομεν λοιπὸν ὅτι μετ' οὐ πολὺν χρόνον θὰ ἀποφασίσῃ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία νὰ ἐνεργήσωμεν ἀνασκαφὰς ἐν τῇ σπουδαιότητι ταύτῃ πόλει, μετὰ βεβαιότητος εὐρέσεως σημαντικῶν ἀρχαίων, μάλιστα τοῦ ἐπιγραφικοῦ αὐτῆς ἀρχείου, ὅπερ ἀσφαλῶς θὰ ὑπάρχη κατὰ χώραν ἐντὸς εὐρισκομένων ἐκεῖ μεταγενεστέρων πτωχῶν κτισμάτων ἐκ ξηροτόχων· διότι δὲν ἀπεκομίσθησαν ἐκεῖθεν πολλοὶ λαξευτοὶ λίθοι, μὴ κειμένης ἐγγὺς πόλεως τινος ἢ κώμης τῶν ὑστέρων χρόνων σπουδαίας, μηδὲ ὑπαρχούσης σπάνιος λίθων, τῶν δὲ κατοίκων τῶν πέριξ χωρίων περιορισθέντων εἰς τὴν ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν διάνοξιν τάφων μόνον.

Τὰ δὲ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Σκοτούσσαν νεώτερα καὶ σημερινὰ χωρία Ἀἰθαλί, Ἀλχανί, Ἀρναουτλί, Δουβλατάν, Καραμπαϊράμ, Σουπλί κττ. ἐνέχουσιν ἐν ταῖς ἐπιστάσεσι καὶ ταῖς οἰκίαις ἱκανὰς ἐπιγραφάς, ὡς ἐμάθομεν, καὶ δὴ ἐν μὲν Ἀἰθαλί, οἰκία Τσεπερλῆ λέγεται ὑπάρχουσα ὡς βαθμῆς στήλη, ἐφ' ἧς διακρίνονται γράμματα ΚΡΑΝΝΟΥΝ - - -, ἴσως ψήφισμα, σχετικὸν πρὸς τὴν Κραννῶνα· ἐν τῇ ἐπιστάσει Ἀλχανί ἀναφέρονται ὑπάρχουσαι ἐπιγραφαί, συναχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου Φιλίππου· ἐν Δουβλατάν, οἰκία Νικ. Ἀγγελούσου, πλᾶξ μετὰ γραμμάτων ΣΑΤΥΡΟΣ ΑΜΦΙΩ - - -, ἐν Σουπλί κορμὸς ἀνδριάντος μαρμαρίνου, ἐντετειχισμένος εἰς τὸν σταῦλον τῆς ἐπιστάσεως, μεταξὺ δὲ αὐτοῦ καὶ Ἀρναουτλί ὅτι ὑπάρχει ἐρειπιῶν, ἔνθα ἀνευρίσκονται πῆλινα ἀγαλμάτια, τμήματα χαλκωμάτων, νομίσματα κττ., βεβαίως σπουδαίου τινὸς ἱεροῦ ἀναθήματα· διὸ μάλιστα ἐκεῖ θεὸν νὰ ἐρευνηθῇ ὁ τόπος. Ἐπίσης μνημονεύουσιν οἱ ποιμένες ὅτι παρὰ τὸ ἀρχαῖον τεῖχος ὑπάρχει κρύπτη κτιστή, εἰς ἣν εἰσέρχεται τις διὰ μαρμαρίνης κλίμακος δυσεξιχιάστου.

Εἰς δὲ τὴν Τρίκκην μετέβημεν, ἵνα ἴδωμεν κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν τόπον, ἐγγὺς τοῦ Πηγειοῦ καὶ τοῦ χωρίου «Μισδάνι» κείμενον, ἐνθα ὁ Ν. Κοντὸς ἐδήλου ὑπαρξίν καὶ δι' αὐτοψίας γνῶσιν κατακεχωμένου θολωτοῦ κτισμάτος. Ἡ θέσις καλεῖται νῦν «Μαρμαρᾶς» καὶ διαφαίνεται κατ' αὐτὴν ἐκτεταμένος ταπεινὸς λόφος, ἧτοι «μαγοῦλα», ἐν ἣ εἶδομεν τμήματα ἀγγείων τῆς νεολιθικῆς περιόδου, μετ' αὐτῶν δ' ἕτερα τῆς ἱστορικῆς περιόδου καὶ μικροὺς λίθους πτωχῶν κτισμάτων παλαιότερου χωρίου, ὧν τινα ἀσθεστόκιστα ὑπῆρχον ὅμως καὶ τμήματα πύρων καὶ κονιαμάτων, οἷα δύναται τις νὰ ἀναμένῃ ἐκ τάφων θαλαμοειδῶν Μακεδονικῶν, ἧτοι «καμαρωτῶν»: ἐγγύτατα τούτων λέγεται ὑπὸ τῶν ἐκεῖ γέροντων ὑπάρχουσα πρὸ γενεᾶς κρήνη, ἣτις ὅμως κατεχώθη ὑπὸ τοῦ χρόνου: εἶδομεν καὶ σκαφὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς πρὸς ἀνεύρεσιν λαξευτῆς μεγάλης πλακός: ὁ δὲ προειρημένος βεβαιοῖ ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ εὔρε πρὸ ἸΟετίας περίπου εἰς βάθος δύο μέτρων «θολογυριστὸν» οἰκοδόμημα μετὰ θύρας κεκλεισμένης, ἅτινα ἐπέδειξε τῷ υἱῷ. Κατὰ ταῦτα θεωρῶ εὐλογον νὰ ἐνεργηθῇ ἐνταῦθα δοκιμαστικὴ τις μικρὰ ἔρευνα: διότι καὶ ἄλλοι γέροντες τοῦ Μισδανίου διηγοῦνται ὅτι εὑρέθη ἐκεῖ πρὸ πολλοῦ πλᾶξ μαρμαρίνη πλήρης γραμμάτων, ἣτις καὶ ἐκτίσθη που ἐν τῷ τοίχῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Τρίκκῃ ἐμάθομεν ὅτι ὑπάρχει τις παλαιὸς «Τεκές», ἧτοι Τουρκικὸν μοναστήριον, ὃν κατέχει νῦν ἡ οἰκία Βεῖκογλου: ἐκεῖ λέγουσιν οἱ γέροντες ὅτι εἶδον πολλὰς μαρμαρίνας πλάκας πλήρεις ἑλληνικῶν γραμμάτων «κεφαλαίων»: ὄντως δ' ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ εἶχον εὑρεθῆ αἱ ἀπελευθερωτικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ τὸ ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα, ἅτινα τῷ 1906 ἐκομίσασμεν εἰς Βόλον. Μελετήσαντες δὲ καὶ τὰς θέσεις τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ περιελθόντες τὰ κατ' αὐτὴν καὶ τὴν ἀκρόπολιν, κατελήξαμεν εἰς τὴν ὑπόνοιαν τοῦ ὅτι τὸ περίφημον Ἀσκληπιεῖον δὲν ἔκειτο ἐπὶ τῆς θέσεως, ἐν ἣ ἔσκαψεν ὁ κ. Π. Καστριώτης, καὶ ὅπου εὔρεν ἀρχαῖον τι ἀνάλημμα, ὅπερ πιθανώτατα εἶναι μέρος τοῦ ἀρχαίου τείχους ἢ τινος πύργου αὐτοῦ, ἀλλὰ μακρὰν ἐκείθεν καὶ ὑψηλότερον εἰς τὰ πρὸς τὸν Ληθαῖον κράσπεδα τῆς ἀκροπόλεως, παρὰ τὴν ἐκεῖ κτιζομένην τότε ἐκκλησίαν: διότι εἶδο-

μεν ἐντὸς αὐτῆς τῆς κοίτης τοῦ Ληθίου καὶ παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην αὐτοῦ, ἔνθα καὶ πηγῆ τις παλαιᾶς χρήσεως ὑπάρχει, τμήματα κίωνων καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν καὶ ἐν γένει εὐθετον σημεῖον πρὸς ποίησιν ναοῦ, ξενῶνων, θεραπευτηρίων καὶ ὁμοίων κτισμάτων κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ. Διὸ θεωροῦμεν ἀναγκαιοτάτην τὴν ἐκεῖ ἐκτέλεσιν δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν μετὰ πλείστων ἐλπίδων ἐπιτυχίας.

- 3) Τύμβος ἡμίκαπιος παρὰ τὴν Λάρισαν· ναὸς Ἀπόλλωνος Τεμπεῖτου παρὰ τὴν Κραννῶνα ἢ σημασία τῆς ἐπωνυμίας αὐτοῦ· ναὸς Ἀσκληπιοῦ καὶ δικαστικὸν ψήφισμα Κραννῶνος· τὰ εἰρημια αὐτῆς· τὸ θέατρον ἱερὸν Ἥλιον· τὸ ἀνάκτορον καὶ οἱ τάφοι τῶν Σκοπαδῶν.

Τὴν δὲ ἀγλαόκαρπον πατρίδα τῶν Σκοπαδῶν Κραννῶνα τὸ τρίτον ἐπεσκεπθῆμεν ἐφέτος, ἀφορμὴν λαβόντες παρὰ τοῦ ἐν Ἀαρῖσῃ ἀμαξιοπηγοῦ Γιαννικοπούλλου, ὑποδείξαντος πρὸς ἰδιωτικὴν ἀνασκαφὴν λόφον τινα παρὰ τὸ νῦν χωρίον Ταουσάνην, τῆς περιοχῆς τῆς ἀρχαίας Κραννῶνος, καὶ λαβόντες τὴν πρὸς τοῦτο ὑπουργικὴν ἄδειαν, ἵνα ἐπιδείξῃ ἡμῖν τοῦτον καὶ ἀνασκάψωμεν δαπάναις αὐτοῦ· ἀλλ' ὄντος τοῦ λόφου φυσικοῦ, ἠμποδίσαμεν τὴν ματαιοπονίαν, ἀφ' οὗ μετέβημεν ἐκεῖσε. Ἐξερχόμενός τις τῆς Ἀαρῖσῆς καὶ βαδίζων ἐπὶ τῆς εἰς Καρδίτσαν ἡμιτελοῦς ἀμαξιοῦ, συναντᾷ εἰς δέκα περίπου λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπόστασιν, ἐγγύτατα καὶ ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, τύμβον, οὗ τὸ ἥμισυ ἀνέσκαψαν πρὸ ἐτῶν οἱ ἐργολάβοι, ἵνα ρίψωσι τὰ χῶματα πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἀμαξιοῦ· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπάρχει ἐν αὐτῷ σπουδαῖος ὀρθογώνιος τάφος, ὃν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνεύρωσιν οἱ προειρηθέντοι, ὡς βαθύτερον τῆς γενομένης ἐκχωματώσεως κείμενον.

Περαιτέρω βαδίξει τις ἐφ' ἱκανὰς ὥρας ἐπὶ παναθλίᾳ ὁδοῦ, σχεδὸν ἀδιαβάτου μετὰ βροχὴν, ἕνεκα τοῦ σχηματιζομένου μέλανος πηλοῦ, λίαν μὲν ὀλισθηροῦ, ἀλλ' ἔνδεικτικῶς τῆς εὐφορίας τοῦ τόπου· φθάσαντες δ' ἐν Ταουσάνῃ, χωρὶς κειμένων μεταξὺ Κραννῶνος καὶ Ἀτραγος, ἐγγύτερον πρὸς τὴν πρώτην ἀρχαίαν

πόλιν, εὐρομεν σπόνδυλον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῆς καὶ πολλὰς πλάκας ἀρχαίας ἐντετειχισμένας, ἐν τινὶ δὲ οἰκίᾳ πλάκα φέρουσαν ἀπελευθερωτικὴν ἐπιγραφὴν, ἀποτριβείσαν τὰ πολλὰ, ἣς πέντε στίχοι δύνανται νὰ ἀναγνωσθῶσιν· ἐκομίσθη δὲ αὕτη, ὡς λέγουσιν, ἐκ τῆς ὑπερκειμένης τοῦ χωρίου κρήνης, ἐν ἣ πολλοὶ ὑπάρχουσιν ἀρχαῖοι λίθοι, ὡς καὶ ἐν τῷ κέντρῳ οἰκήματι τοῦ ἐπιτάτου, κοινῶς «ἐπιστάσις» ἢ «κονακίω» καλουμένῳ· ἅπαντα τὰ ἀρχαῖα ταῦτα ἐκομίσθησαν πρὸ ἐτῶν ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς Κρανωνῶνας, ἐξ ἧς πάντα τὰ ἐγγὺς πεδυνὰ χωρὶα ἐξεφόρουσαν λίθους, ὧν πολλοὺς μετεκομίζον καὶ μέχρι Λαρίσης πρὸς πώλησιν· διότι καὶ εἰς ἄλλα χωρὶα εὐρομεν ὁμοίους λίθους, ἐμάθομεν δὲ ὅτι ἐν «Τσουρμακλί» ὑπάρχει καὶ μαρμαρίνη κεφαλὴ, ἐντετειχισμένη ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ζαρκινῶ.

Υπέρεκειται δὲ τῆς Ταουσάνης θέσις, καλουμένη «Μαννεροῦ» ἢ «Μάννα Νεροῦ», ἣτοι πηγὴ ὕδατος, κειμένη ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς εἰς ἕτερον χωρίον, τὴν «Καρλίγκαν» ὁδοῦ· παρὰ τὴν πηγὴν ὑπάρχει λόφος, φέρων θραύσματα γεωμετρικῶν ἀγγείων, κεραμίδας καὶ ὑπόλοιπα Βυζαντιτικῶν ἀσβεστοκτιστῶν οἰκημάτων· εὐρομεν δ' ἐκεῖ καὶ τινὰ γεισώματα ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ναοῦ, ἢ κατὰ χώραν κειμένου, ἢ οὐχὶ μακρὰν πρὸς τὴν Κρανωνῶνα· ὅτι δὲ ὁ ναὸς οὗτος ἀνήκε τῷ Ἀπόλλωνι Τεμπείτῃ, μαρτυρεῖ στήλη ἀναθηματικὴ, ἐνταῦθα μὲν εὐρεθεῖσα, εἰς Ταουσάνην δὲ κομισθεῖσα ὑπὸ τινος χωρικοῦ πρὸς χρῆσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· τὰ γράμματα αὐτῆς, ἦν ἐκομίσσαμεν εἰς Λάρισαν, εἶναι ἐνιαχοῦ ἐφθαρμένα, ἀλλ' ἐξάγεται σαφῶς ἐξ αὐτῶν ἡ ἀνάθεσις τῷ Ἀπλῶνι Τεμπείτῃ ὑπὸ τινος γυναικὸς ὡς ἐλευθέρια.

Ἐρμηνευτέον δὲ τὴν λέξιν «ἐλευθέρια» οὐχὶ ὡς δηλοῦσαν ἀπελευθέρωσιν δούλης, ἀλλ' ὡς ἀνάθεσιν εὐτυχῶς τεκούσης ἀστῆς· ἐξ αὐτῆς φαίνεται τῆς παλαιᾶς χρήσεως μετεδόθη καὶ ὑπάρχει νῦν παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ ἡ εὐχὴ πρὸς ἐγκύους γυναικας «καλὴ λευτεριά» καὶ αἱ ὅμοιαι, ὡς καὶ τὸ ῥῆμα «ἐλευτερώθη», ἣτοι ἔτεκεν εὐτυχῶς, καὶ ἡ ὑπὸ τοιαύτην ἔνοιαν λατρεία τοῦ «Ἁγίου Ἐλευθερίου». Ὑπάρχει δὲ καὶ ἕτερα ἐπιγραφὴ ὁμοία, ἀνήκουσα τῇ Φαλάννῃ (οὐχὶ τῇ Γυρτώνῃ, ὡς ἐν IG IX² 1034 ἐκτίθεται), καὶ λέγουσα «Ἀπλῶνι Τεμπείτῃ | Αἰσχυλῆς Σατύ-

ροι | ἐλευθερία», δι' ἧς δηλοῦται ὅτι καὶ ἐν ἄλλαις Θεσσαλικαῖς πόλεσιν ἐλατρεύετο ὁ Ἀπόλλων Ἑμπείτης ὑπὸ ἰδιότῃτα μαιευτικὴν, ὑφ' ἣν καὶ ἀντικατεστάθη νῦν διὰ τοῦ Ἀγίου Ἐλευθερίου. Ἡ δ' ἐπωνυμία *Ἑμπείτης* προέκυψεν ἐμφανῶς ἐκ τοῦ συμδεδηκότος τῆς διὰ ῥήξεως τῶν Ἑμπεῶν ἐξόδου εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Πηγειοῦ καὶ ἐλευθερώσεως οὕτως ἐκ τῶν πλημμυρούστων ὑδάτων τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος, ἀνακουφίσεως δὲ τῶν κατοίκων· οὕτω λοιπὸν οἱ Θεσσαλοὶ οὐ μόνον διετήρησαν ἐκ παλαιτάτων χρόνων τὴν ἀνάμνησιν τοῦ μεγάλου τούτου καὶ σπουδαίου φαινομένου, ὅπερ καὶ γεωλογικῶς εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ καὶ προσφυῶς παρωμοίωσαν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, εἰκονίσαντες τὸ γεγονός καὶ τὸ σχῆμα τῶν Ἑμπεῶν πρὸς τὰς τικτούσας γυναῖκας.

Ἐμάθομεν δὲ ὅτι περαιτέρω πρὸς τὴν Κραννῶνα, καὶ δὴ ἐν θέσει «*Χατζησμάκι*» νῦν καλουμένη, ἐπὶ τῶν συνόρων Ταουσάνης καὶ Χατζηγλάρ, ὑπάρχει ὕψωμα τι πλήρες λαξευτῶν μαρμάρων καὶ τμημάτων ἀρχιτεκτονικῶν ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ναοῦ· μὴ δυνηθέντες ὅμως τότε ἡμεῖς, λόγῳ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, νὰ διαδῶμεν τὴν τελματώδη πεδιάδα ἐκεῖθεν, ἀπεστείλαμεν κατόπιν ἀνθρώπους, οἵτινες οὐ μόνον ἐβεβαίωσαν ταῦτα, ἀλλὰ καὶ μοὶ ἐκόμισαν πλάκα, περιέχουσαν σπουδαιότατον δικαστικὸν ψήφισμα, 22 στίχων σφισομένων, τοῦ τύπου τῶν ἐν Γόννοις, ὅπερ κατέθηκα ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Συλλογῇ Λαρίσης, καὶ ὅπερ ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀσκληπιοῦ, ἔνθα εἶχεν ἀνατεθῆ τὸ ψήφισμα· ἐκ τῶν γνωστῶν ἐπιγραφῶν τῆς Κραννῶνος μανθάνομεν ὅτι ἀνετίθεντο ψήφισματα «ἐν τῷ ἱερῶν τῆς Ἀθάνας» καὶ «ἐν τῷ Ἀσκληπιεῖον» καὶ «ἄκρουν ἐν τοῖς ἱαρουτοῖς» IG IX² 460· 461 a. b.

Προκύπτει ὅμως τὸ ἐρώτημα, ἂν τὸ ἱερὸν, ἔνθα εὐρέθη τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ψήφισμα, εἶναι τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἢ μήπως μεταγενέστερόν τι, εἰς οὗ τὴν κτίσιν ἐγένετο χρῆσις ἀρχαιοτέρων λαξευτῶν καὶ ἐπιγεγραμμένων λίθων, ὧν καὶ πολλοὶ ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ· τὸ ζήτημα δύναται νὰ λύσῃ μικρά τις σκαφή. Ἡ ἀνὰ τὰ ἐρεῖπια ὅμως τῆς Κραννῶνος περιήγησίς μου, μοὶ παρέσχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ «Ἀσκληπιεῖον» αὐτῆς ἔκειτο εἰς τὰ πρὸς τὸ Χατζηγλάρ κράσπεδα τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα ὑπάρχουσιν ἐγγὺς πηγαὶ ὕδατος, περὶ ὧν ἔσται ὁ λόγος,

καὶ ἐκκλησία μετὰ περιβόλου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ποιηθεῖσα ἐξ ὕλικου ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ναοῦ· ἐπὶ τοῦ προστώου αὐτῆς ὑπάρχει ἐντετειχισμένη ἢ γνωστὴ ἀνάθεσις τῇ Ἡλίῳ ἐν IG IX² 464, ἐξ ἧς θὰ ὑπέθετέ τις ὅτι ὑπῆρχεν ἐκαὶ ναὸς τοῦ θεοῦ τούτου· ἀλλὰ μόνον βωμόν τινα ἢ μικρὸν ἱερὸν ὑπονοητέον· διότι ὀπισθεν τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὑπάρχει θέσις κοίλη, οἷαν θὰ ἀνέμενέ τις ἐκ κατακεχωμένου ἀρχαίου θεάτρου, ὅπερ φαίνεται μετὰ τοῦ ἐπισήμου ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν συνεχείᾳ κείμενον.

Ἡ δὲ ἔλλη ἀρχαία πόλις Κραννῶν ἔχει προστόμιον σχηματισμὸν καὶ ἔκφρασιν, οἷα αἱ Φεραί· διακρίνεται δὴλα δὴ ὑπὲρ τὴν μνημονευθεῖσαν ἐκκλησίαν «μαγοῦλα», ἧτοι μέγας λόφος ὑψηλὸς τῆς χαλκῆς περιόδου, μεμονωμένος καὶ αὐτοτελής, οὗ ὑπέγκειται ἕτερος ὑψηλότερος καὶ μεῖζων, συνδεόμενος Νοτοδυσμικῶς μεθ' ὑψώματος ἀκανονίστου, ἄπερ ἀποτελοῦσι τὰ μὲν τὴν ἀκρόπολιν, τὸ δὲ τὴν κάτω πόλιν τῆς μυκηναϊκῆς καὶ γεωμετρικῆς περιόδου· ἅπαντα ταῦτα κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἀπετέλεσαν τὴν ἀκρόπολιν τῆς Κραννῶνος, ἐκταθείσης τῆς κάτω πόλεως ταπεινότερον ἐν τῇ πεδιάδι, ὀπίσθεν μάλιστα ἐπὶ αἰῶνας μέχρι σήμερον ἐξάγουσι λίθους τοῦ τέλους οἱ χωρικοὶ καὶ εἰδικοὶ λατόμοι· ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ὑψίστης ἀκροπόλεως ὑπάρχει γεωδαιτικὸν σημεῖον τῆς Ἑλληνικῆς στρατιωτικῆς χαρτογραφίας καὶ μεγάλη τάφος παρ' αὐτό, νεωστὶ ἀνοιχθεῖσα πρὸς ἀποφορὰν λίθων, ὡς φαίνεται, καὶ «στρεμματισμὸν» τοῦ χώρου πρὸς καλλιεργίαν· ἐνταῦθα διακρίνονται καὶ λίθοι οἰκοδομήματος σπουδαίου, οἷον ἀναμένομεν κατὰ τὴν κορυφὴν ταύτην τὸ περίφημον ἀνάκτορον τῶν Σκοπαδῶν· σημαντικὸν ἐπίσης ἀρχαῖον κτίσμα ἔκειτο καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχαϊκῆς κάτω πόλεως, ἧτοι ἐπὶ τοῦ δευτέρου ὑψώματος τῆς ἱστορικῆς ἀκροπόλεως, ὅπερ ἴσως ἦτο ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς.

Ὅπισθεν δὲ τῆς ἀρχαϊκῆς ταύτης ἀκροπόλεως ὑπάρχουσι πέντε τύμβοι, ὧν ὁ μέγιστος φέρει τάφρον νεωτέρων τυμβωρύχων, ἀσθενῆ ὄμως καὶ μὴ τυχοῦσαν τοῦ ὑποκειμένου τάφου· ἕτεροι τέσσαρες τύμβοι διακρίνονται Νοτανατολικῶς τῆς ἀκροπόλεως ταύτης, περαιτέρω δὲ πρὸς τὸ χωρίον «Δοξαρᾶ» ἄλλοι διεσπαρμένοι· ἅπαντες οὗτοι καὶ τινες μάλιστα διαφανιόμενοι θεωρῶ

ἀναμφισβήτητον ὅτι περιέχουσι τάφους, τοὺς πλείστους τῶν μελῶν τῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας τῶν φιλοτέχνων Σκοπαδῶν εἶναι δὲ ἀπαραίτητον νὰ ἀνασκαφῶσιν οὗτοι, πρὶν προλάβωσιν οἱ τυμβωρύχοι καὶ ἀνατρέψωσιν αὐτούς, ὄντος δυσφυλάκτου καὶ ἐρήμου τοῦ μέρους ἐκείνου· πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἀπαλλοτριώσεως τοῦ χώρου δι' ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν μετέβημεν ἐκεῖσε κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1907 μετὰ τῆς νομίμου ἐπιτροπείας, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν Π. Καθθαδίου, Ν. Γ. Πολίτου, Χ. Τσουντα, τοῦ νομομηχανικοῦ καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ ἐν Λαρίσῃ νομάρχου, οἵτινες ἐνέκριναν τὴν ἐκτέλεσιν ἐδημοσιεύθη μάλιστα καὶ ἡ νόμιμος πρὸς τοῦτο προκήρυξις· ἐλπίζομεν ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἢ τὸ Ἔργασίον τῆς Παιδείας, θὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προταθέντος ἔργου, ὄντος τῶν σπουδαιωτάτων ἐν Θεσσαλίᾳ. Διότι ἐσχάτως ἐμάθομεν ὅτι ἐκεῖ που εὑρον οἱ ἐκ τοῦ χωρίου Τσουρμακλὶ Γκολιέμης καὶ Γάτσιος ἀποθήκην μεγάλων πύθων καὶ «θολογυριστὸν» οἰκοδόμημα ὑπόγειον, ἅπερ κατέχωσαν πρὸς ἐξίσωσιν τοῦ ἐδάφους.

Ἐπάρχει δὲ Δυσμικῶς ἀκροπόλεως θαυματοποιήτης πηγῆς, ἐφ' ἧς ἔχουσι κτισθῆ ἀρχαῖοι λαξευτοὶ ὀγκόλιθοι καὶ λεία ἐξαιρετικὰ μάρμαρα· ταύτης ὑπέρκειται δευτέρα πηγὴ ἐλάσσων· τούτων Δυσμικώτερον εὑρηται τρίτη πηγὴ, ἣν σήμερον καλοῦσιν οἱ κάτοικοι «Διμονέρι», ἣτοι «Δαιμονέρι», ὅ ἐστι «Δαιμονονέρι», ὕδωρ δαιμόνιον, θαυμάσιον· διότι νομίζουσιν ὅτι ὁ ὕψιστος πύρροντος, ἐὰν βρέξῃ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν διὰ τοῦ ὕδατος τούτου, θεραπεύεται· αὕτη λοιπὸν θὰ εἶναι ἢ ἐν Κραννῶνι πηγῇ, ἣν ἀναφέρει ὁ Πλίνιος, ὡς ἔχουσαν περιέργους ιδιότητας· τὸ χωρίον τοῦ Πλίνιου δὲν ἔχομεν πρόχειρον, ὡς ἀπὸ μνήμης γράφοντες περὶ αὐτοῦ.

Περὶ ἀρχαίων ἀγαλμάτων καὶ λίθων ἐπιγεγραμμένων ἔμαθον ὅτι ἐν μὲν τῇ χωρίῳ Χατζηγλάρ, ἐν τῇ ἐπιστάσι ἢ «κονακίῳ», ἀπεκρύβη πύθος καὶ ἐν αὐτῇ ἀγαλμάτιον εὐμέγεθες, ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ γεωργοῦ Ἡλίου ἔχει ἐπιστρωθῆ που ἐπιγεγραμμένη πλάξ, ἐν δὲ Τσουρμακλὶ ὅτι ἐν τῇ φρέατι τοῦ Χαραλ. Θουμαγιώτου ὑπάρχει «πέτρα μὲ πατημασιὰς καὶ γράμματα», ἣτοι βῆθρον χαλκοῦ ἀγάλματος ἐπιγεγραμμένον. — Βαδίζων δὲ τις

ἐκ Χατζηγλᾶρ εἰς Λάρισαν, συναντᾷ μετὰ τὸ χωρίον τοῦτο πολυάριθμα κατεσπαρμένα μέλη ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ἐν οἷς σπόνδυλοι καὶ τμήματα ἐπιστυλίου, οἷα συχνάκις συναντῶμεν ἐπὶ παλαιῶν Τουρικικῶν νεκροταφείων, εἰλημμένα ἐξ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἐρειπίων· ἡ θέσις αὕτη εἶναι ἀξία ἐρεῦνης, ὡς καὶ ἕτερα περαιτέρω παρὰ τὸ χωρίον Χασάν-Τατάρ, ἔνθα διακρίνεται τεχνητὸς λοφίσκος ἐπὶ τῆς λοφοσειρᾶς τοῦ χωρίου· πλησιάζοντες δ' ἐγγὺς τῆς Λαρίσης πρὸς τὴν θέσιν «Σιττή», ἢ *Παλαιοχώρα*, διεκρίναμεν ἐγγὺς τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀνεωγμένους ἀρχαίους τάφους, ἐξ ὧν εἰκάζομεν ὅτι ἐκεῖ που ὑπάρχει ἐκτεταμένον νεκροταφεῖον τῶν ἀρχαίων Λαρισαίων.

ς'.) *Ἐν Μητροπόλει Θεσσαλιώτιδος (1).*

*Τὰ τεῖχη τῆς ἀρχαίας πόλεως· οἱ κατ' αὐτὰ τάφοι
ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης Καστίας.*

Περὶ δὲ τὸ τέρμα τοῦ ἔτους τούτου μετέβημεν εἰς τὸ παρὰ τὴν πόλιν Καρδίτσαν χωρίον Παλαιόκαστρον, προσκλήσει τοῦ ἀστυνόμου, ἵνα ἴδωμεν εὐρεθέντα τάφον· ἔκειτο δὲ οὗτος εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων ἔξω τοῦ τείχους τῆς πεδιάδος ἐν θέσει «Τρόχαλο» κοινῶς καλουμένη, μεταξὺ τοῦ εἰρημένου καὶ τοῦ χωρίου «Φράγκου»· τὸ ὄνομα τῆς θέσεως προήλθεν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχαίων τειχῶν, ὧν οἱ λίθοι διασειόμενοι καὶ θραυόμενοι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐσχημάτισαν μικρόν τι ὕψωμα· ὁ δὲ τάφος εἶχε ποιηθῆ διὰ πλακῶν λαξευτῶν, ἡρμοσμένων ἐπιμελῶς καὶ συγκρατουμένων διὰ σιδηρῶν γόμφων, καὶ ἐνεῖχε λίθους καὶ τμήματα κεραμίδων τοῦ τείχους, ἦτο δὲ πλήρης χωμάτων καὶ ἐν ἀταξίᾳ· εἶχεν ἄρα συληθῆ πρὸ πολλοῦ· πρόχειροι δοκιμαί, διὰ λαστῶν γενόμενοι ὑπὸ τῶν χωρικῶν, ἀπέδειξαν τὴν ὑπαρξιν καὶ

(1) Ὁνεκα τῶν δύο ἐν Θεσσαλίᾳ *Μητροπόλεων*, ὧν καὶ ἡ ἕτερα ἀνεγγορίσθη ἤδη (βλ. *Πρακτικὰ* 1914 σελ. 177-179), ἀρέκνυψε σύγχυσις τοῦ τίνι τετραρχίᾳ ἀνήκεν ἑκάτερα· ἐπειδὴ ἡ ἐλάσσων ἀνήκε τῇ Περραιβίᾳ ἢ τῇ Ἑσπαιώτιδι, ἡ μείζων αὕτη δύναται ἀσφαλῶς νὰ ὀριοθῆ ὡς ἀνήκουσα τῇ Θεσσαλιώτιδι.

ἄλλων τάφων ἐν τοῖς ἀγροῖς τοῦ Πέτρου Καρχαλέστη καὶ Νικολάου Παγώνη, ὧν ἡ ἔρευνα δὲν ἦτο δυνατὴ ἐν μέσῳ χειμῶν.

Ἐξηκριβώθη ἕμῳς ἡ κατεύθυνσις τοῦ ἀρχαίου τείχους ἐν τῇ πεδιάδι, ὅπερ, καίτοι πολλαχοῦ ἐξηφανίσθη πρὸς ἀποφορὰν τῶν λίθων, καὶ εἶναι πανταχοῦ κατακεχωμένον, διακρίνεται ἐπὶ μακρὸν διάστημα πρὸς τε τὴν διεύθυνσιν ταύτην καὶ παρὰ τὸν διερχόμενον ποταμὸν κατὰ τὴν ἀντίθετον καὶ παρὰ τοὺς ἀγροὺς τοῦ ἱερέως Θεοδώρου Πουλίου, ἔνθα κάμπτεται κυκλωτέρως καὶ περικλείει τὸν χῶρον τῆς πόλεως· οὕτως ἄρα οἱ πολῦτιμοι εὐρεθέντες ἐν τῇ τελευταίῳ τούτῳ σημείῳ τάφοι, περὶ ὧν εἶπομεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς 1909 σελ. 171 καὶ 1911 σελ. 337-343, οὔτινες ἔχουσι καὶ κτιστὴν περιοχὴν κατὰ δωμάτια, ὅαν οἱ προμνημονευθέντες τῆς Δημητριάδος παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς Πασικράτας, εὕρηγται ἐπίσης εὐθὺς ἔξω τῶν τειχῶν καὶ νῦν δύνανται νὰ διαγνωσθῶσι διὰ τῶν δωματίων.

Ἀνῆρχετο δ' ἐν τῆς πεδιάδος, ἣς ἱκανῶς εὐρὸν χῶρον κατελάμβανεν ἡ ἀρχαία πόλις, τὸ τεῖχος εἰς τὰ ὑπερκείμενα ὄρη λίαν ὑψηλά, καθ' ἃ τὸ τῆς Δημητριάδος· ἡ ἀκρόπολις ἄρα τῆς Μητροπόλεως ἔκειτο οὐχὶ ἐν τῇ ὑπερκειμένῳ τοῦ νῦν χωρίου ὑψώματι, ἔνθα ὁ μύλος, ἀλλὰ λίαν ὑψηλότερον κατὰ τὴν θέσιν «Στεφάνι», ἣτις μάλιστα πασῶν πρέπει νὰ ἐξερευνηθῇ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀρχείου τῆς πόλεως· ἡμεῖς δὲν ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀνέλθωμεν ἕως ἐκεῖ. Οὐχ ἤττον δὲ καὶ ὁ ἦδη πρότερον καθορισθεὶς ὑπ' ἐμοῦ περίφημος ναὸς τῆς Ἀφροδίτης Κασινίας, περὶ οὗ προείπομεν, δεόν νὰ ἐξερευνηθῇ ἐν τοῖς μάλιστα πάντων ἀρχαίοις μνημείοις τῆς Θεσσαλίας· διότι παρὰ πᾶσαν τὴν ἀπὸ αἰώνων τελεσθεῖσαν ἀποφορὰν λίθων ἐξ αὐτοῦ ὑπάρχει ἔτι ἱκανὴ ἐπίχρῳσις καὶ σημεῖα σαφῆ τοῦ διαγράμματος αὐτοῦ, ἔτι δὲ πολλὰ βεβαίως ἀναθήματα, ἀφ' οὗ καὶ ὄλον ἀγαλμα μαρμάρινον τῆς θεᾶς εὐρέθη ἐκεῖ καὶ χαλκοῦ ἀνδριάντος κεφαλῆ, ὑπερέτερα τοῦ τελείου ἀνδρικοῦ μεγέθους, καὶ ἄλλα μικρότερα ἀρχαῖα, καὶ ταῦτα ἀνευ ἀνασκαφῆς, ἀλλὰ δι' ἀπλῆς ἀναξέσεως τοῦ ἐδάφους, ὅπερ κατέχεται ὑπὸ «καπνοτοπιῶν» καὶ εἶναι εὐθετον πρὸς σκαφὴν νῦν, ὁπότε μὲν ἦρξαντο κτιζόμενοι οἰκίσκοι καλλιεργητῶν.

ξ') Ἐν τῷ Μουσεῖῳ Βόλου.

Ἀνδρῶσις σιγλῶν ἐν τῇ Β' αἰθούσῃ καὶ ἐν τῷ προδόμῳ.

Κατὰ δὲ τοὺς δύο τελευταίους μῆνας τοῦδε τοῦ ἔτους ἡχο-
λήθημεν εἰς τὴν ἀνδρῶσιον τῶν γραπτῶν σιγλῶν ἐν τῷ Μουσεῖῳ
Βόλου· τὰς τέως ἰδρυμένους ἐν τῇ Β' αἰθούσῃ στήλας συνεπιτη-
ρώσαμεν, ἀποκαθηλώσαντες, καὶ ἐπικυδρῶσαμεν διὰ περιαιρετῶν
κοχλιῶν, κατὰ τὸ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς 1912 σελ. 228 ἐκτεθὲν
σύστημα οὕτως, ὥστε νὰ καθίσταται εὐχερῆς ἡ ἀφαίρεσις αὐτῶν
πρὸς καθαρισμὸν, ἀντιγραφὴν καὶ συντήρησιν· μετηλλάξαμεν δὲ
καὶ τὴν θέσιν πολλῶν κατ' ἀναλογίαν τῆς διατηρήσεως τῶν χρω-
μάτων καὶ ὡς πρὸς τὸ πληρέστερον ἢ ἀτελέστερον προσπίπτον
φῶς. Ὑπολείπεται ὅμως πρὸς περάτωσιν τοῦ ἔργου ὁ προσήκων
καθαρισμὸς τῶν σιγλῶν τούτων ἀπὸ τῶν ἐπικειμένων χωμάτων
καὶ ἡ δέουσα βαφή τῶν τοίχων τῆς αἰθούσης.

Ἐν δὲ τῷ προδόμῳ ἰδρῶσαμεν πολλὰς τῶν μεγάλων σιγ-
λῶν καὶ μαρμαρίνων ὀρόφων, καὶ ἀναπνευστήσαμεν ὄλον ἐπιτά-
φιον μνημεῖον τῆς Δημητριάδος· περὶ τῶν ἐργασιῶν τούτων ἀνε-
κοινώσαμεν ἤδη τὰ δέοντα ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ τοῦ
1915, ἐγράψαμεν δὲ λεπτομερῶς καὶ ἐν τῷ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολο-
γικῆς Ἑταιρείας ἐκτυπούμένῳ ἰδιαιτέρῳ ἡμῶν συγγράμμειτι ὑπὸ
τὴν ἐπιγραφὴν «Γραπτὰ Στήλαι Δημητριάδος-Παχασῶν»· τού-
του ἕνεκα παραλείπομεν τὴν ἐνθάδε ἔκθεσιν περὶ τούτων· ση-
μειωτέον ὅμως ὅτι τὰς στήλας, ἃς ἀνιδρῶσαμεν ἐν τῷ προδόμῳ
τούτῳ, ἐκαθαρίσαμεν καὶ ἐστερεοχρωμήσαμεν, πρὸς περάτωσιν
δὲ καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν ἔργου ὑπελείφθη ἡ ποίησις ὑαλοφράκτων
θηκῶν καὶ ἡ προσήκουσα βαφή τῶν τοίχων.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1915 ἐξηκολουθήσαμεν τὰς ἐν Θεσσαλίᾳ
ἀνασκαφάς, ἐρεῦνας καὶ ὁμοίας ἐργασίας μέχρι τῶν μέσων τοῦ
μηνὸς Σεπτεμβρίου, ὅποτε, κηρυχθείσης ἐπιστρατεύσεως, μετέ-
βημεν εἰς Ναύπλιον, ἐνθα ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀσχοληθῶ-
μεν ἐπὶ τινι χρόνον καὶ εἰς ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας πλὴν τὰ
κυριώδη στρατιωτικὰ ἡμῶν ἔργα· τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνα-
σκαφῶν καὶ ἐρευνῶν τούτων ἔχουσι συντόμως ὧδε :

1915.— Α'. ΘΕΣΣΑΛΙΑ

α) Ἐν Δημητριάδι.

- 1) Νεκροταφεῖον καὶ τύμβοι λαιωπῶν παρὰ τὸν Γ' πύργον· ἀξιόλογα εὐρήματα ἐξ αὐτοῦ· τὰ κατὰ τὴν πεδιάδα τείχη τῶν Φεραϊκῶν Παρασῶν· παλαιὰ κλοπαὶ κτερισμάτων καὶ δεῖκται τάφων.

Ἐναζητοῦντες ἐφέτος τὸ ἐπίσημον νεκροταφεῖον τῶν Δημητριάδων, ἐν ᾧ θὰ ἀνευρίσχομεν πλουσίους τάφους, οἷους ἐνδεύκνουςι πολλὰ τῶν εὐρεθειῶν γραπτῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν καὶ πολλὰ τῶν ἐπιταφίων μνημείων, ἀνεσκάψαμεν ἀριστερὰ τῆς εἰς Ἄλμυρον ἀμαξίτου, ἐπὶ τῶν Δυσμικῶν κρασπέδων τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἀγίου Ἡλίας, ἐγγύτατα τοῦ Γ' πύργου, τοῦ ἐνέχοντος γραπτὰς στήλας, περὶ οὗ βλ. Πρακτικά 1912 σελ. 175-189. Τὰ ἐντεῦθεν εὐρήματα ὑπῆρξαν μὲν ἱκανῶς σημαντικὰ, δὲν ἐπλήρουν ὅμως τὰς προσδοκίας τοῦ ἀναμενομένου, ὡς ἐλέχθη, νεκροταφεῖου. Διότι ὀλίγοι μόνον τάφοι εὐρέθησαν, καὶ οὗτοι οὐχὶ κατὰ τινα σαφῆ συστάδα, ἀλλὰ μᾶλλον μονήρεις καὶ κατεσπαρμένοι, πολλαχοῦ δὲ τετραγαγμένοι ὑπὸ μεσαιωνικῶν κτισμάτων καὶ τάφων, εὐτελῶν ἀμφοτέρων.

Τὰ τοιχάρια δῆλα δὴ δωματίων τινῶν, δι' ὧν περιωρίζοντο τάφοι, διεσταύρωσαν ἕτερα μεταγενεστέρων οἰκίσκων, ἐξ ὧν καὶ τάφοι τινὲς ἀνετράπησαν· διότι εὗρομεν εἰς μικρὸν βάθος τμήματα πηλίνων ἀγαλμάτων, ἐν οἷς Ἔρωσ, ἐποχοῦμενος ἐπὶ τράγῳ. Ἀδιαιτάρηκτον ὅμως μείναντα κατὰ τύχην, εὗρομεν τάφον ἐντὸς δωματίου εὐτελοῦς τοιχαρίου δύο δόμων· τὸ πῶμα αὐτοῦ, ἐκ πλακῶς κυανολίθου, ἔκειτο εἰς βάθος 0·50-1·00 μ. ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπικλινοῦς ἐδάφους· ἐνεῖχε δὲ ὅστ' αὐτὰ δύο τεθαμμένων γυναικῶν, νεαρᾶς καὶ ὀρίμου· ἡ νεᾶνις φαίνεται βέβαιον ὅτι ἐτάφη πρώτη· διότι τὰ ὅστ' αὐτῆς παρέκειντο σεσωρευμένα παρὰ τοῦς πόδας τῆς ἐν τάξει τεθαμμένης ὀρίμου, τῆς μητρὸς αὐτῆς εὐλόγως· ἐνεῖχε δὲ ὁ τάφος ὄραϊον πήλινον ἀγαλμάτιον γυναικῆς

ἀκέραιον, ἕτερον εἰς τμήματα, δύο χρυσᾶ ἐνώτια, ἓνα χρυσοῦν δακτύλιον μετὰ σφενδόνης λίθου ἀγλύφου ἡμιπολυτίμου, ἓν χρυσοῦν ἐνώτιον εἰς σχῆμα περιστερᾶς καὶ τινα φυλλάρια χρυσᾶ.

Περαιτέρω εὗρομεν μαρμαρίνην κυλινδρικήν θήκηην, ἐνέχουσαν ὀστᾶ καέντος νεκροῦ, καὶ βόθρον μικρὸν, ἐστεγασμένον διὰ πλακῶς κυανολίθου, ἐνέχοντα ὀστᾶ παιδίου καέντος, καὶ μικρὸν στέφανον χρυσοῦν, κατὰ μίμησιν κλαδίσκου καὶ φύλλων πεποιημένον, μετὰ παρακειμένης σιδηρᾶς στλεγγίδος. Ἡ τε θήκη καὶ ὁ βόθρος εἶχον ποιηθῆ ἐντὸς τῶν παχυτάτων τοίχων ὀρθογωνίου μεγάλου οἰκοδομήματος, ὅπερ ἐξημερίδωσα διὰ σκαφῆς ὅτι ἦτο πύργος τῶν Φεραϊκῶν Παγασῶν, φέρων προβολὴν πρὸς Βορρᾶν, ὅστις εἶχε καταρριφθῆ μετὰ τοῦ ἀνερχομένου πρὸς τὸν βουνὸν τοῦ Ἁγίου Ἡλίας καὶ τοῦ πρὸς τὴν πεδιάδα κατὰ τὸ νῦν «Διγαρόρρεμα» ἐκτεινομένου τείχους, ἓνα οἱ λίθοι χρησιμεύωσιν ὡς γόμωσις τοῦ τείχους καὶ τῶν πύργων τῆς Δημητριάδος, ἢ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν κατασκευὴν ὑπὸ τοῦ Ἰδρυτοῦ βασιλέως Δημητρίου, ἢ κατὰ τὴν ἐπαύξησιν τοῦ Γ' πύργου, γενομένην κατὰ τὸ 169 π. Χ. ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ βασιλέως Περόεως, ἢ κατ' ἀμφοτέρας.

Παρὰ δὲ τὸν τάφον τῶν δύο γυναικῶν, περὶ οὗ προείπομεν, εὗρομεν ἔξω τοῦ ὄματιου δύο τάφους γυμνοῦς, ἧτοι ἄνευ πλακῶν πλακῶν καὶ ἄνευ ὑποστρώματος, ἀλλ' ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ σκληροῦ ἐδάφους ποιηθέντας, ὧν ὁ εἰς μόνον ἔφερον ὡς πῶμα πολλὰς πλάκας εὐτελοῦς κυανολίθου· ἔκειντο δ' ἐπάλληλοι, ἧτοι τὸ πῶμα τοῦ ἐνὸς ἐχρησίμωσεν ὡς ὑπόστρωμα τοῦ ἑτέρου, καὶ ἀνήκον ἐμφανῶς εἰς συζύγους, ὧν ὁ ἀνὴρ ἀπέθανε πρῶτος· διότι ἐν τῇ τάφῳ αὐτοῦ εὐρέθησαν δύο μολύβδινα πυξίδες καὶ τινα ἀσημένια πηλινὰ ἀγγεῖα, ἐν δὲ τῇ ὑπερκειμένῳ εὐρέθη ζευγὸς χρυσῶν ἐνωτίων, καταληγόντων εἰς λεοντοκεφαλᾶς, καὶ τι πλακοειδὲς χρυσοῦν ἔλασμα μετ' ἐκτύπου πτηνοῦ.

Βορειότερον δὲ καὶ εἰς μικρὰν ἀπὸ τούτων ἀπόστασιν εὗρομεν εἰς βάθος 2 μ. πῶμα τάφου, λίαν ἐπιμελῶς ἡρμοσμένον τεττάρων μαρμαρίνων πλακῶν καὶ πέμπτης ὡς ὑποστρώματος· ὁ τέλειος πωματισμὸς ἠμπόδιζε τὴν εἰσροὴν ὑδάτων καὶ χωμάτων εἰς τὰ ἔσω τοῦ τάφου· καὶ ὅμως κτέρισμα δὲν ἐνεῖχεν οὐ-

δὲν λόγου ἄξιον ὁ τάφος οὗτος, πλὴν εὐτελῶν πηλίνων λύχνων, χαλκῶν τινων βελονῶν καὶ ἐνὸς περιέργου στεφανοσειδοῦς πλέγματος ἐκ ξύλου καλαμοσειδοῦς λεπτοῦ· ὑπῆρχον δ' ἐν αὐτῷ δύο νεκροὶ ὠρίμου ἡλικίας, ὧν τοῦ ἐνὸς τὰ ὀστά εἶχον σωρευθῆ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἑτέρου. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ κατασκευὴ ὑποδηλοῖ ἀνθρώπους εὐπόρους, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι οἱ ἐκτελέσαντες τὴν ταφήν τοῦ δευτέρου νεκροῦ ἀνθρωποὶ ὑπεξήρσαν τὰ πολυτιμότερα τῶν κτερισμάτων τοῦ προτέρου ἢ ἀμφοτέρων, διαφυγόντες τὴν προσοχὴν τῶν οἰκείων.

Ὅτι δὲ τοιαῦται κλοπαὶ ἐτελοῦντο ὑπὸ τῶν νεκροθαπτῶν αὐτῶν, θεωρῶ ἀναμφίβολον· διότι πολλάκις ἐν ἀρίστοις τάφοις καὶ ὅλως ἀδικταράτοις εὐρίσκομεν ἑλλιπῆ κτερίσματα, ἧτοι ἐν μόνον ἐνώτιον, ἢ φύλλα χρυσοῦ ἐλάσσονα τῶν ἐπὶ τοῦ ξυλίνου ἢ μεταλλικοῦ σκελετοῦ τοῦ στεφάνου ὑπαρχουσῶν μικρῶν ὀπῶν, ἢ δακτυλίους ἄνευ σφενδόνης ἢ τανάπαλιον, πολλάκις δὲ ὅλως ἐλλείποντα τὰ ἐκ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου ἀναμενόμενα κτερίσματα, καὶ αὐτὰ τὰ νομίσματα συχνότατα μὴ ὑπάρχοντα. Ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι τυχαῖον συμβεβηκός, βεβαίοι ἢ ἐπιμελεστάτη ἡμῶν ἔρευνα, μάλιστα δὲ ἡ ἔλλειψις χωμάτων ἐκ τάφων καλλίστων, ἐν οἷς τὰ εὐρήματα εἰσιν ἐμφανῆ.

Ὅτι δὲ ἀνθρωπίνως συνέβαινον τοιαῦται ὑπεξαίρέσεις ὑπὸ τῶν νεκροθαπτῶν κατ' αὐτὴν τὴν ταφήν, βεβαίοι τὸ νῦν τελούμενον, ὅπερ καὶ αὐτὸς εἶδον ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ, παρακολουθῶν τῷ ἐμῷ ἀοιδίμῳ πάππῳ Νικολάῳ, ἱερεῖ ὄντι, κατὰ τὰς ἱεροτελεστίας· πολλάκις ὄντι ὅτι μετὰ τὴν ἔνθεσιν τοῦ νεκροῦ ἐν τῷ βόθρῳ καὶ τὴν ἐπιτάφιον εὐχὴν τοῦ ἱερέως καὶ τὴν βίψιν δραστικῆς χρώματος ἐπ' αὐτοῦ, ἀποσυρομένων ἐν κοπετοῖς τῶν οἰκείων, κατερχόμενοι οἱ νεκροθάπται πρὸς διευθέτησιν τῆς σοροῦ, ὑψήρουν, ὑπεγείροντες τὸ πῶμα αὐτῆς, τὰ ὑποδήματα ἢ ὅ τι ἕτερον ἠδύνατο ἐν τάχει, πολλάκις μετατοπιζόντες τὸ πῶμα πρὸς ἀφαίρεσιν ἐνδύματος οὕτως, ὥστε καὶ ἡ σιαγὼν, ὑπολυομένου τοῦ δεσμοῦ, κατήρχετο, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκ τοῦ ταραχμοῦ διηνοίγοντο· συνέδη δὲ καὶ τότε: νεκρὸν τινα, καλῶς ἐνδεδυμένον, καὶ ὀψὲ τὴν δειλὴν ταφέντα, ἐκάλυψαν οἱ νεκροθάπται ἐπίτηδες λίαν ἀτελῶς, ἵνα τὴν ἐπομένην ἀραιρέσωσι τὰ καινουργῆ ἐνδύ-

ματα αὐτοῦ προλαβὼν ὅμως τὴν νύκτα χοῖρος, γνωστοῦ παροίκου, ἔφρχε πολὺ τοῦ σώματος καὶ κατερράκωσε τὰ ἐνδύματα. Ἐκ τούτων καὶ τῶν ὁμοίων καταφάνεται ὅτι οἱ πολλὰ καὶ πολυτίμητα ἐπιθέντες μετὰ τῶν νεκρῶν ἐν τοῖς τάφοις ἀρχαῖοι Ἕλληγες, προτεῖχον τὸν νοῦν κατὰ τὴν τρυφήν, καὶ ἐπεμελοῦντο τῆς ἀσφαλείας, οἱ δὲ μὴ πράττοντες τοῦτο μετὰ πάσης οἰκονομίας, ἐξηπατῶντο ὑπὸ τῶν νεκροθαρπῶν, ὑφαιρουμένων τινῶν ἢ πάντων τῶν λόγου ἀξίων κτερισμάτων.

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐβεβαιώσαμεν τὴν ὑπαρξίν δεικτιῶν καθ' ἅπαντας σχεδὸν τοὺς ἀρχαίους τάφους τῆς Δημητριάδος· εἶναι δὲ οὗτοι διττοί· τὸ μὲν μικρὰ πλάξ κωνοσλίθου, ἐμπεπηγμένη στερρῶς καὶ διὰ λιθοκρίων συγχεταμένη ὀλίγον ὑπὸ τὸ νῦν ἔδαφος ἀνωτάτω, ἢ τὸ ἥμισυ ὑπὲρ αὐτὸ πολλακίς, καὶ ἑτέρα ὑπ' αὐτὴν ὁμοίως βαθύτερον, τὸ δὲ ὀλίγον ὑπὲρ τὸ πῶμα, ἢ ὑπὲρ τὸ καλύπτον τὸν νεκρὸν χώμα, ἐν τοῖς ἀνευ πώματος τάφοις, στάμνος εὐτελής, κεχωμένη πλαγίως, καὶ μικρὸν ὅμοιον ἀγγεῖον, ἐπίτηδες τεθραυσμένον, ὕπερ πολλακίς εὐρίσκειται ὀλίγον ὑπὸ τὸ νῦν ἔδαφος ἐπὶ τοῦ μέτου τοῦ τάφου· τὰ δύο τελευταῖα, μάλιστα τὸ τεθραυσμένον ἀγγεῖον, δὲν ἐλλείπουσιν ἐξ οὐδενὸς τάφου οὕτως, ὥστε οἱ ἔμπειροὶ τῶν ἐργατῶν, καθοδηγηθέντες διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ μελέτης τῶν φαινομένων, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν τμημάτων αὐτοῦ βεβαιούσιν ὅτι οὐ μακρὰν ὑπόκειται ὁ τάφος.

Ἦσαν δὲ χρήσιμοι οἱ δεικτιοὶ οὗτοι τοῖς οἰκείοις, ἵνα εὐχερῶς ἀνευρίσκωσι τοὺς τάφους καὶ θάπτωσι καὶ ἑτέρους νεκροὺς ἐν αὐτοῖς, μάλιστα οἱ οὐχὶ πλοῦσιοι, ἀλλ' οὐδὲ πτωχοί· διότι ἀμφοτέραι αἱ τάξεις αὗται ἔθαρπον ἐφάπαξ ἕκαστον οἰκεῖον, οἱ μὲν βαθύτατα διανοίγοντες βόθρον, ἰδικότερον δὲ ἕκαστον μέλος καὶ ἐγγὺς ἀλλήλων, οἱ δὲ πτωχοὶ οὐχὶ βυθίως, ἀλλ' ἐντὸς κεραμίδων μεγάλων, ἔνθα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιθέσιν ἕτεροι, τῶν λοιπῶν μελῶν θηκτομένων ὁμοίως, ἢ ἀνευ κεραμίδων ἐν γυμνοῖς τάφοις, ἧτοι ἐν ἀπλοῖς βόθροις, ὡς σήμερον γενικῶς σχεδὸν συμβαίνει, ἐγγὺς τῶν λοιπῶν προγενεστέρων νεκρῶν, σημειουμένων πάντων διὰ τῶν δύο ἢ τῆς μιᾶς τῶν ἐμπεπηγμένων πλακῶν, περὶ ὧν προείπομεν. ἵνα γινώσκηται ἀκριβῶς ἡ θέσις

καὶ τελῶνται τὰ μετὰ τὴν ταφὴν νόμιμα, ἤτοι σπονδαὶ κτ., ἐπὶ τῶν τάφων.

Ἐπάρχουσι δ' ἔσω τῶν τειχῶν καὶ ἐγγὺς τοῦ μνημονουθέντος Γ' πύργου τρεῖς τύμβοι, ὧν ὁ μέσος μέγιστος, κωνικοὶ ὄξεις, παρακείμενοι ταῖς μεγάλαις ἀρχαίαις λατομίαις, ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἁγίου Ἡλία τῆς Βορείου πλευρᾶς, ὧν χρήσις ἐγένετο καὶ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους μέχρι τῶν σημερινῶν. Ὅτι οἱ τύμβοι οὗτοι ἦσαν ἀπορρίμματα λατύπης τῶν ἐξαγομένων καὶ κατὰ χώραν ἐξεργαζομένων λίθων, ἐδηλοῦτο ἔμφανως· ἡμεῖς ὅμως, καίπερ εἶχομεν τοιαύτην βεβαιότητα, ἐσχηματίσαμεν τὴν ὑποψίαν, μήπως ἐν αὐτοῖς, ἐπίτηδες ποιηθεῖσιν, ἕνα ἀποπλανήσωσι τοὺς τυμβωρύχους, ἐτέθησαν σημαίνοντες νεκροί, ἐξαιρετικῶς ἐντὸς τῆς ἀρχαίας πόλεως ταφέντες, καὶ δὴ αὐτὸς ὁ ἰδρυτὴς καὶ κτίστης αὐτῆς βασιλεὺς Δημήτριος, καὶ μετέπειτά τινες τῶν οἰκείων αὐτοῦ· οὕτως ἀνεσκήψαμεν δοκιμαστικῶς τὸν μέσον καὶ τὸν Νότιον τῶν τύμβων τούτων. Ἄλλ' ἐνωρὶς εἶδομεν ὅτι ἡ ὑποψία ἡμῶν δὲν ἐφαίνετο εὐστοχος· διότι, καὶ ἂν ἐπίτηδες ἐκ λατύπης ἐσχηματίζοντο οἱ τύμβοι πρὸς κάλυψιν τάφων σπουδαίων νεκρῶν, θὰ ἐξηγῆτετο πρῶτον τὸ παρακείμενον χῶμα, μάλιστα δὲ θὰ ὑπῆρχε λατύπη ἐτέρων λίθων, μὴ ὀρυσσόμενων ἐκ τῶν λατομιῶν τούτων, καὶ δὴ πόρου καὶ λευκοῦ μαρμάρου λατύπη. Ἄλλ' οὐδὲν ἔχγος αὐτῆς εὔρομεν· φαίνεται δὲ καὶ ἄλλως ὅτι τὰ ἀπορρίμματα ταῦτα ἐξεφοροῦντο κατὰ καιροῦς, οὐχὶ ἐφάπαξ, ὡς θὰ ἀπηγείτο πρὸς κάλυψιν τάφων διὰ τύμβων. Διὸ ἐθεωρήσαμεν ὡς ματαίαν τὴν πλήρη ἐξερεύνησιν αὐτῶν.

2) Τὸ Βορροδυσμικὸν νεκροταφεῖον Δημητριάδος· τύμβοι ἐν αὐτῷ λαξεύσεις ὁδοῦ καὶ ἐπιταφίων μνημείων ἐπὶ τῶν βράχων.

Δυσμικῶς τῶν λατομιῶν τῆς Μπουρμπλήθρας εὐθὺς ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Δημητριάδος ὑπάρχουσιν ἕγνη λαξευτῆς ἐπὶ τοῦ βράχου λεωφόρου, ἀγούτης εἰς Φεράς διὰ Δημητρίου-Λατομείου-Πιλάφ Τεπέ· ὀλίγον μετὰ τὴν λάξευσιν ταύτην διακρίνονται ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ τὶς τὶς ἐπὶ τῶν βράχων πρὸς γόμφωσιν βάθρων

και ἴδρυσιν στηλῶν, ἔτι δὲ μέγα λαξευτὸν ἡμικύκλιον ἐν εἶδει ἐξέδρας· ταῦτα δύνανται νὰ ἐρμηνευθῶσιν ὡς φέροντα ἢ ἐπιτάφια μνημεῖα ἢ στήλας ἐπιτυμβίους, ἢ ἀναθήματα εἰς ἐνοδίαν ἢ προφυλαίαν θεότητα, ἢς μόνον βωμὸς τις θὰ ἦτο ἱδρυμένος, ὄντος βραχῶδους και πρανοῦς τοῦ ἐδάφους· ἀλλὰ και ἀμφοτέρων τούτων ἢ ὕπαρξις δὲν ἀποκλείεται· ὅτι ὅμως ὑπῆρχον ἐν ταῦθα τάφοι, ἐβεβαίωσαμεν δι' ἀνασκαφῆς ὀλίγον ὑπὸ τὰς λαξεύσεις, ἐνθα ὄντως εὑρομεν ἐπικειμένους ἀλλήλων γυμνοὺς και κεραμοστεγεῖς τάφους, μηδὲν λόγου ἄξιον ἐνέχοντας.

Ἐπάρχει ὅμως ὀλίγον περαιτέρω ἔπαρμα, ἐν εἶδει ἀναλήμματος τῆς ὁδοῦ, οὗ Νοτίως εἶναι πιθανώτατον ὅτι ἔθιψαν εὐρέως οἱ Δημητρεῖς, ὄντος εὐθέτου τοῦ χώρου και καταλλήλου τοῦ χώματος· ὄντων ὅμως ἐσπαρμένων τῶν ἀγρῶν, δὲν ἐδοκιμάσαμεν ἐκεῖ, ἀλλὰ Βορείως τοῦ ἐπάρματος ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου αὐτῷ χώρου, ἐνθα εὑρομεν και βάρη στηλῶν και τάφους τινὰς πτωχοὺς· εὐρύτεραι ἔρευναι θὰ ἀποδώσωσι βεβαίως πλουσιωτέρους τάφους, διήκοντας ἐν συνεχείᾳ ἐκατέρωθεν τῆς ἀρχαίας λεωφόρου μέχρι τοῦ γνωστοῦ τύμβου και περαιτέρω πρὸς τὸ χωρίον Διμήνη.

Ὁ δὲ τύμβος οὗτος εἶναι ὁ μόνος ἐμφανῆς ἐν νεκροταφείῳ καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας Δημητριάδος· τοῦτον, ὡς προσείπομεν, ἀναφέρει μὲν ὁ Leake, ἀνέσκαψε δὲ ὁ Β. Στάης (βλ. *Πρακτικά* 1902) και εὑρε τινὰ ἀλαβάστρινα ἀγγεῖα· μόνον διὰ τὸ μοναδικὸν αὐτοῦ ἐκρίναμεν ἄξιον ἐπιμελεστέρας ἐρεύνης, και ἀνεσκάψαμεν εὐρύτερον τὰ παρ' αὐτὸν μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου, ὄντος ἐκ «σαπόπετρας», ἦτοι ἐξ εὐθρύπτου κυανολίθου. Ἐξηκριθώσαμεν δὲ ὅτι ἐποιήθη δι' ὤμων πλίνθων μέγα τετράγωνον κτίσμα λίαν ὑψηλόν, διασωθὲν εἰς ὕψος 5 περίπου μέτρων, και ἔχον ἀναβαθμοὺς πρὸς τὰ ἔξω ἐξ ὁμοίων πλίνθων, οἷαι τοῦ κτίσματος· τῆς πλίνθου ἐκάστης τὸ μήκος εἶναι 0·55, τὸ πλάτος 0·40, τὸ πᾶχ. 0·09· ἐνεῖχον ἄχυρον και ἐπλάσθησαν ἐπιμελῶς· κατὰ δὲ τὴν Βόρειον πλευρὰν τοῦ κτίσματος, ἣν ἡμεῖς ἐξηρευνήσαμεν, εὑρομεν τρεῖς ἀναβαθμοὺς, ὧν ὁ κατωτάτω ἐποιήθη ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βράχου· εὐλογον εἶναι νὰ εἰκασώμεν ὅτι οἱ αὐτοὶ ἀναβαθμοὶ διήκουσι και κατὰ τὰς λοιπὰς πλευ-

ράς· ὑπῆρχε δὲ κατὰ τὴν Δυσμικὴν θύρα τις, ὡς βεβαίως ὁ πρῶτος ἀνασκάψας, ἦς τὸ σχῆμα καὶ τὰς λεπτομερείας δὲν ἀναγράφει, καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι.

Τὰ ἔσω τοῦ τετραγώνου κτίσματος ἀνεσκάψαμεν, καὶ εἶδομεν αὐτὰ ἐπὶ διάστημα μόνον ἐνὸς μέτρου, καθ' ὃ οἱ βράχοι εἶναι ἀνώμαλοι, δηλοῦντες ὅτι δὲν ἐξισώθησαν, οὐδὲ ἐσκάφη ἐν αὐτοῖς βόθρος πρὸς ὑποδοχὴν σοροῦ μικροκρίνης ἢ τάφου ὀρθογωνίου· διὸ κατελήξαμεν ἡμεῖς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐντὸς τοῦ κτίσματος τούτου δὲν ὑπῆρξεν οὐδ' ἐποιήθη τάφος οὐδεὶς, πιθανώτατα δὲ δὲν ἐνετέθη νεκρὸς τις ἐν ξυλίνῃ σορῷ ἢ ἄλλως πρὸς ταφήν· διότι ἡ ἀνωμαλίαι τῶν βράχων ἀπαγορεύει πάνταν ὑπόθεσιν περὶ ἐπιθέσεως νεκροῦ καθ' οἰονδήποτε τρόπον. Ἠλείφθη δὲ ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ κτίσματος τούτου, ὡς καὶ οἱ ἀναβάθμοι καὶ οἱ ἔξω αὐτῶν βράχοι, διὰ κιτρίνου πηλοῦ πάχους 0·02^μ περίπου. Ἰδντὸς τοῦ πλινθίνου τοίχου εἶδομεν τετραγώνους ὁπᾶς· ἐν μιᾷ τούτων εὔρομεν σφῆ ἔχνη ἀπηνηρακωμένου ξύλου, ἐξ οὗ βεβαιούσθαι ὅτι αἱ ὀπαὶ δὲν ἦσαν τὰ καλούμενα κοινῶς «αὐτιά», ἦτοι ὄψα κλιθάνων πρὸς ἔξωδον τοῦ καπνοῦ, ἀλλὰ μεγάλαι ξυλινκαί δοκοί, κοινῶς «ξυλοδεσιά», πρὸς συγκράτησιν στεγασματὸς τινος, δι' οὗ ἐκλείετο ἄνω τὸ τετράγωνον κτίσμα καὶ ἀφίνετό τις ἀνωτάτω ἐν μέσῳ ὀπή, ὡς ἐπὶ τῶν καμίνων.

Περίξ δὲ τοῦ πλινθίνου τούτου κτίσματος ἐποιήθη πανταχόθεν κυκλικὸς τοίχος δύο δόμων πάχους 0·80^μ, προχειρῶς καὶ ἀμελῶς κτισθεὶς ἐκ λίθων ἀξέστων, καὶ τινων ἀμελῶς διὰ τῆς σφύρας λελαξευμένων, πολλῶν μεγάλων καὶ ὀλίγων μικρῶν· ἡ ἀπὸ τοῦ τοίχου τούτου ἀπόστασις μέχρι τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ πλινθίνου κτίσματος εἶναι 2·15-2·50^μ, ἦτοι ἐπαρκῆς πρὸς ὑποδοχὴν τάφου· σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ λίθινον τοῦτο περιτείχισμα ἠλείφθη δι' ὁμοίου κιτρίνου πηλοῦ, δι' οὗ τὸ κτίσμα καὶ οἱ βράχοι, καὶ ὅτι ὁ ὑπολειφθεὶς κενὸς χώρος μεταξὺ τοῦ τοίχου καὶ τοῦ κτίσματος ἐπληρώθη κοινῶν λίθων μεγάλων τε καὶ μικρῶν, ῥιφθέντων πρὸς γόμωσιν ἀφ' ὑψηλοῦ· διότι τινὲς διέρρηξαν τοὺς πλινθίνους ἀναβάθμους· πολλοὶ δὲ τούτων εἰσὶν ἀποκόμματα λαξευθέντων ὀγκολίθων· οἱ οὕτω ῥιφθέντες λίθοι πρὸς γόμωσιν τῶν δικένων τούτων διήκουσιν εἰς ὕψος 1·50-2^μ,

τὸ δὲ περαιτέρω ἐπληρώθη χωμάτων πολλῶν, καὶ τὸ πᾶν ἐκαλύφθη ἐπὶ τι διάστημα καὶ ἔξω τοῦ λιθίνου τοίχου, ὅστις προστατεύει ἐμφανῶς τὸ πλίνθινον κτίσμα καὶ τὸν ὅλον τύμβον, ἵνα μὴ, διολισθανόντων σὺν τῇ χρόνῳ τῶν χωμάτων, ἐξαφανισθῇ ἐρρίφθησαν δ' ἐνιαχοῦ καὶ ἔξω τοῦ λιθίνου τούτου τοίχου μεγάλοι ὀγκόλιθοι πρὸς τὸν αὐτὸν βεβαίως σκοπὸν.

Καὶ οὕτω μὲν ἀπετελέσθη ὁ τύμβος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ· περὶ δὲ τοῦ σκοποῦ τῆς ποιήσεως αὐτοῦ εὐλόγως ἀπορεῖ ὁ Β. Στάης καὶ ἐγὼ μετ' αὐτοῦ· τὸ ὅτι δὲν ἐνειχέ ποτε τάφον ἢ νεκρὸν ταφέντα ὀπωσθήποτε, θεωρῶ βέβαιον· τὸ ὅτι δὲν ἐχρησίμωσεν ὡς διαρκῆς νεκροκαυτήριον, δηλοῦσιν αἱ πλίνθοι, αἵτινες, ἂν ὑφίσταντο ἐπανειληγμένως ὑψηλὰς θερμοκρασίας, θὰ καθίσταντο ὀπτόπλινθοι· ἀλλὰ τὰ ἐν ταῖς ὀπαῖς κεκαυμένα ξύλα δηλοῦσιν ὅτι ἅπασι τοῦλάχιστον ἐκάη τι ἐν αὐτῷ, βεβαίως ὁ νεκρὸς, δι' ὃν ἐποιήθη ὁ τύμβος, οὗ περιτυνελέγησαν τὰ ὀστᾶ, καὶ ἐτάφησαν οὐχὶ ἐντὸς τοῦ πλινθίνου κτίσματος, ἀλλ' ἢ ἔξω, εἰς τὸ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κυκλικοῦ ξηροτοίχου διάστημα, ὃν ἐπαρκῆς πρὸς ἔνθεσιν θήκης ἢ σοροῦ μαρμαρίνης, ἢ καὶ τοῦ λιθίνου τοίχου ἢ καὶ τοῦ ὄλου ἴσως τύμβου ἔξω.

Ἀκριβῶς δ' ἔπρεπε νὰ ληφθῇ τοιαύτη πρόνοια ὑπὸ τῶν θαψάντων τὸν καέντα νεκρὸν καὶ πλουσίως βεβαίως κτερισάντων αὐτόν· διότι ὁ τύμβος, ὢν ἐμφανής, θὰ παρείχεν εὐλογον ὑποψίαν ἡδὴ ταῖς ἀρχαίαις τυμβωρύχοις, αἵτινες θὰ ἐπειρῶντο νὰ συλήσωσιν αὐτόν· πρὸς τοιοῦτον δὲ σκοπὸν θὰ ἐξηρεύων τὸν τύμβον κατὰ τὸν ἄξονα φυσικῷ τῇ λόγῳ, θὰ εὑρισκον τὸ πλίνθινον κτίσμα, καὶ θὰ ἤρκοοντο τοῖς ἐν τῷ ἔσω τέρματι αὐτοῦ ἐντεθεῖσι πρὸς παραπλάνησιν ὀλίγοις κτερίσμασιν, οἷα καὶ ὁ Β. Στάης εὗρέ τινα, ὡς προείπομεν· διότι καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ πολλὰκις εἰσιήλθον εἰς τὰ ἔσω δι' ὀπῆς, ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἀνοιχθείσης, ὡς βεβαίως ὁ κτήτωρ τοῦ ἀγροῦ, παροικῶν αὐτῷ, Ἀνδρέας ὀνόματι, ὅστις οὐχὶ ἅπασι ἐξεδίωξε νυκτερινοὺς ἐπισκέπτας, περρωμένους διεΐδουσιν εἰς τὸν τύμβον διὰ τῆς κορυφῆς.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν πρέπει νὰ ἐξερευνηθῶσιν ἐπιμελῶς τὰ ἔξω τοῦ πλινθίνου κτίσματος, καὶ ἐὰν δὲν εὑρεθῇ ὁ τάφος, τὰ ἔξω τοῦ προστατευτικοῦ λιθίνου τοίχου, ἥτις ἐργασία ἀπαιτεῖ

ικανὴν δαπάνην καὶ πολλὴν προσοχὴν καὶ ἐπιμονήν· διότι εἶναι βέβαιον ὅτι ὑπάρχει που ὁ τάφος, ὑποδηλούντων τοῦτον σαφῶς πολλῶν μικρῶν σχιζῶν τὸ μὲν ἐρυθροῦ εὐθρόπτου πύρου, τὸ δὲ ὠχροκιτρίνου σκληροῦ, τὸ δὲ λευκοῦ καλλίστου μαρμάρου, ἃς συνηντήσαμεν ἐν τῇ κατὰ μίαν ἀκτίνα τομῇ ἀπὸ τῆς Βορείου πλευρᾶς, καίπερ οὐχὶ λίαν ἀφθόνουσ· διήκον δ' αἱ ἐκ λατύπης αὐταὶ σχίζαι καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ὑφ' ἡμῶν ἀνοιχθείσης ἀκτίνας καὶ μέχρι τῶν φυσικῶν βράχων, δηλοῦσαι ὅτι ἐγγύς που ἐγένετο κτεργασία πύρου καὶ λευκοῦ μαρμάρου τοῦ Τισαίου ὄρους, τῆς νῦν «Τζάστενης», ἔνθα καὶ σήμερον ὀρύσσεται.

Εὐρομεν δὲ κατὰ τὴν ἔρευραν τούτων ἐντὸς τοῦ λιθίνου τοίχου καὶ τῶν διακένων τμήματα πηλίνων μελανοδαφῶν ἀγγείων τῆς Δ-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, τμήμα λιθίνης σφαιρας λιθόδολου μηχανῆς, οἷας ἐπὶ τῶν ἐνεχόντων στήλας πύργων, τμήματα νεολιθικῶν ἀγγείων, τεμάχιον ληκύθου, λαίμονά μεγάλου ἀμφορέως, λατύπην ποικίλων πύρων καὶ λευκοῦ μαρμάρου, περὶ ὧν προείπομεν, σχίζας μελανολίθου ἐπιχωρίου, καὶ ἀποκόμματα λελαξευμένων ἐντοσπίων λίθων· ἐκ τούτων συμπεραίνομεν ὅτι ὁ τύμβος ἐποιήθη μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Δημητριάδος, περὶ τὸ 250-200 π. Χρ. πιθανῶς, καὶ ὅτι δὲν ἀποκλείεται ἢ ἐγγύς που ὑπαρξῆς θαλαμοειδοῦς, ἥτοι καμαρωτοῦ, τάφου, οἷους ἐποίησαν μάλιστα κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ 'Αρχ. Ἐφημ. 1909 ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἐν Λαρίσῃ ὁμοίου τάφου.

Ἀνασκάψαντες δ' ἔξω τοῦ ὅλου τύμβου δοκιμαστικῶς εἰς ἀπόστασιν 2-3 μ. ἀπ' αὐτοῦ Βορροανατολικῶς, εὐρομεν εἰς βάθος 1·50 μ. τμήματα πηλίνων ἀγαλματίων τῆς Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, λίαν ἐφθααρμένα καὶ συμπεπιεσμένα μετὰ λιθαρίων· ὑπ' αὐτὰ ἀνεφάνη βόθρος, καὶ μετ' οὐ πολὺ τάφος κεραμοστεγῆς, ἐνέχων λύχνον καὶ πῆλινον ἀγαλμάτιον· ὁ βόθρος εἶχε σκαφήν ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ ἐκ «σαπόπετρας» βράχου· ἐγγύς αὐτοῦ περαιτέρω εὐρομεν καὶ ἄλλον τάφον, βαθύτατα διήκοντα ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους, εἰς βάθος 2·10 μ., κείμενον δ' ἔξω τοῦ τύμβου εἰς ἀπόστασιν 3 μ. ἀπὸ τοῦ τέρμματος αὐτοῦ· ὁ τάφος ἔφερον ὑπόστρωμα ἐκ κεραμίδων καὶ εἶχε ποιηθῆ γυμνός, ἥτοι ἀνευ πλαινῶν καὶ

ἄνευ πώματος· ἐνείχεν ἓνα νεκρὸν καὶ χαλκὴν βελόνην. Ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου ἐτάφησαν ἀνθρώποι κοινότατοι, διανοιχθέντων βόθρων ἐν τῇ μαλακῇ βράχῳ εἰς βάθος 3 μ· ἀπὸ τοῦ ἀναλογικοῦ τέρατος τοῦ τύμβου· ὁ ἐπίσημος ἄρα νεκρὸς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τεθῆ ἐπὶ τοῦ τότε ἐδάφους καὶ νὰ καλυφθῆ διὰ τύμβου· θὰ ἐσκάφη καὶ δι' αὐτὸν ἔτι βαθύτερος βόθρος, καὶ θὰ ἐποιήθη ἐν αὐτῷ τάφος τις, οὗ ἡ ἀναζήτησις εἰς τὰς προμνημονευθείσας θέσεις εἶναι ἀξία τοῦ κόπου.

3) Τὸ παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς Παισικράτας Νοτανατολικὸν νεκροταφεῖον· τάφοι καὶ εὐρήματα ἐν αὐτῷ.

Παρὰ δὲ τὸ ἱερὸν τῆς Παισικράτας, μήπω ἀνευρεθέν, ἡρευνήσαμεν τὸν τύμβον, ἔνθα εἶχον εὐρεθῆ αἱ εἰς τὴν θεὰν ἀναθέσεις, ἔσω τῶν ἐν ἰδίοις ὄμμασι τάφων· εὗρομεν δ' ἐκεῖ ἐτέρους, ἐν διασπορᾷ κεμένους, ὧν σημαντικώτατος ὑπῆρξε βαθὺς, γυμνὸς τάφος, ἦτοι ἄνευ πλατῶν καὶ ἄνευ πώματος, ἀνήκων ὀρίμῳ κόρῃ τεθαμμένη, κείμενος εἰς βάθος 4 μ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους· τὸ διάστημα τοῦτο ἀποτελεῖ καὶ τὸν ἄξονα τοῦ τύμβου, ὅστις ἀπεδείχθη ὅτι δὲν ἐποιήθη ἐπίτηδες, ἀλλ' ἐσχηματίσθη ἐξ ἐπαλλήλων τάφων καὶ ἐκ συσσωρεύσεως ἐν νεωτέροις χρόνοις τῶν ἐν τοῖς πέριξ ἀγροῖς ἀχρήστων λίθων· τῆς δὲ κόρης ὁ τάφος ὑπῆρξεν ἀρκούντως πλούσιος, ὡς ἀποδοῦς δεκάδας πηλίνων ἀγαλματίων, ὧν τινα διατηροῦσι νωπὰς τὰς βαφάς, οὐκ ὀλίγα δέ, ἐν ἐκείνῳ τῷ βάθει κείμενα ἀκάλυπτα, συνετρίβησαν ἐκ τοῦ βάρους τῶν χωμάτων καὶ ἐφθάρησαν· εὐρέθη καὶ μικρὸς, λεπτός, χρυσοῦς στέφανος τῆς κόρης ταύτης, καὶ πλεῖστοι ἀστράγαλοι· τινὰ τῶν πηλίνων ἀγαλματίων φέρουσιν ἐντυπον διὰ σφραγίδος ἐπιγραφὴν τοῦ ποιήσαντος κοροπλάστου.

ὑπολείπονται δ' ἐνθάδε πρὸς ἐξερεύνησιν τὰ κατὰ τὰ Νότια κράσπεδα τοῦ τύμβου τούτου σημεῖα, ἔνθα ὑπάρχει τὸ μεσαιωνικὸν ἀσβεστόκτιστον μέγα οἰκοδόμημα, ἐφ' οὗ καὶ μεγάλου πώματος ἤμισυ εὐρέθη καὶ μαρμάρου κεραμίδες, ἐν παρκειμένοις δὲ ἀνωτάτω κτιστοῖς μεταγενεστέροις τάφοις εὐρέθησαν ὡς πώματα ἢ ἐρείσματα καὶ τμήματα στηλῶν, ὧν μία

φέρει ἐπιγραφὴν ΠΟΛΥΞΕΝΟΣ κτλ., ἑτέρα ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΔΑΜΟΞΕΝΟΥ κτλ., ἄλλη ΚΑΛΛΙΦΑΝΗΣ ΤΑΧΙΣΤΟΥ ΧΑΛΚΙΔΕΥΣ, ἄλλη ΖΗΝΩΝ ΖΗΝΟΒΙΟΥ ΤΥΡΙΟΣ· ἄλλων τμημάτων διατηρήθησαν ὀλιγώτερα γράμματα ἢ ἔλων στηλῶν λίαν ἐφθαρμένα.

Ἐξηκριώσαμεν δὲ ὅτι οἱ ἐν ὄμακτιοῖς καὶ κατὰ συστάδας τάφοι διήκουσιν ἐπὶ μῆκος συνεχῶς ὑπερδιακοσίων μέτρων, ἤτοι ἀπὸ τοῦ σημείου ἄνω τοῦ τύμβου τοῦ ἱεροῦ Πικρικράτης καὶ τοῦ Εἰς πύργου μέχρι τῶν Κλυβίων Ἀλυκῶν, ἤτοι μέχρι τῶν κροσπέδων τοῦ βουνοῦ, ἐφ' οὗ τῆς κορυφῆς ὑπάρχει ὁ Α' ἀνασκαφεὶς μέγας πύργος μετὰ στηλῶν διάγραμμα τοῦ χώρου τούτου ἐποιήσαμεν ἤδη, ἀλλ', ἐπισπυρομένης τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἐκθέσεως ταύτης, καὶ ἡμῶν διακρινόντων μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, ἀναβάλλομεν τὴν ἔκδοσιν εἰκόνας αὐτοῦ, διότι δὲν ἐξηρευνήσαμεν ἅπαντας τοὺς ἐν συνεχείᾳ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὑπάρχοντας τάφους, ἀλλὰ μόνον δέκα καὶ ἑπτὰ, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν πολυπληθῶν ὑπερκειμένων καὶ παρκειμένων, ὧν ὑπερτριπλάσιος ὁ ἀριθμὸς.

Διότι καὶ ἀντιμετώπως πρὸς τὴν μεγάλην ταύτην συστάδα ὑπῆρχεν ἑτέρα, τοῦ μεταξὺ διαστήματος χρησιμεύοντος ὡς δρόμου βεβαίως· ταύτης ὅμως ὀλίγους τάφους ἤρευνήσαμεν ἄχρι τοῦδε· ὑπῆρχε δὲ καὶ ἑτέρα συστάς, παράλληλος τῇ προειρημένη, ἣς ἐξηκριώσαμεν τὴν ὑπερῆν Νοτίως καὶ ὀπίσω τῆς πρώτης διακοσιομέτρου συστάδος· οὕτω καθίσταται ἀπαραίτητος ἢ εἰς εὐρυτέραν κλίμακα ἀνασκαφῆ τοῦ χώρου τούτου, ἣτις θὰ ἀποδώσῃ δύο τοῦλάχιστον μεγάλας λεωφόρους σαφοῦς νεκροπόλεως μετὰ τεσσάρων λίαν μακρῶν συστάδων, μὴ ἀποκλειομένης τῆς ὑπάρξεως δύο ἔτι παραλλήλων λεωφόρων μετ' ἑτέρων τεσσάρων ὁμοίων συστάδων· ἂν ὑπῆρχον ἄθετοι πρὸς ταύτας πάροδοι, δὲν δυνάμεθα ἐν τῇ παρόντι νὰ βεβαιώσωμεν· διότι δὲν ἐπερατώσαμεν τὴν ἔρευναν τῆς πρώτης μεγάλης συστάδος· ἀλλ' εἶναι εὐλογον νὰ εἰκάσωμεν ὅτι θὰ ὑπῆρχον.

Συνήθως δὲ ὑπέρκεινται ἐκάστου τῶν ἐν τοῖς ὄμακτιοῖς κωριωδῶν τάφων ἕτεροι, ἢ ἑτέρων μελῶν τῶν ἐκασταχοῦ οἰκογενειῶν, καὶ οὗτοι εἶναι οἱ εὐθὺς ὑπερκείμενοι, ἢ παρκειόμενοι, ἢ

ἐτέρων περιόδων· οὗτοι δὲ εἶναι οἱ μεταγενέστεροι, οἱ ἀγνοοῦντες τὰ δωμάτια, ὧν πολλὰ μὲν διέρρηξαν ἐνιαχοῦ, πολλῶν δὲ ὑποκειμένων τάφων κτερίσματα, μάλιστα πήλινα ἀγαλμάτια διέσπειραν τῆδε κἀκεῖσε· διότι οἱ μεταγενέστεροι οὗτοι ἄνθρωποι, καὶ δὴ οἱ ἀπὸ τῆς Β' - Δ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, διανοίγοντες βόθρους πρὸς ἔνθεσιν νεκρῶν, καὶ ἀγνοοῦντες τὰ ὑποκείμενα, συνήντων πολλάκις μὲν τάφους, ὧν ἐν τινι μέρει ἢ καθόλου διετάρασσον τὰ τε χώματα καὶ τὰ κτερίσματα καὶ τὰ ὄσπᾶ, ἐφ' ὅσον διάστημα ἦτο χρήσιμον αὐτοῖς, συχνάκις δὲ καὶ τὰ τοιχάρια τῶν δωματίων, ἅτινα ἐπίσης διερρήγνυον κατὰ τὸ ἀπαιτούμενον διάστημα. Ποιήσαντες δ' ἕτεροι κατόπιν ἀπὸ τῆς Ε' - Γ' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τάφους, ἔπραξαν τὰ αὐτὰ ἐπὶ τε τῶν ἀμέσως ὑποκειμένων καὶ ἐνίοτε τῶν βεχθύτερον ἔτι, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν τοιχαρίων·

Διὸ ἠναγκάσθημεν, μετὰ τὴν πλήρη ἐξακρίβωσιν καὶ ἀνασκαφὴν τῶν δωματίων, νὰ ἐπισκευάσωμεν τοὺς τοίχους αὐτῶν, καὶ πρὸς συγκράτησιν νὰ ἐπιχωματώσωμεν κατὰ τὸ ἥμισυ τοὺς βόθρους· διότι ἄλλως, ἀφαινομένων καθ' ὅλον τὸ βάθος, ὑπερβαίνον πολλάκις τὰ 3 ὄ., τῶν βόθρων τούτων, θὰ κατέρρεον οἱ τοῖχοι τῶν δωματίων, ὄντες ἀσπικτεῖς καὶ ἀδύνατοι, ὡς ἐξικνούμενοι εἰς ὀλίγον βάθος ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ἐνὸς μέτρου κατὰ μέσον ὄρον. Ὅθεν οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν συστάδα ταύτην θέον νὰ ὑπονοῶσιν ὑπάρχοντας τάφους εἰς δύο τοῦλάχιστον μέτρων βάθος ἀπὸ τοῦ νῦν φαινομένου· τοὺς δ' ἐπὶ τῆς νῦν εἰς Ἀλυκᾶς βατῆς ὁδοῦ τάφους ἐν δωματίοις ἀνασκαφάντες, κατεχώσαμεν ὅλως, ἵνα μὴ ἐμποδίζηται ἡ διόδος.

Πρὸς τούτοις εὑρομεν καὶ ἐτέραν συστάδα, διήκουσαν ἐκ Βορρᾶ ἀπὸ τοῦ Ε' πύργου, πρὸς Νότον κατὰ τὴν πεδιάδα, ἐν ᾗ ἡ μεγάλη συστάς ἔχει κατεύθυνσιν ἐκ Δυσμῶν ἀπὸ τοῦ Ε' πύργου ἐπίσης, πρὸς Ἀνατολᾶς· τὸ σημεῖον τῆς γωνιώσεως τῶν δύο τούτων συστάδων δὲν καθωρίσαμεν ἔτι δι' ἀνασκαφῶν, οὐδ' ἐσκάψαμεν ἀρκούντως τὴν νέαν ταύτην συστάδα, ἥς τὰ δωμάτια ὑπέστησαν μεγίστα βλάβας ἐκ τε τῶν εἰς μετέπειτα χρόνους θαψάντων καὶ ἐκ τῆς ἀποφορᾶς λίθων ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, καὶ ἐκ τῆς μακροχρονίου κλιματηρίας, ὧν ἕνεκα, πρα-

νοῦς ὄντος τοῦ ἐδάφους, διωλίσθησαν τὰ χῶματα σὺν τῷ χρόνῳ, τὰ δὲ τοιχάρια τῶν ὀματίων, γυμνωθέντα, κατέπεσον καὶ ἐξηφανίσθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον.

ὑπέρεκειται δὲ τῆς δευτέρας ταύτης συστάδος, ἐπὶ τοῦ μέσου τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἁγίου Ἡλία, χῶρος εὐρύς, ἐπικλινῆς μὲν, ἀλλὰ χωματώδης, ὡς ἐνέχων εὐθρυπτον «σπόπετραν»· ὁ χῶρος οὗτος περιέχει πολυαριθμούς τάφους ἐν διασπορᾷ μὲν, κατὰ τινα ὅμως κανονικότητα καὶ ἄνευ διαστχυρώσεων· οἱ πλεῖστοι τῶν τάφων τούτων εἶναι κεραμοστεγεῖς, περιέργως δὲ ἱκανῶς πλούσιοι εἰς εὐρήματα, ἰδίως πήλινα ἀγαλμάτια, σκύφους μεγαρικούς, ἀγγεῖα πήλινα καὶ τινα χρυσᾶ κοσμήματα γυναικῶν· οὗτοι εἶναι εὐδιάκριτοι δι' ἐμπειρηγμένης πλακῆς ὡς δείγματος, περὶ οὗ εἶπομεν ἐν τοῖς ἄνω ἐν σελ. 181· ἀνήκουσι δὲ μᾶλλον χρονικῇ περιόδῳ, τῇ Γ'-Β' π. Χ. ἑκατονταετηρίδι, καὶ πιθανῶς μᾶλλον τάξει ἀνθρώπων, πολιτικῇ ἢ φυλετικῇ, ἢ ἄλλως συγγενεὶ καὶ καθωρισμένης διακρίσεως, ἀνθρώπων μῆτε πτωχῶν, μῆτε πλουσίων. Τῶν τάφων τούτων ἡρευνήσαμεν μόνον περὶ τὴν μίαν δεκάδα· εἰκάζομεν ὅμως ὅτι δύνανται νὰ εὐρεθῶσι περὶ τοὺς ἑκατόν, ἐρευνημένου καλῶς τοῦ χώρου, ἐφ' οὗ ὀλίγοι τῶν μεταγενεστέρων ἐτάφησαν, καὶ τούτου ἕνεκα οἱ θάψαντες δὲν ἔδραψαν ἰσχυρῶς τὴν τάξιν ταύτην, ὅσον τὰς λοιπὰς μνημονευθείσας συστάδας.

Ἀναγράφομεν δὲ συντόμως καὶ γενικῶς τὰ ἐκ τῆς ἐφετεινῆς ἀνασκαφῆς ἀξιολογώτατα τῶν εὐρημάτων ἐκ πάντων τῶν προειρημένων τάφων· σκύφος μεγαρικός, φέρων παράστασιν μονομαχίας Μενελάου καὶ Πάριδος μετ' ἐπιγραφῶν· εὐρέθη ἐν κεραμοστεγεῖ τάφῳ, ὑπερκειμένῳ ἑτέρου ἐν κτιστῷ ὀματίῳ μετὰ πωρίνης σοροῦ, ἐνέχοντος μικρὸν χρυσοῦν δακτύλιον καὶ ἐνώτιον καὶ δίσκον χαλκοῦν κατόπτρου· ἕτερον ὅμοιον εὑρομεν ἐν παρακειμένῳ τάφῳ ἐν ὀματίῳ· δύο σκύφοι μεγαρικοί, εὐρεθέντες ἐν κεραμοστεγεῖ τάφῳ τῶν ἐν διασπορᾷ· ὁ εἰς φέρει παράστασιν τῶν ἀποθηριωθέντων ὑπὸ τῆς Κίρκης ἐταίρων τοῦ Ὀδυσσεῶς, ὧν πολλοὶ κατονομάζονται δι' ἐπιγραφῶν· ὁ ἕτερος φέρει παράστασιν ἑνα, δυσδιάγνωστον προχείρως· ἀγαλμάτια πήλινα πάμπολλα, ὧν περιέργως Ἐρωσ, ἐποχοῦμενος ἐπ' ἀλε-

τρούνος, καὶ Σιληνός, ἐν ὁμοίῳ τῇ προηγουμένῳ τάφῳ εὐρεθέντες· δύο μικρὰ ἀγγεῖα, ὅμοια πρὸς ἀργυρᾶ, φέροντα ἔκτυπα κοσμήματα· ζεῦχος χρυσοῦν ἐνωτίων καὶ χαλκοῦν δισκάριον καὶ πήλινα ἀγαλμάτια, πάντα συγκεκαυμένα μετ' ὄστων παιδίσκης, τεθαμμένων ἐν χύτρᾳ. Περὶ δὲ τῶν ἐν τοῖς πέρυσι ἀνασκαφεῖσι τάφοις τῆς συστάδος ταύτης εὐρεθέντων δύο χαλκῶν κατοπτρῶν, φερόντων ἀναγλύφους παραστάσεις ἐξαιρέτου τέχνης, καὶ ἄλλων γενομένων ἐκεῖ εὐρημάτων, διελάβομεν μὲν ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Δελτίῳ τοῦ 1915, θὰ ἀνατυπώσωμεν ὅμως τὴν περὶ αὐτῶν ἔκθεσιν μετὰ προσθηκῶν μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἀνὰ χεῖρας.

Οὕτω δ' ἐξερευνηθέντος τοῦ παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς Παισικράτας τύμβου, ἠρξάμεθα δοκιμάζοντες ἕτερον μέγαν, κείμενον κατὰ τὸ μεταξὺ τοῦ μνημονευθέντος καὶ τῶν Καλυδίων Ἀλυκῶν διάστημα, καὶ μόλις διαφαινόμενον τὸ σχῆμα ἕνεκα τῶν μεταβολῶν ὑπὸ τῆς καλλιεργίας καὶ τοῦ χρόνου· ὅτι ἐνέχει χῶμα φορητόν, εἶναι ἀναμφισβήτητον· συνέδη μάλιστα τόδε: οἱ σωρευσαντες ἐκεῖ ἐκ τῶν πέριξ χῶμα πρὸς ἀπικρισμὸν μεγάλου τύμβου, συνήνησαν πολλοὺς προγενεστέρους γυμνοὺς τάφους, ἐνέχοντας ἀγαλμάτια πήλινα καὶ ἄλλα μικρὰ κτερίσματα, ἅτινα ἐρρίφθησαν ἐπίσης ἀδικρίτως μετὰ τῶν χωμάτων πρὸς σχηματισμὸν τοῦ τύμβου. Μετὰ δὲ τὴν παύσιν τοῦ τύμβου τούτου ἔπαψαν πολλοὶ ἐπαλλήλως σὺν τῷ χρόνῳ, καὶ διέστρεψαν τὰ πάντα, διαταρᾶζαντες τὰ τε σωρευθέντα χῶματα μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς καὶ τὰ κτερίσματα τάφων, ποιηθέντων ἐπὶ τοῦ τύμβου. Διὸ ἡ ἐργασία πρὸς πλήρη ἐξερεύνησιν τοῦ τύμβου τούτου καθίστατο δυσχεροστάτη, συναντωμένων εὐρημάτων, ἅτινα ὑπεχρεούμεθα νὰ περισυλλέγωμεν, καὶ τάφων, οὓς ἦτο ἀνάγκη νὰ διερευνώμεν· ἐλπίζομεν ὅμως ἐν τῇ ἐπομένῳ ἔτει νὰ ἀνασκάψωμεν τὸν τύμβον τοῦτον, ἐξ οὗ προσδοκῶμεν πολλά.

4) Νὰος Πλούτωνος, Δήμητρος καὶ Κόρης· Θεσμοφόριον·
ἐπιγραφικὰ καὶ ἄλλα εὑρήματα ἐν αὐτῷ.

Κατὰ δὲ τὴν Ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Δημητριάδος, ὑπὲρ τὸν νῦν Φανὸν καὶ ὀλίγον ἐσωτέρω τῶν τειχῶν, ἐπὶ ὄμαλου ἐπάρ-

ματος, ἐξ οὗ εἶναι τερπνοτάτη ἢ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν θέα, εἶδομεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πολλὰ τμήματα στηλῶν καλοῦ λευκοῦ μαρμάρου καὶ ἀσβεστόκτιστον οἰκοδόμημα ἐπὶ παρακειμένου ὑψώματος, παρ' ὃ κατέκειντο τμήματα μεγάλων ἐξεργασμένων πορωλίθων· θεωρήσαντες λόγου ἀξίαν τὴν θέσιν ταύτην, ἐν ἣ εἶχομεν εὖρει πρὸ ἐτῶν κεφαλὴν μαρμαρίνου ἀγαλακτίου πογωνοφόρου θεοῦ (Διός, Ποσειδῶνος, Ἀσκληπιοῦ κτ.), ἀνεσκάψαμεν ὀκνημαστικῶς, καὶ εὗρομεν ὑπὸ τὸ μεσαιωνικὸν κτίσμα σαφῆ σημεῖα Ἑλληνικοῦ ναοῦ, κατὰ χώραν κειμένου.

Ἀπεκαλύψαμεν λοιπὸν τὴν Νοτίαν πλευρὰν αὐτοῦ, διατηρουμένην εἰς δύο καὶ εἰς τρεῖς ὑπὲρ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος δόμους ἐκ πύρων κιτρίνων, ἄριστα ἐξεργασμένων· τῆς Δυσμικῆς διετηρήθησαν ἐνιαχοῦ δύο δόμοι, τῆς Ἀνατολικῆς μόλις εἰς, τῆς δὲ Βορείας δὲν διευκρινήθη ἢ κατάστασις· τὰ ἔσω τοῦ ναοῦ κατέχει τὸ μεσαιωνικὸν οἰκοδόμημα, ὕπερ δὲν ἀνεσκάψαμεν ἐφέτος. Παράκειται δ' ἔξω, οὐ μακρὰν τῆς Νοτίας πλευρᾶς, μεταγενέστερον κτίσμα ὀρθογώνιον, ξηρολιθικῶς ἐκτισμένον, ἐφ' οὗ εἶχον ἐντειχιστῆ μεγάλα τμήματα πορῶνων σπονδύλων ἠδ' ἀκωμμένων, ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, τμήματα κιονοκράνων, δύο μεγάλαι πλάκες βάσεως θυρῶν, μετὰ τῶν συνήθων τόρμων καὶ λαξεύσεων πρὸς ἀρμογὴν τῶν ξυλίνων θυρωμάτων τῆς κυρίας εἰσόδου καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου τοῦ ναοῦ βεβαίως, καὶ ἄλλα τινὰ τμήματα ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν.

Πρὸς τούτοις εὗρομεν παρερριμμένα, καὶ τὰ πολλὰ συντετριμμένα, ἐντὸς καὶ πέριξ τοῦ κτίσματος τούτου, ὑπὲρ τὰ δέκα βᾶθρα μαρμαρίνων ἀγκυμάτων, μικροτέρων τοῦ μεγέθους τελείου ἀνθρώπου, καὶ τμήματα αὐτῶν, ὧν τινὰ διατηροῦσιν ἐπιγεγραμμένας ἀναθήσεις τῆ ΚΟΡΗ καὶ ὀνόματα ἀναθέντων· ἐν μέγα βᾶθρον φέρει ἀνάθεσιν τῆ ΔΗΜΗΤΡΙ, ἕτερον ὅμοιον ἀνάθεσιν τοῦ Λέοντος ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς τῆ ΔΗΜΗΤΡΙ ἐπίσης· τοῦτο ἔχει λαξευτῆ ἐξαιρέτως ἐπιμελῶς. Ἐπίσης εὐρέθησαν τμήματα μαρμαρίνων σκύφων, πηλίνων ἀγαλακτίων, ἐν οἷς κεφαλὴ Πλούτωνος, ὅμοιοτάτη τῆ προμνημονευθείσῃ μαρμαρίνῃ, τὸν αὐτὸν βεβαίως θεὸν ἀποδιδούσῃ, ἐπιγεγραμμένα κεραιμίδες κτ..

Ἰκανῶς δὲ περιέργοι εἶναι λίαν μικραὶ κομψόταται τριγλυφοί

μελανολίθου, μαρμάρου, κυανῆς ὑαλομάζης ἐπιχρύστου, ὁμοιώματα ὀριζήτων, καὶ πλακίδια, φέροντα ἐγχαράκτους κύκλους· ταῦτα ἀναφέρονται βεβαίως τῇ μυστικῇ λατρείᾳ τῶν προειρημένων θεοτήτων, τῆς Δήμητρος μάλιστα καὶ τῆς Κόρης, εἰς ἣν ὁμοίως ἀνάγονται καὶ τινὰ δάλνα μικρὰ ἀντικείμενα καὶ μικρὸς χρυσοῦς θύσανος. Εὐρέθησαν δὲ καὶ τινὰ τμήματα μαρμαρίνων ἀγαλματίων, ἐν οἷς κεφαλὴ Κόρης, καὶ ἱκανὰ τοῦ ἀγάλματος λατρείας τῆς Δήμητρος, Παρίου μαρμάρου καὶ μεγέθους ὑπερτέρου τοῦ τελείου ἀνθρωπίνου· εἰς τοῦτο ἀνακτέον τμήμα ποδὸς θρόνου, ἐφ' οὗ παρίστατο ἡ θεὰ καθημένη, πολλὰ τεμάχια ἐνδυμάτων αὐτῆς, ὡς καὶ τῆς χειρὸς καὶ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ δεξιοῦ ποδὸς τῆς θεᾶς· τινὰ διατηροῦσιν ἐρυθρὰς βαφάς, μάλιστα ὁ ποὺς τοῦ θρόνου.

Ἵτι δὲ ὁ γὰς, καὶ ἴσως παρκαείμενά τινὰ μικρὰ οἰκήματα, μήπω καθορισθέντα σαφῶς δι' ἀνασκαφῆς, ἦσαν ἐστεγασμένα, ἀποδεικνύουσι τμήματα μεγάλων κεραμίδων στέγης, ὧν τινὰ φέρουσι ἐνσφραγίστους ἐπιγραφάς, καὶ ἀνθεμωταί τινες κεραμίδες. Ἵτι δ' ἐγένετο ἄφθονος χρῆσις οἴνου καὶ ἐλαίου κατὰ τὴν λατρείαν ταύτην, ὑποδηλοῦσιν ἱκανὰ τμήματα μεγάλων θξέων ἀμφορέων καὶ λαβῶν αὐτῶν, φέρουσαι διὰ σφραγίδος ἐπὶ μαλακοῦ τοῦ πηλοῦ ἐπιγραφὰς δύο ἢ τριῶν στίχων, ἐξ ὧν προχειρῶς συνηκομήσαμεν κύρια τινὰ ὀνόματα καὶ πολλάκις τὴν λέξιν ΚΝΙΔΙΟΝ, ὅπερ ἐρμηνευτέον ὡς Κνίδιον πῶμα ἢ κωᾶμα, ἦτοι ἀγγεῖον, περιέχον οἶνον ἐκ Κνίδου.

Πάντα τὰ εὐρήματα ταῦτα διασφεῖ εὐρεθὲν ἐγγυὲς τοῦ ναοῦ ψήφισμα ἐπὶ κυβολίθου λαξευτοῦ, ἦτοι ἐπὶ τινος μεγάλου τοίχου τοῦ ναοῦ αὐτοῦ πιθανῶς ἐπιγεγραμμένον, ἐκ πυρὸς δὲ συντετριμμένον· τούτου ἐσώθησαν ἑπτὰ στίχοι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, σχεδὸν ἄρτιοι· ἄρχεται διὰ τοῦ «οἱ ἀστυνόμοι εἶπαν»· διατάξεις αὐτοῦ ἀναγράφονται περὶ στήλης ἀνατεθείσης ποτὲ «τῷ Πλούτῳ καὶ τῇ Δήμητρι», ἀλλὰ συντριβείσης, καὶ δεομένης ἀντικαταστάσεως, ἧς ὀρίζεται ἡ θέσις, οὕσα ἐκεῖ, ἐνθα «ἐν ἀρχῇ ἦν τὸ Θεομορφιον»· ἀναφέρεται καὶ «τέμενος» τῆς Δήμητρος καὶ «ἐξηγηταί», ἀναγραφὴ «εἰς λεύκωμα», ἔκθεσις ἐν τῇ «βουλῇ» καὶ ἀποπώλησις ὑπὸ τῶν πωλητῶν.

Ζητητέον ἄρα ἐν πρώτοις τὸ Θεομοφόριον, ἧτοι τὸ ἱερὸν τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης, «*τοῖν θεοῖν Θεομοφόρου*», πρὸς ἃς ἀνεφέρετο ὁ γνωστὸς τῶν γυναικῶν ἔρκος νῆ (μὰ) τῷ Θεῷ καὶ τὰ πολλὰ παρ' Ἀριστοφάνει περὶ τῆς μυστικῆς λατρείας τῶν Θεομοφοριαζουσῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ψήφισμα τῶν ἀστυνόμων λέγει ὅτι ἐν Ἀρχῇ, ἧτοι πρὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ, ἦν που τὸ Θεομοφόριον, δηλοῦται ὅτι τοῦτο ἢ μετατέθη εἰς ἕτερον σημεῖον, ἢ ἀντικατεστάθη· πιθανὸν φαίνεται ὅτι ὁ εὐρεθεὶς ναός, ἢ μέρος αὐτοῦ, ἴσως ὑπόγειον μάλιστα, ἀπετέλει τὸ Θεομοφόριον. Τὸ δὲ τέμενος θὰ ἦτο παρὰ τὸν ναὸν τοῦτον· ὄντως δέ, ἀναζητήσαντες τὸν περίβολον, δι' οὐ εὐλόγως ὑπεθέτομεν ὅτι περιωρίζετο, εὕρομεν αὐτὸν ἔξω καὶ βορείως τοῦ ναοῦ, ἐπὶ μακρὸν διάστημα ἐκτεινόμενον, πεποιημένον δι' ἰσχυροῦ ξηροτοίχου, οὐτινος τρεῖς ἢ τέσσαρες δόμοι διετηρήθησαν ἐνιαχοῦ· δὲν παρηκολουθήσαμεν ὅμως αὐτόν, ἐφ' ὅσον βαίνει περαιτέρω, οὐδὲ πρὸς τὰ λοιπὰ σημεῖα ἀνεζητήσαμεν ἐφέτος.

Διότι ἡ προεξηγήμενη δοκιμαστικὴ ἀνασκαφὴ διήρκεσεν ἐν συνόλῳ ἕξ μόνον ἡμέρας· καὶ ἀπεφασίσθη μὲν κατ' ἀρχὴν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἢ ἐκτέλεσις εὐρυτέρως ἐκεῖ ἐρευνηθῆναι, ὡς μοι εἶχεν ἀναγγεῖλαι ὁ ἀείμνηστος ἀντιπρόεδρος αὐτῆς Γ. Μιστριώτης, ἀλλ' ἢ ἐπελθοῦσα μετ' οὐ πολὺ διαταραχὴ ἐν τοῖς κοινοῖς πράγμασι καὶ ἢ ἐπιστράτευσις εὐθὺς μετέπειτα, κατέστησαν ἀδύνατον τὴν συνέχειαν τοῦ ἔργου, ὅπερ ἐλπίζομεν ὅτι προσεχῶς θὰ ἀγάγωμεν εἰς πέρας (1).

(1) Τελουμένων τῶν διορθώσεων τῆσδε τῆς ἐκθέσεως, ἐπισκεφθέντες τὸ Θεομοφόριον τοῦτο, εἶδομεν ὅτι οἱ καλλιγεγηταί, κατὰ τὴν ἀπουσίαν ἡμῶν, ἀνέτρεψαν καὶ κατέχωσαν τὸν τε ναὸν καὶ τὰς δοκιμαστικὰς τάφρους, ἅτινα ἀτιγῶς δὲν εἶχομεν προλάβει ἐν καιρῷ νὰ φωτογραφήσωμεν· ἀπαιτεῖται ἄρα ἕξ ὑπαρχῆς νὰ ἀνασκαφῶσι ταῦτα καὶ νὰ ἐπανορθωθῶσιν αἱ ζημίαι.

β') Ἐν Ἰωλκῷ, Φαρσάλῳ, Χυρετίαις καὶ Ὁρθη.

Ψήφισμα Ἰωλκίων· μέγα κτίσμα ἐν Φαρσάλῳ ἡ Ὀμηρικὴ Ἑλλάς καὶ τὸ βασίλειον τοῦ Ἀχιλλέως· ὁ Ὀμηρος ὡς βασιλικὸς ποιητὴς· ἔρευναι ἐν Δομενίῳ καὶ Τοαρισσῶνῃ.

Ἀσχολούμενοι, ὡς συνήθως, καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς περισυλλογὴν τῶν κινητῶν ἀνὰ τὴν Θεσσαλίαν καὶ κατὰ τύχην ἀνευρισκομένων ἀρχαίων, μάλιστα ἐπιγραφῶν, εὑρομεν ἐν τῷ ὑπερκειμένῳ τοῦ νῦν Βόλου χωρίῳ Ἀγίῳ Ὀνουφρίῳ, ὑπὸ τὴν νῦν Μακρυνίτσαν, ἐκτισμένην ἐπὶ τῆς αὐτῆς οἰκίας τινὸς στήλην μαρμαρίνην, λήγουσαν ἄνω εἰς ὀριζόντιον γείσον, καὶ φέρουσαν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλατειῶν ἐδρῶν ψηφίσματα, ὧν διετηρήθησαν πέντε σχεδὸν στίχοι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς· ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως ἀναγράφεται σαφῶς ὅτι «ἔδοξε τῷ δήμῳ τῷ Ἰωλκίων», ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι καὶ μετὰ τὸν εἰς τὴν Δημητριάδα συνοικισμὸν τῶν κατὰ τὴν Μαγνησίαν πόλεων, αὐταὶ δὲν ἠρημώθησαν, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν ὑπάρχουσαι ὡς κῶμαι, κατὰ ῥητὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων, αἱ τε ἄλλαι συνοικισθεῖσαι πόλεις καὶ ἡ Ἰωλικὸς αὐτή, ἣν ὁ Στράβων θὰ εὑρεν ἔρημον σχεδὸν κατὰ τοὺς ὀλίγους μ. Χρ. χρόνους, ἵνα ὀνομάξῃ αὐτὴν Ἰωλκοῦ τόπον. Τὸ δὲ ψήφισμα ἀναγράφει τιμὰς πρὸς τὸν βασιλέα Ἀντίγονον, πιθανώτατα τὸν Γονατᾶν, τὸν υἱὸν τοῦ Δημητρίου. Περὶ τούτων θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἡμετέρων Θεσσαλικῶν ἐπιγραφῶν ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι.

Εἰς δὲ τὴν Φάρσαλον μετέβημεν ἐπὶ μίαν μὲν μόνον ἡμέραν, ἀλλ' ὑπερδεκάκις ἐν συνόλῳ, μαθόντες ὅτι, ἀνεγείρων τις παρὰ τὸ νῦν Δημαρχεῖον οἶκημα ἀτμομύλου, εὑρε τοῖχον λαξευτῶν ὀγκολίθων· εἶδομεν δὲ ὄντως μεγάλους ὀγκολίθους, ἄδρῶς λελαξευμένους καὶ κατὰ στίχους τεθειμένους, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ χώραν· διότι ὑπέκειντο πολλὰ φορητὰ χῶματα· ἡ λάξευσις αὐτῶν εἶναι τοξοειδής, ἵνα σχηματίσῃσι μεγάλην ἐξέδραν· φέρουσι δὲ βαθῆως γεγλυμμένα διακριτικὰ μεγάλα γράμματα, ἐν ἑκάστοις, ὧν διεκρίναμεν Β Ε Η Θ· εὐρέθησαν δ' ἐγγύς τούτων καὶ τινες μονόλιθοι κίονες ἄνευ ἀυλάκων καὶ ἕτεροι λαξευτοὶ ἔκ

τινος στερεοβάτου. Πάντες οὗτοι ἀνήκουσι παλαιότερα τιὰ ἐκκλησία τῶν Χριστιανῶν ἢ τῶν Ὀθωμανῶν, ἢ ἀμφοτέρων, δι' ἣν ἐγένετο κατὰ τὸ σύνθηρες χρῆσις λίθων ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ οἰκοδομήματος, πιθανῶς ναοῦ ἀρχαϊκοῦ· διότι πρὸ ἐτῶν εἶχονεν εὔρει ἐγγὺς τῆς θέσεως ταύτης δώριον κιονόκρανον, πύρινον, ἀρχαϊκόν, περὶ οὗ βλ. *Πρακτικά* 1910 σελ. 181 στιχ. γ'· ἴσως δ' ἐκομισθῆσαν οἱ τοξοειδεῖς ὀγκόλιθοι ἐκ τοῦ ὑπερκειμένου θεάτρου, οὗ τὴν θέσιν βλ. ἐν τῷ ἐν ἰδίᾳ ἐξαιρέτῳ πραγματεία τοῦ *Fr. Stählin, Pharsalos*, δημοσιευομένη διαγράμματι.

Δυστυχῶς ἐν τῇ σπουδαιοτάτῃ ταύτῃ Θεσσαλικῇ πόλει δὲν ἠδυνήθημεν ἄχρι τοῦδε νὰ ἐνεργήσωμεν συστηματικὴν τινα καὶ εὔρειαν ἀνασκαφὴν πρὸς καθορισμὸν μάλιστα τῆς σημασίας αὐτῆς ἐν τῇ Μυκηναίᾳ λεγομένῃ περιόδῳ, καθ' ἣν εἰκάζομεν ὅτι ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξε κέντρον ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ, ὅσον αἱ Μυκῆναι ἐν τῇ Ἀργολίδι καὶ τῇ Πελοποννήσῳ ἐν γένει· διότι καθ' ἅπασαν τὴν πεδινήν Θεσσαλίαν μόνον ἐν Φαρσάλῳ εἶδομεν ἰσχυρὰ πολυγωνικὰ τεῖχη, καταφανῶς διατηρούμενα, παρὰ τὰς μετέπειτα ἐπεκτάσεις καὶ μετατροπὰς τῆς πόλεως· περιωρίζετο δὲ διὰ τῶν πολυγωνικῶν τούτων τειχῶν τὸ Βόρειον ἥμισυ τοῦ βραχέδους καὶ στρατηγικῶς ἰσχυροτάτου καὶ δυσπρόσιτου ἐκ τῶν λοιπῶν τριῶν πλευρῶν βουνοῦ, ὅπερ ὑπέγκειται τῆς νῦν κομποπόλεως, καὶ ἐφ' οὗ τῆς κορυφῆς ὑπάρχει διάσχισμα φυσικὸν τῶν βράχων.

Διὰ τοῦ πολυγωνικοῦ λοιποῦ τούτου τεύχους, διατηρουμένου μὲν σαφῶς ἐπὶ τῶν βορρανατολικῶν μάλιστα πλευρῶν τοῦ βουνοῦ, ἀλλ' ἐξαφανιζομένου ἀπὸ τινων ἐτῶν πρὸς ἀποφορὰν λίθων, διεχωρίζετο μεγάλη τετειχισμένη πόλις, διπλασία τῆς τῶν Μυκηνῶν, ἔχουσα κατὰ τὸ ὕψιστον σημεῖον ἰδιαιτέραν ἐσωτερικὴν ἀκρόπολιν, ἣς στεροῦνται αἱ Μυκῆναι· ἡ δὲ λαϊκὴ πόλις τότε ἔκειτο βεβαίως ἔξω τοῦ τεύχους τούτου κατὰ τὸ ὑπόλοιπον κάτω ἥμισυ εὐδατον τμήμα τοῦ βουνοῦ, οὐσα πιθανῶς ἀτειχιστος, ἢ κατὰ τινα σημεῖα σποράδην τετειχισμένη. Κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον, ἣτοι κατὰ τὴν Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, ἐπεξετάθη ἡ πόλις πρὸς τὴν πεδιάδα καὶ ἐτειχίσθη εὐρέως, τῆς Μυκηναίας πόλεως λαβούσης τόπον ἀκροπόλεως, καὶ μὴ τειχι-

σθείσης δι' ἰδίου ἐσωτερικοῦ τείχους, βεβαίως διότι ἐθεωρήθη ἐπαρκὲς τὸ τότε κάλλιστα ἀναμφιδόλως σφῆζόμενον ἔτι πολυγωνικόν, ὑπερ ἀφείθη, ὡς δυνάμενον νὰ χρησιμεύῃ καὶ περαιτέρω πρὸς διάκρισιν καὶ ἄμυναν τῆς ἀκροπόλεως.

Τούτων οὕτως ἐχόντων διερωτᾶται τίς ἢ πόλις αὕτη, ἢ ἐμφανῶς λίαν ἀκμαία, λόγῳ τοῦ τειχισμοῦ, κατὰ τὴν Μυκηναίαν περίοδον ἐν τῷ Καταλόγῳ τοῦ Ὀμήρου δὲν κατονομάζεται, ὡς γνωστόν, *Φάρσαλος*, ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπῆρξε μεταγενέστερον τῆς συντάξεως τοῦ Καταλόγου καὶ πασῶν τῶν μεταβολῶν καὶ προσθηκῶν ἐν αὐτῷ, αἵτινες εἰκάζονται γενόμεναι ἐπὶ Πεισιστράτου ἢ λοιπὸν τὰ πολυγωνικά ταῦτα τείχη ἐποικήθησαν μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καταλόγου, περὶ τὰ μέσα τῆς 5' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἢ ἔσχε πρότερον ἕτερον ὄνομα ἢ πόλις: τὸ δεύτερον τοῦτο καθίσταται εὐλογον νὰ θεωρήσωμεν ἀληθὲς καὶ πιθανώτατον, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἄριστον τῆς θέσεως, ὡς πρὸς τὴν κυριότητα τῆς εὐφορωτάτης ὑποκειμένης πεδιάδος, καὶ τὰ δαψιλῆ ὑπόλοιπα θραυσμάτων ἀγγείων τῶν προγενεστέρων τῆς 5' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος περιόδων. Τῆς δὲ ἀλλαγῆς τοῦ ὀνόματος ὑπάρχουσι πολλὰ ἀνάλογα, λ. χ. τὸ παρὰ *Παυσαλία* ἐν Δ' 35, 1 «*Μοθώνη* δέ, πρὶν ἢ τὴν στρατιάν εἰς Τροίαν ἀθροισθῆναι καὶ ἐπὶ τοῦ πρὸς Ἰλίῳ πολέμου καλουμένην *Πήδαρος*, **μεταβέβληκεν ὕστερον τὸ ὄνομα** κτλ.». »

Διὸ δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν ὅτι ἡ Φάρσαλος οὐ μόνον φέρεται ὑπὸ τι ἕτερον ὄνομα ἐν τῷ Καταλόγῳ, ἀλλὰ καὶ ὑπῆρξε κέντρον μεγάλου βασιλείου τῶν κατὰ τὰ Τρωϊκὰ χρόνων ἑπειδὴ δὲ κατόπιν ἀναφέρεται ὡς πρωτεύουσα τῆς τετραρχίας Φθιώτιδος, τῆς αὐτονομίου δηλον ὅτι, μιᾶς τῶν τεσσάρων, εἰς ἃς ἀπὸ τοῦ Ἀλεῦα διήρητο ἡ πεδινὴ Θεσσαλία, καὶ δι' ὧν ὁμοίως καθωρίσθη ἀπὸ τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Β', εὐλόγως εἰκάζομεν ὅτι πρότερον θὰ ἦτο πρωτεύουσα τῆς Φθίας τοῦ Ὀμήρου κατὰ πᾶσαν ἄρα πιθανότητα, ἐρειδομένην ἐπὶ τῶν φυσικῶν καὶ πραγματικῶν γεγονότων, ἢ Φάρσαλος αὕτη εἶναι ἢ Ἑλλάς τοῦ Ὀμήρου, ἢ ἔδρα τοῦ βασιλείου τοῦ Ἀχιλλέως, οὗ εἰκόνα ἔφερον τὰ νομίσματα τῆς Φαρσάλου, πρὸς ἐπιπίστωσιν τοῦ ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν

ἀρχαίων θεωρεῖτο, ἀπὸ τῆς Ε' ἕως π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὡς ἀνήκουσα τῇ βασιλείῳ αὐτοῦ.

Οὕτω λοιπὸν καθίσταται ἀναγκαστὸν νὰ ἐρευνηθῇ ἡ ἀκρόπολις μάλιστα τῆς πόλεως ταύτης καὶ νὰ καθορισθῇ δι' ἐργασίας ὀξυδερκῶν καὶ ἐμπείρων ἐπιστημόνων ἡ κατάστασις αὐτῆς ὡς πρὸς τὸν Μυκηναῖον πολιτισμὸν· δυστυχῶς δὲν ἐγένετο ἔτι ἡ σπουδαιότατη καὶ ἀπαραίτητος ἐργασία αὕτη, ἀντ' αὐτῆς δὲ κατεδάφηνθησαν ἰσχυραὶ δυνάμεις σημερινῶν ἀνδρῶν, ἡμετέρων τε καὶ ξένων, ἐν οἷς ὁ Χ. Τσουντας, ὁ Α. Wace κλ., εἰς ἐξερεῦνήσιν νεολιθικῶν συνοικισμῶν, καὶ τούτων ὅλως ἀνωδύμων καὶ ἀστημάντων, ἀφείθη δ' ἀνεξερεῦνητον ὅλως τὸ μέγιστον τῶν Ὀμηρικῶν βασιλείων, τὸ τοῦ Ἀχιλλέως, οὗ χάριν βεβαίως ἐποιήθη τὸ θεῖον ἔπος ἡ Ἰλιάς, πιθανώτατα τῇ χορηγίᾳ καὶ φροντίδι αὐτῶν τῶν ἀμέσων ἀπογόνων τοῦ ἥρωος τούτου, οὔτινες, φιλοτιμούμενοι καὶ ὅλως ἔχοντες ἔκ τε τῆς ἀρίστης ταύτης πεδιάδος, δις τὴν Ἀργολικὴν ὑπερβαίνουσας, καὶ ἐκ τῶν παρακειμένων βουνῶν, πλουσιωτάτων εἰς βοσκήματα, ὅσα δὲν δύναται οὐδὲ ἡ σύμπαξα σχεδὸν ὀρεινὴ Πελοπόννησος νὰ θρέψῃ, ἔσχον τὴν τε θέλησιν καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἐνισχύσωσι μεγάλους ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας, ὡς μετέπειτα οἱ Σιοπάδαί τῆς Κρηνῶνος καὶ αὐτοὶ οἱ Φαρσάλιοι.

Διότι τὸ ἀνάθημα τοῦ Δαόχου ἐν Φαρσάλῳ καὶ ἐν Δελφοῖς, περιέχον τοσοῦτους χαλκοῦς ἀνδριάντας, ἔργα τοῦ Λυσίππου, καὶ μαρμάρινα ἀντίγραφα αὐτῶν, ἅπαντα ἀπαιτοῦντα μεγίστας δαπάνας, παρέχει σπουδαῖον τεκμήριον τοῦ τί δύναται νὰ ποιῶσι μέγα οἱ Θεσσαλοί, ἐὰν ὀρμηθῶσιν ἀπὸ φιλοτέχνων καὶ γενναίων ἰδεῶν. Οὐχ ἤττον τοῦ Δαόχου ὄλθιον δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν προγενέστερόν τινα, τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀχιλλέως, ὅστις περὶ τὰς τρεῖς γενεὰς ἀνθρώπων μετὰ τὰ Τρωϊκὰ τυχῶν εἰρήνης ἀγλαοκάρπου καὶ ἐξαιρετικῆς συνεχοῦς εὐφορίας, οἷα συγχρότερον ἢ ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἐμφανίζεται κατὰ τὴν εὐτυχῆ ταύτην ἐριθώλακα πεδιάδα, συνεχέντρωσεν ἐκεῖ βραψφδοὺς καὶ ποιητὰς, ὧν τὸν ἀριστον ἐνίσχυσε πρὸς ποίησιν τῆς Ἰλιάδος, τὸν Ὀμηρον, παρασχὼν αὐτῷ πάντα τὰ ἀπαιτούμενα ἐφόδια, καὶ ὀρίσας μετὰ τιμῶν ὡς «αὐλικὸν» ποιητὴν, ὡς νῦν λέγομεν.

Πράγματι δὲ ἡ φύσις τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων δηλοῖ ὅτι οἱ μεγαλοφυεῖς τοῦ πνεύματος ἐργάται μόνον ἐὰν τύχωσι μεγαλοδώρων καὶ γενναίων καὶ φιλοτίμων χορηγῶν, εὐγενῶν τὴν ψυχὴν, ἵνα μὴ τάξωσιν αὐτοὺς ἐν μοίρᾳ κολάκων καὶ παρασίτων φωνασκῶν, ἐκδηλοῦσιν ἄριστα τὴν θεϊαν αὐτῶν ἔμπνευσιν καὶ τοῦ πνεύματος τὴν ὑπέροχον ἰσχύν· ἄλλως, καὶ περὶ τὴν ἐπάρκειαν τῶν τοῦ βίου αὐτῶν ἠναγκασμένοι νὰ μεριμνώσι, φθείρουσι κατ' ἀνάγκην, καθόλου ἢ ἐν μεγάλῳ μορίῳ, τὰ ἐξαιρετά φυσικὰ δωρήματα, καὶ παραμένουσιν ἐν τῷ βίῳ ὑπογραμματεῖς, οἷος θὰ διεδίου καὶ ὁ Ὅρατιος, εἰ μὴ ἐτύγχανε χορηγοῦ τοῦ Μαικίνα.

Οὕτω νομίζομεν ὅτι ἢ τε Ἰλιάς καὶ ἢ Ὀδύσεια ἠδύναντο νὰ ποιηθῶσιν ὑπὸ τοῦ μεγαλοφυοῦς Ὀμήρου οὐχὶ διὰ τεμαχιδίων ἄρτου καὶ κερματίων ἀργύρου, ἅτινα θὰ συνεκόμιζε καὶ ὁ μέγιστος τῶν ῥαψωδῶν, ὁ φύσει ἀμελῶν τῶν ἀσχολιῶν περὶ τὸν πορισμὸν καὶ τὴν δαψίλειαν τῶν ἀναγκῶν τοῦ βίου, εἰ μὴ ἔσχεν αὐτὰ ἐτοῖμα πατρώθεν καὶ διετήρησεν, ὅπερ ἀμφίβολον, διότι ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει δὲν θὰ ἐγένετο ῥαψωδός, ἀλλὰ διὰ γενναίας καὶ εὐγενοῦς χορηγίας φιλοτίμου ἠγεμόνος, ὅστις, τὴν φυσικὴν διάθεσιν τοῦ ποιητοῦ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιβολῆς καὶ δι' εὐφυοῦς λεπτότητος ἐνισχύσας δαψιλέστατα, κατῴρωσε νὰ παράσχη κοινὴν τῷ κόσμῳ τὴν ἐκδήλωσιν ἐκτάκτου ποιητικῆς δυνάμεως. Ἐν τῇ αὐτῇ ἄρα τινὸς τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀχιλλέως εἶναι εὐλογον νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἠδύναντο νὰ ποιηθῶσιν ἢ τε Ἰλιάς καὶ ἢ Ὀδύσεια, ἢ μὲν ὡς αὐτόβουλον καὶ ἐλεύθερον οἶονεϊ τίμημα καὶ δεῖγμα φιλίας καὶ ξενίας, χάριν μὲν τοῦ ἀνωνόμου παραμειναντος χορηγοῦ, πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ πανελληνίου ἥρωος μάλιστα, οὐχ ἤττον δὲ καὶ τῶν Πανελλήνων τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀγῶνος, ποιηθέν, ἢ δὲ ὡς ἐνδιάθετον ἀποτέλεσμα ἔμπνευσεως καὶ ἀτομικῆς ἐκλογῆς καὶ συμπαθείας αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ, ἐλευθέρου ἐπίσης καὶ ἄνευ φθόνου ἀφειθέντος νὰ ἐκδηλώσῃ κατὰ πᾶσαν βούλησιν τὴν διέξοδον τῆς ἑαυτοῦ μεγαλοφυΐας· τῆς ἐλευθερίας ταύτης ἀρίστην εἰκόνα παρέχουσιν ἡμῖν ποιήματα τοῦ Ὅρατιου, ὧν τινὰ ἀναφέρονται πρὸς τοῦ χορηγοῦ Μαικίνα τὴν διάπειραν ἐπιβολῆς, ἣτις δυσηρέστησε καιρῶς τὸν ποιητὴν.

Ἴσως δὲ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐν Φαρσάλῳ παραμονῆς τοῦ

Ἐπιπέδου, διὰ τῆς συνεχοῦς λαϊκῆς παραδόσεως διασωθεῖσαν μέχρι τῶν περὶ τὸ 350 π.Χρ. χρόνων, ἐκφράζει εὐρεθὲν ἐκεῖ, καὶ διατηρούμενον νῦν ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Συλλογῇ Δαρίσης (ὑπ' ἀριθ. 47=IG IX, 246) τμήμα ὠραίου βάρου, φέρον ποτὲ χαλκοῦν ἀνδριάντα τελείου ἀνδρικοῦ μεγέθους τοῦ Ὀμήρου, ὡς δηλοῖ ἡ ἐπιγραφή [Ἔ]πιπέδου· Φαροαλίῳ [ἢ πόλις] (ὑπονοεῖται ἀνέθηκεν)· δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανον γὰρ ὑπολάβωμεν ὅτι ὁ αὐτὸς φιλότεχνος Δάοχος ἐμερίμνησε περὶ τῆς ποιήσεως καὶ ἀναθέσεως καὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ὀμήρου ἐν Φαρσάλῳ, ὅστις καὶ τοὺς προειρημένους χαλκοὺς ἀνδριάντας, τὰ ἀρχέτυπα τοῦ Λυσίππου, ἐκεῖ ἀνέθηκεν, ἰδρύσας ἐν Δελφοῖς μαρμάρινα ἀντίγραφα αὐτῶν.

Ἐπίσης ἐξετελέσαμεν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μικρὰς τινὰς ἀνασκαφὰς καὶ ἐρεῦνας ἐν ταῖς ἀρχαίαις Χυρδαίαις, παρὰ τὸ νῦν χωρίον Δομένικον τῆς Ἐλασσόνης, περὶ ὧν βλ. Πρακτικά 1914 σελ. 168-173, καὶ ἐν τῇ Ὀρθῆ-Κορσέα, περὶ ἧς βλ. αὐτ. σελ. 160-167, ὑπὲρ τὴν σημερινὴν κωμόπολιν Τσαριτσάνην· ἀλλ' αἱ ἐργασίαι αὗται ἐτελέσθησαν ὑπὸ λίαν δυσμενεῖς συνθήκας καὶ δὲν ἔσχον τούτου ἕνεκα οὐδὲν λόγου ἄξιον ἀποτέλεσμα· κατέλαβε δὴλα δὴ ἡμᾶς ὁ χρόνος τῶν κυνικῶν καυμάτων τοῦ Ἰουλίου, τοσοῦτον ἐντεταμένον καὶ συνεχῶν, ὥστε οἱ μὲν ἐργάται δὲν καθίστατο δυνατόν γὰρ ἀποδῶσι γενναίαν τινὰ ἐργασίαν, ἡμεῖς δὲ παρὰ τὰς καὶ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας πορείας, δὲν ἠδυνήθημεν γὰρ ἀγάγωμεν εἰς πέρας ἀπάσας τὰς ἐρεῦνας, ἵνα καταλήξωμεν εἰς τι σαφὲς συμπέρασμα, θετικὸν ἢ ἀρνητικόν· διὸ ἀνεβλόμεν τὴν συμπλήρωσιν αὐτῶν εἰς εὐθετώτερον χρόνον.

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ
ΕΝ ΤΙΡΥΝΘΙ

1915

1) Τὰ τείχη τῆς Τίρυνθος· οἱ θάλαμοι τῶν Προΐτου θυγατέρων
ἢ Δίκυμνα· οἱ θολωτοὶ τάφοι ἐν γένει.

Παραμένων ἐν Ναυπλίῳ ἀπὸ τῆς 20^{ης} Σεπτεμβρίου 1915 ἐν στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ, μετέβην πολλάκις, ἐφ' ὅσον μοι ἀπέμενε χρόνος διαθέσιμος ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τῶν στρατιωτικῶν μου καθηκόντων, εἰς Τίρυνθα, καὶ ἐμελέτων τὰ κατ' αὐτὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν· καὶ πρῶτον μὲν τὸ περίφημον τείχος τῆς δευτέρας, ἣται τῆς ἐπηρξημένης, ἀκροπόλεως, καίπερ ἐκ λαξευτῶν κατὰ τινὰς τῶν ἀρμογῶν ὀγκολίθων ποιηθέν, ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἐν Β' 25 8 ὡς ἐξῆς : « τὸ δὲ τείχος, ὃ δὴ μόνον τῶν ἐρειπίων λείπεται, Κυκλώπιον μὲν ἐστὶν ἔργον, πεποιήται δὲ ἀργῶν λίθων, μέγεθος ἔχων ἕκαστος λίθος ὡς ἀπ' αὐτῶν μῆδ' ἂν ἀρχὴν κινηθῆναι τὸν μικρότατον ὑπὸ ζεύγους ἡμιόνων· λιθία δὲ ἐνήρμοσται πάσαι, ὡς μάλιστα αὐτῶν ἕκαστον ἀρμονίαν τοῖς μεγάλοις λίθοις εἶναι ». Ἀργοὺς λίθους ἄρα νοεῖ ὁ Παυσανίας οὐχὶ τοὺς ἀλαξεύτους ἐν ταῖς ἀρμογαῖς καὶ ὅλως ἀκατεργάστους, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἔξω μόνον ἐπιφάνειαν μὴ δεξιεργασμένους καὶ ἐνέχονται βύσματα κατὰ τὰς ἀρμογὰς ἐνιαχοῦ, ἣτις ἰδιότης δὲν ἐκφράζεται πλήρως διὰ τοῦ ἀργός· διότι οὕτω θὰ ὠνόμαζέ τις τοὺς μὴ σχόντας μῆδεμίαν κατεργασίαν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπιτεθειμένους ἀλλήλων μετὰ προχείρων ὑπόστηριγμάτων, ὡς ἐν τῇ τείχει τῆς προμυκηναϊκῆς ἀκροπόλεως τῶν Φθιωτῶν Θηβῶν, περὶ οὗ βλ. Πρακτικὰ 1908 σελ. 164.

Τὰς δὲ κτιστὰς σήραγγας τοῦ τείχους τούτου εἶδε βεβαίως ὁ Παυσανίας, καὶ ταύτας ἀγκυριδῶλως νοεῖ καὶ ὀνομάζει, ἀποδεχό-

μενος τοπικὴν τινα λαϊκὴν ἑρμηνείαν τῶν ἐκεῖ ἐξηγητῶν, ὡς «θαλάμους τῶν Προΐτου θυγατέρων»· διότι ἐν συνεχείᾳ τοῖς προειρημένοις λέγει «καταδάντων (ἐννοεῖται ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα τὸ ἀνάκτορον) δὲ ὡς ἐπὶ θάλασσαν (δηλ. οὐχὶ ἀκριθῶς, ἀλλὰ περίπου πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅπερ ἀληθές), ἐνταῦθα οἱ θάλαμοι τῶν Προΐτου θυγατέρων εἰσὶν»· ἐσφίζοντο ἄρα ἐν καλῇ καταστάσει κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πausανίου αἱ σήραγγες αὗται, καὶ οὕτως ἠρμηνεύοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅστις καὶ σήμερον, βλέπων βράχους λελαξευμένους ἐν εἴδει βαθμιδῶν, ἐλευθέρους ἢ ἐν σπηλαίοις, ὡς ἐν τῇ Πυκνὴ Ἀθηνῶν, καθορίζει τὰς θέσεις ὡς «Δασκαλειό», ἧτοι διδασκαλεῖον, καὶ λέγει ὅτι ἐκεῖ ἐκάθητο καὶ ἐδίδασκον ὀριζόμενοι κατὰ τόπους περίφημοι διδάσκαλοι ἢ κληρικοί, ἂν ὑπῆρξαν, ἢ στρατιωτικοὶ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐν ἄλλείψει τῶν προειρημένων.

Ἡ δ' ἐμφάνισις τοσοῦτον μικροῦ χώρου, οἷος ὁ τοῦ ταπεινοῦ βουνοῦ, ἐφ' οὗ κεῖται ἡ Τίρυνς, ἐν τῇ πεδιάδι, καὶ τούτου καταφόρτως καὶ ἰσχυρότατα τετειχισμένου, ἐν εἴδει πανόπλου ὀπλίτου, ἐτόιμου νὰ ἀποκρούσῃ πᾶσαν ὀποθενδῆποτε ἐπιθεσιν, εἶναι λίαν χαρακτηριστικὴ τῆς πόλεως, οὗ ἔνεκα ἔλαβε τὸ ἐν τῇ Καταλόγῳ Β 559 ἐπίθετον *τειχιόεσσα λίαν* εὐστόχως· εἶχε δὲ καὶ ὑπερκειμένον στρατηγικόν, τετειχισμένον ἐπίσης, ἔρεισμα ἢ Τίρυνς, κείμενον ἀνατολικῶς αὐτῆς καὶ εἰς ἀπόστασιν δύο περίπου χιλιομέτρων, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λίαν ὑψηλοτέρου καὶ πολυλαχόθεν δυσαναδάτου βουνοῦ, ὅπερ νῦν καλεῖται «Ἁγίος Ἥλιος», καὶ ἔνθα ὑπάρχει ἐκκλησίδιον· τοῦτο πιθανώτατα ἐκαλεῖτο *Λίκυμμα*, καθ' ἃ λέγει ὁ Στράβων ἐν Η' 373 «ἢ δὲ ἀκρόπολις (ἐν τῆς Τίρυνθος) *Λίκυμμα*, ἐπώνυμος Λίκυμνίου· διέχει δὲ τῆς Ναυπλίας περὶ δώδεκα στάδια· ἔρημος δ' ἐστὶ»· ὄντως δὲ ἢ ἀπὸ τῶν προπόδων τῆς Ἀκροναυπλίας μέχρι τῶν τοῦ Ἀγίου Ἥλια τούτου ἀπόστασις ὀλίγον τι ὑπερβαίνει τοὺς δώδεκα σταδίους.

Ἐπὶ δὲ τῶν πλευρῶν τῆς Λίκυμνης ταύτης εἶναι βέβαιον ὅτι ἔθαψαν ἐν θολωτοῖς τάφοις οἱ τελευταῖοι τῶν βασιλείων καὶ προυχόντων τῆς Τίρυνθος τῆς Μυκηναίας περιόδου· διότι ἐκεῖ εὔρεν ὁ Κάρω θολωτῶν τάφον ἐντελῆ, ἰκανῶς μέγαν, ἀλλὰ πάλαι σετυλημένον· διότι ἐπ' αὐτοῦ ἔκειτο ἀρχήθεν *χωμα γῆς*, ἧτοι τύμ-

θος, μακρόθεν εὐδιάκριτος, ἔν οἱ παλαιοὶ τυμβωρύχοι, ὄντες δέξυ-
 δερκέστατοι, ὑπόπτεισαν εὐλόγως, καί, ἐξερευνήσαντες μετ' ἐπι-
 τυχίας, ἀφήρσαν τὰ πλούσια βεβαίως κτερίσματα· εἶναι δ' εὐ-
 κολον νὰ ἀνευρεθῶσιν ἐκεῖ καὶ ἄλλοι ὅμοιοι τάφοι, ἢ μὴ σχόν-
 τες ἀρχήθεν, μηδὲ νῦν ἄρα φέροντες, τὸν προδοτικὸν τῆς ἑαυτῶν
 ὑπάρξεως τύμβον, καὶ τούτου ἕνεκα δικμείναντες πιθανώτατα
 ἀσύλητοι, ἢ ὧν ὁ θεθεὶς ποτε τύμβος, ὧν μικρὸς, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ,
 διαρρεόντων τῶν χωμάτων, ἐξηφανίσθη· διότι κατὰ τὴν προανα-
 γραφεῖσαν παροιμίαν « ὅπου ἀμπέλι, καὶ ἄλλο ἀμπέλι », καὶ κατὰ
 τὸ εἰκός, δὲν εἶναι μονήρης ὁ εὐρεθεὶς τάφος.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπεξέτειναν τὴν εἰς Λίκουμναν ταφὴν οἱ Τι-
 ρύνθιοι μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τοῦ πρὸς ποίησιν θολωτῶν τάφων
 ὀλίγου μὲν, ἀλλ' εὐθέτου χώρου, τοῦ κατὰ τὰ κράσπεδα αὐτῆς
 τῆς Τίρυνθος ὑπάρχοντος· διότι δὲν πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ πι-
 θανότης τοῦ ὅτι μάλιστα μὲν οἱ τῆς πρώτης τετειχισμένης Τίρυν-
 θος βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες, οὐχ ἤττον δὲ καὶ οἱ ἀπόγονοι τού-
 των, οἱ ποιήσαντες καὶ τειχίσαντες δι' ἐπεκτάσεως τὴν δευτέραν
 Τίρυνθα, τὴν νῦν ἐμφανῆ τειχίσασαν, ἔθαψαν ἐν θολωτοῖς τά-
 φοις, ποιηθεῖσιν, ἐπ' αὐτῶν τῶν κρασπέδων αὐτῆς τὸ πρῶτον·
 διότι δὲν εἶναι πανταχοῦ βραχυῶδης ὁ βουνός, ἀλλ', ὡς δεικνύει
 ὁ πρό τινων ἐτῶν ποιηθεὶς ὑπὸ τινος χωρικοῦ ἐκεῖ, εἰς ἀπόστα-
 σιν 200 ἢ περίπου ἀπὸ τοῦ τείχους ἀνατολικῶς, ἐν τῇ πεδιάδι
 μέγας βόθρος φρέατος, διήκων εἰς βάθος 5-6 ἢ· καὶ μὴ συναντή-
 σας ὕδωρ μηδὲ κατὰ μῆνα Δεκέμβριον, ἔχει σχηματισμὸν παντα-
 χοῦ χωματώδη, οὗ ἕνεκα θὰ διήκῃ καὶ μέχρι βάθους 12 μέτρων,
 ξηρὸς ὧν ἡδύνατο ἄρα νὰ διανοιχθῇ ἐκεῖ βόθρος τοσοῦτου βά-
 θους, ἀπαιτουμένου πρὸς ποίησιν θολωτοῦ σημαίνοντος τάφου,
 ἄνευ τεχνικῶν δυσχερειῶν, καὶ νὰ στερεωθῇ ἐν αὐτῷ κτιστὸς ἐν
 θόλῳ τάφος μετὰ δρόμου.

Διότι θὰ ἦτο οὐχὶ εὐλογον νὰ ἀποκλείωμεν ἐξ ὑπαρχῆς τὴν
 παρὰ τὰ κράσπεδα τῶν Μυκηναίων τετειχισμένων ἀκροπόλεων
 ὑπαρξίν θολωτῶν καὶ ἄλλων βασιλικῶν τάφων, καὶ τούτων τε-
 χνικωτάτων, ἦτοι ἄνευ τύμβων, ἀφανῶν δὲ τούτου ἕνεκα καὶ
 λίαν δυσεπιχεινάστων· ἦδη ὁ λεγόμενος ἐν Μυκῆναις τάφος τῆς
 Κλυταιμῆστρας, κείμενος ὀλίγον ἔξω τῆς δευτέρας τετειχισμέ-

νης ἀκροπόλεως, οὐτινος μάλιστα ὁ βόθρος συνήντησεν ὕδωρ, δεικνύει ὅτι τὰ κράσπεδα τῶν ἀκροπόλεων τούτων προετιμῶντο πρὸς ποίησιν θολωτῶν τάφων, ἐφ' ὅσον δὲν παρουσίᾳζον ἀνυπερδλήτους τεχνικῶς τοῖς κτίσταις δυσχερείας, ἦτοι βράχον συμπαγῆ ἢ ὕδωρ εἰς μικρὸν βάθος· διὸ νομίζομεν ὅτι οἱ μὲν μεικχυρσμένοι ἀπὸ τῶν ἀκροπόλεων τούτων τάφοι ἀνήκουσι κατὰ τὸ πλεῖστον τοῖς ὑστερωτέροις βασιλικοῖς γένεσι, τὰ δὲ κράσπεδα τῶν ἀκροπόλεων πρέπει νὰ ἐξερευνῶνται ἐπιμελέστατα.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ ἄχρι τῆς σήμερον εὐρεθέντες θολωτοὶ τάφοι κεῖνται μακρὰν τῶν τοιούτων ἀκροπόλεων, π. χ. οἱ τῶν Ἰωλκίων ἐν Διμηγίῳ, περὶ τὰ 5 χλμ. μακρὰν τοῦ λόφου «Κάστρου», ἐνθα ἔκειτο καὶ ἡ Μυκηναία Ἰωλκός, οἱ τῶν Ἀργείων ἔτι μακρότερον κατὰ τὸ Ἡραῖον ἐν θέσει, ἣτις ἐκαλεῖτο «Πρόσυμμα», οἱ τῶν Τιτυνθίων αὐτῶν ἐν Δικύμνῃ, οἱ τῶν Μυκηναίων οὐχὶ τοσοῦτον μακρὰν, καὶ ἄλλοι ὁμοίως, ἀλλὰ δὲν ἐξερευνήθησαν μέχρι ἐξάντλήσεως τὰ εὐθετα κράσπεδα οὐδεμιᾶς Μυκηναίας πόλεως, ἵνα καταστήσωσιν ἀξιωμα τὴν θεωρίαν τοῦ ὅτι οἱ Μυκηναῖοι ἔθαπτον, ἐξ ὑπαρχῆς καὶ κατὰ σύστημα, μακρὰν τῶν ἐκυτῶν ἄστεων ἐν θολωτοῖς τάφοις· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι τοῦτο ἔπραττον μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν ἐπὶ τῶν πλευρῶν αὐτῶν τῶν ἀκροπόλεων εὐθέτων χώρων· δέον ἔρα ταῦτα νὰ ἐξερευνῶνται ὑπὸ τοιαύτην προϋπόθεσιν εὐρύτατα καὶ ἐπιμελέστατα, ἀφ' οὗ ἤδη οἱ ὑπὸ τοῦ Schliemann εὐρεθέντες φρεατοσιδεῖς βασιλικοὶ τάφοι τῶν Μυκηνηῶν κεῖνται ἔξω τῆς πρώτης ἀκροπόλεως ἐν τῷ μόνῳ ὑπάρχοντι εὐθέτῳ μὲν πρὸς τοιοῦτον σκοπόν, ἀλλ' οὐχὶ ἐπαρκεῖ πρὸς ποίησιν θολωτῶν τάφων χώρῳ.

2) *Εἶδημα καταθέσεως θησαυροῦ τῆς Μυκηναίας περιόδου ἐν Τίρυνθι τὰ κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ.*

Καὶ ταῦτα μὲν ἐμελετῶμεν κατὰ τὰς προμνημονευθείσας ἐκδρομὰς ἡμῶν, καὶ ἀνεκονοῦμεν τὰς τοιαύτας ἡμῶν εἰκασίας πρὸς φιλομαθεῖς ἀξιωματικούς, μεθ' ὧν πολλάκις περιηγησόμεθα κατὰ τοὺς μῆνας Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον, ἐν οἷς ὁ διοικητὴς τῆς Δ' Μεραρχίας κ. Ἀλέξανδρος Κοντούλης, ὁ ἐπιτελάρχης

αὐτῆς κ. Δ. Σκαρπαλέζος, ὁ ἀρχίατρος κ. Π. Μαργαρίτης, ὁ συνταγματάρχης κ. Σ. Καναβατζόγλου καὶ ἄλλοι πολλοί· κατεστάσαμεν δὲ μέτοχον τῶν τοιοῦτων ὑποψιῶν ἡμῶν πρὸς εὔρεσιν βασιλικῶν τάφων ἐν Τίρυνθι, ὧν περιέργως δὲν εἶχε τέως εὑρεθῆ σημαντικόν τι ἔγνος, καὶ τὸν ἀρχαιολογικὸν ἔφορον τοῦ τόπου κ. Ἄ. Φιλαδελφέα, ᾧ συνεστήσαμεν νὰ ἐρευνήσῃ τὰ κράσπεδα τῆς Τίρυνθος δοκιμαστικῶς πρὸς τοιοῦτον σκοπόν.

Ἀκριβῶς δὲ πρὸς τινα ἐπίρρῳσιν τῆς γνώμης μου ταύτης ἐπῆλθε κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου 1915 σημαντικὸν εὔρημα, ἐκ τυχαίου μὲν συμβεβηκότος προκληθέν, εὐθέτως ὅμως καὶ κατὰ τινα σύμπτωσιν ὑπ' ἐμοῦ ὡς ἀρχαιολόγου καταλλήλως πρὸς γενικὴν ἐπιτυχίαν ἐπιστημονικῶς ῥυθμισθέν. Τῇ 8ῃ καὶ 9ῃ δὴλα δὴ Δεκεμβρίου ἀνεζήτει με ὁ νομάρχης Ἀργολίδος κ. Θ. Λέκκας μετὰ τοῦ γυμνασιάρχου Ναυπλίου κ. Ἄστ. Παρασκευᾶ, καὶ εὐρών με ὁ πρῶτος, μοὶ ἐπέδειξε τὰ ἐξῆς τηλεγραφήματα· 1) τὸ ἑαυτοῦ: «ἐκ Ναυπλίου τῇ 8-12-1915· ἀριθ. Δ. Ὑ. Φιλαδελφέα, ἔφορον ἀρχαιοτήτων, Ἀθήνας· ὁδὸς Κάνιγγος 18. Εὑρεθέντος τάφου ἐν Τίρυνθι μετ' ἀντικειμένων χαλκῶν καὶ τιγῶν χρυσοῦν ἀνάγκη ἀμέσου παρουσίας σας· νομάρχης Λέκκας»· 2) τὸ ἑαυτοῦ ἐπίσης: «ἐκ Ναυπλίου τῇ 8-12-1915. Ἀριθ. 21230. Ὑπουργεῖον Παιδείας· Ἀθήνας. Διευθυντῆς Γεωργικοῦ σταθμοῦ Τίρυνθος εἰδοποίησεν ὅτι εὑρέθη τάφος ἀρχαῖος· μετέδην πάραυτα μετὰ γυμνασιάρχου καὶ ἔλαβον κατάλληλα μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν μέχρις ἀφίξεως ἐφόρου ἀρχαιοτήτων (ἐνν. κ. Φιλαδελφείως), ὃν τηλεγραφικῶς εἰδοποίησα· εὑρεθὲν χρυσοῦν μικρὸν ἀγγεῖον ἐκ δύο τεμαχίων ὁμοίων παρέλαβε γυμνασιάρχης· νομάρχης Λέκκας»· 3) τὸ τοῦ κ. Ἄ. Φιλαδελφείως: «ἐξ Ἀθηνῶν 8/21-12-1915 ὥρα 7 μ.μ. Ἀριθ. 201. Κύριον Λέκκαν, νομάρχην, Ναύπλιον. Παρακαλῶ εἰδοποιήσατε ἔφεδρον ὑπολοχαγόν Ἀρβανιόπουλον, ἔφορον ἀρχαιοτήτων, μεταβῆ Τίρυνθα, ἐξαγάγῃ ἀρχαῖα κτερίσματα ἐκ τάφου καὶ μεταφέρῃ ἀσφαλῶς Μουσεῖον Ναυπλίου, ἀπαγορεύσῃ δὲ ῥητῶς σιανδῆποτε ἐκεῖ πλησίον ἐργασίαν· εὐχαριστῶν πληροφορίαν, διατελῶ εὐπειθέστατος ἔφορος ἀρχαιοτήτων Φιλαδελφεύς».

Τούτων ἐπιδειχθέντων μοι, μὴ δυνάμενος νὰ ἀρνιθῶ τῆν

παροχήν τῶν ἐπιστημονικῶν μου φώτων μετὰ τὴν ὁμόθυμον τχύ-
την καὶ εὐγενῆ πρόσκλησιν, ἐξήτησα νὰ ληφθῆ καὶ ἡ ἄδεια τοῦ
ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ προϋσταμένου μου· μεταδᾶς ὁ κ.
νομάρχης, ἔλαβεν αὐτήν. Οὕτω λοιπὸν ἀπήλθομεν εἰς Τίρυνθα
τῇ 9ῃ Δεκεμβρίου, ἐν πλήρει τάξει· ἔπραξα δ' ἐν τῇ περιπτώσει
ταύτῃ τὸ καθήκον μου προθύμως χάριν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς
δημοσίας ὑπηρεσίας, καὶ ἐκτίθημι ἐνθάδε τὰ τῆς εὐρέσεως, ὡς
ἀπαραίτητα πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ εὐρήματος, ὅπερ ἔτυχε νὰ εἶναι
σπουδαιότερον ἢ κατὰ πᾶσαν προσδοκίαν· ἐπιφυλάσσομαι δ' ἐν
καιρῷ νὰ δημοσιεύσω, ἐὰν μὴ τι ἐμπόδιον ἐπέλθῃ, τὰς ἀπεικο-
νίσεις πάντων τῶν εὐρεθέντων ἀρχαίων, καὶ διεξοδικωτέραν σύγ-
κρισιν καὶ ἐρμηνείαν αὐτῶν, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Κάρω, ᾧ
ἐγνώρισα κατόπιν τὴν σημησίαν τῶν εὐρημάτων, καὶ μεθ' οὗ,
προσελθόντος ἐγκαίρως εἰς Νάυπλιον, τῇ 12ῃ Δεκεμβρίου, συν-
εξηρεύνησα τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἐν τῷ λέδγητι εὐρεθέντος θησαυ-
ροῦ, ὡς ἐκτίθημι παρακατιῶν· ὁ δὲ κ. Φιλαδελφεύς, ἐλθὼν μετὰ
τὴν περάτωσιν τῆς ὄλης ἐργασίας καὶ μετὰ τὴν σφράγισιν τῶν
εὐρημάτων, τὴν νύκτα τῆς 13ῃς Δεκεμβρίου, δὲν μετέσχεν οὐδε-
μιᾶς τῶν ἄνω ἐργασιῶν· ἐπειδὴ ὅμως συνέπεσε νὰ εἶναι ὁ ἀρ-
χαιολογικὸς ἔφορος τῆς περιφέρειᾶς ἐκεῖνης, καίτοι ἐπισήμως
παρέδωκεν ἐμοὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, ἐκλήθη μὲν πολλάκις
ὑπ' ἐμοῦ νὰ συμμετάσχῃ τῆς ἐκδόσεως, ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη.

Εἶχον δὲ προηγηθῆ τῆς ἐπισκέψεώς μου τάδε ὡς πρὸς τὴν
ἀνεύρεσιν τοῦ θησαυροῦ: ὀλίγον πρὸ τῆς μεσημβρίας τῆς 7ῃς
Δεκεμβρίου ὁ ἐργάτης Ἰω. Ντόκος, εἰς τῶν ὀρισθέντων ὑπὸ τοῦ
ἐν Τίρυνθι δημοσίου Γεωργικοῦ σταθμοῦ πρὸς βάθυνσιν παροδίου
τάφρου, προσέκρουσε διὰ τῆς σκαπάνης ἐπὶ τινος κερατοειδοῦς,
εὐμεγέθους, χαλκοσιδηροῦ ἀντικειμένου, καὶ τινος ὑποκειμένου
λεπτοῦ χαλκοῦ ἐλάσματος, ὅπερ τούτου ἕνεκα ἐθραύσθη· ἐξα-
γαγὼν δὲ ἀμφότερα ταῦτα, ἐπέδειξε τῷ ἐπιστάτῃ τοῦ σταθμοῦ
κ. Εὐαγ. Πολυχρονίδῃ, ὅστις, ἐρευνήσας δοκιμαστικῶς τὴν σκα-
φὴν διὰ μαχαίριου, εὗρε σπόνδυλον μικρόν, ἡλέκτρινον, καὶ δύο
χρυσᾶ κωνικὰ ἐλάσματα μικρά, φέροντα ἔγκρουστα ἐλικοειδῆ
κοσμήματα· ταῦτα δ' ἐπέδειξεν εὐθὺς τῷ διευθυντῇ τοῦ σταθμοῦ
κ. Σ. Γούδα, ὅστις τὸ μὲν ἐγνώρισεν ἀμέσως τὸ συμβάν τῷ κ.

νομάρχῃ, τὸ δὲ ἀπηγόρευσε τὴν περαιτέρω σκαφὴν ἐπὶ τοῦ τόπου ἐκείνου. Πρὸς ἐσπέραν ἔσπευσαν ὁ κ. νομάρχης μετὰ τοῦ κ. γυμνασιάρχου καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τῶν χωμάτων σανίδα· καλύψαντες δὲ διὰ τῶν αὐτῶν χωμάτων καὶ διὰ λίθων τὴν σκαφὴν, ὥρισαν νυκτοφρουράν.

Κεῖται δὲ ἡ θέσις αὕτη εἰς ἀπόστασιν 50 μ. περίπου ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Τίρυνθος, κατὰ τὸ τέρμα τῶν νοτανατολικῶν αὐτῆς κρασπέδων, παρὰ τὴν συμβολὴν τῆς ἀμαξιτοῦ, τῆς ἀγούσης εἰς «Κοφίνι», καὶ τῆς βατῆς, ἧτις ἄγει εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ τὸ χωρίον «Ἄρειαν», ἐγγύτατα τῆς γεφύρας. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπεμάκρυνα τὰ ἐπιτεθειμένα χώματα καὶ τὴν σανίδα, κατόπιν δ' ἔσκαψα, διὰ παραχωρηθέντων μοι ἐργατῶν τοῦ σταθμοῦ, περιφερῶς εἰς μικρὰν ἀκτίνα, λαθῶν κέντρον τὴν ὑπάρχουσαν σκαφὴν· μέχρι βάρους ὀλίγου ἤττονος τοῦ $1\frac{1}{2}$ μ. συνήντων μόνον ὄστρακα εὐτελῶν πηλίνων ἀγγείων Γεωμετρικῆς περιόδου, ἅτινα περισυνέλεγον πρὸς καθορισμὸν τῶν χρόνων· μεθ' ὃ διεφάνη ἑτέρα κερατοειδῆς λαβή, ὁμοία τῇ εὑρεθείσῃ, καὶ πῶμα λεπτὸν χαλκοῦν, ὅπερ εἶχεν ἀποσυντεθῆ σχεδὸν ἔλως ἐκ τῆς κατιώσεως· τούτου μέρος θραύσας ὁ μνημονευθεὶς ἐργάτης, εἶχεν ἐξαγάγει τὰ τμήματα αὐτοῦ.

Ἐκάλυπτε δὲ τὸ πῶμα τοῦτο μέγαν χαλκοῦν λέβητα, οὗ πρῶτον ἀπεκάλυψα τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν, ἀποσύρων τὰ χώματα, ἐν οἷς ὑπῆρχον μόνον θραύσματα πηλίνων ἀγγείων, μέχρι τοῦ μέσου τοῦ λέβητος, καὶ τινα λιθάρια, ὡς στηρίγματα αὐτοῦ ἐμφανῶς χρησιμεύσαντα· μετὰ δὲ τοῦτο ἐπεφάνη χαλκοῦς τρίπους ἀκέραιος, ἀρχήθεν ἀνατετραμμένος μὲν τεθεὶς, ἀλλὰ προσερεϊδόμενος ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ λέβητος ἐλαφρῶς, καὶ ὑπεστηριγμένος ὁμοίως διὰ βαρείας ὀρειχαλκίνης πλίνθου ἀκεραίου, ἀρχαίας, ὀρθογωνίου σχήματος, κυρτουμένης τοξοειδῶς εἰς τὴν ἑτέραν τῶν στενῶν ἐδρῶν, καὶ διὰ λίθων οὐχὶ μεγάλων, δι' ὧν εἶχεν ὑποστηριχθῆ πανταχόθεν τὰ ὑπὸ τὴν κοιλίαν ἕως τῶν κάτω ὃ λέβης ὑπ' αὐτῶν τῶν καταθεσάντων αὐτὸν ἐκεῖ τὸ πρῶτον, ὅπως βεβαίως μὴ ὑποστῆ ἀπόκλινσιν τινα καὶ πτώσιν, ἢ μετεωρισμὸν πρὸς τινα πλευράν, ἀλλ' ἵνα στερρῶς καὶ καθέτως διαμένῃ καθιδρυμένος.

Ἄφ' οὗ λοιπὸν ἐξήγαγον τὴν πλίνθον καὶ τὸν τρίποδα, βεβαιωθεὶς πρότερον περὶ τοῦ ὅτι ἦσαν ἐλεύθερα καὶ δὲν ἐξηρωτῶντο οὐδαμῶθεν, ἐν ᾧ ἡ κερατοειδῆς λαβὴ (1), ἦν τὸ πρῶτον συνήντησα, δὲν ἐνέδιδεν, ἀλλ' ἐφαίνετο ὅτι ἦτο που ἐπικεκολλημένη, ἢ ὅτι ἐξηρωτάτο ποθεν καὶ ἠμποδίζετο ὁπωσδήποτε, εἶδον ὅτι ὁ λέβης εἶχεν ὑποκάτω, ὀριζοντίως ἐζέχοντα ἐκατέρωθεν ὑπὸ τὸν πυθμένα, σιδηρᾶ καὶ χαλκᾶ ἐπιμήκη ἀντικείμενα ἐν εἴδει ξιφῶν, ἐφ' ὧν, ὡς καὶ ἐπὶ μικρῶν πλακοειδῶν λίθων, ὑπεστροφωμένων ποτὲ προχείρως ὑπὸ τῶν καταθεσάντων ἀρχίθην τὸν λέβητα, ἐπεκάθητο καὶ αὐτὸς ὅλος· ἀλλ', ἐπειδὴ ταῦτα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξαχθῶσιν ἀκινδύνως, εἰ μὴ πρότερον ἀνεσύρετο ὁ λέβης, ἀπεράσισα νὰ ἐρευνησω τὰ ἔσω αὐτοῦ πρὸ τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν.

Ἦσαν δὲ τὰ ἔσω τοῦ λέβητος πλήρη χωμάτων ἕως ἄνω, ἅτινα βεβαίως πάλαι εἰσήρχοντο διὰ τοῦ ἐφθαρμένου ἡμίσεος τοῦ πώματος, φερόμενα ὑπὸ τῶν ὑδάτων· ἐπειδὴ ὅμως ἡ κατώσις τοῦ πώματος θὰ ἀπήτησε λίαν μακρὸν χρόνον, ἵνα συντελεσθῆ, εἶναι εὐλογον νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ὁ λέβης καὶ τὰ ἐν αὐτῷ εἶχον καταχωθῆ ἀρχίθην κενά, ἦτοι ἄνευ χωμάτων· τούτου δ' ἕνεκα εἶχε ληφθῆ ἕκτοτε καὶ ἡ μέριμνα τῆς διὰ λιθαρίων καὶ τοῦ τρίποδος καὶ τῆς πλίνθου ὑποστηρίξεως αὐτοῦ ἐκατέρωθεν.

Ἐστῆλθον ἄρα τὰ χῶματα εἰς τὸν λέβητα κατὰ χρόνους ἰκκινῶς μεταγενεστέρους τῆς πρώτης ἀποθέσεως αὐτοῦ, καὶ δὴ διὰ τῆς φυσικῆς ὁδοῦ, ἦτοι διὰ τῶν εἰσρεόντων ἐκάστοτε ὑετίων ὑδά-

(1) Καλοῦμεν αὐτὴν κατὰ συνθήκην οὕτω φαίνεται δὲ οὕσα ἢ ὑπόθημα τοῦ λέβητος, ἐν εἴδει ὑποκρατηριδίου τῶν κρατήρων, μετὰ τῶν δύο λοιπῶν εὐρευθεισῶν, ἢ ἴσως λαβαὶ τοῦ πώματος· διότι φέρουσιν ἥλους προσαρμογῆς ἐπὶ λεπτοτέρου χαλκοῦ ἐλάσματος, οἷον εἶναι τὸ μνημονευθὲν πῶμα τοῦ λέβητος, ὅπερ καὶ ὡς ὑπόθημα δύναται νὰ λογισθῆ μετὰ πλείονος πιθανότητος, λόγῳ τῶν βαρυτάτων τούτων λαβῶν. Περὶ δὲ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐργάτου τὸ πρῶτον ἐξαχθείσης λαβῆς διηγοῦνται οἱ χωρικοὶ ὅτι ἦτο ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἐμφανῆς καὶ διεκρίνετο κατὰ τὸ ἄνω ἡμισυ, ἐξ οὗ μάλιστα πολλοὶ τούτων ἐξήρτησαν καὶ συνέδεσαν σχοινίον, δι' οὗ χαλιναγωγοῦνται καὶ ῥυταγωγοῦνται οἱ ὄνοι, ἵνα μὴ εἰσπηδῶσιν εἰς τὸν ἐγγὺς ἐσπαρμένον ἄγρον· ἐνόμιζον δὲ οἱ χωρικοὶ ὅτι ἦτο ὑπόλειμμα στελέχους δένδρου ἢ ῥίζης ἐλαίας κττ..

των, ὄντων μάλιστα ἀφθόνων, λόγῳ τοῦ ὅτι ὑπερέκειτο μὲν αὐτοῦ χάνδαξ, παρέκειτο δὲ μικρὸς χεῖμαρρος· διὰ ταῦτα τὸ χῶμα, τὸ ἐν τῇ λέβητι, ἦτο λεπτόν, μόνον δὲ μικρά τινα καὶ ὀλίγα ἐνεῖχε λιθάρια, εἰσορμήσαντα κατὰ τὴν πρώτην εἰσορῆν τῶν ὑδάτων διὰ τοῦ ἐνδόντος τέλους τῇ βάρει αὐτῶν πώματος.

Ὅτω λοιπόν, ἀρξάμενος τῆς ἐπισταμένης ἐρεύνης τῶν ἐν τῇ λέβητι χωμάτων, εὔρον εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς χρυσᾶς τινας ψηφίδας, περιδεραίου ἐμφανῶς, καὶ σπόνδυλον ἠλέκτρινον, ὅμοιον τῇ τὸ πρῶτον εὑρεθέντι ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου, ἀλλ' ἄρτιον, καὶ ἕτερα δύο κωνικὰ χρυσᾶ ἐλάσματα, παρακείμενα ἀλλήλοις καὶ ἐπικείμενα ἐπὶ ξυλίνου πιθανῶς πυρήνος, ἅτινα συνεξήγαγον μετ' αὐτοῦ, ὡς εἶχον, ἦτοι μετὰ τοῦ εἰς χῶμα τὰ πολλὰ μεταβληθέντος ξύλου.

Μετ' αὐτὰ δ' εὔρον ἐτέρας πολλὰς ψηφίδας χρυσᾶς καὶ τινὰς ἐκ μαλακῆς τινας μάζης, μόλις συγκρατούμενας, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐξήγαγον χρυσοῦν δακτύλιον, φέροντα προσηρμοσμένην τῇ κρίκῃ πλατεῖαν καὶ ἐπιμήμη χρυσὴν σφενδόνην, ἐφ' ἧς, ἀφαιρέσας ἐλαφρῶς τὸ ἐπικείμενον ὀλίγον πηλῶδες χῶμα, παρατήρησα ὅτι ὑπῆρχεν ἐγχάρακτος παράστασις πλοίου, προσωρμισμένου παρά τινα ἀκτὴν· ἐπέβαινον δ' ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ περιεπάτουσαν παρά τὴν ἀκτὴν ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πρὸς ἐπιβίβασιν ἢ ἀποδίβασιν, ἢ πρὸς ὑποδοχὴν, φέροντες σχῆμα ἐμφανίσεως καὶ ἐνδύσεως τὸ γνωστὸν ἐκ Μυκηναίων καὶ Κρητικῶν εὐρημάτων.

Εὔρον δὲ μετὰ τοῦ δακτυλίου τούτου καὶ δύο ἐτέρους, χρυσοῦς, μετὰ σφενδονῶν ἐπίσης χρυσοῦν, ὧν μία μὲν ἦτο λεία καὶ οὐδὲν ἔφερε χάραγμα, ἡ δ' ἐτέρα ἔφερε γεωμετρικὰ κοσμήματα ἡμικυκλικὰ κτ., δεδηλωμένα διὰ χρυσοῦν κοκκιδίων· παρά τὰ εὐρήματα ταῦτα ὑπῆρχον καὶ τινα λεπτὰ πλακίδια καὶ ἐλασματα χρυσᾶ, φέροντα δι' ἐγκρούσεως κοσμήματα γεωμετρικά, ἐπεφάνη δὲ βαθύτερον καὶ μέγα τι κυκλικὸν ἀντικείμενον χρυσοῦν, ἐν εἶδει τροχίσκου, ὅπερ μετὰ κόπου ἐξήγαγον, ὡς ὄν συμπεπλεγμένον μετ' ἄλλων εὐρημάτων καὶ ψηφίδων.

Ἄλλ' ἀπομονώσας αὐτὸ καταλλήλως δι' ἀπομακρύνσεως τῶν περικειμένων χωμάτων ἀνήγαγον εἰς φῶς· ἦτο ἄρτιον καὶ εἶχε ποιηθῆ ἐκ μηρίθου χρυσῆς εἰς γύρους ἐπαλλήλους, οὗς συνεκράτει κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν περίμετρον πλέγμα, γλωχινοειδῶς προ-

ηρτημένον, ἐξ ὁμοίας μηρίνου· ἔφερε δ' ἔσω, κατὰ διασταυρουμένας δύο διαμέτρους, δύο καρφίδας χαλκᾶς, στερρῶς ἡρσοσμένας, δι' ὧν εἶχον διαπεραθῆ καθ' ἐκάστην τῶν τεσσάρων ἀντίων ἀνά δύο ἡλέκτριναί σπονδυλωταὶ ψηφίδες.

Τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἐθεώρησα ὡς ἀποτελοῦν κόσμημα κεφαλῆς γυναικός, οὐχὶ στέμμα βασιλίσσης, ὡς ὄν μικρὸν πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ συγκράτημα τῶν παρὰ τοὺς κροτάφους πλοκάμων τῆς κόμης, οὔτινες εἰσῆρχοντο διὰ τῶν τεσσάρων τομέων καί, περιπλεκόμενοι ἐπὶ τῆς στεφάνης πολλακίς, ἐπέτρεπον καὶ τῆς κόμης τὴν διευθέτησιν, καὶ τὴν ὄψιν τοῦ μετάλλου πολλαχοῦ, καὶ τῶν ἡλεκτρίνων ψηφίδων οὐχ ἦττον· τὸ κατόπιν εὐρεθὲν ἕτερον ὅμοιον ἐπεθεθαίωσε τὴν γνώμην μου ταύτην.

Μετὰ δὲ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ χρυσοῦ συγκρατήματος, ἐπιφανέντος μεγάλου χαλκοῦ ἀγγείου, ὁμοίου πρόχψ, ἐν τῷ λέβητι, ἤρξατο κατὰ μικρὸν ἐπιλαμβάνουσα ἡμᾶς ἢ νύξ καὶ ψεκάδες βροχῆς· ἀπεφασίσαμεν λοιπὸν νὰ ἀποκομίσωμεν ἐκεῖθεν ὄλον τὸν λέβητα μετὰ τῶν χωμάτων, ὡς εἶχε· διότι ὑπελογίζομεν ὅτι πρὸς πλήρη ἐξερευνησιν τῶν ἐν αὐτῷ κατὰ χώραν ἀπητητεο διηνηκῆς καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ ἱκανὸν τῆς ἀκολούθου ἡμέρας ἐργασία.

Ὅθεν, περιειλίξαντες τὸν λέβητα ἐξωθεν διὰ σάκκων, καὶ περιδήσαντες αὐτοὺς διὰ τῶν ζωνῶν τῶν ἐργατῶν, ἐξήγαγομεν μετὰ προσοχῆς, ἵνα μὴ διαρραγῆ ἐκ τοῦ βάρους τῶν χωμάτων· ἐπεθήκαμεν δὲ οὕτως ἐπὶ μεγάλου κανοῦ, ὑποστρωθέντος διὰ σάκκων καὶ τούτου, καὶ παρεδώκαμεν τοῖς παρισταμένοις πολιτικοῖς καὶ δικαστικοῖς ὑπαλλήλοις πρὸς φύλαξιν.

Ἐξαχθέντος οὕτω τοῦ λέβητος, ἡδυνήθην ἀκινδύνως νὰ ἐξαγάγω τὰ ὑποκείμενα αὐτῷ· ἦσαν δὲ τρία ξίφη καὶ δύο μακροὶ ὀβελοὶ χαλκοῖ, ὀρθογωνίου ἐλάσματος, πεπλατυσμένου παρὰ τὰ ἄκρα καὶ συνεστραμμένου κατ' αὐτά, ἅτινα οἱ τὸ πρῶτον καταθέντες τὸν λέβητα ὑπέθηκαν ἐκεῖ, ἐμφανῶς ὡς μὴ χωροῦντα ἐν αὐτῷ· ἐξήγαγον δὲ καὶ τὰς κερατοειδεῖς λαβᾶς, ὧν ἡ πρώτη ἐπιφανείσα ἦτό που συγκεκλλημένη ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀπομείναντος τμήματος τοῦ πώματος.

- 3) Καθορισμὸς τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως τοῦ θησαυροῦ·
οἰκίσκοι τῆς Μυκηναίας περιόδου· πιθανὴ θέσις
θολωτῶν τάφων Τίρυνθος.

Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ, 10^η δεκεμβρίου, μετέβην πάλιν εἰς Τίρυνθα πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐργασίας, καὶ ἀνέσκαψα εὐρύτερον καὶ βαθύτερον τὴν θέσιν, ἐν ἣ ἔιχεν εὐρεθῆ ὁ λέβηθς.

Ἐθηκα δὲ σκοπὸν τῆς ἐργασίας ταύτης τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἐξακρίθωσιν τοῦ λόγου, δι' ὃν εἶχε τεθῆ ἐκεῖ ὁ λέβηθς καὶ τῶν σχετικῶν αἰτίων τῆς εὐρέσεως αὐτοῦ οὕτως· ὡς ὑπόθεσιν δ' ἔθηκα τόδε: ἐὰν ὁ λέβηθς ἀπετέλει εἰδὸς τι νεκρικῆς ὑδρίας, ἐν ἣ ἔιχον ἐντεθῆ ὅσῳ καέντος νεκροῦ, ἐνὸς ἢ πλειόνων, μετὰ τῶν νενομισμένων κτερισμάτων κτύπων, ἐπειδὴ ἔιχεν εὐρεθῆ ἀδιατάρακτος, δυνατόν γὰ ὑπῆρχεν ἐκεῖ τάφος, ἢ τετράγωνος διὰ πλακῶν, ἢ κτιστὸς ἄλλως, ἢ θολωτὸς μέγας, ἐφ' οὗ, πάλαι καταπεσόντος, εἶχον ἐντεθῆ μέλη τινα τῆς οἰκογενείας, ἴσως τὰ τελευταῖα τοῦ γένους, ἢ ἀνήκεν ὁ ὑποτιθέμενος θολωτὸς τάφος.

Ἄλλ' ὁ μὲν λέβηθς οὐδὲν ἴχνος ὁστοῦ εἶχε παρουσιάσει κατὰ τὸ χθὲς ἐρευνηθὲν ἐν τέταρτον περίπου τῶν ἔσω αὐτοῦ· ἢ δ' εὐρυτέρα αὕτη ἀνασκαφή δὲν ἐνεργάνιζεν οὔτε πλακῶν ἴχνος, οὔτε ὀρθογωνίου τινὸς κτιστοῦ μείζονος τάφου σημεῖα, οὔτε θολωτοῦ τοίχου, κατὰ τὸ ἐρευνηθὲν τοῦλάχιστον μικρὸν διάστημα, ἀλλὰ τοιχάρια εὐτελῆ μικρῶν λίθων ἀξέστων, εἰς δύο ἢ τρεῖς δόμους ἀτέχνως καὶ ἀσθενῶς τὰ πολλὰ ἐκτισμένα.

Ἐν δὲ μόνον τοιχάριον, ἐπιμελέστερόν πως καὶ ἰσχυρότερον πεποιημένον εἰς τρεῖς δόμους, ἐπ' αὐτῆς τῆς βατῆς ὁδοῦ παρὰ τὸ εὐρημα διαφανιόμενον, ἠδύνατό τις γὰ ἐκλάβῃ εἰκαστικῶς, ὡς ἀποτελοῦν ἴσως δρομίσκον μικροῦ θολωτοῦ τάφου, οἷοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ τῆς Γεωμετρικῆς περιόδου, ὧν πολλοὺς εὕρομεν καὶ ἀνεσκάψαμεν ἐν Σέσκλῳ καὶ Λέστιανῃ τῆς Θεσσαλίας, περὶ ὧν βλ. *Πρακτικὰ* 1911 σελ. 292-297. Ἄλλ' ἡ ἀνασκαφή καὶ παρακολούθησις τοῦ τοιχαρίου τούτου ἀπέδειξεν ὅτι καὶ αὐτὸ ἀπετέλει τοῖχον οἰκίσκου. Οὕτως ἐφαίνετο ἀποκλειομένη ἡ ὑπόθεσις τῆς ὑπάρξεως ἐκεῖ τάφου ὀρθογωνίου ἢ θολωτοῦ. ἐβεβαιούτο δὲ ἡ ὑπαρξίς οἰκίσκων τῆς ἔξω πόλεως τῆς Τίρυν-

θος, ἀνημόντων βεβαίως τῇ λαϊκῇ τάξει τῶν λίαν πενήτων, καὶ ἐκτισμένων τὰ μὲν κάτω ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας δόμους διὰ μικρῶν ἀλαξεύτων λίθων, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ ὕψους δι' ὠμῶν πλίνθων, καθ' ἃ καὶ σήμερον κτίζουσιν ἐκεῖ καὶ ἐν τοῖς ἐγγυς τῶν πέριξ οἱ πενέστεροι τῶν χωρικῶν· οὕτω δὲ ἡρμηγεύετο καὶ τὸ φορητὸν χῶμα, ὕπερ ἄφθονον ὑπέγκειται τῶν λιθίνων τοιχαρίων, ἐκ τῶν καταπεσόντων πάλαι πλινθίνων τοίχων τὸ πλεῖστον προσχόμενον.

Μόνῃ ὁμως ὑποψία παραμένει τὸ γεγονός, καθ' ὃ τὰ ὕδατα καταπίνονται ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀγρὸν χώρῳ τῆς σκαφῆς, ἐν ᾧ πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχει στερρὸν ἔδαφος, συγκρατοῦν λιμνάζον ὕδωρ· πρέπει λοιπὸν νὰ γένηται ἐκεῖ εὐρυτέρα τις ἔρευνα πρὸς εὕρεσιν τοῦ αἰτίου τῆς πόσεως, διότι καὶ τινα σημεῖα τοίχων βαθύτατα διακρίνονται ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ.

Ἐξηγήρθωσα δὲ ὅτι ἐπὶ τοιοῦτου λιθίνου τοιχαρίου ἐνὸς τῶν οἰκίσκων εἶχε κατατεθῆ ὁ λέβητος· τούτου μέρος διέρρηξαν οἱ τὸ πρῶτον καταθέντες αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτον, ὅσον ἀπηγείτο, ἵνα περιληφθῆ ὁ λέβητος καὶ τὰ μνημονευθέντα παραρτήματα αὐτοῦ. Ἦτο λοιπὸν ἐμφανὲς ὅτι οἱ κάτοχοι τοῦ λέβητος ὄρουσαν βόθρον μικρὸν καὶ ἀβαθῆ, περὶ τὸ ἐν μέτρον πλάτους, καὶ μήκους καὶ βάθους τοσοῦτου, καὶ ὅτι κατὰ τὴν ὄρουσιν ταύτην συνήντησαν διερχόμενον ὑποκάτω τοιχαρίον, πάλαι καταπεπτωκότος καὶ ἀγνοουμένου οἰκίσκου, ὕπερ διέρρηξαν ἐν τῷ ἀπαιτουμένῳ ὑπὸ τοῦ ἔργου αὐτῶν μέρος.

Ἐπέθησαν δὲ οἱ κάτοχοι τοῦ λέβητος ἐν τῷ βόθρῳ ἐκείνῳ κατωτάτω πλακοειδεῖς τινες λίθους μικροῦς, ὡς ἐξισωτικὸν στήριγμα, τὰ ξίφη καὶ τοὺς χαλκοῦς ὀβελοῦς, ἐπ' αὐτῶν δὲ κατέθησαν τὸν λέβητα μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ, ὑποστηρίζαντες αὐτὸν διὰ λιθαρίων πανταχόθεν ἐπὶ τι ὕψος ἐκ τῶν κατωτάτω, ἔτι δὲ κατὰ τὰ πλευρὰ διὰ τοῦ τρίποδος καὶ τῆς χαλκῆς πλίνθου, περὶ ὧν προεῖπον. Ἐπλήρωσαν δὲ μετὰ ταῦτα τὸν βόθρον χωμάτων, μετὰ τινος προσοχῆς ῥιπτομένων, παρεντιθέντες ἐκάστοτε καὶ ὑψηλότερον ἐνιαχοῦ κατὰ τὴν κοιλίαν τοῦ λέβητος λιθάρια πρὸς στερεώσιν βεβαίως· οὕτω δ' ἔχοντες πεπωματισμένον ἤδη τὸν λέβητα

διὰ τοῦ ὑποθήματος μετὰ τῶν τριῶν λαθῶν, ἐκάλυψαν διὰ χωμάτων καὶ λιθαρίων τὸν βόθρον ἐντελῶς ἕως ἄνω.

Τὰ δ' εὐρεθέντα καὶ κατὰ τὴν σκαφήν ταύτην ἰκανὰ θραύσματα πηλίνων ἀγγείων, ἅτινα δὲν ἔσχον ἐπαρκῆ χρόνον οὐδὲ τὰ μέσα πρόχειρα, ἵνα καθάρω καὶ μελετήσω, ἐξέλαθον τὸ κατ' ἀρχάς, ἔκ τινων γραπτῶν τμημάτων ὀρμώμενος, ὡς ὄντα τῆς Γεωμετρικῆς περιόδου, λίαν πρωΐμων χρόνων ὄντως δέ τινα τούτων φέρουσι γραπτὰ κοσμήματα γεωμετρικά, ὄντα ὁμοιότατα τοῖς ἐν Θεσσαλίᾳ εὐρεθείσιν ἀγγείοις τῆς αὐτῆς περιόδου. Μετέπειτα ὅμως ὁ Κάρω καθώρισεν αὐτά, ὡς ὄντα τῆς Μυκηναίας περιόδου, ἀλλ' ἰδιόζωντος τύπου καὶ κοσμητικῆς ἐπιχωρίου ἐν Τίρυνθι, ὡς συμπεραίνει ἐκ μακρᾶς καὶ ἐπισταμένης μελέτης τῆς ἐν αὐτῇ κεραμεικῆς.

Ἄφ' οὗ λοιπὸν ἐβεβαιώθη διὰ τῆς προειρημένης ἀνασκαφῆς ὅτι ἐπὶ τοῦ χώρου ἐκείνου δὲν ὑπῆρχεν οὐδενὸς εἴδους τάφου, οὐδὲ θολωτοῦ ἐμφανές τι σημεῖον, ἐπέστρεψα εἰς Ναύπλιον, ἀνχιμένων διαταγῆν πρὸς ἐκτέλεσιν κανονικῆς εὐρυτέρας ἀνασκαφῆς καὶ ἐξερωνήσεως.

Τῇ δ' 11^ῃ δεκεμβρίου προσεκλήθη ἐπανειλημμένως ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν, ἵνα ἐξερωνήσω τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἐν τῷ λέβητι παρεκάλεσα ὅμως νὰ ἀναβληθῇ ἐπὶ τινὰς ἔτι ἡμέρας ἢ ἔρευνα αὕτη, ὅπως μεταξὺ ἔλθωσιν ἐξ Ἀθηνῶν ἢ ὁ ἀρμοδίος ἀρχαιολογικὸς ἔφορος κ. Ἄ. Φιλαδελφεύς, ἢ ὁ Κάρω, ἢ ἀμφότεροι, λαβόντες ἤδη πλήρη γνῶσιν τῶν τέως εὐρεθέντων καὶ τῆς μεγάλης σπουδαιότητος αὐτῶν.

Ὀντως δὲ τῇ 12^ῃ δεκεμβρίου ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Κάρω, ᾧ καὶ ἐπιδείξας τὴν θέσιν τοῦ εὐρήματος, ἀνεκοίνωσα τὰ ἐξ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνασκαφῆς μου συμπεράσματα· περιελθόντες δὲ μετ' αὐτοῦ τὴν ἀρχαίαν πόλιν καὶ τὰ περὶ αὐτήν, συνεζητήσαμεν ἄλλα τε καὶ τὴν γνώμην μου, καθ' ἣν δύνανται νὰ εὐρεθῶσι κατὰ τὰ ἐγγύτατα κράσπεδα τοῦ λόφου τῆς Τίρυνθος, πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν ἰδίως πλευράν, τάφοι θολωτοὶ ἢ φρεατοειδεῖς τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῶν ἀρξάντων τῆς πόλεως ἐπὶ πολλὰς συνεχῶς ἑκατονταετηρίδας Μυκηναίων ἡγεμόνων.

Ὁ δὲ Κάρω τότε δὲν ἠρνήθη μὲν τὴν ὑπαρξιν τοιούτων βα-

σιλικῶν τάφων, ἐθεώρει ὅμως λίαν δυσχερῆ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτῶν· διότι, ἔλεγε, τὰ μὲν ἔσω τῆς ὄλης ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος εἶχε πανταχοῦ ἐξερευνηθεῖ καὶ οὐδὲν σημεῖον τάφων τῆς Μυκηναϊκῆς περιόδου συνήντησεν, ἀμφιβάλλει δὲ περὶ τοῦ ἂν ὑπελείπετο ἔτι χώρος τις πρὸς τοιαύτην ἔρευναν κατὰ τὰ ἔσω τῆς τε ὑψηλοτέρας καὶ τῆς ταπεινοτέρας τετειχισμένης ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος.

Τὰ δ' ἔξω τῶν ἀκροπόλεων τούτων, ἔλεγεν ὁ Κάρω, ἐπὶ μακρὰν ἔκτασιν εἶχε ἐξερευνηθεῖ αὐτὸς μεθ' ἱκανῆς λεπτομερείας, ἵνα μάλιστα προσδιορίσῃ τὸν χώρον, ὃν κατελάμβανεν ἡ ἀτείχιστος πόλις, ἢ κάτω πόλις λεγομένη. Εἶχε δ' εὑρεῖ κατ' αὐτὴν καὶ οἰκίσκους πολλοὺς καὶ τάφους περὶ τοὺς ἐξήκοντα, τῆς Γεωμετρικῆς ὅμως περιόδου τούτους, λίαν πτωχοὺς καὶ οὐδὲν σχεδὸν ἐνέχοντας τὸ λόγου ἄξιον.

Περὶ δὲ τῶν τάφων τῆς Μυκηναϊκῆς περιόδου εἶχε σχηματίσει τὴν γνώμην ὁ Κάρω ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητηθῶσι μάλιστα παρὰ τὸν ἤδη ἐν ἔτει 1914 εὑρεθέντα ὑπ' αὐτοῦ θολωτὸν ἄρτιον τάφον, κατὰ τὰ κράσπεδα τοῦ ἔναντι τῆς Τίρυνθος καὶ πρὸς ἀνατολὰς αὐτῆς καιμένου ἱκανῶς ὑψηλοῦ βουνοῦ τοῦ Ἁγίου Ἡλίας περὶ οὗ βλ. τὰ προειρημένα ἐν σελ. 202-203, καὶ ὅτι σκοπεῖ νὰ ἐξερευνηθῇ καὶ περαιτέρω τὴν θέσιν ἐκείνην πρὸς τοῦτο ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ.

4) Ἀναγραφὴ τῶν τοῦ ἐν Τίρυνθι θησαυροῦ ἀρχαίων.

Τῇ δὲ 13ῃ δεκεμβρίου, ἐπὶ δεκάωρον συνεχῶς ἐργασθέντες μετὰ τοῦ Κάρω, παρισταμένων τῶν τε προειρημένων δημοσίων ὑπαλλήλων, μετὰ τῶν ἑαυτῶν βοηθῶν, καὶ τοῦ Εἰσαγγελέως τῶν ἐν Ναυπλίῳ ἐφετῶν κ. Σωτηριάδου, ἐξερευνήσαμεν ἐντελῶς τὸν λέβητα, καὶ τὰ μὲν χρυσὰ καὶ ἕτερα μικρὰ ἀντικείμενα ἔθεσα καταλλήλως ἐν κυτίοις, προσφυλάξας αὐτὰ διὰ βάμβακος, πάντα δὲ ὁμοῦ ἐσφραγίσσαμεν ἐν κιδωτίῳ πρὸς ἀσφαλῆ μεταφορὰν εἰς Ἀθήνας, τὰ δὲ χαλκὰ καὶ σιδηρὰ παρέδομεν ἐντελῆ, ὡς εἶχον εὑρεθῆ, τῷ φύλακι τοῦ Μουσείου Ναυπλίου, ἵνα φυλαχθῶσιν ἐν αὐτῷ προσωρινῶς.

Κατέγραφα δὲ προχείρως πάντα, καθ' ἣν ἀνευρίσκοντο τὰ-
ξιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ ὡς ἐξήγγοντο ἐκ τοῦ λέδητος, ἐν τῇ συν-
ταχθέντι ἐπισήμῳ πρωτοκόλλῳ, ὅπερ ἔχει ὡς ἑξῆς :

« Ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἐν τῷ νομαρχειακῷ καταστήματι σήμε-
ρον τῇ 13ῃ δεκεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ἐνεακοσιοστοῦ δεκάτου
πέμπτου ἔτους (1915), συνελθόντες ὁ νομάρχης Ἀργολιδοκο-
ρινθίας Θ. Λέκκας, ὁ εἰσαγγελεὺς τῶν ἐφετῶν Σ. Σωτηριάδης, ὁ
γυμνασιάρχης Στέρ. Παρασκευᾶς, ὁ ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων
Θεσσαλίας καὶ νῦν ἐφεδρος ὑπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ Ἀπό-
στολος Ἀρβανιτόπουλλος, καὶ ἐρευνησάντες ἀρχαίον χαλκοῦν
λέδητα, ὅστις ἀνευρέθη ἐν Τίρυνθι, καὶ ὅστις εἶχε μετακομισθῆ
ὑπὸ τούτων ἐνταῦθα καὶ συσκευασθῆ καὶ σφραγισθῆ καταλλή-
λως, μετὰ προηγουμένην βεβαίωσιν τοῦ ἀλυμάντου τῶν τεθει-
μένων σφραγίδων, μετὰ τὴν ἀποσφράγισιν τούτου ἀνεύρομεν τὰ
ἑξῆς (1) :

« 1) Τμήματα ἐλεφαντοστοῦ καὶ τρεῖς ψηφίδας μαλακῆς
μάζης· ταῦτα ἐτέθησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 1 κυτίῳ.

« 2) Τεσσαράκοντα δύο ψηφίδας μαλακῆς μάζης· αὗται ἐτέ-
θησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 2 κυτίῳ.

« 3) Πέντε μεγάλα τμήματα ἐλεφαντοστοῦ· ταῦτα ἐτέθησαν
ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 3 κυτίῳ.

« 4)—α') Ἐνα μέγαν χρυσοῦν δακτύλιον μετὰ μεγάλης χρυ-
σῆς σφενδόνης συμφυοῦς τῇ κρίκῳ, ἐφ' ἧς ὑπάρχει ἐγγλυπτος
παράστασις καθήμενης θεᾶς, πρὸς ἣν προσέρχονται τέσσαρες ὀρ-
θοὶ λέοντες, κομίζοντες δῶρα.—β') Ἐνα χρυσοῦν δακτύλιον μετὰ
σφενδόνης χρυσῆς, ἐφ' ἧς εἶναι ἐγκεχαραγμένη παράστασις πλοίου
καὶ ἀνθρώπων.—γ') Ἐνα διάτρητον κύλινδρον, ἐφ' οὗ ἔχουσιν
ἐγχαραχθῆ ὀρθοὶ ἄνδρες, πτηγὰ καὶ κοσμήματα ἢ σύμβολα τοῦ
τύπου τῶν Χετταίων.—δ') Ἐν σπειροειδῆς, χρυσοῦν, χονδρὸν κό-
σμημα ἐν εἶδει δακτυλίου εἰς τρεῖς κύκλους, φέρον συγκεκολλη-

(1) Τοῖς ἐνθάδε ἀναγραφομένοις περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἐν τῷ χώρῳ
τῶν ἀνασκαφῶν τὸ πρῶτον ὑπ' ἐμοῦ εὑρεθέντα χρυσαῖ, ἅτινα κατὰ τὸ πέ-
ρας τῆς ἀνασκαφῆς τῆς 9ης δεκεμβρίου εἶχον θέσει πάλιν ἐν τῷ ἀποκο-
μισθέντι λέβητι.

μένως τυχαίως δύο ψηφίδας μαλακῆς μάξης. — ε') ἐν μικρὸν ἔλασμα χρυσοῦν, παριστῶν κεφαλὴν ταύρου. — ς') δύο σπειροειδῆ ἀκανόνιστα χρυσᾶ ἔλασματα μικρά. — ζ') δύο σπείρας χρυσᾶς συρματοειδεῖς, συμπεπλεγμέναι μετ' ἀλλήλων. — η') τέσσαρα ἔλασματα πλακοειδῆ χρυσᾶ, ἐν εἶδει φύλλων, ἄνευ κοσμημάτων. — θ') ὀκτὼ μικρὰ τεμάχια ἔλασμάτων ὁμοίων χρυσῶν. — ι') τρεῖς σφενδόνας χρυσᾶς δακτυλίων, ὧν ἡ μία ἄνευ κοσμημάτων, αἱ δὲ δύο μετὰ κοκκιδίων χρυσῶν. — ια') ἐν σπειροειδῆς χρυσοῦν σύρμα, ἦτοι κρίκον δακτυλίου. — ιβ') τέσσαρα μικρὰ χρυσᾶ σύρματα ἄπλά. — ιγ') ἐν τμήμα χρυσῆς βάρβδου ἀκατεργάστου. — ιδ') δύο σπείρας δακτυλοειδεῖς χρυσᾶς, ἦτοι κρίκους δακτυλίων. — ιε') ἕξ ψηφίδας χρυσᾶς, εὐρεθείσας ὑπὸ τὴν μικροτάτην χαλκὴν φιάλην τῶν ἐν τῷ λέβητι· ταῦτα πάντα ἐτέθησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 4 κυτίῳ.

« 5) — α') Μίαν ἠλεκτρίνην μεγάλην ψηφίδα. — β') ἐτέραν ὁμοίαν. — γ') δύο τμήματα ἐμβλήματος ἐκ πρασίνης μάξης. — δ') μίαν βομβοειδῆ ψηφίδα μαλακῆς μάξης, φέρουσαν ἐγχαράκτους γραμμὰς καὶ τυχαίως συγκεκολλημένας ἕξ μικρὰς χρυσᾶς ψηφίδας. — ε') δύο κυλινδρικοὺς σπονδύλους ἠλεκτρίνους. — ς') μίαν ψηφίδα μαλακῆς μάξης· ταῦτα πάντα ἐτέθησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 5 κυτίῳ.

« 6) Μίαν σπειροειδῆ μεγάλην στεφάνην χρυσήν, φέρουσαν ἔσω σταυροειδῶς δύο σύρματα χαλκᾶ. ἐφ' ὧν ὑπάρχουσι διαπερασμένα ἕξ ψηφίδες ἠλεκτρίναι· αὕτη ἐτέθη ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 6 κυτίῳ.

« 7) Μίαν ὁμοιοτάτην τῇ ἀνωτέρῳ στεφάνῃ χρυσήν μετὰ πέντε ἠλεκτρίνων ψηφίδων καὶ τριῶν τμημάτων ὁμοίας ψηφίδος· αὕτη ἐτέθη ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 7 κυτίῳ.

« 8) — α') Μίαν ψηφίδα μαλακῆς μάξης. — β') ἐν κυλινδρικὸν κόσμημα χρυσοῦν, φέρον ἐξωθεν κοκκίδια χρυσᾶ μετὰ τυχαίως συγκεκολλημένου χαλκοῦ ἔλασματος καὶ μιᾶς χρυσῆς ψηφίδος. — γ') ἓνα ὀγκίσκον ἐκ τυχαίως συγκεκολλημένων μικρῶν χρυσῶν ψηφίδων περιδεραίου· ταῦτα πάντα ἐτέθησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 8 κυτίῳ.

« 9) Τέσσαρας χρυσοὺς κόνους μετ' ἐγκρούστων κοσμημά-

των, ὧν οἱ δύο εἶχον παραλήφθη παρὰ τοῦ κ. γυμνασιάρχου ἐν Τίρυνθι καὶ εἶχον τεθῆ εἰς τὸν ἀποσφραγισθέντα λέβητα· οὗτοι ἐτέθησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 9 κυτίῳ.

« 10) Δύο μεγάλα συρματοειδῆ πλέγματα χρυσᾶ, ἰκανῶς πυκνά· ταῦτα ἐτέθησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 10 κυτίῳ.

« 11) Δώδεκα τμήματα πλακῶς ἐξ ἑλεφαντοστοῦ, λίαν ἐφθαρμένα· ταῦτα ἐτέθησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 11 κυτίῳ.

« 12) Ἐν χρυσοῦν σπειροειδῆς κόσμημα ἐν εἴδει φελλίου, φέρον τυχαίως συγκεκολλημένον χαλκοῦν ἔλασμα, ἐφ' οὗ ὑπάρχουσι ὁμοίως συγκεκολλημένοι δέκα καὶ ὀκτὼ μικραὶ χρυσαὶ ψηφίδες· τοῦτο ἐτέθη ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 12 κυτίῳ.

« 13) — α') Ἐνα κυλινδρικὸν ἀχάτην διάτρητον μετὰ ὀκτὼ τυχαίως συγκεκολλημένων χρυσοῦν ψηφίδων· — β') ἓνα ἀχάτην ἀμυγδαλωτόν, διάτρητον· — γ') δεκαπέντε κυλινδρικὰ χρυσᾶ κοσμήματα, φέροντα ἔξωθεν κοκκίδια χρυσᾶ· — δ') πέντε χρυσᾶς ψηφίδας περιδεραιῶν, μικράς, διατρήτους· — ε') δέκα καὶ ἑπτὰ ὁμοίαις· — ς') τρεῖς ὁμοίαις· — ζ') τεσσαράκοντα καὶ ἕξ ὁμοίαις· — η') ἑκατὸν ὁμοίαις· — θ') ἕξ ὁμοίαις· — ι') πέντε ὁμοίαις· — ια') τρεῖς ὁμοίαις· — ιβ') ἑννέα ὁμοίαις· — ιγ') ἐξήκοντα ὁμοίαις λίαν μικράς· πάντα ταῦτα ἐτέθησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 13 κυτίῳ.

« 14) Δύο τμήματα λαβῆς ἐξ ἑλεφαντοστοῦ· ταῦτα ἐτέθησαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 14 κυτίῳ.

« 15) Χώματά τινα μετὰ τριμμάτων ἑλεφαντοστοῦ, ἅτινα ἐτέθησαν ἐντὸς χαρτίου, φέροντος ἀριθ. 15.

« 16) Τμήματα χαλκοῦ ἀγγείου, σχεδὸν ἀκεραίου, καὶ τμήματα ἑτέρου χαλκοῦ σκεύους μετὰ λαβῆς ἐν σχήματι νήσσης· ταῦτα ἐτέθησαν ἐντὸς λευκοσιδήρου δοχείου.

« Πάντα τὰ ἄνω ἀντικείμενα ἐν ταῖς ἀναφερομένοις κυτίοις, ἐτέθησαν ἐντὸς ἑτέρου κιβωτίου ἐκ λευκοσιδήρου, ὅπερ, συσκευασθὲν καταλήλωως, ἐσφραγίσθη διὰ τῶν σφραγίδων τοῦ νομάρχου καὶ τοῦ γυμνασιάρχου, παρελήφθη δὲ ὑπὸ τούτων καὶ ὑπὸ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων Ἀποστ. Ἀρδανιτοπούλλου, ἵνα παραδοθῆ εἰς τὴν ἀρμοδίαν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν.

« Ἐφ' ἧ συνετάχθη ἡ παρούσα ἔκθεσις εἰς διπλοῦν, ἥτις ὑπογράφεται νομίμως. Ὁ νομάρχης Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας

Θ. Λέκκας. Ὁ παρ' ἐφέταις εἰσαγγελεὺς Σ. Σωτηριάδης. Ὁ γυμνασιάρχης Σ. Παρασκευᾶς. Ὁ ἐφορος τῶν ἀρχαιοτήτων Ἄ. Σ. Ἀρβανιτόπουλλος ».

Τῶν δὲ χαλκῶν κλ. ἀντικειμένων, τῶν ἀποσταλέντων καὶ κατατεθέντων ἐν τῇ Μουσεῖῳ Ναυπλίου, ἔδωκα κατάλογον τῷ κ. νομάρχῃ καταριθμοῦνται δὲ ταῦτα προχείρως ὡς ἑξῆς:

« Εἰς λέβης μέγας, χαλκοῦς, ἀκέραιος· εἰς τρίπους χαλκοῦς ἀκέραιος· μία πλίνθος ὀρειχαλκῆ ἀκέραιος, πλάτους 0·15, βάρους 9 1/2 ὀκάδων, ἧς τὰ ἔσω ὑπὸ ἐλαφρὸν στρώμα κατιώσεως λάμπουσιν ὡς χρυσοί· δύο ξίφη χαλκοσιδηρᾶ, ὧν ἓν τεθραυσμένον εἰς τρία τμήματα· δύο χαλκᾶ ἐλάσματα ἐκ τρίτου ξίφους· δύο ὀβελοὶ χαλκοὶ, ἀκέραιοι· τρεῖς μεγάλαι λαβαί, ἧ μάλλον πόδες ὑποθήματος τοῦ λέβητος, κερατοειδεῖς, χαλκοσιδηραὶ ἱκανὰ τμήματα χαλκοῦ λεπτοῦ πώματος τοῦ λέβητος· τέσσαρες χαλκαὶ λοπάδες ἀκέραιοι, ἐντὸς τοῦ λέβητος εὐρεθεῖσαι· μέγα χαλκῶν ἀγγεῖον ἐν εἶδει πυραύνου ἀκέραιον (1), ἔχον τρεῖς πόδας, ἐντὸς τοῦ λέβητος ἐπίσης εὐρεθέν· μία ἄρπη σιδηρᾶ, ἀκέραιος εἰς δύο τμήματα· μία ἄρπη χαλκῆ, ἀκέραιος· τμήματά τινα ξίφους χαλκοῦ· τμήματα ἀγγείου χαλκοῦ· πηλίνων ἀγγείων τμήματα ἕξ τε καὶ τινα ἔσω τοῦ λέβητος εὐρεθέντα· σάκκος πλήρης χωμάτων, τῶν ἐν τῇ λέβητι εὐρεθέντων, ἵνα ἐξετασθῶσι λεπτομερέστερον, μήπως περιέχωσί τι, ἰδίως λίαν μικρὰς ψηφίδας, διαφυγούσας τὴν πρώτην ἔρευαν ».

Ταῦτα πάντα διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 206 τῆς 14^{ης} δεκεμβρίου τοῦ 1915^{ου} ἔτους ἐγγράφου αὐτοῦ ἐδήλωσεν ὅτι παρέλαβε καὶ κατέθηκε πρὸς φύλαξιν ἐν τῇ Μουσεῖῳ Ναυπλίου ὁ ἀρμόδιος ἀρχαιολογικὸς ἐφορος Ἀργολιδοκορινθίας καὶ Ἀρκαδίας κ. Ἄ. Φιλαδελφεύς, ὅστις ἀφίκετο ἐξ Ἀθηνῶν τὴν νύκτα τῆς 13^{ης} δεκεμβρίου. Δὲν ἀναφέρονται ὅμως ἐν αὐτῷ οἱ δύο χαλκοὶ ὀβελοί, κατὰ τινα παραδρομὴν μὴ ἀναγραφέντες ἴσως ἐν τῇ πρὸς τὸν κ. νομάρχην ἀπευθυνθέντι σημειώματί μου.

(1) Τοῦτο, ἐν ᾧ περιηράζετο τῇ ὑστεραίᾳ ἐν τῇ μουσεῖῳ Ναυπλίου ὁ κ. Ἄ. Φιλαδελφεύς, διωλισθησε τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ καταπεδὸν ἐθραύσθη εἰς πολυάριθμα τμήματα.

δ) Ἐρμηνεία τοῦ θησαυροῦ Τίρυνθος· καιάθεισι ἢ κλέμμα;

Ἐκ δὲ τῆς γενομένης ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τελικῆς ἐξέρευ-
νήσεως τοῦ λέδητος ἐβεβαιώθη ὅτι ἐν αὐτῇ δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲν
ἕχθος ὁσπῶν ἂν εἶχόν ποτε ἐντεθῆ ὁστᾶ κεκαυμένοι νεκροῦ καὶ
σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου, ἀποσυντεθέντα ὅλως, μετατράπησαν
εἰς χῶμα, δὲν δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ ἀναμφισβητήτως· ἀλλ' ἡ
ἐμῇ ἐξέτασις αὐτῶν παρέχει μοι τὸ βέβαιον συμπέρασμα ὅτι δὲν
εἶχον ἐντεθῆ οὐδέποτε ἐν τῇ λέβητι ὁστᾶ, οὔτε ἐκ καύσεως, οὔτε
οἰαδῆποτε.

Διότι ἔσχον τὴν πείραν, συναχθεῖσαν ἐκ μακρᾶς παρατηρή-
σεως τῶν πολυαρίθμων λιθίνων καὶ πηλίνων θηκῶν, ἅς εὑρον ἐν
τοῖς νεκροταφείοις τῆς ἀρχαίας Δημητριάδος ἐν τῇ Θεσσαλικῇ
Μαγνησίᾳ, αἵτινες περιεῖχον κεκαυμένα ὁστᾶ ποικίλων ἡλικιῶν
ἀνθρώπων, βρεφῶν ἔτι καίτοι δ' αἱ θῆκαι αὐταὶ ἐνεῖχον πολλὰ-
κις χῶματα, διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου εἰσεληθόντα, τὰ ἐν αὐ-
ταῖς ὁστᾶ οὐδὲ οὕτως εἶχον ἀποσυντεθῆ, ἀλλὰ παρέμενον ὅπως
οἴηποτε εὐδιάκριτα· ὁμοίως παραμένουσι καὶ τὰ ἀκαυστα ὁστᾶ
εὐδιάκριτα, ὡς ἀφίνοντα, καὶ τὰ ὅλως ἀποσυντεθειμένα, τεφρώδη
τινὰ κόνιν.

Ὅτω λοιπὸν ἀποκλείεται οἰαδῆποτε ὑπόθεσις περὶ ἐνθέσεως
ποτε ἐν τῇ λέβητι ὁσπῶν· διότι καὶ τὸ ἐν αὐτῇ χῶμα ἦτο ὁμοί-
μορφον καὶ πανταχοῦ μονοχρώματον, πλὴν που τῶν ὀλίγων ὑπὲρ
τὸν πυθμένα αὐτοῦ χωμάτων, ἅτινα ἐνεφάνιζόν τινα μελανότητα
καὶ ἦσαν κατὰ τι ἀμμόδη· τοῦτο ὅμως συνέδη λόγῳ τῆς ἐν μέρει
κατιώσεως τοῦ πυθμένος τοῦ λέδητος.

Ταῦτα λοιπὸν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς διημέρου ἀνασκα-
φῆς μου λαβὼν ὑπ' ὄψιν, ἐσημείωσα τὴν πεποιθητὴν περὶ τοῦ
ὅτι τὸ εὔρημα δὲν ἦτο θήκη καέντος νεκροῦ, οὔτε κτερίσμα
τάφου, ἀλλὰ καιάθεισι, depositio, ὡς λέγουσιν οἱ νομικοί, καὶ
ἐνεῖχεν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τοῦ καθοριζομένου ὑπ' αὐτῶν θησαυ-
ροῦ, ὅστις ὀρίζεται ὡς ἑξῆς: *thesaurus est depositio quae-
dam pecuniae, cuius non exstat memoria. et iam domi-
num non habet*, καίτοι οὐσιαστικῶς δύναται τινα τοῦ ὀρισμοῦ

τούτου νὰ ἀμφισβητηθῶσι, καθ' ἃ εἶπεν ἡμῖν ὁ περὶ τὰ νομικά δεινὸς κ. Περικλῆς Βιζουκίδης· ἐνθάδε μάλιστα δὲν πρόκειται περὶ pecuniaie.

Πότε δὲ καὶ ὑπὸ τίνων κατετέθη ὁ θησαυρὸς οὗτος ἐκεῖ; "Ὅτι τὸ εὕρημα τοῦτο δὲν εἶναι κλέμμα, καὶ ὅτι δὲν ἀπεκρύβη ἐκεῖ ὑπὸ μεταγενεστέρων τινῶν κλεπτῶν, προκύπτει μετὰ πιθανότητος ἐκ τῆς καταστάσεως, ἐν ἣ εὐρέθη· ἂν δὴλα δὴ νεωτέρων τινῶν χρόνων κλέπται, ἣ συληταὶ ἀρχαίου τινὸς τάφου, λ. χ. τοῦ ὑπὸ τοῦ Κάρω εὐρεθέντος σεσυλημένου, ἀπέκρυπτον αὐτὰ ἐκεῖ, ἵνα ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ ἀποκομίσωσι, θὰ ἦτο δυσχερὲς νὰ κατανοηθῆ διὰ τί μεθ' ἱκανῆς ἐπιμελείας, μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ μετὰ τινος ἀνέσεως εἶχον καταχῶσει πάντα· διότι συνήθως ἐν τοιαύταις καὶ ὑπὸ τοιούτων ἀνθρώπων τελουμέναις ἀποκρύψεσι, τὸ ἔργον ἐνεργεῖται κρύφα καὶ μετὰ σπουδῆς, τὰ δὲ τῆς κλοπῆς ἀντικείμενα καταχώννυνται ἐν ἀταξίᾳ.

Ἄν δὲ ταῦτα κατετίθεντο ὑπ' αὐτῶν τῶν νικητῶν, τῶν λαφυραγωγῶσαντων αὐτὸ τὸ ἀνάκτορον τοῦ ἐν Τίρυνθι τελευταίου Μυκηναίου βασιλέως, ἥτοι ὑπὸ τινῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν, οὔτινες, φόβῳ τῶν προϊσταμένων αὐτῶν ἀξιωματικῶν, ἀπέκρυψαν αὐτὰ καὶ ἀπ' ἐκείνων, ἵνα ἐν εὐθέτῳ καιρῷ παραλάβωσιν ἀνενόχλητοι τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν καὶ πλουσιωτάτην λείαν, πάλιν τὰ πράγματα ταῦτα θὰ εὕρισκοντο φύρδην μίγδην καὶ ἐν σπουδῇ τεθειμένα, μικρὰ δὲ τινα, τὰ πολυτιμώτατα ἄλλως πάντων, οἷα εἶναι οἱ δακτύλιοι, οὐδὲ θὰ ἐνετίθεντο ἐκεῖ ὑπὸ τοιούτων ἀνθρώπων ἀρχήθεν, εὐφρόρητα ὄντα καὶ ἄλλως εὐκρυπτα.

Καὶ ἀληθῶς μὲν δὲν δύναται νὰ ἀποκλεισθῆ ὅλως ἡ τελευταία αὕτη ὑπόθεσις, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι νικηταὶ ἀρχαίοι, σύγχρονοι περίπου τῶν εὐρημάτων, θὰ εἶχον καὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον νὰ ἀποκρύψωσι τὰ λάφυρα αὐτῶν μετὰ τινος προσοχῆς ὅπωςδῆποτε καὶ ἀσφαλείας, ἔτι δὲ μετὰ συμβόλων πρὸς μέλλουσαν αὐτῶν ἀνεύρεσιν, οἷα σύμβολα ἀποτελοῦσιν οἱ περὶ τὸν λέδμητα λίθοι, τεθέντες πρὸς τε τοιοῦτόν τινα σκοπὸν καὶ πρὸς στερεὰν ἰδρύσιν τοῦ λέδμητος· ἀλλὰ προκύπτουσιν ἐν τοιαύτῃ παραδοχῇ ἄλλαι τε ἀπορίαι καὶ αὐτῇ ἣ διάσωσις τοῦ εὐρήματος ἀθίκτου· ἡ ἄλωσις τῆς Τίρυνθος, ἡ λεγι-

λασία καὶ πυρπόλησις τοῦ ἀνακτόρου καὶ τὰ συναφῆ τούτοις ἔργα, ἀποτελοῦσι τέρμα τῆς πολεμικῆς ἐπιχειρήσεως, μεθ' ἃ κύριον μέλημα τῶν λαφυραγωγῶν θὰ ἦτο ἡ ἀναγωγή τῆς ἀποκρυβεύσης τσαούτης λείας· δυσχερὲς δὲ εἶναι πρὸς παραδοχὴν τὸ ὅτι ἐξέλιπον πάντες οἱ νικηταὶ λαφυραγωγοί, καὶ ὅτι παρέμεινεν ἐκεῖ ἄθικτος τούτου ἕνεκα ἡ λεία.

Διότι ἑτέρα τις ὑπόθεσις ἐνέχει πλείονας πιθανότητας, ἡ ἐξῆς: εὐλογον εἶναι νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι κατὰ τοὺς συχνοὺς πολέμους τῶν ἐπιχωρίων, κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς στάσεις καὶ πολιτικὰς ἀνατροπὰς, βασιλεὺς τις τῶν ἐν Τίρυνθι τῆς περιόδου ἐκείνης, ἦν τὰ εὐρήματα ἐνδεικνύουσι, βλέπων ἐπικείμενον τὸν κίνδυνον, τὴν μὲν στολὴν αὐτοῦ καὶ τῶν μεθ' ἑαυτοῦ οἰκειοτάτων μετήλλαξεν, ἵνα μὴ ἀναγνωρισθῶσιν, ὡς φέρεται ποιήσας ὁ Κόδρος, τοὺς δὲ θησαυροὺς ἀπέκρυψε διὰ πιστῶν ὑπηρετῶν, οἳ δὲν ἀπολείπουσι πάντες τοὺς ἡγεμόνας οὐδ' ἐν τοῖς μεγίστοις τῶν κινδύνων. Τοιαῦτα παραδείγματα δύναται τις νὰ παραθέσῃ ἔκ τε τῆς ἱστορίας τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ ἐκ πάντων τῶν λοιπῶν.

Ὁ βασιλεὺς λοιπὸν ἐκεῖνος, μερίσας τὰ πολύτιμα αὐτοῦ κειμήλια, ἀπέκρυψεν αὐτὰ οὕτως εἰς διάφορα σημεῖα, μὴδενὸς ἰδόντος, εἰμὴ, κατὰ τὴν παροιμίαν, πετομένου τινὸς ὄρνιθος (1)· συνήθως δὲ ταῦτα ἀποκρύπτονται οὐχὶ ἐν ἐλευθέρῳ ἐδάφει, ἦτοι οὐχὶ ἐν τοῖς περιόπτοις ἀγροῖς, ἀλλ' ἐντὸς ἐρεπιείων, ἅτινα νῦν ὁ λαὸς ἀποκαλεῖ «χαλάσματα»: διότι ἡ ὑπ' ἄλλων ἀνεύρεσις αὐτῶν ἐν τοῖς τοιοῦτοις σημεῖοις εἶναι λίαν δυσχερής, ἡ δὲ ὑπὸ ζῶων ἀποκάλυψις ἔτι μᾶλλον, ἐν ᾗ ταῦτα πολλάκις ἐπανασκάπτουσι τὰς ἐν μαλακῇ ἐδάφει νωπὰς σκαφάς, καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἀβασίως τεθαμμένους νεκροὺς, οὗς καὶ κατατρώγουσι (πρβ. ἄνω σελ. 180-181).

Γνωστὰ ἄρα τῶν τόπων ἐκείνων ἀκριβεῖς καὶ λίαν ἔμπειροι ἄνδρες ἀπέκρυψαν τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως ἐκείνου εἰς

(1) Πρβ. Ἀριστοφ. Ὀρν. 579-601

Τοὺς θησαυροὺς τ' αὐτοῖς δεῖξουσ', οὗς οἱ πρότερον κατέθεντο τῶν ἀργυρίων· αὐτοὶ γὰρ ἴσασι· λέγουσι δὲ τοι τάδε πάντες, οὐδεὶς οἶδεν τὸν θησαυρὸν τῶν ἐμῶν, πλὴν εἴ τις ᾧ ὄρνις.

διάφορα τοιαῦτα σημεῖα· διότι πάντοτε μετερισμένως εἰς δύο, τρεῖς, ἢ τέσσαρας μοίρας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποκρύπτονται τὰ τοιαῦτα λίαν πολυτίμη καὶ πολλὰ ἀντικείμενα, καθ' ἃ διηγῆθησαν ἡμῖν περισπῆντες γέροντες, αὐτόπται ποτὲ γενόμενοι, μάλιστα κατὰ τὴν εἰς Τρίπολιν τῆς Ἀρκαδίας τελευταίαν εἰσβολὴν τοῦ Αἰγυπτίου Ἰμβραήμ-πασᾶ, ὁμοίως ἀποκρύψεως εἰς πολλὰ μερίδια καὶ ἐντὸς ποικίλων σκευῶν καὶ εἰς γνώριμα «χαλάσματα» τῶν οἰκογενειακῶν πολυτίμων αὐτῶν κειμηλίων καὶ χρημάτων, ἅτινα δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποκομίσωσι μεθ' ἑαυτῶν, φεύγοντες τὴν καταστροφὴν καὶ σφαγὴν, φόβῳ ἀρπαγῆς αὐτῶν εἶτε ὑπὸ τῶν ὑπεναντίων μάλιστα, οὐχ ἦττον δὲ καὶ ὑπ' ἐνίων τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν· διότι ἡ δίψα τοῦ χρυσοῦ καὶ τὸ ἐνστικτον τῆς ἀρπαγῆς παροξύνει καὶ τυφλώνει καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς ὁμαίμονας καὶ φίλους.

Ἐκλιπόντος δὲ τοῦ Τιρυνθίου ἐκείνου βασιλέως καὶ τῶν πιστῶν αὐτοῦ ἀκολούθων, τῶν ἀποκρυψάντων τοὺς θησαυροὺς, πρὸ τῆς εἰς τὴν πάτριον γῆν ἐπανόδου, ὡς συμβαίνει συνήθως παρὰ τοῖς ἠτημένοις, ἀπέμεινεν ὁ θησαυρὸς σύμπας, οὐ μίαν μοῖραν ἀποτελεῖ ὁ εὐρεθεὶς λέβης μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ, ἕτεροι δὲ δύνανται διὰ δοκιμαστικῶν πρὸς τοῦτο σκαφῶν νὰ ἀνευρεθῶσιν ἐπίσης, ἀνασκαπτομένου τοῦ χώρου εἰς μεῖζονα ἀκτίνα. Οὕτω καὶ ἡ εὐλαβὴς καὶ στερρὰ ἐν τῇ ἀποκρύψει κατάθεσις τοῦ λέβητος ἐρμηνεύεται μετὰ πλείονος πιθανότητος, καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ νῦν ἀνεύρεσις αὐτοῦ ὁμοίως· αἱ δὲ κατὰ τοιαύτης τινὸς γνώμης ἀντιρρήσεις εἶναι καὶ ὀλιγώτεραι καὶ ἀσθενέστεραι, ἢ αἱ κατὰ τῶν ἄλλων προμνημονευθειῶν ὑποθέσεων καὶ εἰκαστικῶν ἐκδοχῶν.

(i) Ἀναγωγὴ τοῦ θησαυροῦ εἰς ἀρχαίας παραδόσεις
ἐν Τιρυνθί· χρονολόγησις αὐτοῦ.

Τὴν γνώμην δὲ μάλιστα ταύτην δυνάμεθα νὰ σχετίσωμεν πρὸς ἀρχαίας τοπικὰς παραδόσεις, ὧν ἀρκοῦντως πλουσίαν κληρονομίαν κατέλιπον ἡμῖν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς· βεβαίως ἕμεις δὲν διατεινόμεθα ἕτι ἐξ αὐτῆς δυνάμεθα νὰ ἀποκομίσωμεν ἀσφαλῆ

τινα τεκμήρια ἢ σημεῖα πρὸς ἐρμηγείαν τοῦ εὐρήματος συμφώνως τῇ ἐκτεθείσῃ ὑποθέσει· ἀπλῶς μόνον θὰ ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν μνήμην καὶ θὰ ἐξάρωμεν διηγήσεις τινὰς ἀπὸ λίαν γενικῆς ἀπόψεως, ἵνα καταδείξωμεν ὅτι ὄντως συνέβησαν τοιαυτὰ τινα γεγονότα κατὰ τὴν Μυκηναίαν περίοδον, ἣ ἀνήκει ἀναμφιβόλως τὸ εὕρημα, δι' ὧν ἠδύνατο νὰ δικαιολογηθῇ ἀπόκρυψις θησαυροῦ κινδυνεύσαντος βασιλέως.

Καὶ παλαιότερα μὲν βεβαίως τοῦ εὐρήματος γεγονότα φέρονται τὰ τοῦ Σθενέλου, ὅστις, ἐκδικῶν τὸν φόνον τοῦ Ἡλεκτρού-
 νος ὑπὸ τοῦ Ἀμφιτρώωνος, παλαιοῦ βασιλέως τῆς Τίρυνθος, «παντὸς Ἄργους ἐξέβαλεν Ἀμφιτρώωνα καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Μυκηθῶν καὶ τῆς Τίρυνθος αὐτὸς κατέσχε», καθ' ἣ διηγείται ὁ Ἀπολλόδ. ἐν Βιβλιοθ. Β' θ' 4. Νεωτέραν ταύτης, ὡς φαίνεται, εἶδησιν ἔχομεν τὴν τοῦ Τληπτολέμου, υἱοῦ τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις ἀναφέρεται ἤδη παρ' Ὁμήρῳ ἐν Β 661-663 ὅτι ἐφόρευσεν ἐν Τίρυνθι τὸν βασιλέα αὐτῆς Λικύμνιον :

Τληπόλεμος δ', ἐπεὶ οὖν τράφ' ἐνὶ μεγάρῳ ἐυπύκτω,
 αὐτίκα πατρὸς ἑοῖο φίλον μήτρῳα κατέετα,
 ἤδη γηράσκοντα, Λικύμνιον ὄζον Ἄρηος.

Ἀλλὰ περὶ τοῦ φόνου τούτου, καὶ περὶ τοῦ Λικυμνίου αὐ-
 τοῦ, ὑπάρχουσι παρὰ τοῖς ἀρχαίαις πολλαὶ καὶ ἰσχυρῶς συγ-
 κρουόμεναι πρὸς ἀλλήλας παραδόσεις, αἵτινες δύνανται, κατ' ἐμὴν γνώμην, νὰ διευθετηθῶσιν ὅπωςδῆποτε σαφῶς, ἐὰν δεχθῶ-
 μεν ὅτι ὑπῆρξαν δύο τοῦλάχιστον Λικύμνιοι βασιλεῖς τῆς Τίρυν-
 θος, πάππος καὶ ἔγγονος, ἢ ἄλλως ἀπόγονος τοῦ πρώτου ὁμῶ-
 νυμος ὁ ἕτερος· τοιαύτην ὑποψίαν, πλείστας συγκεχυμένας περὶ
 τούτων παραδόσεις δυναμένην νὰ ἐρμηνεύσῃ, δὲν εἶδομεν ἐκ-
 φραζομένην ὑπὸ τοῦ Jessen ἐν τῷ Lexikon der Mythologie κλ. τοῦ Roscher τόμ. II° σελ. 2047-2048.

Καὶ δὲν προτιθέμεθα μὲν ἐν ἀπλῇ ἀνακοινώσει νὰ ἐπιχει-
 ρήσωμεν τὴν διαλεύκανσιν τῶν τοιούτων, λίαν σκοτεινῶν ἄλλως
 παραδόσεων, λεκτέον ὅμως ὅτι Λικυμνίου τινός, βασιλέως τῆς

Τίρυνθος, ἐδεικνύετο τάφος ἢ ἡρῶν ἐν Ἄργει (1), παρ' ὃν λέγεται ὅτι ἐσφάγη ὁ βασιλεὺς Πύρρος παρὰ *Πλουτάρχ.* ἐν β. Πύρρου λδ' «αὐτὸς δὲ (ἐνν. Πύρρος) κατενεχθεὶς παρὰ τὸν τοῦ *Λικυμνίου* σηκὸν ἔπεσεν, ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀγροῦμένος» ἐπίσης ἀναφέρεται ὅτι εἰς μὲν υἱὸς τοῦ *Λικυμνίου*, ὁ *Οἰωνός*, ἐφρονεῦθη ὑπὸ τῶν παίδων τοῦ Ἰπποκόωντος (2), οἱ δύο δ' ἕτεροι, ὁ Ἄργεῖος καὶ ὁ *Μέλας*, ἐν τῇ κατὰ τῆς *Οἰχαλίας* ἢ τῆς *Τροίας* ἐκστρατείᾳ τοῦ Ἡρακλέους (3).

Καὶ ταῦτα μὲν παραδείγματος ἕνεκα παρεθέσαμεν, καὶ δυνάμεθα ἔτι μᾶλλον νὰ ἀυξήσωμεν δι' ἑτέρων παραδόσεων, ἵνα καταδειχθῇ ὅτι κατὰ τοὺς ἐνδεικνυμένους ὑπὸ τῶν ἐν Τίρυνθι εὐρημάτων τούτων χρόνους συνέβησαν ὄντως γεγονότα, καθιστῶντα πιθανὴν τὴν εἰκασίαν περὶ ἀποκρύψεως θησαυρῶν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἡγεμόνων τοῦ τόπου. Τμήμα δὲ τοιοῦτου ἀποθέματος εἶναι ὁ εὐρεθεὶς λέβηθς μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ, ὧν τινὰ μὲν ἀντικείμενα, ἐμφανῶς ὁ μέγας δακτύλιος, εἶναι οἰκογενειακὰ κειμήλια λίαν παλαιότερας περιόδου, τὰ δὲ λοιπὰ φαίνονται ἀνήκοντα τῷ τέριματι τῆς *Μυκηναίας* περιόδου, ἤτοι τοῖς ὀλίγον περὶ τὰ *Τρωϊκὰ* ἢ μετ' αὐτὰ χρόνοις, καθ' οὓς καὶ ἀνδροπαὶ πολλαὶ καὶ φόνοι βασιλέων καὶ ἡγεμόνων ἐγένοντο, καὶ μεταβολαὶ πολιτειῶν διὰ τῶν στάσεων καὶ συγχύσεις μεγάλαι διὰ τῶν εἰσβολῶν τῶν ἐχθρῶν.

Ἦτο ἄρα εὐλογον τὸ ὅτι ἐν τοιαύτῃ τινι περιπτώσει, ἕνεκα τοῦ ἐπικρατήσαντος χάους καὶ τῆς ἀβεβαιότητος τῶν πραγμάτων, εἰς τῶν τελευταίων βασιλέων τῆς Τίρυνθος, ἢ αὐτόχρημα ὁ τελευταῖος, ἐν τοῖς μεγίστοις τῶν κινδύνων εὐρεθεὶς, ἀπέκρυψε κατὰ τὸν ἐν τοῖς ἄνω ἐκτεθέντα καὶ ὑπὸ τῆς ἀνασκαφῆς ἐνδεικνυόμενον τρόπον τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ, ὧν ἐν μέρος ἀποτελεῖ ὁ εὐρεθεὶς ἐν τῷ λέβητι.

(1) *Πανσαν.* ἐν β' 22, 8 «ἐρχομένη δὲ ὁδὸν εὐθείαν ἐς γυμνάσιον *Κυλάβαριν* . . . *τέθαπται* δὴ *Λικύμνιος* ὁ Ἡλεκτρούωνος».

(2) *Ἀπολλόδ.* ἐν Βιβλ. Β' κς' 2 «μᾶλλον δὲ ὠργίσθη (ἐνν. Ἡρακλῆς) ὅτι τὸν *Λικυμνίου* παῖδα (ἐνν. *Οἰωνόν*) ἀπέκτειναν (ἐνν. οἱ Ἰπποκόωντος παῖδες)». Ἐτάφη ἐν Σπάρτῃ, ὡς λέγει ὁ *Πανσαν.* ἐν Γ' 15, 4-5.

(3) *Ἀπολλόδ.* ε. ἀ. Β' κη' 5.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν χρονολόγησιν τοῦ εὐρήματος οὐδεμία (1) φαίνεται ὅτι δύναται νὰ προκύψῃ ἀμφιβολία περὶ τοῦ ἄνω τεθέντος ὀρίου, ὅτι ἀνήκει κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ μέρος τοῖς περὶ τὸ 1000 π. Χρ. χρόνοις· τοῦτο ἐνδεικνύουσιν ἄλλα τε γεγονότα καὶ τὰ πλεῖστα τῶν χρυσῶν εὐρημάτων, ὄντα τέχνης ἀποκλινούσης πρὸς τὴν τῆς Γεωμετρικῆς καὶ οὐχὶ τῆς λαμπρᾶς Μυκηναίης περιόδου· σπουδαιότατον δὲ φαινόμενον εἶναι ἡ εὕρεσις τῶν ὑπολειφθέντων ἀκατεργάστων μετάλλων καὶ ἐλεφαντοστοῦ, βεβαιούντων τὴν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναγεγραφομένην συνήθειαν τῆς ἐπιτοπίου κατασκευῆς τῶν τεχνουργημάτων ὑπὸ τῶν τεχνιτῶν ἐνώπιον τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἄλλων ἐργοδοτῶν, οἵτινες παρεῖχον αὐτοῖς τὰ ὑλικά, ἕνα ὡς βέβαιοι περὶ τῆς γνησιότητος καὶ καθαρότητος τῶν μετάλλων, ἔτι δὲ περὶ τῆς μὴ ἀλλαγῆς μηδ' ὑφαιρέσεως αὐτῶν.

Καὶ περὶ μὲν τούτων προτιθέμεθα νὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τῇ μελετωμένῃ ἐκδόσει τῶν εὐρημάτων, ἣν παρασκευάζομεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Κάρω· ὅτι δὲ τὰ εὐρήματα ταῦτα ἔχουσι τὸν χαρκτηῖρα βασιλικῶν πραγμάτων, δὲν δύναται νὰ προκύψῃ οὐδεμία, ὡς νομίζω, ἀμφιβολία, λαμβανομένου μάλιστα πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦ μεγάλου δακτυλίου, ὅστις ἐχρησίμευεν ἐμφανῶς καὶ ὡς σφραγίς, πρὸς ἐπιπίστωσιν τῶν βασιλικῶν διαταγῶν καὶ θελήσεων· ὁμοίως χρήσεως θὰ ἦτο καὶ ὁ κύλινδρος, οὗ τὰ σύμβολα ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην τὰ σήματα λυγρὰ τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν, καὶ ταῦτα ὑπὸ Τίρυνθίου βασιλέως ἀποσταλέντα (βλ. Πιάδ. Ζ στίχ. 168 κ.έ.).

7) Ἀνεύρεσις τάφων καὶ οπουδαίου χίσματος ἐν Τίρυνθι
Ἔρμακες· βολεοί.

Τῇ δὲ 14ῃ καὶ 15ῃ δεκεμβρίου μετέβημεν πάλιν μετὰ τοῦ Κάρω εἰς Τίρυνθα, ἕνθα οὗτος διὰ δέκα καὶ πέντε ἐργατῶν ἐπεξέτεινε τὴν ἀνασκαφὴν μου ἐπὶ τῆς θέσεως, ἐν ἣ ἔϊχεν εὐρεθῆ

(1) Τὰ κατὰ τὴν χρονολόγησιν θὰ ἐξετάσωμεν εὐρύτερον ἐν τῇ εἰδικῇ ἐκδόσει καὶ ἀπεικονίσει τῶν εὐρημάτων τούτων.

ὁ λέβης ἐθεδαίωσε δὲ τὴν ὑπαρξιν οἰκίσκων λίαν πενήτων ἀνθρώπων τῆς Μυκηναίας περιόδου, ἐφωτογράφησεν αὐτοὺς καὶ ἐποίησε διάγραμμα τῶν ἀκινήτων εὐρημάτων μετὰ δὲ ταῦτα κατέχωσέ τινας τῶν ποιηθεισῶν τάφων, ἵνα μὴ ἐμποδίζωσι τὴν δίοδον.

Κατὰ τὴν πρώτην τῶν ἡμερῶν τούτων, λαθῶν καὶ ἐγὼ ἓνα ἐργάτην τῶν τοῦ Κάρω, μετέβην πρὸς δοκιμαστικὴν ἐξερεύνησιν σημείων τινῶν τῆς παρακειμένης πεδιάδος, ἅτινα ἐφαίνοντό μοι δοκιμασίας ἄξια· ἰδίως προσθέμην σκοπὸν τὸ μὲν νὰ ἴδω τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους τῆς πεδιάδος, ἀν δὴλον ὅτι ἦτο εὐθετον πρὸς ποίησιν θολωτῶν τάφων, τὸ δὲ νὰ ἐξακριβώσω, ἀν ὑπόπτων τινῶν ὕψωμάτων αὐτῆς ἐγένετο χρήσις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων πρὸς τινα σκοπὸν, μάλιστα πρὸς ποίησιν μεγάλων τάφων ἢ ναῶν.

Ἐσκαψα δὲ τὸ πρῶτον ἐν τῇ πεδιάδι ταύτῃ εἰς ἀπόστασιν 500 περίπου μέτρων Ἀνατολικῶς τῆς τετελιξιμένης ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος. Ἐνταῦθα, κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ ἀμπελωνοῦ τοῦ Μπαλάσκα, ἐν τῇ συμβολῇ αὐτοῦ πρὸς παρακείμενον ἀγρόν, ὑπάρχει μικρά τις ἄγονος ἑκτασις, ἐφ' ἧς οἱ γεωργοὶ ἀπορρίπτουσιν ἀπὸ μακρῶν χρόνων τὰ λιθάρια, τὰς βίβλας καὶ τὰς ἀκάνθας τῶν ἐγγυὲς καλλιεργουμένων ἀγρῶν.

Τὰ οὕτως ἀπορριπτόμενα ἐσχημάτιζαν σὺν τῷ χρόνῳ μέγαν σωρόν, ἐκτάσεως πενήκοντα περίπου τετραγωνικῶν μέτρων, ἐφ' οὗ ἀνεφύησαν πολλοὶ θάμνοι καὶ ἄγρια δενδρόλλια. Καλοῦμεν δὲ τοὺς τοιοῦτους σωρούς, τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς οὕτω ποιουμένους, οἱ ἐν Ἀρκαδίᾳ «ἀρμακάδες», ἐξ ὁρθῆς ὁ «ἀρμακάς», ὁμοίως δὲ, ὡς ἐμάθομεν, ὀνομάζουσιν αὐτοὺς καὶ οἱ ἐν Τίρυνθι καὶ τῇ λοιπῇ Ἀργολίδι γεωργοί, τινὲς δὲ καὶ «γκουρμάδα».

Ἡ δημώδης λέξις ἀρμακάς εἶναι ἐμφανῶς ἀρχαία Ἑλληνική, ὁ ἔρμαξ (ἔρμακας καὶ κατὰ τινα συνεκδρομῆν πρὸς τὸ ἀρμαθιά κττ. ἀρμακάς) παρηγμένη ἐκ τοῦ «ἐρμαῖ» μνημονεύεται δὲ ἐπὶ τοῦ Ἀρκαδικοῦ Πάρωνος, ἐν τοῖς ὁρίοις τῶν Τεγεατῶν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ Ἀργεῖους, θέσις Ἐρμαῖ· «ἐστῆκασι δὲ ἐπὶ τοῖς ὄροις Ἐρμαῖ λίθου, καὶ τοῦ χωρίου τὸ

ὄνομά ἐστιν ἀπ' αὐτῶν » (1), ὡς λέγει ὁ Πανσαν. ἐν Β' 38, 7 καὶ περὶ ὧν ἔγραψεν ὁ Κ. Ῥωμαῖος πραγματεῖαν, ἣς δὲν ἔχω ἀντίτυπον πρὸς σύγκρισιν. Ἐνταῦθα φαίνεται ὅτι ὑπῆρχον σωροὶ λίθων πρὸς δῆλωσιν τῶν συνόρων καὶ ἐρμῆς Ἑρμοῦ ἐφ' ἐκάστου, ἐπιγεγραμμένος ὡδὲ πως «ἐπὶ τὰδε Ἀργείων-Τεγεατῶν-Λακεδαίμωνίων»· ἐξ ὁμοίου τινὸς λόγου, ἦτοι ἕνεκα σωροῦ τινος λίθων, θὰ ἐπωνομάσθησαν καὶ ἄλλαι θέσεις ἢ πολίχνηαι «Ἑρμαῖον-Ἑρμαῖα».

Οἱ δ' ἐν τοῖς πεδινοῖς μέρεσι τῆς Θεσσαλικῆς Μαγνησίας γεωργοὶ κατὰ τὸ Πήλιον ὄρος ὀνομάζουσι τοὺς σωροὺς τούτους τῶν ἀπορριμμάτων τῶν ἀγρῶν «νοβολιοὺς» ἢ «ὄβολιοὺς», ἐξ ὀρθῆς «ὁ νοβολιός», ἢ «ὁ (ὀ)βολιός». Καὶ ἡ λέξις αὕτη εἶναι ἀρχαία Ἑλληνική, βεβαίως ὁ βολεός· διότι ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πανσαν. ἐν Β' 36, 3 ἐν τῇ Ἑρμιονίδι θέσις Βολεοί: «καὶ ἐπὶ Βολεούς· οἱ δὲ Βολεοὶ οὗτοι λίθων εἰσὶ σωροὶ λογάδων».

Ἐκ τῆς λέξεως δὲ ταύτης «ὄβολιός» φαίνεται πιθανὸν ὅτι προέκυψεν ἡ ὀνομαστία μιᾶς τῶν μεγίστων πόλεων τῆς νῦν Ἑλλάδος, τοῦ Βόλου τῆς ὑπὸ τὸ Πήλιον Μαγνησίας· δι' αὐτῆς θὰ ἀπεκλήθη πρῶτον τὸ ἐν τῇ πεδιάδι ὕψωμα, ὁμοιάζον μεγάλῳ σωρῷ, ἔνθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία Ἴωλκός, μετέπειτα δὲ «Κάστρον» τι, κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ποιηθέν, καὶ νῦν ἐν μέρει σφζόμενον κατὰ τὴν καλουμένην «τὰ Παλαιὰ» συνοικίαν τοῦ Βόλου. Ἡδύνατο δ' εὐχερῶς ἐκ τοῦ «ὄβολιός» νὰ προκύψῃ «ὁ Βολιός» καὶ ἐξ αὐτοῦ «Βόλιος - Βόλος»· διότι ὁ ἀναβίβασμός τοῦ τόπου ἔχει τὰ ἀνάλογα. Ἐπίσης ἐκ τοῦ «νοβολιός» φαίνεται ὅτι παρήχθη ὑπὸ τῶν λογιωτέρων τὸ «Ἄνω Βόλος», τῆς λέξεως «ἄνω» μὴ οὔσης δημοτικῆς· ἔντως δὲ ὑπάρχει μεμονωμένος τις βουλόξ

(1) Σήμερον ἡ θέσις αὕτη καλεῖται «ὡς τοὺς φανεμένους», ὡς ἠκουσά ποτε· θὰ ἀπεκλήθη δ' ἐκ τοῦ συμβεβηκότος, τῶν χωρικῶν ὀρώντων σωροὺς λίθων καὶ νομιζόντων ὅτι δι' αὐτῶν κατέλευσάν τινάς ποτε ἀνθρώπους· διότι τοὺς ἐναγεῖς καταλεύουσι καὶ ἐγείρουσι σωροὺς λίθων ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ φόνου, τὰ καλούμενα «ἀνάθεματα», οἷα καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ποιοῦσιν εἰς μνήμην τῶν μέγα τι κακὸν ποιησάντων, ἐκάστου παροδίτου ὀφειλοντος νὰ ῥήψῃ «πέτραν» ἐπ' αὐτοῦ καὶ νὰ εἴπῃ «ἀνάθεμά τον».

ἐν εἶδει σωροῦ παρὰ τὸ χωρίον τοῦτο, καλούμενον « Ἐπισκοπή », περὶ οὗ βλ. Πρακτικά 1910 σελ. 200-203.

Παρὰ τὰ κράσπεδα λοιπὸν τοῦ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Τίρυνθος μνημονευθέντος τοιοῦτου ἐπάρματος εἶδον ὅτι ὑπῆρχον μεγάλοι τινὲς λίθοι, κατακεχωμένοι τὰ πολλά, λαξευτοὶ ἐπὶ τινων πλευρῶν, αἵτινες δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκληφθῶσιν ὅτι κατολισθήσαν ἐκ τῶν τειχῶν τῆς Τίρυνθος, κειμένων λίαν μακρὰν ἐντεῦθεν, οὔτε ὅτι ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐκεῖνου, μὴ ὄντος βραχώδους μηδαιμοῦ ἐπὶ μακρὰν ἔκτασιν· θὰ προήρχοντο ἄρα οἱ λίθοι οὗτοι ἐκ τινος ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ οἰκοδομήματος, ὅπερ, ὑποκειμένον ἐν ἐρειπίοις, ἤμπόδιζε τὴν δίοδον τοῦ ἀρότρου· τούτου ἕνεκα οἱ γεωργοὶ ἄφινον τὸν κατ' αὐτὸ χῶρον ἀκαλλιέργητον καὶ ἄσπορον, ὡς ἐνέχοντα πυκνῶς τὰ ὑπ' αὐτῶν καλούμενα « κρούγματα », ἧτοι ἀθαθεῖς προσκρούσεις καὶ ἐμπόδια τοῦ ἀρότρου.

Ἐνταῦθα ἀνασκάψας, εὗρον μετ' οὗ πολὺ τοιχάριον, καὶ παρ' αὐτὸ χαλκὴν φύσλιν ἀρχαίαν, ἀκέραιον, καὶ δύο χαλκοῦς μικροὺς δίσκους, ὧν ὁ εἷς ἦτο περιφερῆς καὶ λεπτός, ὁ δ' ἕτερος ὀρθογώνιος καὶ τι χονδρός· πρὸς τούτοις εὗρον παρ' αὐτὰ καρφίδας τινὰς καὶ βελόνας χαλκᾶς καὶ τινα μικρὰ ἐμβλήματα χαλκᾶ, καὶ πήλινον μικρὸν εἰδώλιον γυναικός, ὀρθῆς ἰσταμένης, ἀκέραιον, διατηροῦν ἔτι ἱκανὰς τῶν βαφῶν, ὃν δὲ τύπου τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Ὑπ' αὐτά, εἰς ἐλάχιστον βάθος, εὗρον ἴχνη ὀστῶν ἀνθρώπου μικρᾶς ἡλικίας, ἰσχυρῶς ἀποσυντεθειμένων ὑπὸ τοῦ χρόνου· τούτων ἕνεκα, καὶ ἐκ τινων παρακειμένων ἀξέστων πλακῶν, πάλαι ἐμπεπηγμένον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους βαθέως, εἰκάζων, συμπεραίνω ὅτι ἐκεῖ ὑπάρχουσι τάφοι τῶν μνημονευθέντων χρόνων.

Ἄλλ' ὑποκάτω πάντων τούτων, εἰς βάθος 0·50-0·80μ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους ἐν συνόλῳ, συνήντησα λατυπόδη συντρίμματα πύρων, καὶ ὀλίγον ὑπ' αὐτὰ δύο μεγάλους χρώματος τεφροῦ, κατὰ χῶραν μὲν κειμένους, διεφθαρμένους ἕως πολυλαχοῦ ὑπὸ τῶν γεωργῶν, δικαιοξάντων βόθρους, ἀρκούντως θαθεῖς, πρὸς ἐμφύτευσιν κλημάτων ἀμπέλων.

Ἡ ὑπαρξὴς τῶν πύρων τούτων καὶ τῶν παρακειμένως διε-

σπαρμένων ἀρκούντως μεγάλων λαξευτῶν λίθων, δηλοῖ ὅτι ἐνετύχομεν σημαντικῆν τινὴ ἀρχαίῳ Ἑλληνικῆν κτίσματι, ἴσως τάφῳ τινὶ μεγάλῳ, ἢ ναφ̄ λίαν ἀρχαίῳ, ἐφ' οὗ, πάλαι καταπεσόντος, ἐτάφησαν ἄνθρωποι. Κληθεὶς δὲ καὶ προσελθὼν ὁ Κάρω καὶ ἰδὼν ταῦτα πάντα, ὡμολόγησε τὴν ὑπαρξίν ἐκεῖ σημαντικοῦ τινος ἀρχαίου κτίσματος, λόγῳ ὅμως τοῦ ἀκαταλλήλου τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, ἐθεώρησεν εὐλογον τὴν ἀναβολὴν τῆς πλήρους ἀνασκαφῆς αὐτοῦ εἰς τὸ προσεχές ἔαρ' τούτου δ' ἕνεκα κατέχωσα πάλιν τὴν σκαφὴν ταύτην.

Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ, 15ῃ δεκεμβρίου, οἱ ἐξακολουθοῦντες τὴν ἀνόρουξιν τῶν παροδίων τοῖς ἀγροῖς τάφρων ἐργάται τοῦ Γεωργικοῦ Σταθμοῦ, συνήντησαν οὐ μακρὰν τῆς θέσεως, ἐν ἣ ἔειχεν εὑρεθῆ ὁ λέβης, μεγάλην κεραμίδα· ἀνασκάψας ἐκεῖ δι' ἐργατῶν τοῦ Κάρω, εἶδον ὅτι αὕτη μετὰ τινων πλακοειδῶν λίθων ἐχρησίμευσεν ὡς πῶμα καλύψεως νεκροῦ τινος μέσης ἡλικίας ἀνθρώπου, οὗ εὔρον ὑποκείμενα τὰ ὀστᾶ καὶ οὐδὲν κτέρισμα. Ὁ Κάρω βεβαίῳ ὅτι τοιοῦτους λίαν πτωχοὺς τάφους τῆς Γεωμετρικῆς περιόδου εἶχεν εὔρει πολλοὺς ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Τίρυνθος, εἰς μεγάλην ἔκτασιν ἀπ' αὐτῶν ἐνίους.

8) Δοκιμασίαι πρὸς ἀνεύρεσιν θολωτῶν τάφων ἐν Τίρυνθι
 διάκρισις ἀναχώσεων ἀπαραίτητα στοιχεῖα
 πρὸς ποίησιν θολωτῶν τάφων.

Λαθὼν δὲ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ παρὰ τοῦ Κάρω τρεῖς ἐργάτας, ἐδοκίμασα δι' ἀνασκαφῆς ἐπὶ τινος κρασπέδου τῆς παρακειμένης ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος πρὸς εὔρεσιν θολωτοῦ τάφου· διήνοιξα δηλαδὴ πλησίον τῆς εἰς τὸ χωρίον «Κοφίνι» ἀγούσης δημοσίας ὁδοῦ δύο μικρὰς τάφρους, ἵνα ἴδω τὴν σύστασιν τῶν χωμάτων πρῶτον, ὅποσα εἶχον ἀνωθεν κατολισθήσει σὺν τῷ χρόνῳ, καὶ τὰ ὑπ' αὐτά, ἂν ἦσαν εὐθετα πρὸς ποίησιν θολωτοῦ τάφου.

Βαθύνων δ' ἐπὶ ἐν μέτρον, συνήντων θραύσματα ἀγγείων, τῆς Μυκηναίας μόνον περιόδου, καὶ μικροὺς διεσπαρμένους λίθους, μὴ ἀποτελοῦντας τοιχάρια οἰκίσκων, οἷοι, ἂν ὑπῆρχον, θὰ

ἀνευρίσκοντο κατ' ἐκεῖνο τοῦ βάθους, ἐξισοῦμενον πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν λέβητα οἰκίσκου· βαθύτερον δὲ τοῦ μέτρου ἤρξαντο ἀναφαινόμενα πλείονα θραύσματα ἀγγείων πηλίνων, γραπτῶν, καὶ τούτων ἐξαιρέτου τέχνης καὶ κοσμήσεως, οἷα, καθ' ἃ μοι εἶπεν ὁ Κάρω, οὐχὶ πολλὰ εἶχον εὐρεθῆ κατὰ τὰς γενομένας προγενεστέρας γενικᾶς ἀνασκαφᾶς τῶν τε ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως κτισμάτων καὶ τῶν εὐθὺς ὑπὸ τὰ τεῖχη σημείων.

Πρὸς δὲ τούτοις παρετήρησα ὅτι ἀπὸ τοῦ βάθους ἐκεῖνου τὰ ἀνευρισκόμενα ἐν τοῖς χώμασι λιθάρια ἐνεφάνιζον ἐπικεκολλημένας πωρώσεις μικρᾶς, οἷαι συνήθως σχηματίζονται ἐπὶ τῶν λίθων διὰ τῶν ἐπανεπιλημμένων ἀναχώσεων· πράγματι δὲ τοιαύτας ἀναχώσεις ἀναμένομεν ἐν τοῖς δρόμοις τῶν σημαντικῶν θολωτῶν τάφων, ὧν ἐγένετο μακρὰ χρήσις πρὸς ταφήν τοῦ ἐκάστοτε ἀποθνήσκοντος μέλους τῆς οἰκογενείας πολυχρονίου γένους, οἷα τὰ τῶν βασιλέων τῆς Ἰέρυθος· διὸ εἰκάζω, καίτοι ἡ ἀνασκαφή αὕτη ὑπῆρξεν ὀλίγων ἡρῶν μόνον ἔργον, διὰ τῶν μνημονευθέντων ἐργατῶν, ὅτι ἐκεῖ του δυνάμεθα νὰ ἀναμένομεν θολωτὸν τάφον.

Διότι ἡ κατολισθησις χωμάτων ἐκ τῆς ὑπερκειμένης ἀκροπόλεως, ἐξ οὗ γεγονότος ἠδύνατο ἐπίσης νὰ προέλθωσιν αἱ παρατηρηθεῖσαι πωρώσεις τῶν λιθαρίων καὶ τὰ θραύσματα τῶν ἀγγείων καὶ οἱ διεσπαρμένοι λίθοι, καθίσταται ἤτιον πιθανή, λόγῳ μάλιστα τῆς μακρᾶς ὀπωσδήποτε ἀποστάσεως καὶ τοῦ ἱκανοῦ βάθους, εἰς ὃ ἐξικόμεθα διὰ τῆς σκαφῆς· τοσαύτη ἔκτασις χωμάτων, προελθόντων ἐκ κατολισθήσεων, θὰ ἐφάνετο παράδοξος, καὶ μόνον δι' ἐπίτηδες γενομένων ποτὲ ἀπορρίψεων ὑπ' αὐτῶν τῶν Μυκηναίων κατοίκων ἠδύνατο νὰ ἐρμηνευθῆ· ἀλλὰ λόγος τις πρὸς τοιαύτην παραδοχὴν δὲν ἐμφαίνεται.

Τούναντίον δὲ ἡ σύστασις τοῦ κατὰ τὸ ἀνασκαφὲν τοῦτου σημείου ἐδάφους εἶναι ἀναμφιδόλως τὰ μάλιστα εὐθετος πρὸς ποίησιν θολωτοῦ τάφου. Διότι πρὸς τοιοῦτον ἔργον ἀπηγεῖτο πρῶτον νὰ ἀνοιχθῆ μέγας καὶ λίαν βαθὺς στρογγύλος βόθρος, οὐτινος ἢ μὲν διάμετρος πρὸς ποίησιν σημαντικοῦ τινος θολωτοῦ τάφου ἀπηγεῖτο νὰ εἶναι ἐξ ἑπτῶν τοῦλάχιστον, ὃ δὲ ἄξων ὀκτώ· ἂν ὅμως οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι τεχνίται, οἱ δῖοι Πελαγοὶ, οἱ

ποιούντες τοὺς θολωτοὺς τάφους, εὑρισκόν κατὰ τὴν διάνοιξιν τῶν βόθρων τούτων συνεχεῖς βράχους συμπαγῶν λίθων, οἱοί εἶναι οἱ κατὰ τὰ Νότια κράσπεδα τῆς ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος εὐθὺς ὑπὸ τὰ τεῖχη φυσικοὶ βράχοι, ἢ κοινῶς ὑπὸ τῶν νῦν κτιστῶν καλουμένη «ρίξιμνιά πέτρα» ἢ «μαντέμι», θὰ ἐγκατέλειπον βεβαίως τὴν ἐπιχείρησιν, ὡς ἐπίμοχθον, δαπανηροτάτην καὶ κινδυνώδη πρὸς τοιαῦτα κτίσματα· τὸ αὐτὸ θὰ ἔπραττον, ἂν εὑρισκόν εἰς ἕντων τοῦ ἀπαιτουμένου τέρματος ὕδωρ, διὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου καὶ προσομοίους τεχνικοὺς λόγους.

Ἄλλ' ἐνταῦθα οὐδέτερον συνέβαινε: διότι παρατηρήσαμεν εἰς ἀπόστασιν 100^μ περίπου ἀπὸ τῆς θέσεως, ἐν ἣ εὐρέθη ὁ λέβηθς, ὅτι χωρικός τις τῶν νῦν ἔχει διανοίξει βόθρον ἀρκούντως μέγαν πρὸς ποίησιν φρέατος, καὶ τελείως ὅμοιον ἐκείνου, ὃν θὰ διήνοιγον οἱ παλαιοὶ κτίσται πρὸς ποίησιν θολωτοῦ τάφου. Ἐν αὐτῇ λοιπόν, παρατηρήσαμεν ὅτι τὸ χῶμα ἀπὸ μὲν τοῦ νῦν ἐδάφους μέχρι πού βάθους 0·80^μ εἶναι μαλακὸν καὶ παχύ, τὸ νῦν καλλιεργούμενον γονιμώτατον ἔδαφος τῆς πέριξ πεδιάδος. Περαιτέρω δ' ἐπὶ βάθος 3^μ καὶ πλέον ὑπάρχει στρῶμα τροχμαλοπαγές, συγκείμενον ἐκ σκύρων, οἷους συγκομίζουσιν οἱ κατακλύζοντες χεῖμαρροι, ἐσχηματισμένον λίαν μὲν συμπαγές, οὐχὶ δὲ δυσχερῶς διανοιγόμενον διὰ τῆς σκαπάνης, καὶ μὴ κατακρήμνιζόμενον εὐχερῶς· μετὰ δὲ τὸ στρῶμα τοῦτο ὑπάρχει ἐπὶ βάθος 2^μ περίπου χῶμα ἀργιλλῶδες ἐρυθρόν, στερούμενον παντελῶς λίθων, οὗ κατὰ τὸ τέρμα λίαν βαθύτερον ἀνευρίσκειται ὕδωρ τὸ πρῶτον, καὶ τοῦτο στάσιμον (πρὸ. ἄνω σελ. 203).

Ἄφ' οὗ λοιπόν ἐν τῇ ταπεινοτάτῳ σημείῳ τῆς παρὰ τὰ κράσπεδα ταῦτα πεδιάδος τὸ ὕδωρ ἀνευρίσκειται μόλις εἰς βάθος 6^μ, καὶ δὴ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ μετὰ βραγδαίας βροχάς, καὶ τοῦτο μὴ ἀναδύον μηδὲ ἀνυψούμενον, συμπεραίνομεν ὅτι ἐν αὐτοῖς τοῖς κράσπεδοῖς, περὶ ὧν προείπομεν, τοῖς ὀλίγον ἔξω τῶν τειχῶν τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα τὸ ἔδαφος εἶναι ἱκανῶς ὑψηλότερον, τὸ ὕδωρ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναφανῇ εἰς βάθος 12^μ καὶ πλείονων ἔτι. Τὸ γεγονός τοῦτο, καὶ τὸ ἄνω δηλωθὲν πολλαχῶς μὴ βραχυῶδες τοῦ τόπου, ἀποτελοῦσι τὰ δύο ἄριστα στοιχεῖα, ἅτινα ἠδύνατο νὰ ποτήσῃ, καὶ ἅτινα ὤφειλε νὰ ἐπιζητήσῃ ὁ

τεχνίτης, ὁ ταχθεὶς παρὰ μεγάλην καὶ σπουδαίαν ἀκρόπολιν τῆς Μυκηναίας περιόδου νὰ ποιήσῃ ὑπόγειον θολωτὸν τάφον.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι κατ' ἀρχὴν δὲν εἶναι ἀπίθανος ἢ ὑπαρξίς τοιούτων τάφων κατὰ τὰ δηλωθέντα κράσπεδα εὐθὺς ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Τίρυνθος, αἱ δὲ γενόμεναι δοκιμασίαι, καίπερ οὐσα καθ' ἑαυτάς λίαν μικρᾶς ἐκτάσεως, καὶ τούτου ἕνεκα μικρᾶς σπουδαιότητος, ὑποδεικνύουσιν ὅτι δὲν θὰ ἦτο ματαιοπονία ἢ εὐρυτέρα ἐξερεύνησις πρὸς τοιαύτην εὔρεσιν.

- 9) Ἡ ἐξιχνίασις θολωτῶν τάφων οἱ προδοικοὶ αὐτῶν δεῖκται ὁ θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως καὶ οἱ λοιποὶ θολωτοὶ τάφοι διὰ τὴν ἐσυλήθησαν λίαν προϋμῶς πότεν ἢ ἐπανυμία τούτων ὡς «θησαυρῶν».

Δὲν ἀνεκαλύφθησαν ὅμως ἐνταῦθα ἄχρι τοῦδε τοιοῦτοι θολωτοὶ τάφοι, οὔτε ὑπὸ τῶν παλαιῶν τυμβωρύχων, οὔτε ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ἀλλ' οὔτε ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων, διὰ δύο κυρίως λόγους, ὧν ἕνεκα ἐν γένει δὲν ἀνακαλύπτονται εὐχερῶς οἱ ἀσύλητοι θολωτοὶ τάφοι τῶν πόλεων καὶ τόπων τῆς Μυκηναίας περιόδου. Καὶ πρῶτος μὲν λόγος εἶναι ἡ ἔντεχνος ποιήσις αὐτῶν, ἡ ἕνεκα δὲν κατέπεσε μέρος τῆς θόλου, οὔτε διεσπάρχη τί που αὐτῆς, οὐδὲ τῶν ἀντιμετώπιων τοίχων τοῦ δρόμου οἱ ἀνώτατοι λίθοι διεσπάρησαν ἐξ ἀπορροῆς τῶν χωμάτων, τελεσθεισῆς σὺν τῷ χρόνῳ, λόγῳ τοῦ ἐπικλινοῦς τῶν ἐδαφῶν, ἐν οἷς οἱ τάφοι οὗτοι ποιοῦνται συνήθως καὶ κατὰ προτίμησιν.

Δεύτερος δὲ λόγος διασώσεως τῶν θολωτῶν ἐν γένει τάφων ἀπὸ τε τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων τυμβωρύχων εἶναι ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ ὕψους τῆς θόλου· τοῦτο δῆλα δὴ πρέπει ἐκ τῆς πρώτης ζώνης τῶν κατωτάτων δόμων νὰ ὑπολογισθῇ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, ἵνα μὴ τὸ ἀνώτατον τῆς θόλου σημεῖον ὑπερβῇ τὸ τότε ὁρατὸν ὀριζόντιον ἐδαφος, ὅπως μὴ ληφθῇ ἀνάγκη ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τῆς ποιήσεως τύμβου διὰ συσσωρεύσεως πολλῶν ξένων φορητῶν χωμάτων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ θολωτοῦ τάφου ὑπὲρ τὸ ὁρατὸν.

Διότι τὰ δύο ἐκτεθέντα ἐλαττώματα ἀποτελοῦσι τοὺς προδι-

δοτας ἑαυτοὺς θολωτοὺς τάφους· ἐξ αὐτῶν δὲ βεβαίως τῶν ἐλαττωμάτων ὠρμήθησαν ἤδη οἱ ἀρχαῖοι τυμβωρῆχοι πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ σύλησιν τῶν ἐν τοῖς τάφοις τούτοις πλουσιωτάτων κτερισμάτων, ἰδίως τῶν ἐκ πολυτίμων μετάλλων πεποιτημένων, ὧν μάλιστα ἕνεκα ἐπεξήτησαν ἐπιμόνως καὶ κατόρθωσαν πολυτάκις τὴν ἀνεύρεσιν καὶ σύλησιν τῶν τοιούτων τάφων, ὡς προκύπτει ἔκ τε αὐτῶν τούτων τῶν τάφων, οὓς νῦν βλέπομεν πάλαι σεσυλημένους, καὶ ἐκ χωρίων ἔτι ἀρχαίων συγγραφῶν.

Ὅστω λοιπὸν ἕνεκα τῆς ἐκ τῶν ἐκτεθέντων αἰτίων προκυψάσης προδοτικότητος, ἀνευρέθησαν πάλαι καὶ ἐσυλήθησαν πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι θολωτοὶ τάφοι, ὃ τε λεγόμενος *θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως*, ὁ μέγιστος μὲν καὶ ἀριστος τῶν τοιούτου εἶδους, ἀλλ' οὐχὶ ὁ πρὸς ἀπόκρυψιν ἐντεχνότατος, καὶ ὁ τῆς *Κλυταιμῆστρας* καὶ τοῦ *Ἀγαμέμνονος* ἐν Μυκῆναις, ἔτι δὲ οἱ τῶν *Ἰωλκίων* ἐν Διμηγνίῳ τῆς Θεσσαλικῆς Μαγνησίας, ὁ παρὰ τὸν «Ἅγιον Ἥλιον» τῆς Τίρυνθος ὑπὸ τοῦ Κάρω ἐν ἔτει 1914 ἀποκαλυφθεὶς, ὁ ἐν *Ὀρχομενῶ* καὶ ἄλλοι πολλοί, ἧ ἀνευρεθέντες ἤδη, ἧ λαυθάνοντες, καίπερ πάλαι σεσυλημένοι.

Ἐν μὲν δῆλα δὴ τῇ τᾶψι τοῦ Ἀτρέως, παρὰ τὸ καλῶς πρὸς στερέωσιν τῶν χωμάτων τοῦ δρόμου κατασκευασθὲν ἕξω τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἀνάλημμα, δὲν ὑπελογίσθη καλῶς ἢ σὺν τῇ χρόνῳ οὐχὶ μακρῷ ἀπορροῇ τῶν ἐπικειμένων ἀνωτάτω ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ δρόμου χωμάτων· ταῦτα λοιπὸν, μὴ ἐπικείμενα πολλὰ καὶ στερρῶς, λόγῳ δὲ καὶ τῆς ἀποτόμου κλίσεως, παρασυρθέντα κατ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῶν βροχῶν, ἐπέδειξαν, ὀλίγους αἰῶνας μετὰ τὴν ποίησιν τοῦ τάφου, τοὺς ἀντιμετώπους τοίχους, καὶ προῦδωκαν τοῖς τυμβωρῆχοις λίαν πρῶίμως τὸ μνημεῖον, ὅπερ φαίνεται ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑπὲρ τὸ ὄπισθον ἔφερε καὶ ξένα φορητὰ χρώματα σεσωρευμένα, προδοτικὰ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐπίσης.

Τοιούτων δὲ φορητῶν χωμάτων μέγαν σωρὸν εἶχον καὶ ὁ τῆς Τίρυνθος εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ βουνοῦ τοῦ «Ἁγίου Ἥλια» μνημονευθεὶς τάφος, καὶ ὁ ἕτερος τῶν ἐν Διμηγνίῳ, ὁ ἀκέραιος, ὑπάρχοντα ἔτι, καὶ λίαν μακρόθεν προδίδοντα τὸν τύμβον καὶ τὰ ὑποκείμενα αὐτῇ· τοῦτο δὲ τὸ γινώρισμα δὲν ἠδύνατο βε-

δαίως νὰ διαφύγη τὸ ἡσκημένον βλέμμα τῶν ἀρχαίων τυμβωρύχων.

Ὁ δὲ λεγόμενος τάφος τῆς *Κλυταιμίστρας*, καὶ ὁ οὐ μακρὰν αὐτοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν Μυκῆναις, καὶ ὁ ἕτερος τῶν ἐν Δημνίῳ, ὁ μὲν πρῶτος καὶ λόγιῳ τῆς συναντήσεως ἀφθόνων ὑδάτων κατωτάτω, πάντες δ' ἕνεκα τῆς μὴ στερραῆς ποιήσεως τῆς θόλου, διασεισθέντες σὺν τῇ χρόνῳ, ἐνεφάνισαν ἐν τῶν ἄνω, ἢ που ἐκ τῶν πλαγίων, ὁπᾶς, δι' ὧν, ἰδόντες τὸ ὑποκείμενον χάος οἱ τολμηρότεροι τῶν ἀρχαίων τυμβωρύχων, κατήλθον, ἐσύλησαν αὐτοὺς καὶ ἀφήκαν, ἵνα καταπέσωσι σὺν τῇ χρόνῳ· τινὲς δὲ κατέπεσον, προτοῦ συληθῶσιν, ὡς ὁ τοῦ «*Καπακλί*» παρὰ τὸν Βόλον, ὁ ἐν «*Δρανίτσα*» τῶν Δολόπων, ὑπ' ἑμοῦ ἀνασκαφεῖς, καὶ ἄλλοι ὁμοίως τούτοις εὐτελεστέρας καὶ ἀμελεστέρας ἐργασίας.

Τοιοῦτοι λοιπὸν καὶ ὅμοιοι λόγοι κατέστησαν ἐμφανεῖς λίαν περιφρήμους τάφους θολωτοὺς τῆς Μυκηναίας περιόδου, οἵτινες, πάλαι συληθέντες, ἐπωνομάσθησαν διὰ τῆς παραδόσεως αὐτῶν τῶν τυμβωρύχων παρὰ τῇ λαῶ ἠθαστροὶ εὐλόγως, ὡς πλουσιώτατα καὶ πολυτιμότερα ἐνέχοντες κτερίσματα, καὶ ταῦτα ἐντὸς ὑπογαίων καὶ ἀποκρύφων κρυπτῶν.

Ἀλλὰ τοῦνκντίον οἱ μετὰ πολλῆς τέχνης καὶ προνοίας καὶ δι' εὐφυῶν ὑπολογισμῶν τοῦ ὕψους τῆς θόλου ποιηθέντες θολωτοὶ τάφοι, δὲν ἐπέδειξαν δι' οὐδενὸς τῶν ἐκτεθέντων σημεῖων τὴν ἐαυτῶν ὑπαρξίν τοῖς τυμβωρύχοις, καὶ οὐ μόνον ἀσύλητοι παραμένουσιν ἔτι ὑπὸ τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ ἄρτιοι τὰ πολλὰ καὶ λίαν ἀφανεῖς, εἰ μὴ ποτε κατὰ τινα συγκυρίαν εὐρέθησάν τινες ἕνεκεν ἄλλων λόγων.

Τοιοῦτους λοιπὸν, λίαν ἐντέχνως πεποιημένους τάφους, ἀναμένομεν μάλιστα ἐν Τίρυνθι, ἀποβλέποντες εἰς τὴν καὶ νῦν ἔτι καταπλήττουσαν τέχνην, μεθ' ἧς οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι καὶ μεγαλοφυεῖς ὄντως κτίσται ἐποίησαν τὰ τείχη, καὶ μάλιστα τὰς ὑπερμεγέθεις σήραγγας, τὰς κρύπτας καὶ μυστικὰς διεξόδους αὐτῶν, ἔτι δὲ τοὺς ὑπογαίους ὄχετοὺς, ἅτινα καὶ νῦν ὁ τὸ πρῶτον καὶ ἄνευ ἐμπεύρου ὁδηγοῦ ἐπισκεπτόμενος τὴν Τίρυνθα, δυσκόλως δύναται νὰ ἀνεύρη.

Ἀκριβῶς δὲ ταῦτα καὶ ἡ γενικὴ ἐμφάνισις τῆς ἀκροπόλεως ταύτης ὡς πανόπλου καὶ μέχρι δόδοντων ὀπλισμένου ἀνθρώπου, δι' ἧς τὸν τειχισμόν οὕτως ἀπητήθησαν μέγιστα δαπάναι, δεικνύουσιν ὅτι τὰ βασιλικά γένη τῆς Τίρυνθος καὶ εὐγυμνήσαν σπουδαίως καὶ περὶ ποιήσεως μεγαλοπρεπῶν τάφων δι' ἑαυτὰ ἐμερίμνησαν· διότι ἡ ἐν γένει ἐπισκόπησις τῆς Μυκηναίας περιόδου, ἰδίως ἐν Ἀργολίδι, καθιστᾷ ἐμφανῆς τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἐλογίζοντο τὸν παρόντα βίον ὡς ἀπλήν προπαρασκευὴν τοῦ αἰωνίου· διὰ τὸν τελευταῖον δὲ τοῦτον βίον, ὃν ἐν τοῖς τάφοις θὰ διήνουν, ἐφρόντιζον, ἤδη ἐν τῇ ζωῇ ὄντες, νὰ ἐτοιμάσωσι καὶ ἀπόκρυφον μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον, ἤτοι τὸν τάφον αὐτῶν, καὶ πλούσια σκευή, καὶ κοσμήματα πολύτιμα, καὶ πράγματα σημαντικώτατα, ἵνα ἔχωσι μεθ' ἑαυτῶν ἐκεῖ οἱ τὸν ἕτερον μακρότατον βίον μέλλοντες νὰ διανύσωσι.

Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι κατὰ τε τὴν πρώϊμον Μυκηναίαν περίοδον περὶ τὸ 1600 π. Χρ., ὅτε ἐκτίσθη ἡ ἔσω ἀκρόπολις τῆς Τίρυνθος, καὶ κατὰ τὴν ἀκμαίαν περὶ τὸ 1300 π. Χρ., ὅτε ἐποιήθη ἡ δευτέρα δι' ἐπεκτάσεως τῆς πρώτης, οἱ ἐν συνεχείᾳ ἔκτοτε ἡγεμονεύσαντες ἐν Τίρυνθι ἐφρόντισαν νὰ ποιήσωσι τινὰς μεγαλοπρεπεῖς ὑπογίους τάφους δι' ἑαυτοὺς καὶ τοὺς οἰκειοτάτους αὐτῶν, λαμβάνοντες πάντη πρόνοιαν περὶ ἀποκρύψεως τῶν τάφων τούτων καὶ περὶ μὴ εὐχεροῦς ἀνευρέσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων.

Ἀκριβῶς δὲ τοιαύτην ἐξαιρετικὴν πρόνοιαν διαδηλοῦσιν αἱ σήραγγες, αἱ κρύπται καὶ αἱ μυστικαὶ διέξοδοι τῆς Τίρυνθος· ἡ δὲ μὴ εὐχερῆς ἀνακάλυψις τῶν τοιούτων τάφων ἐνταῦθα, ἡ μηδενὸς ἄχρι τοῦδε ἐμφάνισις ἐν τῷ φανερῷ, ὡς ἐν Μυκήναις, σεσυλημένου ἢ καταπεσόντος πάλαι, παρὰ τὰς ἐνδελεχεῖς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1884 μέχρι σήμερον τελεσθεῖσας ἀνασκαφὰς τῆς Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ παρὰ τὰς ἄλλας αὐτῆς γενναίας ἐργασίας περὶ τὰ κτίσματα τῆς ἀκροπόλεως καὶ τὰ τείχη αὐτῆς, πάντα ταῦτα ἀποτελοῦσι στοιχεῖα οὐχὶ ἀνάξια λόγου, ἵνα στηρίξωμεν πιθανὴν εἰκασίαν περὶ τοῦ ὅτι λίαν σημαντικοὶ καὶ ἐξαιρετικῶς ἐντέχνως πεπονημένοι τάφοι εὕρισκονται· που καὶ λαμβάνουσι κατὰ τὰ ἐγγύτατα τῇ ἀκροπόλει τῆς Τίρυνθος κρᾶ-

σπεδα τοῦ λόφου, λίαν δυσχερῶς δυνάμενοι νὰ ἀνευρεθῶσιν.

Εἶναι λοιπὸν ἀξία τοῦ κόπου ἢ περαιτέρω ἐξερεύνησις τῶν δηλωθέντων τούτων σημείων ἐν ἀρχαίᾳ πόλει, ἐν ἣ ἡγεμόνευσαν συνεχῶς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας καθ' ἅπασαν τὴν Μυκηναίαν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1600-1000 π. Χρ. ὀνομαστὰ καὶ πλούσια καὶ γενναῖα βασιλικά γένη, περὶ ὧν ἡ ἀρχαία παράδοσις διέσωσε πολλὰ ὀνόματα καὶ περιφήμους καὶ πανελληνίου σημασίας πράξεις, ἐν αἷς μάλιστα διαλάμπουσιν αἱ τοῦ μεγίστου Ἡρακλέους τοῦ Τιτυνθίου.

Ἐν Ναυπλίῳ τῆ 26ῃ ἰανουαρίου 1916.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΠΕΛΛΑ

Δευτέρα ἔκθεσις περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. 1915.

Αἱ ἐν Πέλλῃ ἐργασίαι ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1915, διεκόπησαν δὲ ἀποτόμως ὑπὸ τῆς κηρυχθείσης γενικῆς ἐπιστρατευστέως, διαρκέσασαι περίπου ἕνα μῆνα.

Πρῶτος σκοπὸς τῆς ἐπαναληφθείσης ἐργασίας ἦτο ἡ ὁλοσχερῆς ἀποκάλυψις τῶν εὐρεθέντων πέρυσι μεγάλων κτισμάτων καὶ ἡ συμπλήρωσις τοῦ διαγράμματος αὐτῶν διὰ τῆς ἐκσκαφῆς τῆς μεταξὺ τῶν τοίχων ὑπολειφθείσης μετὰ τὴν πρώτην ἐργασίαν ἀτκήφου γῆς. Ἡ ἐκτέλεσις ἤρξατο ἀπὸ τῆς οἰκίας Β καὶ τοῦ περὶ τὴν λαξευτὴν κάθοδον Α χώρου (πρὸς τὸ περυσινὸν διάγραμμα ΠΑΕ 1914), κατὰ δὲ τὴν διακοπὴν τῆς ἐργασίας ἡ οἰκία αὕτη ἦτο ἀπὸ τε νότου καὶ ἀπὸ δυσμῶν, πιθανώτατα δὲ καὶ ἀπὸ ἀνατολῶν, συμπεπληρωμένη ἐν τῷ διαγράμματι αὐτῆς, ἡ δὲ λαξευτὴ κάθοδος ἀπεκαλύφθη ἀποτελοῦσα μέρος αὐτῆς ἀναπόσπαστον, τὸ δὲ ὅλον ἠχοδομημένον γῆπεδον ἔχον ἐμβαδὸν τετρακοσίων περίπου τετραγωνικῶν μέτρων (πρὸς τὸ συνημιμένον ἐν τέλει σχεδιογράφημα).

Πρὸς τῇ δυσμικῇ πέρατι τοῦ ὑπὲρ τὸ λάξευμα καὶ πρὸς νότον τῆς οἰκίας ἐδάφους ἀπεκάλυψεν ἡ σκαφὴ τὸν πυλῶνα τοῦ κτίσματος, ὅστις ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν διμερισμάτων, ἐνὸς μεσαίου, τοῦ τῆς θύρας, καὶ δύο ἐκατέρωθεν ταύτης διμερισμάτων, ἡ ἀμφοτέρων εἰς οἶκησιν τοῦ θυρωροῦ χρησίμων ἢ τοῦ ἐτέρου μόνου, τοῦ ἄλλου τότε ὄντος ἵπποστασίου, εὐρέων δὲ τοῦ μὲν δεξιᾷ τῇ εἰσρχομένῳ 2.30×3.80 , τοῦ δ' ἀριστερᾷ 2.90×3.80 περίπου, τοῦ δὲ τῆς θύρας τέλος ἀνοίγματος ἔχοντος πλάτος περίπου μέτρων 2.10.

Τὸ δεξιὸν διαμέρισμα ἔχει παρὰ τὸν νότιον τοίχον τὸ ἔδαφος ἐπεστρωμένον δι' ἀργῶν λίθων ἐν πλάτει ἐνὸς μέτρου περίπου, ἀπὸ δὲ τῆς ἀνατολικῆς γωνίας ὑψηλότερον ἠχοδομημένον ἀργόλιθον τοίχον ἐν εἴδει ἐδωλίου, μήκουσιν νῦν ἐνὸς μέτρου καὶ πλάτους 0.50, (οἰκία Αὐγίνης). Εἰς ἀπόστασιν 1 μέτρου ἀπὸ τοῦ στρώματος εὐρέθησαν τὰ λείψανα ὑδραγωγοῦ ὀχρετοῦ λελαξευμένου ἐν δόμοις ἐπιχωρίου λίθου.

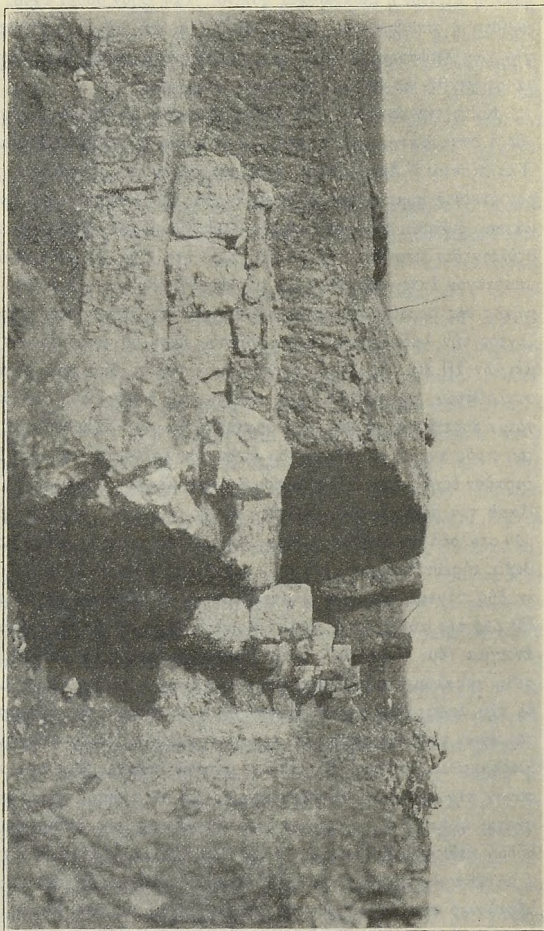
Ὁ δὸς τῆς πρώτης ταύτης θύρας, τῆς σημερινῆς ἐξωθύρας, εὐρίσκεται κατὰ τὸ μέσον περίπου τοῦ θυραίου διαμερίσματος. Ὁ δ' εἰσερχόμενος εὐρίσκεται ἐντὸς ἄλλου περικεκλειμένου διὰ τοίχων, ἔχοντος δὲ ἀριστερὰ μὲν ἀσφαλῶς, κατὰ τὰ σφζόμενα ἴχνη ἀνοίγματος ἢ θύρας ἢ ἀπλῆς εἰσόδου πλάτους περίπου 1 μ., δεξιὰ δὲ πιθανώτατα σύμμετρον ἀνοίγμα ἄλλης θύρας ἢ ἀπλῶς εἰσόδου ἀνευ θύρας. Τὸ διάμερισμα τοῦτο ἀντιστοιχεῖ καθ' ὅλου πρὸς τὸ μέρος τῆς ἑλλην. οἰκίας, τὸ ὁποῖον περιγράφει ὁ Βιτρούδιος VI. 7 *Hic autem locus inter duas ianuas graece θυρωρεῖον appellatur* (οἰκία Πριήνης). Ἄλλὰ περὶ τῶν ζητημάτων τούτων διὰ τὴν ἀνάγκην εὐρυτέρας ἐξετάσεως τῶν κρατουσῶν σκέψεων εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναβληθῇ ἀκριβεστέρα διάληψις μετὰ τὴν ὀλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τῆς οἰκίας τῆς Πέλλης, ἀρκοῦμαι δ' ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ παραπέμψω εἰς τὴν πραγματείαν τοῦ Fiechter *Das Haus* (Pauly RE²) καὶ εἰς τὸ νεώτερον βιβλίον τοῦ J. Prestel *Zehn Bücher über Architektur des M. Vitruvius Pollio*.

Περαιτέρω ἀπεκάλυψεν ἡ ἐργασία τοῦ 1915 τὴν αὐλὴν καὶ τὸ περιστύλιον, εἰς ὃ εἰσῆρχετο τις διὰ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ «θυρωρείου» (ἄλλως θυρώνος ἢ πυλώνος) εἰρημένων διόδων ἢ θυρῶν.

Τοῦ περιστυλίου σφίζεται ὁ βόρειος στυλοβάτης καλῶς ἐκ τοῦ αὐτοῦ πελλάτου λίθου πεποιημένος. Ἀπέχει δὲ ὁ στυλοβάτης ἀπὸ τοῦ τοίχου τῶν πρὸς βορρᾶν ὀροματίων τέσσαρα περίπου μέτρα. Ἐξ οὗ ἀναπαρίσταται εὐρυχωρότατον τὸ περιστύλιον ἐυλόγως δὲ ἐν τόπῳ καὶ νῦν καὶ τὸ πάλαι ἠλιθερεστάτῳ. Ἐπὶ τοῦ βόρειου στυλοβάτου εὐρέθησαν κατὰ χώραν πρισματικαὶ βάσεις τέσσαρες ἐν συμμέτροις ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσει, φέρουσαι ποτε τοὺς βαστάζοντας τὴν στέγην τοῦ περιστυλίου κίονας, οἵτινες

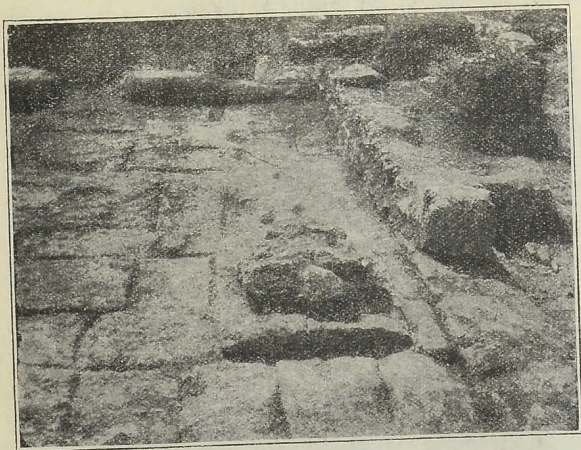
ήσαν ἢ κτιστοὶ ἢ πιθανώτατα ξύλινοι, καθ' ὅσον οὐδὲν ἔχνος μονολίθου ἢ σπονδυλωτοῦ κίονος εὐρέθη, εἰ καὶ διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν λειψάνων δὲν θὰ ἦτο δυνατόν μετὰ πάσης βεβαιότητος νὰ στηριχθῆ τις εἰς τὸ δεδομένον τοῦτο (εἰκ. 1).

Κατὰ τὴν ἀπέναντι τῆς αὐλῆς πλευρὰν δὲν εὐρέθη ὀλόκληρος ὁ στυλοβάτης, ἀλλὰ μόνον μέρος αὐτοῦ, οὐδεμία δὲ βάσις. Ὑπολείπεται δ' ὅμως ἀκόμη κατὰ τὸν πέραν τοῦ στυλοβάτου χώρον ἐκείνον συμπληρωτικὴ ἔρευνα πρὸς διευκρίνησιν τῶν πραγμάτων· διότι ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λειψάνων φαίνεται ὅτι τὸ περιστύλιον δὲν περιέθεε τὴν αὐλήν, ἀλλ' ἦτο πιθανῶς μονόπλευρον ὑπόστεγον ἐκτεινόμενον κατὰ μῆκος τῆς κυρίως κατοικίας. Τὸ μῆκος τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ περιστυλίου μέχρι τοῦ περιορίζοντος τὴν λαξευτὴν κάθοδον τοίχου, περὶ οὗ κατωτέρω, εἶναι μέτρων 10.20. Ἡ αὐλή ἢ περιλαμβανομένη ὑπὸ τοῦ βορείου στυλοβάτου, τοῦ πρὸς δυσμὰς τοίχου τοῦ θυρωρείου, τοῦ πρὸς νότον εὐρεθέντος μέρους στυλοβάτου ἢ ἄλλου κρηπιδώματος καὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοίχου τοῦ ὑπὲρ τὴν λαξευτὴν κάθοδον ἔχει ἐμβαδὸν ἐξήκοντα πέντε περίπου τετραγ. μέτρων (6.50×10.00). Παρὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν αὐτῆς ἀπὸ μὲν τοῦ πρὸς βορρᾶν στυλοβάτου ἀπέχον 1.35 μ., ἀπὸ δὲ τοῦ πρὸς δ. τοίχου μόλις 0.25, εὐρέθη στόμιον φρέατος κτιστοῦ τετράγωνον (1.06×1.06) ἐκ δύο παχειῶν πλாகῶν αποτελούμενον, ὑψύμενον δὲ ὑπὲρ τὸ ἔδαφος τῆς αὐλῆς περὶ τὰ 0.15 καὶ ἔχον ἐν τῇ μέσῳ κυκλικὸν ἄνοιγμα (δμ. 0.62) μεθ' ὑπερεχόντων χειλέων. Τὸ στόμιον εὐρέθη κεκαλυμμένον διὰ μεγάλων καὶ μικρῶν ἀργῶν λίθων, μετὰ δὲ τὴν ἀπόφραξιν αὐτοῦ ἀπεκαλύφθη ὁ καταγωγὸς τοῦ φρέατος ἔχων τὰ τοιχώματα μετ' ἐπιμελείας πολλῆς κατεσκευασμένα ἰσοδομικῶς ἐκ πύρου. Ἐν βάθει ἑξέ μέτρων ὑπάρχει ξένη γῆ φράσσουσα τὴν κάθοδον. Ἡ παρατήρησις ὅτι τὸ στόμιον τοῦτο εὐρίσκειται περίπου ἐν τῇ προεκτάσει τοῦ ἄξονος τῆς λαξευτῆς καθόδου πείθει ἀδιστακτικῶς ὅτι ἀμφότερα ἦσαν ἀλληλένδετα, ὅτι δὲ ἢ κατάθασις ἐκείνη ἔφερε πρὸς τόπον ὑδρεύσεως, ἐκ τοῦ ὁποῦ ὑδρεύοντο εἴτε κατερχόμενοι διὰ τῆς κλίμακος εἴτε ἐκ τῆς αὐλῆς διὰ τοῦ φρέατος ἀντλοῦντες. Ὅντως δὲ μικρὰ δοκιμὴ, καθ' ἣ σημεῖον πέρυσιν ἐφάνη ὑπάρχων αὐτοφυῆς βράχος ἦτοι κατὰ

Εἰκ. 1. Μίμος τοῦ περιβόλου τῆς κρήνης καὶ βοσεία πλανάρι τοῦ πεδονυλίου.

τὸν ἄξονα τῆς καθόδου τῆς κρήνης ἔδειξεν ὅτι ὁ ὑπόγειος δρόμος ἐξακολουθεῖ πρὸς δυσμάς, ἔχοντες δὲ ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ μήκος τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν δρόμου τῆς κρήνης εἶναι 8,20, ἢ δὲ ἀπόστασις τοῦ φρέατος ἀπὸ τῆς θύρας τῆς κρήνης (πρὸς. ΠΑΕ 1914 σ. 136) περίπου μέτρα 10.50, παρατηροῦμεν ὅτι δὲν ὑπολείπεται πολλή ἐργασία μέχρι τῆς συναντήσεως τοῦ καταγωγῶ τοῦ φρέατος ἢ ἀκριβέστερον τῆς δεξαμενῆς, εἰς ἣν κατέληγεν ὁ καταγωγός. Ὁμοίως λαξευτῆς κρήνης μετὰ φρέατος παράδειγμα εἶναι ἡ ἐν

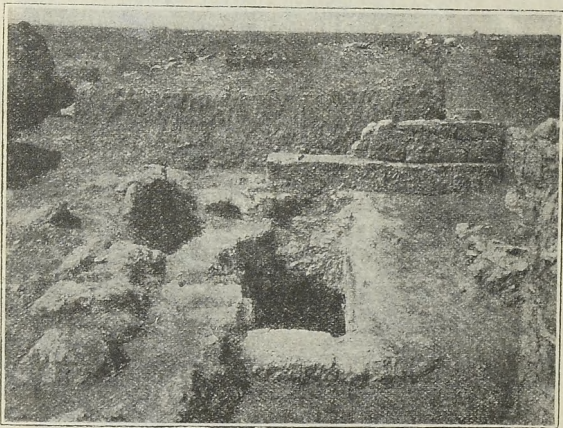
Εἰκ. 2. Πλακόστρωτος αὐλὴ μετὰ φρέατος.

Κῶ εὐρεθεῖσα (Ross Insel-reisen III, 131. Arch. Zeitg. 1850, 241), παραπλησία δὲ ἡ τοῦ Συλλίου τῆς Παμφυλίας (Lanckoronski Städte Pamphylens und Pisidiens I. 75) καὶ ἡ ἐν Κύπρῳ παρὰ τὴν Λάρνακα. Περὶ πάντων τῶν ζητημάτων τούτων πρὸς τὴν ἀκριβεστάτην περὶ κρηνῶν διάληψιν τοῦ Michon ἐν Daremberg-Saglio DA II, 2 σ. 1229.

Ὁ περὶ τὸ στόμιον τοῦ φρέατος καὶ περαιτέρω μέχρι τοῦ νοτίου στυλοβάτου ἢ τῆς κρηπίδος τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς χώρος εἶναι ἐπεστρωμένος διὰ παραλληλογράμμων πορίνων πλακῶν

περιλαμβάνων ἐμβαδὸν 20 περίπου τετραγῶν. μέτρων (εἰκ. 2). Τὸ λοιπὸν μέρος τῆς αὐλῆς οὐδὲν εὐρέθη φέρων ἐπίστρωμα, οὕτω γυμνὸν ἀρχήθεν πιθανώτατα καταλειφθὲν.

Περὶ τὸ στόμιον τῆς ὑπογείου δεξαμενῆς, ἀφαιρεθέντος τοῦ ξένου χώματος, ἀπεκαλύφθη τοίχος περιφράσσεων τὴν κατάδασιν, ἔχων δὲ αὐτὴν οὐχὶ ἐν συμμετρικῇ ἐν τῇ μεταξύ χώρῃ θέσει. Ἐν τῇ βορείῃ ἡμίσει εὐρέθη κατὰ χώραν ἐπίστρωμα τοῦ ἐδάφους ἐξ ἀργαλλίθων, πρὸς τῇ βάσει δὲ τοῦ τοίχου λείψανον λευκοῦ ἐπιχρίσματος καὶ κονιάματος (εἰκ. 3).

Εἰκ. 3. Ὁ περὶ τὴν κάθοδον τῆς κρήνης χώρος.

Πρὸς νότον τῆς αὐλῆς ἀπεκαλύφθησαν διαμερίσματα τινα πολὺ κατεστραμμένα, οὐχὶ μεγάλων δὲ διαστάσεων. Ἐπειδὴ ἐν τὸς ἐνὸς ἐξ αὐτῶν εὐρέθη μέγας πίθος, τὸ πλεῖστον ἄλλως διὰ μολυβδίνων ἐλασμάτων κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον συγκεκολλημένος, εἶναι ἀσφαλές νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ χώρος περιελάμβανε τὰς ἀποθήκας τῆς οἰκίας, τὰς ὁποίας θὰ ἐρευνησῆ περισσότερο ἢ μέλλουσα ἐργασία.

Ὁσαύτως εὐρέθη ἔξωθεν τοῦ νοτίου πυλωρίου κτιστὸς ὑδρα-

γωγός ὀχετὸς σφζόμενος μέχρι περίπου τοῦ νοτίου πέρατος τῆς αὐλῆς, ἄγνωστον δὲ ἂν πρὸς κομιδὴν χρησίμου ἢ πρὸς ἀποφορὰν ἀρχήστου ὕδατος. Εἶναι κατεσκευασμένος ἐξ ἀργῶν καὶ ἐξ ἀρχιτεκτονικῶν λίθων (ἐπικρανιτίδος) ἐν δευτέρᾳ χρήσει, δὲν φαίνεται δὲ ὑστερὸς τῆς οἰκίας. Ἄλλο λείψανον ὁμοίου κτιστοῦ ὕδραγωγοῦ εὐρέθη παρὰ τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον καὶ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ πυλωρίου ἢ ἵπποστασίου.

Ἐκ τῶν κινητῶν εὐρημάτων εἶναι ἄξιον μνείας νομισματικὸν εὐρημα ἐκ διακοσίων τριάκοντα ἐνὸς χαλκῶν νομισμάτων καὶ ἐνὸς ἀργυροῦ τετραδράχμου ἀπάντων ἀσφαλῶς τοῦ Κασσάνδρου, εὐρεθέντων δὲ ἐντὸς μικροῦ πηλίνου ἀγανώτου ἀγγείου ἐν τῷ νοτίῳ πυλωρίῳ καὶ παρὰ τὸν δυτικὸν τοῖχον αὐτοῦ, ἐγκεχωσμένων ἐν τῇ γῆ, ἐν βάθει μείζονι τοῦ τῶν θεμελίων τῶν τοίχων. Τὸ εὐρημα τοῦτο, καὶ καθ' ἑαυτὸ ἀξιόλογον, εἶναι, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ἐν τῷ συγχρόνῳ τῇ οἰκίᾳ στρώματι εὐρεθέντα νομίσματα, καὶ διὰ τὴν χρονολόγησιν τοῦ κτίσματος πολὺτιμον. Εἶναι δὲ τὰ νομίσματα ταῦτα τοῦ Κασσάνδρου τὰ ἀρχαιότατα χρονολογικὰ τεκμήρια τῶν μέχρι τοῦδε εὐρεθέντων ἐν τῇ οἰκίᾳ. Καὶ νομισματικῶς δ' ὅμως ἢ μετὰ τῶν χαλκῶν ἐνεπιγράφων νομισμάτων τοῦ Κασσάνδρου εὐρεσις τοῦ ἀργυροῦ τετραδράχμου Ἀλεξάνδρου, ὁμοίου τῷ ΑϞ ἀργυρῷ τύπῳ (L. Müller Numism. d' Alexandre le Grand), εἶναι κύρωσις εἰκασίας τῶν νομισματικῶν ὅτι ὁ Κασσάνδρος ἔκοπτεν ἀργυρὰ νομίσματα τοῦ τύπου τοῦ Ἀλεξάνδρου μὴ ἐπιγράφων τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου (Head HN² 228).

Μεταξὺ εὐρεθέντων ἄλλων σκευῶν τῆς οἰκίας ἀναφέρω τοὺς δίσκους δύο ζυγῶν χαλκῶν, σιδηρᾶν δίκελλαν, σφυρίον, σάφυον χαλκοῦν, φιάλην χαλκῆν βαθεῖαν, σιδηρᾶς ξύστρας, κλοιοῦς σιδηροῦς τροχῶν ἀμάξης, σιδηροῦν ψαλλίδιον κλπ. τὰ πλεῖστα σφόδρα κατωμένα.

Στρώμα τέφρας ἄφθονον εὗρον μεταξὺ τοῦ βορείου τοίχου τοῦ σηκοῦ τῆς κρήνης καὶ τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ κυρίως οἴκου, ἔθνα ὁ στενὸς χώρος δὲν εἶναι ἀναρμόδιος πρὸς ὑποδοχὴν ἐστίας τινός, οἶαι ὑπῆρχον ἐν τοῖς περιστυλίοις ἢ περιαιλίοις.

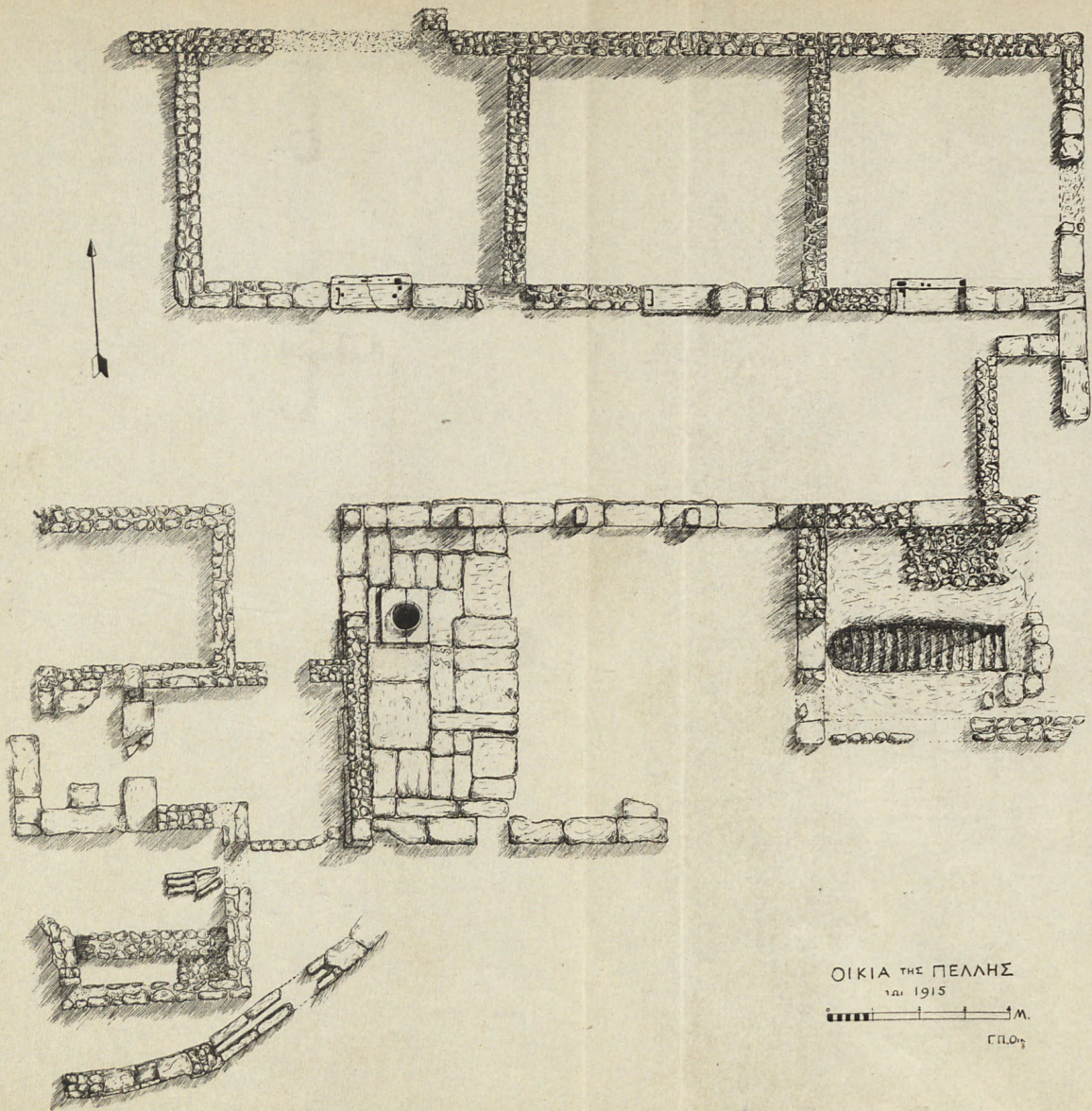
Ὡσαύτως εὐρέθησαν λείψανά τινα κονιάματος ἐρυθροῦ ἐπὶ

ἐπιχρίσματος πάχους περίπου 0.004, ἐντὸς τῆς προστάδος μεταξὺ τοῦ βορ. περιστυλίου καὶ τοῦ κυρίως οἴκου.

Ἡ ἐργασία τοῦ ἔτους τούτου, ὀλίγον πρὶν διακοπῇ, εἶχεν ἀρχίσει καὶ τὴν ἀκριβεστέραν ἐξερεύνησιν τῆς δευτέρας πρὸς νότον τῆς πρώτης οἰκίας, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ προδῇ πολὺ ἐν τῇ ἐκσκαφῇ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν διαμερισμάτων αὐτῆς.

Ὡσαύτως ἔμεινεν ἀτελεσφόρητος διὰ τὴν ἀπότομον διακοπὴν καὶ ἡ παρὰ τὸ ὑποτιθέμενον στάδιον ἀρξασμένη δοκιμῇ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1915

Α.

Ἐξεδόθησαν τὰ ἐξῆς :

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1914. Τεύχος γ'-δ' εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Τοῦ ἔτους 1915 εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 3) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τοῦ ἔτους 1913 εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 4) « Ἀρχαιολογικὰ Μελετήματα » ὑπὸ Γ. Γαρδίκου εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 5) « Ἐπιγραφαὶ Μακεδονίας » ὑπὸ Γ. Π. Οἰκονόμου εἰς 500 ἀντίτυπα.

Β.

Ἐπωλήθησαν καὶ διετέθησαν τὰ ἐξῆς :

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Περίοδος Γ' (1883-1915). Ἐπωλήθησαν ἔν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ ἔτους 1903, εἰς τόμος τοῦ 1910, δύο τόμοι τοῦ 1911, ἔν τεύχος γ'-δ' τοῦ 1912, τρεῖς τόμοι τοῦ 1913 καὶ δύο τεύχη γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, εἴκοσιν ἑπτὰ τόμοι τοῦ 1914 καὶ τέσσαρα τεύχη α'-β' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ εἰς τόμος τοῦ 1915. Διενεμήθησαν δὲ ἑπτὰ ἀντίτυπα τοῦ τόμου 1914 καὶ 194 τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἑκατὸν ἑβδομήκοντα τρία ἀντίτυπα τοῦ τόμου 1915 καὶ δέκα πέντε τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

2) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (1842-1914). Ἐπωλήθησαν δύο ἀντίτυπα τοῦ 1911, ἔν τοῦ 1912 καὶ δύο τοῦ 1913 καὶ ἔν τοῦ 1914. Διενεμήθησαν δὲ ἔν ἀντίτυπον τοῦ 1912 καὶ τριακόσια ἑνεήκοντα δύο τοῦ 1913.

3) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 3.

4) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ὑπὸ Η. Lolling. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο καὶ ἔδωρήθησαν τρία.

- 5) Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιδῆ ἐν Ἐπιδαύρῳ ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα ἕνδεκα, ἐδωρήθησαν τρία.
- 6) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. Τόμος Α'. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα δύο.
- 7) Ἡ Ἀνασκαφή τῆς Ἀκροπόλεως 1885-1890, ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβερράου. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα τέσσαρα, ἐδωρήθησαν τρία.
- 8) Ἐὑρετήριον τῆς Ἀρχαιολογ. Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου Ἐδωρήθη ἀντίτυπον ἕν.
- 9) *Comptes-rendus du Congrès International d'Archéologie 1ère Session*. Athènes 1905. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα τέσσαρα.
- 10) Αἱ Προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηγίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Χ. Τσοῦντα. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπον ἕν καὶ ἐδωρήθησαν τέσσαρα.
- 11) Περὶ τῶν ἐν Ἐββοίᾳ ἀρχαίων τάφων ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο καὶ ἐδωρήθησαν τρία.
- 12) Κατάλογος τοῦ Μουσείου Ἀνκοσούρας ὑπὸ Κ. Κουρουνηιώτου. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα τρία καὶ ἐδωρήθησαν δύο.
- 13) «Ἐπιγραφαὶ τῆς Μακεδονίας» ὑπὸ Γ. Π. Οἰκονόμου. Διανεμήθησαν ἀντίτυπα πενήντην τεσσάρων.

Γ'.

Πίναξ τῶν πρὸς πώλησιν ὑπαρχόντων ἐντύπων τῆς Ἐταιρείας
κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1914.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1837 - 1860).

Ἔτη		Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1837.....	1	148
1837.....	2	199
1837.....	3	188
1837.....	4	198
1839.....	11	1
1839.....	12	1
1839.....	15	1
1839.....	17	4
1840.....	18	1
1840.....	19	15
1840.....	20	6
1840.....	21	11

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1841.....	22	18
1841.....	23	23
1841.....	24	21
1042.....	25	40
1842.....	26	50
1842.....	27	43
1842.....	28	22
1843.....	29	29
1858.....	20	82
1859.....	51	316
1860.....	53	42
1860.....	54	11
1860.....	55	37

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1862 καὶ 1869-1874).

Τοῦ ἔτους 1862 ὑπάρχουσι σειραὶ πλήρεις 268 ἐκάστη ἀποτελουμένη ἐκ δώδεκα τευχῶν ὑπὸ στοιχεῖα Α-ΙΒ'. Τὰ μεμονωμένα τεύχη τοῦ 1862 καὶ τὰ τῶν ἐτῶν 1869-1874 ἔχουσιν οὕτω:

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1862.....	β'	13
1862.....	γ'	4
1862.....	δ'	19
1862.....	ε'	7
1862.....	ς'	16
1862.....	ζ'	4
1862.....	η'	6
1862.....	θ'	28
1862.....	ι'	24
1862.....	ια'	19

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1862.....	ιβ'	11
1869.....	ιγ'	161
1870.....	ιδ'	117
1872.....	ιε'	298
1873.....	ισ'	298
1874.....	ις'	291

3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(ἀπὸ τοῦ ἔτους 1883 κ. ε.).

α) Πλήρεις σειραί.

Ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Ἐταιρείας ὑπάρχουσι πρὸς πώλησιν πενήτηντα ἕξ πλήρεις σειραί τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου. Ἐκάστη τῶν σειρῶν τιμᾶται δραχμῶν 775.

β) Μεμονωμένοι τόμοι καὶ τεύχη.

Ἐπάρχουσι προσέτι καὶ οἱ ἐξῆς τόμοι πωλούμενοι μεμονωμένοι ἑκάστος δραχμ. 25, ἑκάστον δὲ τεύχος δραχμ. 6.25.

Ἔτη	Ἀριθμὸς τόμων	Ἀριθμὸς τευχῶν			
		α'	β'	γ'	δ'
1883.....	106	—	—	7	7
1884.....	119	1	1	17	—
1885.....	27	2	2	—	2
1886.....	17	—	—	—	3
1887.....	24	1	—	—	1
1888.....	32	—	—	3	3
1889.....	34	—	—	—	—
1890.....	31	—	—	3	3
1891.....	36	—	—	—	—
1892.....	40	1	—	—	—

Κατάστασις δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας

v

Ἔτη	Ἀριθμὸς τόμων	Ἀριθμὸς τευχῶν			
		α'	β'	γ'	δ'
1893.....	59	1	1	—	1
1894.....	62	1	1	8	—
1895.....	18	29	4	4	—
1896.....	10	—	—	9	9
1897.....	14	1	1	—	—
1898.....	12	—	—	1	—
1899.....	4	—	8	8	20
1900.....	14	—	—	4	2
1901.....	7	—	—	4	4
1902.....	1	—	—	7	7
1903.....	—	—	—	1	1
1904.....	4	—	—	8	8
1905.....	99	—	—	3	3
1906.....	84	—	—	9	9
1907.....	69	10	10	—	—
1908.....	84	—	—	7	7
1909.....	106	—	—	—	29
1910.....	155	—	—	19	—
1911.....	168	8	8	—	—
1912.....	156	—	—	18	18
1913.....	179	—	—	4	4
1914.....	258	—	—	14	14
1915.....	311	—	—	15	15

4) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων	Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων
1842.....	81	1891.....	150
1848—1849....	173	1892.....	166
1858—1859....	230	1893.....	207
1871—1872....	607	1894.....	54
1872—1873....	90	1895.....	54
1873—1874....	249	1896.....	46

Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων	Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων
1874—1875.....	614	1897.....	61
1876—1877.....	496	1898.....	57
1877—1878.....	518	1899.....	55
1878—1879.....	639	1900.....	35
1879—1880.....	588	1901.....	14
1880—1881.....	559	1902.....	15
1881—1882.....	373	1903.....	11
1881—1883.....	103	1904.....	7
1883.....	53	1905.....	6
1884.....	11	1906.....	12
1885.....	117	1907.....	22
1886.....	73	1908.....	51
1887.....	56	1709.....	149
1888.....	133	1910.....	143
1889.....	128	1911.....	143
1890.....	83	1912.....	163
		1913.....	206

5) Γενικαὶ Συνελεύσεις τῶν ἐταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχ. Ἐταιρείας
τῶν ἐτῶν 1860-1870.

Ἔτος	Φυλλάδια
1860.....	195
1861.....	345
1862.....	271
1863.....	244
1864.....	18
1866.....	314
1867.....	41
1868.....	72
1869.....	111
1870.....	171

6) Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου. Ἐν Ἀθήναις 1852-1855.

Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀντίτυπα
1852	β'	84
1855	γ'	237

7) Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου Ἐπιτροπῆς ἢ ἀναγραφῆ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου. Ἐν Ἀθήναις 1853. Ἀντίτυπα 41, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

8) Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι, ἐκδιδόμενοι δαπάνῃ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐν Ἀθήναις 1860. Ἀντίτυπα 135, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. μιᾶς.

9) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ἐκδιδόμενος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τόμος πρῶτος. Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Τεῦχος τρίτον. Ἀρχαῖα ἀναθηματικὰ ἐπιγραφαὶ ὑπὸ H. G. Lolling. Ἐν Ἀθήναις 1899, ἀντίτυπα 320, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 12.50.

10) Τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἀθήνησι 1900, ἀντίτυπα 113, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 5.

11) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900 ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 617, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν τριῶν.

12) Εὐρετήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου, συνταχθὲν ὑπὸ Ἀλεξ. Λαμπροπούλου. Τόμος πρῶτος, περὶ λαμβάνων τὰ ἔτη 1883-1887. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 307, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 30.

13) Τὰ εὑρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθέρων.
(Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς τεῦχος γ' καὶ δ' 1902).

Ἀντίτυπα 100, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 5.

14) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. (Τόμος Α' 1906). Ἀντίτυπα 165,
ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 25.

15) Comptes rendus du Congrès International
d'Archéologie, 1re Session. Athènes 1905. Ἀντίτυπα
1380, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 6.

16) Ἡ Ἀνασκαφή τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ 1885-1890 ὑπὸ
Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου. Ἐν Ἀθήναις 1907. Ἐν ὄλφ
ἀντίτυπα 183, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

17) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ
Χ. Τσουντα. Ἀντίτυπα 198, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

18) Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων ὑπὸ Γ. Παπαβασι-
λείου. Ἐν Ἀθήναις 1910. Ἀντίτυπα 410, ὧν ἕκαστον πωλεῖ-
ται δραχμῶν 10.

19) Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας ὑπὸ Κ. Κουρου-
νιώτου. Ἐν Ἀθήναις 1911. Ἀντίτυπα 514, ὧν ἕκαστον πω-
λεῖται δραχ. 4.

20) Ἐπιγραφαὶ Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Π. Οἰκονόμου. Ἐν Ἀθή-
ναις 1915. Ἀντίτυπα 396, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δρ. 4.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευεργέται τῆς Ἑταιρείας	Σελ.	3
Διοικητικὸν Συμβούλιον	»	5
Ἐπιτίμιοι Ἑταῖροι	»	7
Τακτικοὶ Ἑταῖροι	»	13
Γενικὸς Ἴσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1915	»	19
Συνοπτικὴ κατάστασις ἐσόδων καὶ ἐξόδων 1915	»	20
Ἐκθέσις τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας	»	22
Συνελεύσεις τῶν Ἑταίρων	»	25
Ἐκθέσις τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ 1915	»	27
Ἐκτακτος συνέλευσις πρὸς τροποποίησιν τοῦ Ὁργανισμοῦ	»	42
Ἐκθέσεις περὶ τῶν ἀνασκαφῶν καὶ διατριβῶν	»	53
Ἀνασκαφαὶ Ὀδείου τοῦ Περικλέους	»	29, 56
Ἀνασκαφαὶ Νικοπόλεως	»	31, 59
Ἐρευναι ἐν Σίφνῳ	»	39, 96
Ἀνασκαφαὶ ἐν Κρήτῃ παρὰ τὸ χωρίον Μάλια	»	36, 108
Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν Θεσσαλίᾳ	»	34, 131
Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν Τίρυνθι	»	35, 201
Ἀνασκαφαὶ ἐν Πέλλῃ	»	33, 237
Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν Κεφαλληνίᾳ	»	37
Δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας	»	40 I